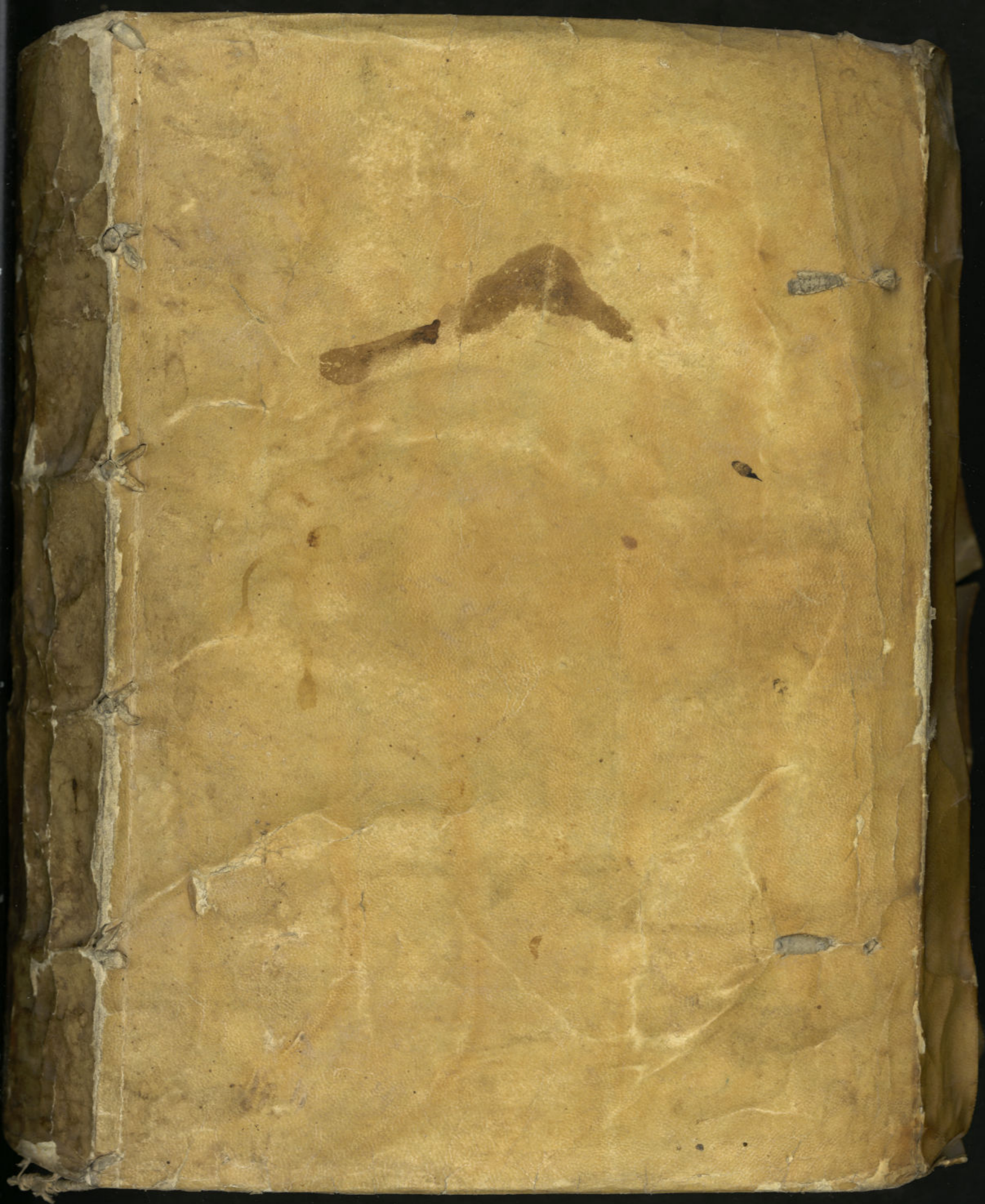

46

Nº A
35-100

10th - 4-10

3rd - 3rd
St. George

22

Biblioteca Nacional - Madrid	
CANTADA	
Salto	A
Estad.	35
Tabla	
Extens.	100

SS

2191148/3

DISPUTATIONES THEOLOGICAE
IN QUARTVM LIBRVM
SENTENTIARVM.

AVTHORE MAGISTRO MICHAELE
de Palacio Granatēsi, Philoſopho, atq; Theologo clarifſimo, Ec-
cleſiæ Ciuitatēſis à ſacris concionibus, & Philoſophiæ,
atq; Theologiæ in Salmanticenſi Acade-
mia olim profefſore.

TOMVS TERTIVS.

SALMANTICAE.
Ex officina Didaci à Benauides.

M. D. LXXIX:

Cum priuilegio.

777

ON Phelippe por la gracia de Dios, Rey de Castilla, de Leon, de Aragon, de las dos Sicilias, de Ierusalem, de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galizia de Mallorcias, de Seuilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iauen, Conde de Flandes, y de Tirol, &c. Por quanto por parte de vos el Maestro Miguel de Palacios, Canonigo en la sancta yglesia de Ciudad Rodrigo, nos fue hecha relacion diziendo, que vos auia des hecho y compuesto ciertos libros intitulados, Disputationum Theologicarum, in quartum Sententiarum en dos cuerpos, y otro intitulado Postremus tomus Disputationū Theologicarū, de los qual es hazia des presentacion, y por ser muy vtil es y prouechosos y en que auia des pasado mucho trabajo, nos pedistes y suplicastes vos mandassemos dar licencia y facultad para los poder hazer imprimir y veder, o como la nuestra merced fuesse, lo qual visto por los del nuestro Consejo, por quanto en los dichos libros se hizo la diligencia que la Prematica por nos agora nueuamente fecha dispone, fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra carta en la dicha razon, y nos tuuimos lo por bien: por la qual vos damos licencia y facultad para que por esta vez podays hazer imprimir los dichos libros de q̄ de suso se haze menciō, sin por ello caer ni incurrir en pena alguna: y mandamos q̄ despues de impressos no se puedan vender ni vendan sin que primero los traygays al nuestro Consejo juntamente con los dichos originales, que van rubricados y firmado al fin dellos de Iuan Fernandez de Herrera nuestro Escriuano de Camara de los que residen en el nuestro Consejo para que se vea si la dicha impresion esta conforme a ellos, y se os de licencia para los poder vender, y se tasse el precio a que se vuere de vender cada volumen, so pena de caer y incurrir en las penas contenidas en la dicha Prematica y leyes de nuestros Reynos, y mas de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra Camara. Dada en la villa de Madrid a seys dias del mes de Nouiembre, de Mil y quinientos y setenta y siete años.

El Licenciado Fuen mayor.

El Doctor Francisco
Hernández de Lieuana.

El Doctor Francisco
de Villafañe.

El Doctor Aguilera.

El Licenciado Luys Tello Maldonado.

Yo Iuan Fernandez de Herrera, Secretario de Camara de su Magestad, la fize escribir por su mandado, con acuerdo de los del su Consejo.

SALEMANTICAE

Ex officina Didaci & Bernarides.

M. D. LXXIX.

Comprimlegio.

INDEX DISPVTATIONVM THEOLOGICARVM

M. Michaelis de Palacio, Philosophi, atque
Theologi clarissimi, in Quartum
Sententiarum Librum.

DISTINCTIO. XLIII.

Disputatio prima, num resurrectio sit possibilis. Pagina. 1.

Disputatio secunda. An corruptum redire idē numero possit. 17.

Disputatio tertia, Num resurrectio generalis futura sit in instanti. 26.

DISTINCTIO. XLIIII.

Disputatio prima, Num omnia quæ fuerunt de veritate naturæ humanæ resurgent in resurgentibus. 29.

Disputatio secunda, An beata corpora ab intrinseco erunt impasibilia. 36.

Disputatio tertia, an ex dote subtilitatis corpora beata penetrare poterunt corpora alia. 44.

Disputatio quarta, An beata corpora per agilitatem dotem mouebuntur in instanti. 54.

DISTINCTIO. XLV.

Disputatio prima, Num ignis inferni sit corporeus. 62.

Disputatio secunda, An animæ gehēnalibus incendijs adiectæ ab ipso igne patiantur. 90.

DISTINCTIO. XLVI.

Disputatio vnica, Num Deus in puniēdis æterno reprobis misericordiam misceat cum sua iustitia. 116.

DISTINCTIO. XLVII.

Disputatio vnica, An Christus iudicaturus sit omnes homines. 124.

DISTINCTIONIS. XLVIII. & XLIX.

Disputatio prima, Num creata mens videndo clarè deitatē ex ipsa visione vel ex alia beatur. 143.

Disputatio secunda, An beati videant vniuersa quæ in Deo representantur. 165.

Disputatio postrema, Num animarum gloria resumptis corporibus beatis post resurrectionem increset. 180.

Tom. 3, † 2 INDEX

INDEX LOCUPLETISSIMVS RE- RVM SCITV DIGNIORVM. EX QVARTO

Lib. Quæstionum Theologicarum, M. Michaelis de Palacio Phi-
losophi, atq; Theologi clarissimi, in Quartum
Sententiarum Librum.

Numerus paginam, A. columnam priorem, B. posteriorem significat.

A.

Be eodem agente ex ea-
dem materia diuersa
fiunt. 20. b
Abortiu an surgent in
resurrectione genera-
li. 35. a
Acerbitas poenæ corre-
spondet intēlioni &
grauitati peccati. 114. b
Actio omnīs realis non cessabit ex cessatione
motus celestis. 70. a
Actus intelligendi & sentiendi qui sint. 156. b
Ad clariorem visionem Dei vegetius lumen
gloriæ est necessarium. 180. b
Aetas resurgentium siōs erit iuuentutis. 34. b
Aeternitas poenæ per poenitentiam tollitur &
locus cōmutatur. 104. a
Aequalitas secundum pondus & secundum iu-
stitiam. 42. a
Agloria animæ resultat in corpus impasibili-
tās. 40. a
Altrici animæ potentia beatis corporibus nō
sunt necessaria. 25. a
Amor fructiuus consequitur ad possessionem
rei quæ prius non possidebatur. 135. a
An cognoscens vniuersa quæ Deus intelligit cō-
prehendat Deum. 169. a
Angeli motores celorum resistantiam habent
in motu celesti. 56. b
Angeli sancti aliquādo vices agūt beatorū. 109. b
Angeli sancti coaceruabunt pulueres omnium
defunctorum. 26. b
Angeli quo sublimiorē adepti fuerūt naturam
sublimiorē assequuti sunt beatitudinē. 119. b
Angeli quomodo venient ad iudicium. 131. b
Anima est motor corporis & forma. 55. a
Anima Christi plura videt in Deo quā om-
nes beati. 177. a
Anima beatorum habebit duplicem vim mo-
tiuam. 58. b
Animalium officia & affectus. 45. a
Animæ turbatio non omnis est vitiosa. 83. b
Animæ separata nihil noui promerentur. 7. a
Animæ deposito carnis ergastulo sibi sunt no-
tissimæ. 81. a
Animæ quas lustrat Purgatorius ignis perfectā
habent charitatem. 82. a.

Animæ separata impeccabiles. 84. b.
Animæ modo non habent corpora quibus pa-
tiantur ab igne. 98. a.
Animæ paruulorum solutis corporibus se luci-
dē intelligent. 98. b
Animæ sanctorum quas Limbus cōinebat do-
lebant de mora beatitudinis. 101. b
Animæ in Purgatorio nō tentantur ad peccā-
dum. 104. a.
Animæ purgandæ nō reuehent secum habitus
vitiolos. ibidem.
Animæ purgandæ non easdē subibunt poenas
quas damnati. 105. b
Animæ non obest corporalis coniunctio. 3. b
Animæ apparent nobis ex speciale providen-
tia Dei. 106. b
Animæ Purgatorij cur aliquando viuīs appa-
rent. 107. b
Animæ & spiritus mali quomodo patiūt in-
cendia ab igne. 104. b.
Animæ separata quomodo sciunt quæ apud
nos. 106. a.
Animæ separata cōminiscuntur suorum. 108. a
Animæ beatæ ex reuelationis munere nostra
discunt. 109. a
Animæ regressus in corpus per naturā impossi-
bile est corrupta vitali dispositione. 7. b
Apparitiones quādo fiunt ex causis iustis fiunt.
106. b
Apostoli habebunt ineffabiles prerogatiuas
in iudicando. 134. a
Apostoli maxime damnabunt Iudaicam natio-
nem. 135. a
Apostolorum peccata & merita patefiēt in die
iudicij. 131. b

B.

¶ Beata corpora non erunt aerea vel ætherea.
37. b
Beata corpora alia alijs erunt fulgentiora. 60. a
Beati minores possunt frui perfectione acciden-
taria qua maiores non fruuntur. 109. a
Beati nesciunt orationes nostras per beatitudi-
nis naturam. 108. b
Beati ex visione diuina immota nostra vident.
178. b
Beati sensus vt sentiāt obiecta extrinseca. 38. b
Beati quomodo mouebuntur. 58. a
Beati habent intelligentiam clarissimā. 174. a
Beati

Index Alphabeticus.

- Beati res naturales vident sub duplici lumine. 177.a.
- Beati vident supplicia impiorum & præmia beatorum. 177.b.
- Beati ministerio fungentur sensuum. 183.a.
- Beatior est qui Deū & creaturas videt in Deo quam qui solum Deum videt. 179.a.
- Beatitudo principaliter consistit in inspectione Dei. 122.b.
- Beatitudo formalis & obiectiua. 155.a.
- Beatitudinis status est immobilis. 182.b.
- Beatorum gaudium quomodo erit post resurrectionem. 182.a.
- Bonum quod nescitur non beatificat. 145.a.
- C.**
- C**CLARITAS Sanctorum non erit ex reflexione radiorum solis. 59.b.
- Creaturis germanius congruit esse exemplata quam esse speculum diuinitatis.
- Creaturæ cognitio non est idæalis necessario. 171.a.
- Creatura non habet essentiam vnā communem rebus differentibus. 23.a.
- Christo cur congruat iudiciaria potestas. 126.b.
- Christus ascendens in cælum non diuisit illum sed penetravit. 52.a.
- Christus an in resurrectione non se præbuit fulgentem. 37.a.
- Christus surrexit clauso sepulchro & penetrando lapidem sepulchri. 81.b.
- Christus quorundam soluit dolores non omnium. 72.a.
- Christus in die nouissimo manifestabit iustitiā diuinorum iudiciorum. 123.a.
- Christus non est redemptor angelorum. 126.b.
- Christi humilitas promeruit iudiciariæ potestatis celsitudinem. 127.b.
- Christus a patre constitutus est iudex ad illius gloriam & honorem. 128.b.
- Christus per angelos suos manifestabit humana omnia omnibus hominibus. 130.a.
- Christus proferet iudiciale sententiam. 133.a.
- Christus qua ratione scit diem iudicij. 142.b.
- Coaceruatio puluerū æqualis erit corporibus excitandis. 27.a.
- Cognitio imperfecta habet cognitum imperfecte. 146.a.
- Cognitionis varietas non variat speciem cognitionis. 151.b.
- Cōplexionū diuersitas non erit in beatis. 43.b.
- Cōcupiscentiæ fomes & habitus abolentur ab animabus purgandis statim a morte corporum. 80.a.
- Conflagratio præcedet coaceruationem puluerum. 27.a.
- Corpora lucida non sunt colorata. 60.a.
- Corpus in prædicamento substantiæ non significat dimensiones. 21.a.
- Cœlum non potest regredi ad eundem numero aspectum. 17.b.
- Cælum stetit sub Iosue & motus inferiores non cessarunt. 96.a.
- Cælum est naturæ incorruptibilis. 119.b.
- Cælum & altra etsi ab æterno fuissent nõ possent infinita simul producere. 170.b.
- Cælestis motus vnitas. 95.b.
- D.**
- D**AMNATI non torquentur ex similitudine decepti tormenti. 92.b.
- Damnati non potiuntur misericordia liberante, sed relaxante. 118.b.
- Dånati equaliter non cruciantur ab igne. 101.a.
- Dånati homines quo abundantiores criminibus maiorem pœnam damni ferunt. 120.a.
- Damnatos nõ annihilare an sit actus iustitiæ an misericordiæ. 119.a.
- Damnatos omnes non cruciabit summus æstus & summus algor. 70.b.
- Damnatorum octuplex supplicij sensus. 105.a.
- Damnatorum pœnæ si conferantur huius seculi summæ sunt. 121.b.
- Damnatorum quis fletus. 104.b.
- Damnatorum pœna an sit etiam corporis flagellum. 105.a.
- Dånni pœna non incresecet damñatis post finale iudicium. 183.b.
- Dåni pœna an suscipiat magis & minus. 119.b.
- Dæmones & homines mali sunt æternò puniendi. 88.a.
- Dæmones superiores ligant inferiores aliquando. 101.a.
- Defunctorum quidam capaces sunt suffragiorum alij incapaces. 113.a.
- De peccato originali non est necessaria pœnitentia. 114.a.
- Dei odium quod habent dånati non est à Deo impressum in ipsis. 156.b.
- Deus ex virtutis infinitate non pendet à continuatione actionis ad vnitatem effectus. 25.b.
- Dei visio præstantior est quam fruitio. 151.b.
- Dei visio etsi æqualis esset beatis fruitio Dei non esset æqualis. 173.b.
- Dei visio in via an sit beata. 180.a.
- Deo hoc est familiare disponere cuncta per causas medias. 40.b.
- Deus proprius est exemplar quam speculū. 176.a.
- Deus potest facere quod corpus quantum non occupet locum & quod sit in loco. 52.b.

Index Alphabeticus.

Deus potest solus poenas positivas inferre perpetuas. 89. b.

Deus qua ratione est misericors in damnatos. 113. a.

Deus & ecclesia & beati amant animas purgatorij. 114. a.

Deus cur peccatum transitorium non transitorie punit. 89. b.

Deus taxando poenas misericorditer non facit contra iustitiam. 119. a.

Deus an corrupta reparare possit eadem numero. 23. b.

Deus ex inuisibili & occulto iudicio deducit ad visibile & manifestissimum. ibidem. b.

Deus de potestate absoluta sine interuentu luminis gloriæ potest beatificare. 157.

Deus an possit reparare successiua collapsa. 19. a.

Deus non potest sufficere vice causæ formalis. 158.

Deus potest eandem animam bruti post illius corruptionem reparare ad vitam. 22. b.

Deus in creanda anima rationali se gerit instar causæ naturalis. 159. a.

Deus an sit visibilis à mentibus creatis. 153. b.

Deus quomodo eminentissime continet vniuersa. 173. b.

Deus dignificat beatos quam maxime. 177. a.

Deus est incomprehensibilis proprie. 179. b.

Diuinitas tota videtur non tamen totaliter. 180. a.

Diuina in essentia visa non sunt volubilia. 178. b.

Diuinitatis contemplatio est beatitudo. 102. a.

Diuini sermonis proprietates quando licuerit est obseruanda. 94. b.

Diuinæ visionis priuatio qua ratione sit maxima poena. 123. b.

Dotes non ex æquo donabuntur beatis. 43. a.

Dos agilitatis & subtilitatis quid seruiet beatis. 45. b.

Dolor non est in tactu citra alterationem reale in carne. 94. a.

Dolor non cautatur in parte sensitua. 93. b.

Dux causæ cur corpus beatum non est passibile. 42. a.

E.

ECCLESIA post diem iudicij erit perfecte subiecta Deo. 129. a.

Electi in iudicio ex comparatione præcellunt reprobos. 134. b.

Elementa non deponunt post diem iudicij suas qualitates. 138. a.

Elementa quatuor pertinent ad ordinem essen-

tialem vniuersi. 139. a.

Esse intelligibile creaturarum in Deo est pise Deus. 168.

Essentia diuina vniuersa vnitissimè representat. 175. a.

Essentiæ veritas & existentia. 148. a.

Essentiale præmium non increset post diem iudicij. 183. b.

Essentialis beatitudo neque damni poena mutabuntur post diem iudicij. ibidem.

Expectatio boni non summi non potest esse impedimentum boni summi ad deptionem. 183. a.

F.

FIDELIS suo modo participant honores Christi. 133. b.

Finis & consummatio seculi est supra naturam. 142. b.

Fœlicitas contemplatiua solum contenta est contemplatione. 160. a.

G.

GENTILIBVS ante Christi aduentum sat erat fides Christi implicita. 7. a.

Gloriæ quatuor dotes. 37. a.

Gradus diuersi beatitudinis in quo sint diuersi. 79. a.

H.

HABITVS luminis gloriæ est dignissimus omnium habituum. 151. a.

Homo idem surget quo ad partes essentielles & integrantes. 23. a.

Homines omnes apparebunt in finali iudicio. 130. b.

Homines quod ante Christi aduentum de resurrectione senserunt. 6. a.

Homines cur patientur incendia & algores non autem dæmones. 102. a.

Hominum animos esse immortales qui negauerit cogitur inficiare resurrectionem. 6. a.

Homo reparabitur secundum perfectionem essentialem & accidentalem. 34. a.

Humidum radicale eget pastu ex humido cibario. 31. b.

Humores non sunt de veritate humanæ naturæ. 107. a.

I.

IDAEA potius est respectu rei primo, & per se factibilis quam respectu eorum quæ non sunt per se & primo factibilia. 87. b.

Ideæ vt sunt principium operandi sunt singularium. ibidem.

Impassi-

Index Alphabeticus.

- I**mpassibilitas non est de essentia corporis beati. 8.a.
Impius constabit conscientia piorum. 129.b.
Immortalitas non est dos. 40.b.
Impiorum poenae erunt internae & externae. 66.b.
Infantēs qui à partu pereunt vel ante partum quomodo resurgent. 15.b.
Infantēs reprobi an locabuntur à sinistris in die iudicij. 135.a.
Infantēs in quo loco post iudiciū erunt. 138.b.
Infernus est corporeus. 67.a.
Inferni locus cur sit sub terra. ibidem.
Infernus significat concavitates multas circumstantes mundi centrum. 72.a.
Interorum quatuor flumina. 63.a.
Ignis conflagratorius ubique ardebit. 140.b.
Ignis conflagratorius non purgabit sanctas animas. 85.a.
Ignis cur est ultor peccatorum sempiternus. 100.b.
Ignis gehennalis bifariā detinet violenter animas impias & malignos spiritus. 100.a.
Impassibilia non gaudent essentia. 147.b.
In intellectus est purior & simplicior potentia quam voluntas ibidem.
In intellectus speculatiuus nihil precipit. 150.a.
Instantium diuersitas colligit actionis diuersitatem. 18.b.
Iudicium de angelis à Christo iudice est secundum quid. 127.a.
Iustitia in Deo est multo praeclarius quam in nobis. 43.b.
Iustitia & restitudo diuinorum iudiciorum ineuidens est modo. 125.b.
Iustitia non est in brutis. 121.a.
Iustitia infinita Dei ostenditur in infinitate poenae & infinita misericordia in infinitate durationis gloriae. 119.a.
- L.**
- L**ocus infernus non est metaphoricus. 65.a.
Lumen gloriae non est necessariū ad hoc quod scientias physicas habeat beati. 147.b.
Lutheranorum dogma de signu Abrahae. 74.a.
Lux est qualitas simplex. 60.a.
- M.**
- M**ateria proxima corrumpitur in corruptione formae. 19.b.
Materia est passibilitatis principium. 41.b.
Membra radicalia qualia sunt. 32.a.
- M**ens beata non sensim cognoscet quae in Deo relucet. 171.a.
Meriti nec demeriti non est locus in purgatorio. 103.a.
Miraculo non est dandum quod ignis gehennalis urat homines gehennales. 96.b.
Miraculum est duplex in resurrectione. 10.a.
Misericordia Deo & nobis non est uniuoce communis. 118.b.
Modus omnis faciendi rerum an repraesentetur necessario in Deo. 170.a.
Monstruositas repugnat beatis. 34.b.
Mora resurrectionis neque expectatio illius obturbat beatitudinem. 182.b.
Mors obstinatio est impiorum in sua impietate. 87.a.
Mortuorum apparentium visio ut plurimum est fallax. 8.a.
Moses non surrexit sub domini transfiguratione. 107.b.
Moses & Paulus viderunt Dei essentiam. 155.b.
Motiuarum qualitates an in corporibus beatis redigentur ad temperamentum aequalitatis. 42.b.
Motus localis est alteratiuus ad calorem. 95.b.
Motus animae naturalis est corpori violentus. 57.b.
Motus localis sanctorum erit velocissimus. 55.b.
Multitudo mansionum quomodo futura in caelo.
Mutationes diuersae ad eundem terminum. 23.a.
- N.**
- N**ationes omnes cur comprehenduntur in duodecim tribubus. 123.b.
Naturalis inclinatio ad beatitudinem qualiter fit in nobis. 160.a.
Naturae dominio non subest efficere impassibile corpus. 40.a.
Necessarium non est simpliciter quod videns essentiam Dei videat creaturarum essentias. 179.b.
- O.**
- O**riginale peccatum non est causa proxima peccati actualis. 135.b.
- P.**
- P**artes principales hominis eadem erunt in resurrectione quae modo. 5.a.
- Paruulorum

Index Alphabeticus:

- Paruulorum puniendorum poena mitissima
 crit. 99. a.
 Peccata actualia nostra occasionem acceperunt
 à protoplasti peccato. 77. b.
 Perfectio charitatis duplex. 81. b.
 Personæ dignitas obseruatur in puniendis de
 licitis. 118. a.
 Per cognitionem habentur cognita. 146. a.
 Perfectionis infinitæ est videre infinita obie
 cta distincte. 170. a.
 Pij tempore prius surgent à mortuis quam im
 pij. 28. a.
 Pij & impij integritate membrorum excita
 buntur à mortis somno. 35. b.
 Possibilitas ad penetranda corpora est dos sub
 tilitatis. 53. b.
 Positio non est essentialis quantitati continue.
 47. b.
 Potentia non beatur sed essentia per poten
 tiam. 145. a.
 Potentia omnis non organica, vtrum sit intel
 lectiua. 58. a.
 Poenæ acerbitas insequitur peccati grauita
 tem. 88. a.
 Poena secundum speciem eadem gehennali
 bus & purgandis. 103. b.
 Poenæ damni maioritas in hominibus & an
 gelis vnde capienda. 120. b.
 Poena sensus est finita. 119. a.
 Practicus intellectus & appetitus sunt princi
 pialis motus localis animalis. 149. b.
 Primaria authoritas iudicandi est penes diui
 nitatem. 125. a.
 Prophetæ nihil videbant in verbo. 172. a.
 Punitio peccati duplex. 88. b.
R.
 Ratio natiua non sufficit indagandis superna
 turalibus rebus. 54. b.
 Res ante generationem est in potentia mate
 ria. 20. a.
 Resurrectio quid sit. 3. a.
 Resurrectio spiritualis & corporalis. 5. b.
 Resurrectio est supra naturalem appetitum. 11. b.
 Resurrectio non est si resurgat aliud corpus. 12. a.
 Res quantum habet de existentia tantum ha
 bet de bonitate. 148. b.
 Reflexa notitia est eiusdem cuius est directa.
 169. a.
 Retributio finalis erit totius mundi. 130. b.
S.
 Sanctorum corpora an transparentia reddentur.
 61. b.
 Sanctorum corpora surgent cum primis & se
 cundis perfectionibus. 33. b.
 Sanctorum corpora an respiratione egeant ad
 vitam illam beatam. 43. a.
 Sancti nunquam orauerunt pro animabus infi
 delibus. 115. b.
 Sancti angeli coaceruabunt pulueres omnium
 defunctorum. 26. b.
 Sanguis est vltimum alimentum. 31. a.
 Sanguis ex conceptione acceptus est radicale
 humidum. 31. b.
 Sententia iudicij finalis quomodo proferenda
 à Christo est. 133. a.
 Similis cum similibus sunt puniendi. 105. b.
 Subtile & grossum sunt affectiones corpo
 rum. 44. a.
 Subtilitas quo pacto congruit corporibus bea
 tis. 45. a.
 Subtilitas est imparsibilitas. 47. b.
 Successio est essentialis motui positio, quanti
 tati permanenti non est essentialis. 48. b.
 Successiua non possunt reuocari. 20. b.
 Scientia visionis & scientia simplicis intelli
 gentiæ quid. 175. a.
 Sulphur an sit materia ignis infernalis. 67. b.
 Superiores magis cruciabuntur. 101. b.
 Status beatitudinis est immobilis. 183. b.
 Stridor dentium & fletus qualis. 168. b.
T.
 Tempus indiuiduat productionem. 19. b.
 Tenebræ exteriores & interiores. 65. b.
 Tenebræ exteriores quæ sunt. 69. a.
 Theologia versat supernaturalia. 54. b.
 Tria iudicibus necessaria in Christo maxime
 fulgent. 127. b.
 Throni iudicarij apostolici qui. 133. b.
V.
 Vermis corrodens impios qualis Basilio. 65. b.
 Vermis conscientia quis. 65. a.
 Vires sensitiuæ eadem surgent numero. 25. a.
 Virgo intacta & integra, quomodo potuit pa
 rere Christum. 49. a.
 Viri omnes perfecti sedebunt super thronos iu
 diciarios. 135. a.
 Virtus corporea potest præualere aduersus spi
 ritum. 97. b.
 Voluntas quatenus libera præfertur secundum
 rationem meriti. 150. b.
 Vnitas temporis necessaria est ad vnitatem
 actionis. 18. a.
 Vnitas medij numeralis non est necessaria ad
 vnitatem actionis. ibidem. b.
 Vniuersa maxime appetunt suam vltimam per
 fectionem. 123. a.

F I N I S.

Disputatio. M. Michaë. de Palacio

2

premitur. Si vero non sunt beata exquiram à te cur non sunt beata: nunquid quia corpora desiderant? Colligam contra quia esse animarum separatarum non dependet à corpore, in aliqua operatione quia esse habent iam prorsus spirituale, & nullius commertij cum corpore: ergo neque beatitudo illarum dependebit à corpore. Aut necesse meriti fieri animas sanctas defunctis corporibus prolixà torque ri miseria sperantes contubernia suorum corporum, quia spes, quæ differtur affligit animum. Prouer. 13. ¶ Septimo corpora lapsa, eadem numero redibunt, vel illa redibunt mortalia, & miseris obnoxia, & hac ratione non esset desideranda resurrectio, quæ esset repetitio miseriarum, quas repetere quis desiderat? Si autem corpora erunt prorsus aliena à miseria corruptionis: igitur corpora rediunt, non eiusdem substantiæ, quæ est nostra: quippe corruptibile & incorruptibile plusquam specie differunt, quia genere discrepant. ¶ Metaph. text. cor. 26. ¶ In diuersum est eua gelica veritas, Ego sum resurrectio & vita, qui credit in me etiam mortuus fuerit uiuet. Ioan. 11. ¶ In diuersum est eua Disputationis huius varia fuerunt sententia: & ut summam illas perstringam fuerunt tres. Prima est philosophorum: altera est hæreticorum: postrema est catholicorum. Philosophi igitur quidam summi, ut Plato, & alij, quos subdemus resurrectionem non negarunt. Etenim Plato, ut Iusebius narrat lib. de præp. euange. 1. finalem mutationem vniuersi factus est mundi que vetustatem in floridiorum statum esse vertendam. Et in lib. de Rep. 10. Herum Pamphiliū, quatinacie occubuerat reuixisse indicat. Quin & Plinius lib. 7. quosdam elatos vitæ redditos fuisse commemorat. Et Plutarchus libro de Anima Enarchum quendam mortem obiisse testatur, & ad vitam rediisse. Et alios denarrat August. in eandem sententiam, quos vocat Genethliacos lib. 21. de Ciuitate Dei capit. 28. & capit. 27. refert Platonem dixisse animas sine corporibus non posse in longum tempus differri. Quod circa etiam sapientium animas post longa tempora esse reuersuras in corpora. Et lib. de Ciuitate Dei, 13. cap. 16. eundem Platonem refert commemorasse in Timæo Deos à Deo maximo genitos corporeos, & quia

corporis compositione constabant, & ideo mortales erant, summi Dei gratia datum illis fuisse, ut corporalis illorum compositio non solueretur, ut citra corruptionem persistenterent. Et ideo secundum Platonem animæ sapientium longo tempore non possunt esse citra corporis contubernium, à quo non disungi secundum eundem, dijs conceditur à Deo maximo, pro munere magno quæ ex re Platoni resurrectio corporum non fuit incredibilis. ¶ Caterum Plato aliam resurrectionem est commentus, quam Christiana fides respuit, tantum abest, ut probatam illam habeat. Censuit enim indicante Augustino libro. 12. de Ciuitate Dei. capit. 13. resurrectionem celebrandam post expletum cursum caelestem octauæ spheræ, quem vocat annum magnū, quia. 36000. annis explendus erat: & hæc reditio erat ad vitam corruptibilem similem priori, & ad eandem patiendas misérias vel felicitates temporales obtinendas. Hanc tamen resurrectionem in iudiciatur ecclesia catholica, quæ solui fatetur resurrectionem hominum omnium, ex qua in ista æterna premia laborum suorum adipiscantur, & in pijs æternis mancipentur in corpore & anima supplicijs. Resurrectio autem illa Platonicæ etiam communis brutis, virgulis, & eremibus, pijs, & impijs fuisse. Et rursum, quia resurrectio hæc non excedit vim naturæ, siquidem caelestis motus octauæ spheræ regressus est huius resurrectionis causa, at vero resurrectio apud catholicos, non ex lo tribuitur, imo totius naturæ vim superat, ut ad immortalitatem corpora humana ex eorum cælestium enim inferioribus rebus secundum speciem perpetuitatem donat, non tamen secundum indiuiduum. Et hoc sane est verum Platonem non concessisse resurrectionem hæc supernaturalem, ut neque Platonicam consistentur, ut testatur Nicephorus de synesio Platónico, & alij libro decimo quarto capitulo. ¶ At vero difficilior creditur est Platonicæ resurrectio quam catholice fidei resurrectio: quæ doquidem longe difficilior creditur est, naturam posse agere contra naturæ leges, quam quod naturæ autor & dominus, contra easdem naturæ leges agat. Secundum autem Platonem primum est fatendum, siquidem octaua spheræ non est

Arg. 7.

Resurrectio non fuit Platonicæ incredibilis.

Ecclesia non probat Platonicam resurrectionem.

Genethliaci sunt diuina culi qui ex aspectu astrorum nascendi fata diuina.

Deus,

Deus, sed natura quedam sublimis facta à Deo, si autē reuerſio ſui motus eadē que fuerit mortua excitaret ad vitam nouam, ageret contra naturam: ſiquidem motus caeleſtis tunc non eſſet idem numero, qui modo, ſed ſolum ſpecie. Quod autē cauſa eadem ſpecie, & non numero, eundem reproducat effectum numero, contra naturā legem eſt: quā poſcit, vt humorica identitas ſi repetatur in effectū, repetatur etiam in cauſa: igitur ſi non poteſt idē numero motus regredi nēque eadem numero viuētia repeti poſſunt: igitur neque reſurgere, quando quidē reſurrexerit, eſt eiſdem numero reuoluentis quod morte cederat iteratā vitā. Et ſi motus ille regrederetur tunc, idem eſſet, quod modo quādo ſol ſuo motu peractō, ſuo ve anno completo, redire ſcunt, quae emaruerant, & reparantur ſegetes, quae demeſſae iam erāt, non eadem numero, ſed ſpecie. Et eccleſia autē conſitetur reſurrectionem ſuperare naturalem facultatem, quia ab autore naturae proditura haud dubium teſtatur. Et Plato quidem in Timaeo haſitante dixit diſſolutionem vniuerſi futurā. Tempus, dicens, cū caelo factum eſt, & ſimul facta, ſimul etiā diſſoluantur, ſi quando ſolutio ipſorum ſit. Si ergo tēpus, & cōlum ſunt ſoluenda, quomodo reſurrexerit corporū erit à caelo. Et equidē philoſophi iſti quando de rebus huiusmodi diſſerant obſcurē ſatis, & non cohaerenter ſibi diſſerunt. Porphyrius verō, cuius meginuit Auguſt. lib. 22. de Ciuita. Dei. capit. 27. reſurrectionem corporum planē eſt inſiciatus, perſuaſum ſibi, habens corporis contubernium officere contēplationi mentis: ideoque iudicauit animas ſanctē degentes in corporibus ſuis, vt beatitudinis celſitudine donentur, & Deo fruantur neceſſario primū exuendas corpore fore: idemque cenſuit Philolaus Pythagoricus, quibus aſtipulatur illud, Corpus quod corrumpitur aggrauat aniam. Sap. 9. Verū locus ipſe ſe prodit, corpus emittit, corruptibile eſſe grauamini anime, at vero corpora reſurgentiū nō erunt corruptibilia. Et quidem ſi primus iſte iſlet in amore ſuae innocentiae corporale commercium illi non obſiſſet, quomodo tunc beatitudine fruere tur, quia non per mediā mortē rapiendus fuiſſet ad ſydera, ſed viuens tranſferendus fuiſſet ad aethera beatitudi-

ne in proprio corpore potiturus. Et Platonici tradentes caelos animatos, & animas illorum beatas, illarum beatitudinē nihil obſtat corporum moles. Porro autē Plato in Phaedone ſuſſingati videtur Porphyrio: expreſſe enim ſtatatur philoſophicā meditationi impedi- mento eſſe corpus. Quippe ſenſus fallitur facile, vnde philoſophi ex ſenſu neceſſario philoſophiam texentes fallunt ſepe: verū vt ſe ſubducant à fallentis ſenſum, à ſenſu quoad licet, ſeſe abſtrahunt. Vnde tradit philoſophicā vitam eſſe iugē mortis meditationem: per meditationem intelligas, non cogitationē mortis, ſed morti ſimile exercitium. Etenim philoſophi ſe abſtrahentes à ſenſibus exercent quodāmodo mortē, quae ab omnibus iſtis ſub ducit. Et ceterum Plato reſtē dōt corporeā molem obſeſſe philoſophico ſtudio, dū hic agitur, ſub calamitatibus huius vitae. Etenim voluptas corporalis triſtitia & indigentia varia eſt, quae auertit animū à philoſophicā cōtemplatione: quāquam ſenſus ſimpliciter loquendo nō ſolum non obſunt philoſophico ſtudio, quinimo maxime proſunt. Namque omnis noſtra intellectualis cognitio à ſenſu habet exortum. vnde non eſt cur tam culpetur ſenſus, citra cuius opem philoſophia nobis accedere non poteſt. Et Plato in eodem libro credit animas praecēſſiſſe corpora: quando enim demerſae ſunt in corpora ex caelo dilapſae ex corporali cōmercio obliuioni tradidere vniuerſa, quae caeleſtia tenentes habitacula retinebant, at vero paulatim in corporibus degentes, reminilebantur obliuioni. Nocebat ergo corporale commercium animabus, & proficiebat. Nocebat ſane, quia obliuioni erat cauſa, proficiebat vero quia reminſcentiam parabat. Non ergo corpus omnino obſeſſat animae, imō prodeſt quia reminſcentiam ex illo parabat ſibi, & aliud eſt tractare de ſubſtantia corporali: aliud de huius miſeria. Quippe ipſa ſubſtantia noſtri corporis cum ex natura ſua haereat animae, illi obſeſſe non poteſt, at vero voluptates ſenſuales, quae & miſeriae, & calamitates, quas patitur animus in corpore degens valde illi obſunt. Quia diſtrahunt mentem ad multa, quae à recta contēplatione rerum abducunt. Scito tamē Platonē hoc in libro clariſſe inſinuāſſe

Plato & Porphyrius.

Philoſophi-
ca vita medi-
tatio eſt mor-
tis.

Corporalis
cōiunctio nō
obſeſſat animę.

reſur-
reſur-
reſur-

ſi non
ar Plato
reſur-
reſur-

reſur-
reſur-
reſur-

reſur-
reſur-
reſur-

Disputatio. M. Michae. de Palacio.

4

resurrectionē, quā differuimus, quā alibi insinuarat. Docet enim animas post mortem pro qualitate meritorū, donandas corporibus, quae enim voluptatibus sensualibus nauarūt operam tradētur in corpora porcorū, aut aliorum, quia tepuerunt in virtutis studio: quae vero rapinis, & fraudibus incubuerunt, in miliorū vel accipitrum transferentur corpora rapacia: quae vero philosophicę vacarunt contēplationi, illae ad caelestia rapiuntur corpora.

¶ Verūtamen neq; hoc dogma resurrectionem, quā catholici confitemur profitetur: siquidē confitemur resurrectionem futurā in eodem corpore numero, quod depositū est, quando ex hac cōmigratur vita, in alterā: at secundū Platonē alia corpora sunt assumenda. Quid quod Plato, vt Arist. illi impingit. 1. de anima tex. co. 45. anima rationalis non est forma substantialiter vnita corpori, sed solū accidentaliter, vt motor mobili: vt enim Naucelus se gerit ad nauem illā motitans, ita credebatur animā se geri ad corpus suum. Quae ex re Plato nō potuit approbare resurrectionem mortuorū, siquidē, etiāsi animas credidit immortales, ceterū defunctis corporibus, non ad illa eadem transferendas censuit, sed alia, vt vidisti. Vnde quia homo apud Platonem non denotabat cōpositū ex anima rationali & corpore, sed solū animam rationalem vtētem corpore, vt quodā instrumentō, ideo quando corpus obibat mortem, non moriebatur homo apud illum, sed hominis instrumentū: id quod autor operis imperfecti. homil. 25. videtur innuere. Quapropter non est cur apud Platonem queratur resurrectio propria, ideoq; post mortem corporis in palingnesi, seu regeneratione, alia animabus affigebat corpora. Arist. vero planē inficiatur resurrectionem mortuorū, mūdū probans a ternō incepisse, a ternūque duraturū, cui occinūt Ouidius, Lucanus, Lucretius, Seneca cū Sibylla, qui omnes elegantī carmine mundi exitiū decantarunt. Quamquā neq; exitiū vniuersi, probabant illi, neq; Arist. aternitate demonstrauit. Porro autē fuerunt haeretici resurrectionē futuram negātes, quos indicat August. lib. de haer. ad quod vult. Deū c. 18. & 20. & c. 11. Et isti nominati sunt Caiāni Archontici, & Cerdoniani, & isti autore August. lib. de agone Christi. c. 32. ex il-

lo loco Pauli. 1. ad Cor. 15. Caro & sanguis regnū Dei non possidebunt suū ducebāt errorē: siquidē in corpora nostra sunt carnea, & sanguinea, igitur non possunt beari: & praeterca quia nullus ex alio saeculo in nostra concessit, qui referret statū futurū, vt meminit August. de verbis apost. ser. 25. Et isti haeretici patrociniū sibi petunt, ex Arist. dogmate, & rationibus ante oppositū, prolatis. Porro haeretici alij fuerunt, qui resurrectionē confitentur, at diuersam ab ea, quā fides catholica amat cōfitendā. Dixerunt hāq; quidā resurrectio nem futurā quidem in eadem corpore secundū speciem, at non secundū numerū. In hanc haeresim Methodius Olympicus episcopus, in dialogo, cui titulus est Aglaophon vocat Origenem in enarrationem psalmi. tractante versiculum, Nō resurgunt impij in iudicio. Et Epiphanius in 2. lib. Panarij, & astruxit dogma hoc ex Paulo. 1. ad Cor. 15. Nō quod futurum est corpus seminas, sed nudū granum, vt putat tritici, sed Deus dat illi corpus, prout vult. &c. Igitur si resurrectio futura est in star propagationis fructus ex semine, haec tamen propagatio non fit secundū numeralem identitatē, sed solum specificā. ¶ Secūdo quia corpora nostra quotidie transmutantur, & alterantur, vt fiat nouus sanguis, & noua succer creat caro, id quod facile testatur senectus, quae duras habet carnes frigidōq; sanguine marcescit: & humana ingenia, & quae labescente aetate, labescunt, & sensus & vires debilitantur, igitur humana sibi nō sunt eadē numero corpora iuuenilia & senilia: quomodo igitur erunt eadē numero mortua & resurgētia? Sunt autē assertores Origenis, qui eū eripiūt ab huius dogmatis assertionē, vt Paphilus martyr, qui contendit Origenē diuersum sapuisse: nepe resurrectionē futurā in corpore eodem numero. At vero forte non tantae molis erit Origenē interpretari, & ad sensum temperare catholicum illius verba. Etenim eodem numero philosophis polysy mon est: siquidē est idē numero excellentissime idē sibi, quod eandem semper & substantiā, & operationē internā seruat, vt Deus, cuius substantia immobilis est, & cui? intelligere aut velle nō demutatur. Alia sunt idē, quae substantia sua illa sa & immortalī persillēte variat accidētia vt velle, & nolle, vt angeli. Alia deniq; sunt

Plato & Porphyrius

Methodius Epiphanius

Plato resurrectionem mortuorum negauit.

Poetae mundi excidium de cantarunt.

Methodius Epiphanius

Haeretici placita.

Haeretici aliorum placitum.

Methodius Epiphanius culpāt Origenem.

Partes principales huiusmodi resurrectionis

Alterum haeretici concēptum.

Idē numero multifariam philosophis usurpatur.

fusiori voce eadē, quorū substantia demutatur & accidētia permutātur, verū demutatio non sentitur, quia quod succedit demutati locū tenens, in eodē situ figura, & ordine subrogatur, quē tenebat absumptū, vt fluuius idē sibi qui defluit modo dicitur, cū eo qui defluserat heri. Corpus ergo nostrū in tāta nō resurget idēitate, quāta est diuina aut angelorum idētitas: quia nostra corpora sunt defluētis substantia, corpora autē resurgētia nō habebunt diffluentē, sed perseverantē & immotam substantiā: vt posthāc patebit. Itē nostra subdūtur alterationibus & corruptionibus: nostra morbis vexantur, fame, siti, labore corripitūtur: sunt graua corpora & infirma: illa vero diuersa obtinebunt accidētia, ideoq; non sunt tā sibi idē, quā Deus est sibi idē numero: & hoc volebat Origenes, & nisi hāc diuersitas speraretur resurrectionē nō desideraretur. ¶ Ceterū quoad partes principales eadē omnino tū erunt quā modo. Nāq; anima rationalis eadē, quē prius, & materia prima, quā ipsa anima informabat eadē omnino erit secundū substantiā, quē prius, quāuis dispositiones habebit alias. Neq; Paulus diuersum docuit ex testimonio prænotato. ¶ Etenim Paulus hoc solū intendit ex verbis illis resurrectionē Deo esse possibilē colligēs ex sensibili exemplo. Enimvero si natura potens est mortuū granū viuificare, vt viuificat ex illo propagādo spicā, Deus qui est autor naturæ, cur nō poterit cadauera viuificare? Neq; tamen collationes ex sensibus ad intelligibilia cōquadrantes in omnibus oportet exquirere: sed sat est, nō nihil congruere. Etenim diceret quispiā Paulo, natura granū viuificat, quia in grano vis est, vt inde propagetur spica: vnde si granū sicum valde vel sit cōtulū, aut decoctū, nihil ex eo propagabitur, quia vis est emortua, at in cadauere nulla vis seminaria est. Ceterū quia De⁹ indidit vim hanc seminariā grano, sine vi hac poterit excitare cadauera, quia potētior est natura autor, quā ipsa natura. ¶ Fuerūt alij hæretici, qui testātes resurrectionē, addebāt illā iam factā esse. Et horū hæreticorum Paulus meminit. 2. ad Tim. 2. istos autem fuisse perhibet Paulus Hymenēū, & Philetū, quos ferūt fuisse ex numero. 70. discipulorū Dñi. Et forte decepti sunt, quia ad Ephes. 6. legebāt, cōresuscitauit nos, & cō-

sedere nos fecit, &c. & ad Rom. 6. Baptismo nos mori peccato, & resurgere cum Christo, Paul. insinuat. At vero hæc vniuersa & alia cōsimilia, sunt accipienda de resurrectione spiritali, non corporali. Enimvero est resurrectio spiritalis, quæ mentis est à morte peccati expurgatio, & hac fruūtur fideles in carne recte degētes: corporalis verò speratur sub finali iudicio, vel, vt Augu. intellexit, accipe si placet, cōresuscitauit enim nos Christus modo, spe, quia ipē certā tenent fideles tandē resuscitādos pios ad immortalē corporis cū Christo vitā: ideo protestatur Paul. iā cōsurrexisse nos cū Christo, & sedere cū Christo in regno cælesti. Habes apud August. epist. ad Ianua. 19. ¶ Præterea extiterūt alij, q̄ resurrectionē futurā corporū credūt: at vero hac resurrectionē referūt ad delicias corporis & vbertatē maximā tēporaliū rerum obtinendā. Et isti cognominantur Chiliastræ, seu Millenarij, hinc trahēt recognomentū, quia tradebāt duas futuras resurrectiones, aliā malorum, aliā vero bonorū, ceterū mille annos Christū mansurū in terris hoc millenario. cū sanctis, summa pace, & abundantia rerū corporaliū fruētibus citra tædiū vllū atq; molestiā, sed summa voluptate cibo, potu, & alijs rebus vtentibus. Imo, vt August. memoratur immoderatissime testantur isti hæretici voluptatibus sæculi tunc bonos vsuros, vt citra modū sit comedēdū & bibendū. Ideo August. hæresim hanc detestatur quæ alioqui aliquādō placuisse sibi testatur, respuit tamē illā quia resurrectio hæc solū est ad carnis delicias, libr. 20. de Ciui. c. 7. ¶ Porro hæc hæresis locū illum Apoc. c. 20. accepit infulcrū, Beatus, qui habet partē in resurrectione prima: in his erunt sacerdotes Dei, & Christi, & regnabunt cū illo mille annis. At vero patronū fuisse huius hæreseos Victorinū illum in præfatiūcula ad Apoca. credit Hiero. Et idē Hiero. in præfatio. libri in Esai. 18. illā tribuit Hirengo Lugdunēsi episcopo, Tertulliano, Lactantio, Apollinario, &c. Et ante hos Papias Hierapolites episcopus hoc amauit & scripsit placitū. Ceterum Paul. ad Ephes. 6. cōresuscitauit, ait, & cōsedere nos fecit in cælestibus: igitur resurrectio in cælestes sedes, nō in terrenas tēdit. ¶ Rursū ait, si cōsurrexistis cū Christo quæ sursum sunt quæ rite, quæ sursum sunt

Resurrectio spiritalis & corporalis.

Chiliastræ.

Victorin⁹ patronus Chiliastrarū seculi dissentientibus.

Victorin⁹ patronus Chiliastrarū seculi dissentientibus.

Partes principales hominis eadē erunt in resurrectione quæ modo.

Altorum hæreticorū cōmentum.

numero filosofiam patur.

sapite nō quā super terrā. Ergo ad C. oloff. 3. in superna bona, & nō terrena sunt quæ- rēda à fidelibus vana est hærēsis dicēs, vi- ros pios terrenis à sua resurrectione esse donandos bonis. Locus autem inductus, hoc solum docet fideles, qui fruuntur pri- ma resurrectione in hoc sæculo, post cor- poris mortem regnatos in cælesti regno cum Christo mille annis, per mille annos intelligens temporis totum tractū à tem- pore quo moriuntur sancti vsque ad tem- pora finalis iudicij quando coronabūtur.

Quid ante Christi adue- n- tū de resurre- ctione homi- nes sentierūt.

¶ Porro autem ante Christi natalia fue- runt etiā sententię variæ de resurrectione siquidē controuersam rē tum etiā fuisse liber Acto. cap. 23. Satis nobis indicio est: vbi traditur Sadducæos negasse tūc resur- rectionem mortuorū. Isti enim nullā esse substantiā creatam spiritualem credebāt ideo negabāt angelos esse. Et istis erramē- tis aliud addebant quod euertebat, pror- susq; pessundabat resurrectionis fidē. Af- ferebant enim animos hominū nō super- stites esse corporibus defunctis vita, sed vna cum illis obire. Namq; si anima ho- minis perit cū corpore, non magis speran- da esset resurrectio hominū quam bruto- rū. At verō Pharisæi cultioris erant fidei

Qui negat a- nimose esse im- mortales ho- minū cogitur in hinciariretur- rectionem.

in re hac, quia resurrectionem mortuorū credebant Sadducæis nihilominus insiciā- tibus Matth. 22. Esse ni vero, qui erant al- tera secta Iudæorum animos credētes im- mortales, & pios peracta vita præmiādos vltra Oceanum, impios verō torquendos apud inferos tradētes nihil meminere de resurrectione corporū. Talmudicus autē error animas credit peccatrices peracta proprii corporis vita, vt luant pœnas pec- catorum cōmigrare in aliud corpus, & si in hoc corpore non corrigant errata prio- ra, in aliud, tādē si pertinaces fuerint pro- positi, deposita alternata habitatione, cor- poris, detrudi in gehennā: animasq; in do- ctōrū in resurrectione nō recepturas pro- pria corpora: insinuātēs solas animas sapiē- tes, esse resurrecturas cū proprijs corpori- bus. ¶ Apud Stratonim Cumarum epi- scopū, & apud Iosephū est tibi copia tra- ditionū Iudaicarum, quas dudum refere- bam. ¶ Porro autem subit mirari, quid in- mentem venerit Chrysof. concione. i. de Lazaro non lōge à fine, vt dicat, Lazarū illum, cuius Luc. 16. fit mētio nihil potuif- se sperare de resurrectione: quia illi, qui

Libr. 18. anti- lud. ca. 18. & de bello lud. c. 7.

euāgelicæ gratiæ tēpora præcesserūt, nul- lā habuerunt resurrectionis notitiā. Quan- doquidē cōstat ex gestis aposto. c. 23. Pha- risæos fidem habuisse resurrectionis ven- turæ: siquidē resurrectionem in presenti Iudæi fideles nō poterant diffiteri, certo tenētes Eliam, & Elisæum suscitasse quō- dā mortuos: & rursus quia Lazarus hic erat Iudæus, ex progenie Abraham, quia Abraham vocat patrem, igitur habere noti- tiam resurrectionis poterat. Et vt clare do- cet capitulum Mat. 22. iam res hæc de re- surrectione sub Christo agitabatur, vt cō- trouersia antiqua nondū finita: quia Pha- risæi, & Sadducæi Christi natalia præ- cesserant. ¶ Et auget meam admirationē, quod ipse Chrysof. testatum habuit Mat- the. 11. homil. 37. Gentilibus dicens, & Iu- dæis ante Christi aduentū nullam fuisse de Christo cognitionē necessariam, quia citra illam poterant saluari, si spreto ido- lorum cultu, rectam vitam ducentes vnū Deum solum colerēt: non enim Christi, qui nondum venerat cultus ab illis pete- batur. ¶ Verum cum Iudæi Christi ven- turi semper profitebantur fidem ex om- nibus enim iuis sacrificijs semper porten- debant Christum venturū, vt Paulus ait, 1. ad Corin. 10. omnia contingebant illis in figura: & ad Hebræos, omnia illa lega- lia vocat vmbra venturi Christi, & A- brahā expressam habuit de Christo ven- turo pollicitationem à Deo, & suos filios illam docebat, ex diuino mandato, conse- quens est, Iudæos omnes ab Abraham pa- tre, & à legislatore Mose, & à prophetis eruditos de Mesia aduentu, necessario te- neri ad fidem Iesu Christi tum venturi: & si quis tum nō credidisset hæreticus esset, non credens doctrinæ patrum, & prophe- tarū de Christo. ¶ De gentibus autē alia est ratio, namque istæ non erant erudi- te de fide venturi Christi, ideoque Christus personaliter nō venit illas docturus, quia a symbolæ erant fidei Iesu Christi, sed ad Iudæos venit solum Matth. 15. Non sum missus, nisi ad oues, quæ perierunt ex I- racl. ¶ Quapropter gentes non tenebatur ad tam explicitam fidem de Christo ha- bendam quam Iudæi tenebantur, ideo si vnum Deum colerent & recte sub lege naturæ viuerent, & iuxta Pau. crederent Deum vnū esse, & remuneratōrē esse colē- tiū se, quia istud est implicita fides Christi iusti.

Difficilis quædam in Chrysof.

Inde vult quod ad hunc locum de resurrectione

Iudæi ante Christi adue- n- tū ad fidē te- nebatur de il- lius aduentu præstandam.

Expenditur August.

Gentibus ante Christi aduentū sat erat fides Christi implicita Iudæis vero necessaria erat explicita. Animę separata si habeat fidē, spem, & charitatē nihil noue pro- merentur.

Ad Hebr. 11.

Exponitur Chrysof.

iustificarentur. Quare Augusti. epist. 137. ad Optatum omnes iustos asserit siue precedentes incarnationem Domini, siue sequentes, non fuisse viuentes ait, nisi ex fide incarnationis Christi. Probatq; quod dixerat, quia non est aliud nomen datum sub caelo, in quo oporteat saluos fieri nos, & ex illo tēpore valet ad saluandū genus humanū, ex quo in Adam viciatū est genus humanū. Ceterum, vt Augusti. expeditur oportebit distinguere inter iustificationem gentiū, & Iudaeorū. Etenim proculdubio nullus Iudaeorū ante Christi incarnationem, neq; post, potuit iustificari, aut potest nisi per fidem explicitā Christi, iustificari autē posse ante aduentū Christi gentiles extra fidē Christi explicitā non iustificari Augusti. Nā quod loquitur nullam potuisse viuere nisi ex fide incarnationis, rectē ait sub fide incarnationis, explicitā, vel implicitā subaudias, quā nomine vitæ iustificatē gratiā subintellexit. Gentiū igitur animæ iustificatē per fidē vnius Dei, & fidē Christi implicitā quæ per amorē Dei operatur detinebantur in limbo sanctorum patrū, & ibi erudiebantur à sanctis patribus de fide Christi, & incarnatione illius vel à sanctis angelis. Vnde tum expressam de Christo fidē concipiebant, sine merito tamē fidei nouo, vt etiā animæ patrū ibi conditæ fidē habebant sine merito nouo, & animæ quas iustratorius ignis, & animæ beatę diligunt Deū sine nouo merito: istæ omnes nouū meritum habere nequeunt, quia animæ separatae à corporis commercio, sunt extra meriti statum: vnde nō sine fide expressā incarnationis illis contigit salus. Et S. Petrus de salute consequenda loquitur quando ait, non esse hominibus aliud sub caelo datum nomen, in quo oporteat nos saluos fieri nisi in Christi nomine, nā saluum fieri æternam denotat salutem, Aut oportebit dicere reuelatam fuisse fidem incarnationis omnibus gentilibus, quibus gratia iustificationis donata est tunc: id quod probatu esset difficile, quia satis illis erat implicitā satis de mediatore Christo habere notitiā illā, quam Paulus cōmemorat. Accedentē ad Deū necesse esse credere, quod Deus est, & quod inquirentibus se remunerator sit. Chrysostomus verō secundo loco inductus intelligendus est Iudæos ante Christū, & gentiles, non

erat necesse imbui sacramētis ecclesie, vt baptismo confirmatione, &c. vt salutē cōsequerentur, & istud planē Chrysostomi verba indicant. Quod vero ex eodē primo loco relatum est, admodum est difficile: at vero explicandus est Chrysostomus Iudæos illos tum nullam de resurrectione Christi & nostra, vt ab illa pēdet, potuisse habere notitiā: quia tamen credebant venturum Messiam Iudæi, at verō credebant venturum cum summa maiestate regni temporalis, non morti obnoxium, aut cruci. Nam Mat. 22. matrona illa ad Christum regni præcipuas sedes venit filijs petitura: opinas enim Christi regnū tēporale esse futurū, illū præueniebat. Etiam vero ex plosis nebulis errorū fidei veritas clarior micabit. Primam igitur accipe cōclusionem, resurrectio mortuorū naturæ fugit facultatem. Hæc conclusio est contra Platonicos, vt supra memoratū est, quibus persuasum erat post reuolutionem absolutam spheræ octauæ, quæ singulis centum annis vnius Zodiaci peragit gradum, homines resurrecturos. Dixi contra Platonicos, quia, vt dudū ostēdebā, Plato non credidit resurrectionem futurā propriē, siquidē anima secundum eū non est pars essentialis hominis, sed est tanquā motor eius, & corpus tanquā mobile, vel tanquā illius indumentū, vt autor operis imperfecti ad Mat. insinuat. Verū tamē istud ecclesia dānat dogma, nedum Arist. & peripatetici omnes, vt nos cōm. nostris ad. 2. de anima Arist. abūde cōmōstrauimus. Porro quod fugiat facultatē naturæ mortui resurrectio, vel hinc lique re potest, quia Arist. finis animā ait, esse actū corporis physici & organici in potētia vitæ habētis: igitur nō quoduis corpus est animæ cōceptaculū, sed physicū, & organicū: at soluto corpore nō, & verso in cadauer, resoluitur in elemēta experiētia docētē. Etenim in cineres vertitur si deuritur igne, in terrā si terræ cōdatur. Et demū illa organizatio perit, quæ tñ est dispositio necessaria in corpore, vt sit animæ subiectū. Et quia anima est optima forma, & excellit vniuersas rationales alias animas, ideo exigit nobilissimam dispositionem in corpore animando ab illa: at verō inorscorripit hæc dispositionē organorū, adeo, vt verū sit oculū mortui nō esse oculū nisi æquiuocē, & ita de ceteris mēbris &

2. Conclusio

Corrupta vitali dispositione impossibilis est per naturā regressus animæ in corpus.

Corrupta vitali dispositione impossibilis est per naturā regressus animæ in corpus.

Expenditur Augusti.

Gentibus ante Christi aduentū facta erat fides Christi implicita Iudæis vero necessaria erat explicita.

Animæ separatae si habeat fidē, spem, & charitatē nihil noue promerentur.

Ad Hebr. 11.

Exponitur Chrysost.

organis. Et quia hæc dispositio semel corrupta, eadem numero regredi non potest quia à perfecta priuatione ad habitum impossibilis est regressio, inde cõficitur animam iuxta vim naturæ non posse amplius recurrere in suum corpus, quod dimiserat. **C**Adde, quia semel cecus si perfecte sit luminibus orbis, nõ potest à natura illuminati, ergo multominus homo perfecte ex animis, poterit rursus animari. Nãque si imperfecte sit ex animis, vt ij sunt, quos corripit accidens syncopismus isti excitatur à suo syncopismo præsidio medicamentorũ. **Q**uod autem vulgatum est homines mortuos, nostra concedere, & cum viuis colloqui amicis, aut alijs, hoc quidẽ sæpe præstigia sunt diabolica, nõnunquã apparitiones sunt angelicæ: rarissimẽ vero anima ipsa separata: huc cõmigrant, nisi dispensante Deo: quã rem nos vberius sumus prosecuti in dilucidationibus ad Esaiã. Ex literis autem diuinis resurrectio nõ fugere vires naturæ nõ est operosum collectu: siquidẽ Eccle. 3. vnus est interitus hominũ ait, & iumentorũ, id quod de notat resurrectionem omnibus rebus uiuentibus à morte esse impossibilem, vt il lud Job. 14. homo cũ dormierit non resurget, donec atteratur cælũ non euigilabit. Et rursus, homo verò cũ mortuus fuerit & nudatus, atque consumptus vbi quæso est? Quo in modo si recedant aquæ de mari, & fluuius vacuefactus areseat, & in psal. 87. nunquid medici suscitabunt. **C**At vero sunt qui contendant resurrectionẽ possibilem esse secundũ naturam, quã contentione, quibusdam præiacis fundamentis moliri student. **P**rimũ est animã rationalem esse formã hominis specificã. **S**ecũdum est esse immortalẽ. **T**ertiũ forma specifica hominis nõ potest manere perpetuò extra corpus, & hoc probat, quia pars extra totũ quando est, violẽter est, at nullum violentũ est perpetuũ, igitur non poterit anima perpetuas ducere moras, citra corporis cõtuberniũ. **Q**uartum anima, vt quæuis formarũ altera appetentiã habet ad esse in materia. **Q**uintũ naturalis appetitus non potest esse vanus, quia Deus & natura nihil frustra faciunt, & opus naturæ est opus intelligentiæ. **M**etaphy. **S**exto, beatitudo, nullũ bonum desiderat. **d**e trini. c. 15. Est enim status omnium bonorũ cumulo perfecte

ctus. **C**lã ergo, si anima est pars hominis, & defuncto homine, superstes est anima, & hæc necessario appetit copulari rursus suo corpori, & hic appetitus est necessario explendus, & si beata est, desideras corpus suũ, aliquo bono priuatur, igitur, vt perfecte beetur necessario est vnienda corpori. **C**Hanc autẽ rationẽ cui valde fidit Marsilius. q. postrema. 4. sent. ex multis labefactare possumus. Primũ, quia animã rationalem esse immortalem secundũ rationis euentiã demonstrare nõ possumus, vt etiã Scotus testatur in. q. 2. huius dist. 45. Qui hæsitat de Arist. sententia super animorũ immortalitate, id quod nos prolixè disseruimus cõm. ad libros de anima. **S**ecũdo quia animã rationalem esse formã specificã hominis, quãuis philosophis peripateticis cõfessum sit, nõ item Platonici, vt paulo ante meminẽrã, & Origenes sectator fuit dogmatis Platonici. Nã in cõm. psal. versans locũ. psal. 85. Induxisti nos in laqueũ. animã credit e cælo delapsam ob delicta sua, videlicet, quia concupiscẽs erat cõmerciij corporalis, ideoq; de cælo deturbata fuit in corpus tãquam in ergastulũ & carcerem vbi delicti daret pœnas. At D. Cyrillus Alexã. episcopus 1. lib. cõm. in Ioannem, multis inuehitur in Origenẽ rationibus, quas persequi non est huius instituti. Sufficiat in præsentia dixisse sententiã hanc Platoniciã esse aduersariã peripateticę disciplinæ, & catholice veritati: illi quidem quia anima est actus corporis physici & organici. & c. Et intelligere est actus totius hominis: igitur est à forma totius, & hæc est anima rationalis: huic verò quia damnata est olim ab ecclesia in Calcedonensi Synodo. **E**t rursus, quia anima primi hominis fuit incõtaminata & incontaminatum habuit corpus antequã peccaret, Etenim corpus primi hominis fuit creatũ liberũ ab omni malo, sed beatũ, naturali quadã beatitudine, igitur non erat creatum in supplicium animæ. **C**Adde animam Christi incũpãtam semper fuisse, nõ ergo ex delicto suo copulata est corpori. Rursus si diuinum verbũ est vnitũ animę & corpori personã liter, nullũ delictum est in anima & corpore. Et demum vnio animæ & corporis est naturalis, non ergo ex delicto, quia quod naturale est supplicium non est. Itaque duo hæc fundamenta veracissima sunt etiam

Visiõne mortuorum apparentiũ vbi plerimũ esse fallacem.

Ratio queles fragatur Marfilo conuelli

Fortiter gomẽtũ Nilij & aliorũ conatiõne cura esse resurrectio

Fortitudo ar-
gumētū Mar-
tini & aliorū
conātū ex na-
tura esse re-
surrectionem

etiam secundum naturalem rationem animam esse formam corporis, & esse immortalem, verum quia non sunt confessi cunctis philosophis, ideo ex illis compingitur non potest demonstratio resurrectionis. Et quidem si demonstrabilis esset resurrectio, fidei dogma non esset, quia quæ fidei sunt demonstrationem non habent. Verum tamen demus hæc duo fundamenta esse philosophis vniuersis confessi, adhuc nihil colligitur euidenter. Diceret enim philosophus quispiam, animam rationalem defuncto corpore suo non appetere recopulari, quia etiam si partes aliæ hoc appetant suo toto copulari, at vero anima rationalis non item. Siquidem aliæ partes hoc desiderant, impendio: quia extra totum non subsistunt, sed pereunt, ut caput non potest esse nisi in toto corpore, extra nauque perit, & manus, & pes, &c. At vero anima rationalis, quia non habet suum subsistere pendens à toto, id circo non cupit vniri illi.

¶ Rursus quia quamuis operationes sensuales, & vegetales non possit exercere, nisi in corpore, at operationem præcipuam intelligendi melius exercet extra corpus, quia non eget ministerio phantasmatum, neque tanto labore sibi parat rerum intelligentiam, ideo sibi melius putabit ducere vitam extra corpus. Vnde simpliciter loquendo melius se habet anima extra corpus, quam in corpore, propterea non est imperfecta extra corpus tametsi secundum quid est quædam perfectio esse in corpore, illi donando esse. ¶ Quia propter, non est violenter extra corpus, sed quatenus intellectiua est germanius esse est sibi, esse separatam à corpore. Non ergo corporis desiderium suam beatitudinem remorabitur, quia corpus non desiderat, sed sufficit sibi pura contemplatione gaudere intelligibilem. ¶ Ad hæc, si contendis etiam non desiderare corpus, exquiram à te quale est hoc desideratum corpus, non est corruptibile? Non sanè, quia hoc aggrauat animam. Si incorruptibile, istud utique ex natura est impossibile, at vero anima sapiens est extra corpus, & non stulta: sapientis autem est non cupere impossibilia.

¶ Quod si obieceris desiderium esse formarum implere materiam, dicet tibi philosophus aliquis hoc animæ desiderium, iam esse impletum quandiu corporis con-

sortio fruebatur. ¶ Fatendum est igitur esse rationes quasdam suasorias resurrectionis, nullam tamen esse euidenter fides poscit. Etiam si D. Grego. 14. Moralium ad finem probationibus huiusmodi incumbit & Richardus. 1. de trini. c. 4. fudit se contulisse ad idem, rationes necessarias. Ceterum rationes necessariae sunt duplices, 8. topicorum, aliæ ad rem, aliæ ad positionem videlicet, ex hypothesi. Possunt sanè colligi rationes necessariae resurrectionem probantes ex hypothesi fidei, alias non. Et ad hanc rationem intelliges Damascenum lib. 4. de fide. cap. 4. colligens resurrectionem ex ratione illa, quia difficilius est, rem producere ex nihilo, quam reproducere ex aliquo. ¶ In quem modum ratiocinatur Ambrosius lib. de carnis resurrectione. & August. sermone de mortuorum consolatione & sepe alibi, sermo de resurrectione. Et quidem sudor iste sanctorum in probanda resurrectione est ad modum utilis fidelibus stabilendis in fide auribus, at philosophis conuincendis, non est efficacax: quia procedunt semper ex fidei fundamentis quæ philosophi insiciabuntur.

¶ Secunda conclusio, resurrectio mortuorum diuinæ tatum cui subdita est tota natura subiaceret. Hæc est corollaria prioris.

Et breui ostenditur: quod non inuoluit contradictionem est Deo possibile. Lucæ. 2. apud Deum non est impossibile omne verbum, at corpora iam emortua reducere ad vitam priorem, non repugnat, igitur.

¶ Secundo quod factum est, possibile est fieri, at vero resurrectionem quorundam legimus in arcanis literis, igitur nihil inuoluit contradictionem resurrectioni.

¶ Tertio quia impossibilitas est naturalis illa, quam diximus, quia organizatio illa corporis, & seminis infusio vnde propagatur corpus, quod est subiectum anime, iam transierunt & non possunt restaurari eadem numero, ut dixit Nicodemus, non quid homo cum senex sit poterit iterato introire in ventrem matris suæ, at vero Deus est potentior quam natura: Deus igitur illam dispositionem poterit reparare, & citra propagationem naturalem animam reinfundere in corpus. Quod si sciscitaris, quid ergo si Deus præparasset materiam, rursus ut esset proximè disposita ad suscipiendam animam iterum, nun-

Rationes probantes resurrectionem quo modo sunt necessariae.

2. Conclusio

quid ipsa anima tum naturaliter se moue-
bit ad informandum denuo corpus, an ne-
cessaria erit Dei operatio miraculosa ani-
mam reinfundentis in corpus iam à se præ-
paratum? Et sanè dubitatio hæc non est le-
uis, neque euidentis responsio illius in fori-
bus est.

¶ Fuit Henricus Ganda. in quodlib. 11.
quæstion. 14. credens animam tunc non
indigere operatione miraculosa Dei, sed
ipsa luapte natura tendet tunc in corpus
suum, vt illi iterum vniatur. Sicut namq;
grauè amoto impedimento continuo se
defert deorsum, ita ablato obstaculo indi-
spositionis in materia, ipsa anima conti-
nuo illi copulabitur naturaliter. Et Tho.
1. par. quæst. 76. art. 1. respondens. 1. argu-
mèto. idem sapere sese insinuat. Ait enim
vt leui ex se conuenit agitari sursum, quo
circa, si quando non fertur in suum locu,
nihilominus illi semper aptitudo & in-
clinatio est connexa & simulatque li-
cuerit hoc est, quando nihil obstiterit, sta-
tim inclinationem mandabit operi: ita a-
nima separata habet aptitudinem, & in-
clinationem ad corpus quamuis separata,
igitur si dispositum ad sit corpus ex
Thomæ sententia, continuo illi vnie-
tur.

¶ Porro in hac dist. ar. 2. q. 2. diuersum se-
ctari videtur placitum. Miraculum enim
esse duplex fatetur in resurrectione mor-
tuorum: alterum est disponenda materia
alterum in reuinienda anima materiæ dis-
positæ. Namque vt solus Deus primo illa
infudit, ita solus ipse, illam re infundit.
Et sunt quæ suffragantur huic sententia,
quia anima est solum causa formalis esse
humani, at si ipsa se reinfunderet, esset effi-
ciens. Et Capreolus est concors huic senten-
tia, item Scotus & Durandus. q. 1. ab illa
non dissentiant, neque ego. ¶ Existimo
enim animam nisi Deo specialiter coope-
rante, quamuis esset corpus capax & re-
ductum ad dispositionem priorem, non
posse subintrare illud corpus. Et hoc sus-
picor esse verum, quia aduerto in resurre-
ctione Lazari dominum inelamasse voce
grandi. Lazare, veni foras, & hæc inelama-
tio non aliud denotabat, quam quod di-
uino miraculo reuocabatur anima ad cor-
pus. Et itidem ad adolescentulo dominus
ait. ¶ Adolescens, tibi dico surge, &

puella, itidem. Præter hæc, quia si suppo-
sita dispositione corporis, anima naturali-
ter, illud formaret, igitur esset tunc reur-
rectio vtique naturalis, & non esset mi-
raculosa, quod non facile dixerim.

¶ Ad hæc quia alia est dispositio necessa-
ria ad reuinionem animæ cum corpore,
quam ad primam vniionem, quæ fait in
embrione: quippe dispositio illa fuit ad
animæ creationem in materia illa. At ve-
rò dispositio hæc est ad vniionem animæ
iam creatæ cum corpore præexistenti:
ideoque hæc dispositio sola non est suffi-
ciens, vt animam ad se trahat nisi interue-
niat noua Dei actio.

¶ Aliud est igitur considerandum de na-
tura grauium, & lenium, aliud de na-
tura animæ intellectuæ, illa namque hoc
habent germanissimum suas explere na-
turales inclinationes, quando illis licue-
rit esse sine impediante vel prohibente:
at vero natura animæ, vel inclinatio il-
lius erat informare corpus, quando pri-
mum est illi indita, & in illo viuere,
quando morbi, vel aliàs aliud non prohi-
bet. namque forma est, ideo appetit
esse in sua materia: vnde videmus
morituros, plurimum obluare mor-
ti.

¶ Cæterum non liquet, quod etiam sit
inclinatio hæc animæ naturalis, quan-
do est submota iam à corpore, illi re-
uniri, vel illi copulari, sed neque est
contra inclinationem eius.

¶ Enimvero, vt dicebamus, propriè na-
turale non dixeris, quod à miraculo
pendet: at reuiri corpori fugit vires
naturæ omnes. Quomodo ergo ani-
ma inclinatur naturaliter ad id, quod per
facultatem totius naturæ assequi non po-
test? Et idem ventilatur in quæstio-
nem si anima tendit naturaliter in bea-
titudinem supernaturalem, scilicet, vi-
dendi Deum? Et quidem cum hoc
sit super naturæ vires situm, anima na-
turaliter ad id non tendit, sed ex in-
uante fide & gratia: neque tamen hic
appetitus est contra naturam illius quip-
pe ipsa anima ex natura sua apta est,
quæ beari possit, quamuis ipsa non po-
test sola hanc aptitudinem reducere in
actum, propemodum dicitur in præ-
sentia.

¶ Obserua

Argumentū
Henrici solui-
tur.

In resurre-
ctione mira-
culum est du-
plex.

Ioan. 11
Luc. 7.
Matth. 9.

Naturalem
naturalem
naturalem

An resurre-
ctio quodam
modo sit ap-
pellanda na-
turalis.

¶ Observabis tamen Thom. in. 4. lib. contra gentes ca. 81. distinxisse naturale multitudine, aut ex principio activo addere poteris aut ex passivo, aut ex fine. Est sane fluxus, & refluxus maris naturalis. modo quia luna naturaliter illum operatur, etsi mare ex natura sua adhuc motum non inclinatur, neque illi repugnet. Est rursum corruptio ligni, aut hominis, etiam si violenter fingas ab actu, naturalis est, ex parte materiae ex natura sua omnino excipit formam. Ex parte vero finis dicitur fuisse protoplasto naturalem immortalitatem quodammodo: quia corpus protoplasti donatum est à Deo immortalitate: quia illa dispositio congruebat suae formae, scilicet, animae immortalis, & forma est finis materiae, & anima corporis. Vnde iuxta hanc rationem Thomae consequi videtur resurrectionem sub hac consideratione quodammodo appellandam naturalem, quia per eam restituitur homo ad illam immortalitatem, quam peccato persequente amiserat: quae immortalitas erat sibi suo modo naturalis ut exponenda. Scotus vero. q. 4. illam vocat naturalem, id est violentam.

An resurrectio quodam modo sit appellanda naturalis.

¶ At vero si tum ex Thom. erat naturalis ratione animae rationalis, eadem ratione & modo, quia in resurrectione dabitur immortalitas corporibus, quae erit congruens dispositio corporibus ratione animarum immortalium. Verum hic sermo non est proprius. Namque si fas est ita loqui, diceret quispiam fidem charitatem spem, & infusas alias virtutes esse animae rationali naturales, quia naturae illius congruunt ad finem eternum consequendum. Congruerat sane Adae corpori immortalitas, verum non erat inclinatio naturalis animae rationalis ad corpus immortale, sed ad corpus, aliis violenter esset modo formans corpus mortale. ¶ Non diffiteor tamen animae inclinationem esse vitam ducere in corpore perpetuam, & fugere corporis mortem, Paulo testate. 2. Cor. 5. Nolumus spoliari sed superuecturi. Ceterum hoc commune est cunctis rebus bonum appetere, & seruire semper suam incolumitatem. ¶ Proprie igitur si sermo vertatur resurrectio est supra naturam hominis & anima rationalis naturaliter non appetit, id quod superat facultatem totius naturae, quia temere appetisset: tale est re-

surrectio corporum. ¶ Et equidem animas damnatas difficile creditum si dixeris appetere resurrectionem suorum corporum, scientes resurrectionem suorum corporum, illic futuram magis exitialem, & supplicia geminaturam, si verò esset naturalis illius appetentia, omnibus animabus esset communis. Si verò resurrectionem animae sanctae desiderant hoc desiderium gratiae est, non naturalis inclinationis, sicut enim dono Dei resumpturas esse corpora longe felicissima. Quod verò Augustinus saepe inquit lib. 6. de gene. ad literam. c. 12. & 15. animam appetere corpus naturaliter, sane verum est, quia nolumus spoliari sed superuecturi, & corporis mortem fugimus: forsitan obstrepes, quid ergo si naturaliter appetimus semper viuere, & hoc non possumus assequi ex facultate naturae, quid mirum est si anima separata resurrectionem sui appetat corporis, quam alioqui, ex naturae viribus adipisci nequit: natura igitur rerum appetit quod est sibi per naturam consequi impossibile. Respondebis, neque hominem, neque animalia, aut quaeuis alia corruptibilia absolute appetere a tergo viuere, quia iste appetitus esset frustra, & ideo naturalis non est, quia Deus & natura nihil faciunt frustra: at verò appetunt sub conditione esse perpetuo si possent & fugiunt aduersantia sibi vniuersa, quantum vires propriae ferunt. Vnde nihil incommodi duxeris esse, animas etiam separatas sub hac conditione naturaliter amare reuiuiscere sua corpora, si illud possibile illis fuisset ex naturali facultate. Ita que hic appetitus naturalis illarum, & omnium rerum sub sole, subsistere perpetuo conditionatus est non absolutus.

¶ Tertia conclusio, resurrectio mortuorum est fide tenenda catholica. Haec conclusio est fidei orthodoxae articulus, quae vtriusque instrumenti pagina proclamat, & Mag. probat fuisse in litera: illa chorus sanctorum doctorum fatetur. Extant loci Daniel. 12. Ezechi. 37. Esa. 26. Oseas. 6. Matth. 22. Luc. 20. 1. Cor. 15. & superuacuum esset in aggregandis testimonijs trahere moras, quia tota scriptura sibi concinit, & tota nobis proclamat venturam mortuorum resurrectionem.

¶ Quarta conclusio, resurrectio mortuorum futura est in eisdem corporibus, quae per mortem sunt deserta ab animabus humanis

Resurrectio est supra naturalem appetitum.

2. Cor. 5.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

1. Tim. 2.

manis. & nō in alienis corporibus. Hæc itidem est fidei dogma contra Euthicū hæreticum, hoc inficiatē. Fatebatur enim resurrectionē, at in corpore inuisibili, nō visibili & palpabili quale est corpus humanū. Cæterū hæc hæresis stulta maxime est, liquidem legimus Ioan. 11. Lazarus amicus noster dormit, vado vt suscitē eum igitur is ipse suscitatus est à Domino, qui dormierat Lazarus. Et dominus Lazarū qui obierat vocauit à monumento fœtidum, vt suscitaret eum ad vitam dicens, Lazare veni foras. Et puellę ait, puella tibi dico surge, & suscitatus adolescens resedit, is ipse qui fuerat mortuus. Et voce illa, quę tonabit ad finale iudicium, surgite mortui ad iudicium non alios suscitabit Christus quam eos, qui mortui erant. Et equidem est ignorare vocem vocabuli dicere in alienis corporib⁹ futurā resurrectionem, & non in proprijs: siquidē cum sint corpus & anima due partes principales & essentielles hominis, quacūque demutata, iam non est idem homo, qui erat. Etenim si alia esset anima rationalis in resurrectione, iam non resurgebat idē homo, itemque si aliud esset corpus. Quo circa quacūque harum demutata parte, iā non est resurrectio: quippe resurrectio est mortui ad vitam reditio. Si verò non id, quod mortuum est, vt Petri corpus redit ad vitam, sed aliud corpus Petrus non resurgit, sed aliud corpus, quod resurgit, quod etiā si obtineat anima Petri, nō est Petrus. Et age si hoc corpus S. Petri verbi causa non resurget, quid erit de corpore hoc? Manebit dices in suis cineribus, aut resolutum in terram perpetuo, cur ergo assumet aliud corpus in resurrectione Petrus gloriosum & non suum, & propriū manebit conuersum in terram? Nunquid diuinę iustitię libramen sustinebit, vt corpus, quod propter Christi gloriā cruci fuit appensum & alias calamitates vsq; ad crucis mortem pertulit, hoc ingloriū in pulueres redigatur, & corpus quod nihil pertulit pro Christi gloria illud gloria immensa donetur? non existimo. Neque locus Pauli ad Corinth. 15, seminatur animale, surget autē spirituale, allipulatur Euthichio: quippe Paulus non dixit se

st. Bertrud. 2
- an. et. q. 1. 2
- qu. in. 1. 2
- in. 1. 2

1. 2. 3.

Quid sit resurrectio.

Si resurgata
lind corpus
nō est resurrectio.

Locus Pauli exponitur.

nicem pugnant, quod sit corpus & sit spirituale, Vtique pugnant, si spirituale idem significaret, quod incorporeum, vt apud philosophos vsurpatur subst. aia spiritualis: at vero Paulus secundum eam rationem vsurpat, secundum quam in eadē epistola cap. 2. distinxerat animale hominem ab spirituali, dicens illam non sapere quę Dei sunt, spirituale autē omnia iudicare: quid est quod hominem vocat spirituale? nunquid quia est homo aliquis incorporeus? nō vtique, nullus nā que est homo idēalis, vt fingebat Plato, sed ex animo intento ad spiritualia, vocatur spiritualis: ita propemodum, quia corpora sanctorum sunt leuanda ad æthereas sedes in consortio spirituum beatorum. Ideo non ab respiritualia dicuntur: quia subducta à sublunari conuersatione, ad cœlestem sanctorum spirituum societatem sunt transferenda. Preui dit hanc fidei veritatem Iob ille, qui fuit ante Moysen, & prophetas Iudæorum. Scio inquit, quod redemptor meus viuit: & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & rursum circundabor pelle mea, quem visurus sum ego ipse & non alius, & oculi mei conspecturi sunt, &c. quę verba clarissime enunciant catholicam veritatē. Sunt autem qui hoc testimonium alio de torqueant, iuxta hebraicam translationē vt sensus sit, in carne mea videbo saluatorem meum: id est ex vexatione meę carnis, quādo ariditate, & vlcibus me premet, intelligam Deum esse autorem huius calamitatis, quā patior. Et non legunt scio quod redemptor meus viuit, sed quod iudex meus viuit. At vero translatio vulgata est cui fidendum est, & iuxta illam promptum est testimonium venturę resurrectionis.

Spirituale a. pud theolo. gos nō significat se per substantiā incorpoream.

Locus Iob ponitur

videtur in Iob. 19. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42.

Quinta conclusio, futura est yniuersalis resurrectio omnium hominum siue sanctorum, siue peccatorum, siue adultorum siue paruulorum, siue fideiū, siue infidelium. Hanc conclusionem locus aposto. probat Pauli. 1. Corinth. 15. Omnes quidē resurgemus, sed non omnes immutabimur: igitur omnes mortui resurgent, quāuis non omnes resurgent ad gloriam cœlestem, id quod vocat immutationem, vt apud Iob. 14. cunctis diebus, quibus milito expecto donec veniet immutatio mea, at dices locus hic aliter legitur omnes qui dem

5. Conclusio.

Varia lect. Pauli var. in exit de resurrectione quorundam sententia

dem dormiemus, &c. & secūda hāc lectio nē non dicit, omnes surrecturos, sed omnes morituros quamuis non omnes euigilatos ad vitam beatam: at hinc non colligitur generalis resurrectio omnium.

¶ Porro est locus alter sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes uiuificabuntur. 1. Corinth. 15. sed neque locus de resurrectione generali loquitur, ut videtur, sed solum de vita spiritali, quam etiam si non omnes consequantur, ceterum quotquot spiritaliter uiuificantur, in Christo seu per Christi sanguinem uiuificatur, at ecclesia cōfiteretur in cōfessione symboli Athanasij omnes quidem resurgent cum corporibus suis. Et idem extra de summa trini. & fide. catho. cap. firmiter. Et quidem hāc res non est confessio theologis vetustioribus, quamuis recētiore non ita controuersa: siquidē non est modica litigatio si tum omnes morientur quotquot assumendi sunt illo die ad aeternas reportandas coronas. Quia de impijs, qui deuoluendi sunt ad extrema supplicia non reuocatur in dubium apud commemoratos illos postquā mortui fuerint esse deturbandos ad tartara, & quod exci-tauit. Et locus commemoratus Pauli multifariam legitur: nam apud Graecos diuersa est lectio à nostra lectione. Chrysolto. enim homi. in priorem ad Corinth. 42. legit omnes quidem non dormiemus, sed omnes immutabimur, quae quidē est contraria vulgatae lectioni: creditque non omnes esse tum morituros, sed quosdam sine mortis dispendio incorruptibilitate esse donandos ad vitam aeternam.

¶ Hāc que lectionem amplectuntur Graeci non pauci, ut Theodorus, Diodorus, Appollinarius, Theodoretus, Iheophilactus, Oecumenius. At verò non hoc omnibus arrisit dogma, neque lectio hāc est omnibus probata autoribus sed aliam sequuntur lectionē, à vulgata etiam differrentem, omnes quidē dormiemus, sed nō omnes immutabimur. Vnde secūda hāc lectionē, omnes homines morientur & tunc resurgent, ut Origenes in tertio volumine epistolae Pauli ad Thessa. exponens illud Nos, qui uiuimus, qui residui sumus & Acacius, Didymus Alexandrinus. Ex Latinis verò Ambrosius ibidem & Augusti. lib. 20. de ciui. Dei c. 20. omnes tum resurrecturos affirmantem tuetur senten-

tiam. Quamquam Augusti. lib. quaestio. ad Dulcitium. q. 3. satis se torquet super questione: hāc ubi docet se aliquando eredi disse, quod Graecis cōmemoratis fuit persuasum, quosdā rapiendos ad immortalem vitam sine mortis detrimento: at vero ut hanc habuisset sententiam, illud Pauli admonebat. Nos qui uiuimus, qui residui sumus rapiemur. Locus verò, alter dissuadebat, stulte quod seminatur non uiuificatur, nisi prius moriatur: igitur uiuificandi omnes, prius mortem gustabunt, quā uiuificentur: at quia confessio fidei docet iudicaturam dominum, & uiuos, & mortuos, videbatur etiam illi quod Graeci autumant esse probabile, qui obiecto: Augusti respondet ipse ad Laurentium scribens cōfessionem fidei esse intelligendam, iustos, & peccatores Dominum iudicaturum: libro vero. 2. de baptismo paruulorū à Gregorio placito discedens locum Pauli, qui videtur fauorabilis Graecis intellexit uiuos tunc, quos repererit dies ille, morte esse assumendos, at repentina & cito transiente morte, in ipsoque raptu mortem obibunt, quando rapiuntur in aera. obuiam Christo: itidem & Ambrosius testatur. Ideoque appellantur uiui, quia repentina mors erit illa, seu subito illos tantum afficiens. & non diuturna qualis est nostra.

¶ Ceterum Augustinus ex Pauli loco commemorato, sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes uiuificantur lib. 20. de ciuita. Dei praedicatione colligit homines omnes esse resurrecturos, ut sit hic sensus, ut peccatum a deo fuit causa generalis mortis humani generis, ita virtus Christi, est causa resurrectionis omnium. ¶ At verò Paulus opponit malo mortis ex Adamo, deriuata in omne genus humanum, bonū uitae quod ex Christi gratia humano generi est donatum. Verū resurrectio illa, tamen infantis erit decora, & uilis, at impijs erit noxia, & fastidiosa. Hiero. epistola ad Minerium, & Alexandrum varias fuisse lectiones huius loci Pauli etiam indicat: unde de clare patet in vetustissimis exemplaribus id temporis variam fuisse lectionem huius loci. Quae ex re fit necesse, esse translationem aliquam probatam esse, ex autoritate ecclesiae, cui sit fidendum, quando quidem exemplaria ut uides Graecanica non semper sibi consonant. ¶ Sunt igitur tres lectio

Aug. scrupuloso. in q. de resurrectione.

de deo

Necessitas habet ecclesiam probata & lectio est etiam latior, quae dicitur si sit dicitur disputacionibus ecclesiasticis.

ale a: ceolo. signifi er sub incor- m.

siober ur

108. 109. 110. 111. 112.

Varia lectio Pauli variis in exit de re in re lectione quorundam sententias.

conclusio.

210115

lectiones Paulini loci, altera est vulgata, omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. Et haec lectio huic habet sensum bonos & malos excitandos tū a morte, dispari tamen exitu: nam mali non immutabuntur in melius, sed impius: at vero boni in melius immutabuntur, & ideo hos solos Paulus dicit immutandos, quia horum immutatio est Deo grata quia sanctorum, quorum tūm maxima erit ratio. Secunda lectio est, omnes nō dormiemus, at omnes immutabimur, hoc est, non omnes iusti morientur, vt resurgant, quia qui viui tum reperientur, viui rapiuntur in aera obuiam Christo.

Tertia est, omnes quidem dormiemus, sed non omnes immutabimur, id est, vniuersi iusti, & iniusti tunc morientur, verū ex mortuis non omnes surgent, ad beatā vitam. Et haec lectio contentire videtur cum vulgata, at non aperte: quia vulgata expresse tradit omnes suscitandos, vnde conficitur omnes morituros, at vero haec lectio expresse docet omnes morituros, non tamen surrecturos, Chrysost. & alijs credentibus non omnes morituros. In obuiam locus Pauli, statutum est omnibus hominibus semel mori, & ille, stipendia peccati mors, & ille alter omnes morimur, & sicut aqua dilabimur super terrā & rursum ad Rom. 8. Mors in omnes homines pertransit, & rursum quod seminat, &c. Porro autem August. lib. de ecclesiast. dogm. cap. 7. huius disputationis nouam partem esse ex fide certantē esse. Neque te moeretur quod liber hic non habet auctoritatem inrefragabilem ex Augustino, quia multas creditur non habuisse auctorem Augustinum, sed Genadium: quisquis tamen fuit libri autor ex vna ecclesiast. id eorum probatus est liber. Et de loco, idem sapit. com. ad Pa. 1. Corint. 15. loc. 10. & loc. Ezech. 37. multi ex ijs qui in puluere dormiunt euigilabunt, susfragati videtur, quia non ait omnes, sed multi, est phrasit scripturae sub voce multi intelligit se pe omnes. Et causa huius rei prompta est, quia veritate auctoritate ecclesiast. doctoribus vna est pars negatiua quaestioni non omnes fore excitandos a mortis cineribus, alijs etiam dissentientibus, & reshucusque non est decreta tantum de fide. Quod vero loci comemorati videtur in uera ex Paulo resurrexio

nem generalem nemine excepto futurā, non conuincit, quia generaliter loquitur Paulus, & ipse excepisse videtur ab illa generalitate mortis, illos, qui tunc sub iudicij diem viui reperientur, dicens. Deinde nos qui uiuimus, qui relinquitur rapiemur cum illis obuiam Christo. Quid quod non obstate verbo illo Pauli, statutum est omnibus hominibus semel mori, scimus plerosque mortuos suscitatos, a domino, & a sanctis, qui bis sunt alioqui mortui, vt Lazarus, & filius viduae &c. vt ergo isti pauci non falsificent verbum generale Pauli, ita quoque pauci illi, qui tum reperientur viui quādo dominus adiudicandum venerit quos recte paucos dixeris referendo illos ad immentam multitudinem ab exordio mundi mortuorum vsque tunc, resurgent, nihil detrahūt veritati, huius omnes resurgemus & symbolice fidei confessioni: idem tradenti cum capitulo praenotato de summa. trini. & sic catho. Vt etiam non obstante verbo Pauli ad Rom. 6. peccatum in omnes transit, pie credit ecclesia virginem sanctam, exceptem fuisse peccati originalis. Quippe prerogatiua paucorum legi vniuersali non officit. Quid quod verum est etiam verbum omnes morientur, si debitum consideras, quia debitum mori edī, est naturale omnibus uiuentibus sub caelo at vero, qui tum praeseruantur a morte, vt Graeci volunt auctores, praeseruantur gratis erit suspendentis debitum. Quod si te sollicitat Pauli verbum assipulas Graecis doctoribus. Nos qui uiuimus, &c. dicit Paulus sub persona sua expressisse personas uiuentium id temporis, quādo dies iudicij aduenit & docet illos tunc rapiendos obuiam Christo, quia tametsi mortem obibunt, at occysimā mortem obibunt, vt sit penē insensibilis. Hi ergo nō trahent moras in sepulchris, vt alij qui praecesserūt mortuis at continuo a morte resurgent. Et hoc subnotare volens Paulus dixit rapiendos, non vt negaret illos morituros. Et est familiare Paulo hoc tropo loquendi uti, vt quando ait, Haec autem fratres transfigurati in me, & Apollo propter os. 2. Corinth. 4. Tandem dixerim vulgatiōrem sententiā theologorum cui tandem haec Augusti. omnes tum esse morituros, & resurrecturos, tam pios omnes, quā impios, nisi quod pij tum iuētes continuo a morte

August. 2. ad Cor. 4. p. 11. ubi dicitur: Quod si transfigurati in me...

Heb. 9. R. o. 6. 2. 1. 2. 2. 2.

de deo... Quod... si... non... fidem...

Pauli locus excutitur.

offici... Pauli... in... Pauli...

Opinio d... mortuos... & viuos... morituro... gis est... tanea... Ec... fia.

Resurre... antropoph... gorum pecc... le fortitur d... ficulatem

Opinio dicitur
mortuos oēs
surrecturos
& viuos oēs
morituros ma
gis est cōsen
tanea Eccle
sia.

à morte resurgent ad palmas, impij verò
etiam continuo resurgent vt detrudantur
ad pœnas tartareas, quia tunc mora non
erit diutior. Cæterum omnes resurgent
iuxta Apostoli vulgatâ lectionē, omnes
resurgemus. Et huic dogmati magis con
sonat communis assertio Ecclesię, quæ su
pra repetita est. Et siquidem probata est
iam lectio vulgata Pauli à Conci. Tridē.
videtur iam acquiescendum esse commu
ni dogmati Theologorum.

¶ Argumenta autem, quæ proposui
mus soluere restat. Primo, dices Aristote
lem non demonstrasse mundi æternita
tem, sed probabilibus solum rationibus
rem egisse. Et fides certior est quam om
nis humana ratio, ideoque satius est crede
re mortuos resurrecturos omnes, quam
mundi æternitatem credere; quippe hoc
homines probarunt, & non sufficienter,
illud verò diuina pronuntiat autoritas.

¶ Secundo, dices Aristot. recte dixisse,
corrupta eadem numero non posse re
produci, quia naturæ facultas istud non
potest, vt sub hæc disputabitur, at verò
diuina potestas non arctatur legibus natu
ræ, quia Deus, qui est autor naturæ est do
minus eius, ideoque naturam voluet pro
suo placito. ¶ Tertio, dices corpora hu
mana futura tunc immortalia, Paulo tet
stante, surget in incorruptione: at verò
ista incorruptio vel immortalitas in cor
poribus sanctorum erit ex dote impassi
bilitatis illis elargita, non ex natura cor
porum, corporibus autem damnatorum
aliud accedet immortalitas, vel quia ex
lum sua quiete finem imposuit generatio
nibus, & corruptionibus, vel alia vt post
hæc dissetur. Et quauis materia est ap
petens nouam formam, at verò tunc cessa
bit materiæ iste appetitus, quia vicissitu
do generationum, & corruptionum id
temporis cessabit.

¶ Quarto, respondebis resurrectionē
antropophagorum, non impedi ex eo
eo quod veltatur humanis carnibus. Vn
de aduertendum carnē & ossa que come
duntur alicuius hominis, &c. in eo esse sur
rectura cui sunt necessaria magis. ¶ Ete
nim si Petro verbi gratia, caro Pauli ex
qua passus est, sibi necessaria est ad suum
esse indiuiduale, at Paulo non est necessa
ria ad suum esse indiuiduale, sed forte est
illi superflua, quia erat valde obesus, vn

de & caro illa, vel sanguis ille, non erat si
bi necessarius. At quia ossa sunt omnibus
necessaria ad perfectionem sui indiuidua
lis esse, vt cartilagine, & membra, vt ma
nus, pedes, caput, oculi, &c. si quis ex illis
passus est, & illa sunt sibi necessaria ad
suum indiuiduale esse, vt etiam erant illi
ex cuius ossibus ipse passus est, resurgent
quidem hæc in priori, quippe meliori iu
re illa sibi vendicat.

¶ Quod si dixeris,
quid ergo si ille prior dānabitur, nunquid
ab electo verbi causa, detrahet Deus hæc
ossa, & cartilagine, & alia membra, vt il
la impartiat damnando, ¶ At hoc ni
hil est formidabile dictu, siquidem si ab
electo illa Deo detraherit, supplebit illa
aliunde, vt vndecunque perfectus resur
gat.

¶ Hoc nanque necessario fatendū
est in infantibus, qui à partu pereunt, re
surgent ad quantitatem virilem, Deo qui
dem, quod deest, supplente: quod enim
ex repetitis alimentis si viuere erat augē
dum, idem Deus poterit facere citra ali
mentum. Superfluum autem indiuidui du
plex est, aliud quod est superfluum indi
uidui & necessarium specie, tale est hu
manum, vel quod in alueris aliud semē;
aliud verò est qd prorsus est superfluum,
& istud non resurget, in indiuiduo cuius
est superfluum & forsan neq; in alio. Quod
verò est primo modo superfluum, resur
get in genito, non in generante. Quod si
illud semē coallitū fuerit ex humanæ car
nis partu, adhuc non resurget in eo, cuius
erant carnes pascentes, neque in generan
te, sed in genito, quia est semen fundamē
tum humanæ substantiæ, ideo semper ma
teria illa surget in genito, vt costa Adami
in Eua.

¶ Argumento sexto, dicitur si
Philosophorum verisimile placitum, ani
mæ illæ separate, vt non dependent à
corporibus, in luce esse, ita neque in beati
tudine, vnde animæ illæ non sperant iux
ta hos resurrectionē suorum corporum,
quia aduertunt illam esse sibi impossibi
lem secundum vires naturæ, vt supra di
sertum est. ¶ Si vero catholicè rem ege
ris dixerim beatitudinem essentialem a
nimarum non pendere à corporis contu
bernio, vt neque illarum esset accidentaria
beatitudo ex corporali pendet con
sortio, quia tunc sedabitur appetitus ad
corporis societatem. Animæ nanque san
ctæ illæ optimè norunt Deo reuelante fu
turam

millis. N
omni V. apud V
1117

Infantes qui
à partu pere
unt, vel ante
partum quo
modo resur
gent.

Philosophi
de animæ se
parate statu.

Resurrectio
antropophag
orum specia
le fortitur dif
ficultatem

Resurrectio
antropophag
orum specia
le fortitur dif
ficultatem

Refellit
Paulus Vene-
tus.

curam corporum suorum resurrectionem
ideoque illam expectant: & ille appeti-
tus ad corporum societatem est quodamo-
do naturalis supposita: revolutione quod
futura sit resurrectio. ¶ Fuit Paulus Vene-
netus com. ad 2. lib. de genera cor. & text.
vlti. qui non formidauit paradoxum in-
trudere dogma, resurrectione posse pro-
bari ratione naturali. Primo ex hoc quod
modo dicebamus, appetentiã animæ ad
corpora sua esse naturalem, at desideriu
naturale non potest esse frustra. Quod ve-
ro desideret, patet ex co. 2. Meta: quippe
omnes homines desiderant viuere sem-
per, non solum secundum speciem, sed et-
iam secundum indiuiduum: quia maxi-
mè defugiunt mortem. At verò si hæc ra-
tio colligeret, ego etiam probarem ex ea-
dem bruta esse resurrectura, quia bruta et-
iam indiuiduam amant vitam summope-
re, & vellēt semper viuere, quia maximo
pere defugiunt mortem. ¶ Secundum ar-
gumentum eius est, quia homo naturali-
ter appetit beatitudinem, sed beatitudo
non potest esse nisi sempiterna, igitur ho-
mo appetit aliquam perfectionem sempi-
ternam, alias non esset beatitudo. ¶ Ve-
rum hæc ratio itidem infirma est, siquidẽ
homo appetit beatitudinem naturaliter,
quam potest habere naturaliter: quia ap-
petitus naturalis, nõ se extendit ad super-
naturalia, quia frustra esset: vnde Aristot.
10. Ethic. beatitudinem quandã docuit
hominis naturalem. Quod si donamus a-
pud Aristot. animas esse immortales, illa
appetunt, quam possunt habere, & quia
resurrectio per naturam est impossibilis,
erunt secundum Aristot. beata, sine con-
suetudine corporum, imo vt dixit Porphyri-
corpora illis nõ sunt necessaria, vt supra
est commemoratum. Ad hanc rationem
eluceret argumentum Philosophi. ¶ Sed
neque tertium argum. viribus pollet, hu-
mana inquit natura habet aliquem finẽ,
quo adeptõ quiescat ab omni alio motu
versus perfectionem: igitur, cum hic finis
non potest consequi citra resurrectionem,
igitur, &c. Probat antecedens quia bruta
habent suos fines, item elementa, ergo &
homo. Porro autem facile illi diceretur,
hominem appetere naturaliter finẽ, quẽ
potest ex sua natura, qui est contempla-
tio diuinorum. 10. Ethic. quo adeptõ quie-
scit ea ratione, quã potest naturaliter quie-

scere. Aliter autem argumentum proba-
ret hominem ex viribus nature esse bea-
tum beatitudine supernaturali, quod est
hæresis Pelagiana. ¶ Sed neque quartum
argumentum est multifaciendum. Natu-
ra ait, humana habet sibi finẽ proprium,
igitur saltem in aliquo indiuiduo debet
hunc finem adipisci, alias esset frustra, fi-
nis ille, igitur cum huiusmodi fine nul-
lus poterit potiri in vita hac ob eius mise-
rias conficitur in altera esse consequen-
dum. Et cum hunc finem sola anima non
potest consequi, quia totus homo non est
anima, igitur resurrectio mortuorum est
confitenda. ¶ Et hoc argumentum labo-
rat itidem, vt reliqua, quia, vt sæpe dixi-
mus, secundum Aristot. finis hominis est
contemplatio diuina, & hanc potest ho-
mo assequi ex puris naturalibus, quia est
sola contemplatio eorum, quæ lumen natu-
rale demonstrat. Hunc igitur finẽ ho-
mo assequitur, quoad licet, sibi ex natu-
ra sua. ¶ Et post mortem anima purius illo
fruetur diceret Aristot. & Plato corpus di-
xit esse carcerem animæ, igitur, nõ est ne-
cessarius secundum illum carcer hic ad bea-
titudinem. ¶ Imò colligã contra Paulũ, si
beatitudo supernaturalis est hominis fi-
nis naturalis, igitur homo ex natura sua il-
lam consequi potest: & si hæc beatitudo
eget resurrectione corporum, naturaliter
igitur surgent corpora. Probo consequen-
tiã, quia, vt anima consequatur, vel vt ho-
mo adipiscatur finẽ suũ naturalem, necesse
est vt corpus resurgat, vt tu ais. ¶ Præter
hec colligit, 7. actiones sunt suppositorũ
igitur recte operari est totius, & male age-
re est totius hominis, at verò iustũ est, quod
sanctæ actiones reportet præmia, vt flagi-
tia supplicia: at in vita hac videmus im-
pios sepe florescentes, & pios depressos, igitur
absoluta vita temporalis speranda est retribu-
tio æterna. ¶ Verũ hæc ratio elucetur à
Philosophis dicentibus, sat esse quod ani-
ma beetur beatitudine ex natura sibi pos-
sibili, & quauis totum est quod agit, ve-
rum anima est principium actionis bonæ
vel malæ, resurrectioque corporis fugit
naturam, ideo non est necessaria animæ
beandæ, vt Porphy. dixit, vnde Plato iu-
dices introduxit animatum, apud inferos
Minorem, & Radamantũ & Aëacũ, &c.
Quod si adhuc insistis, anima est forma
corporis, igitur poterit vniri corpori post
separatio

sup. actio
cor. quia
atque lev. in
sup. motu
-mores obom

Philosophi
-si animæ
-mores

Solutio
Pauli Veneti
argumenta.

Argum. 7.

Indice an-
morum in al-
tero seculo se-
cũdũ Platonẽ

Arg. 7.

Arg. 7.

Arg. 7.

Arg. 7.

separationem, diceret philosophus anima non repugnat uniri ex potentia logica, non tamen physica potentia. Iam vero esse resurrectionem supernaturalem ex his constare arbitror, & quia articulus fidei. Neque Paulus probè eluit argumentum Deum esse, esse articulum fidei, & nihilominus probari posse ratione naturali, siquidè Deum esse non est articulus fidei, sed est praeambulum ad fidem. Quocirca eneruis est Pauli Veneti collatio. ¶ Septimo argumento respò. corruptibile & incorruptibile differre genere, quãdo est incorruptibilitas nativa ut corpus caeleste differt genere à corpore elementario: at verò corpora resurgentiũ non ex natura sua vendicabunt sibi incorruptibilitatè, sed ex alia causa, ut supra dictum est.

Arg. 7.

DISPUTATIO
SECUNDA.

An corruptũ redire idem numero possit.

Arg. 1.

TVIDEBITUR forsitan alicui hoc fieri nõ posse, Etenim quando brutum moritur fit resolutio vsque ad materiam primam, sed quando homo moritur fit etiam resolutio vsque ad materiam primam, quia corrumpitur prorsus anima substãtialis, sensitiva, & itè plãtalis, igitur sicut brutũ nõ potest idè suscitari, quia corrupta fuit illius forma substãtialis, neq; etiã homo suscitari poterit idè numero quia forma illius utraq; plãtalis, & sensitiva sunt prorsus corruptæ. ¶ Secundo si idem numero surgat quod suscitatur cum corrupto, aut per eandè mutationè, aut per aliã. Nõ per eandè: quippe mutatio præterita iam nõ potest redire, ut neq; motus, aut tempus. Quod si per aliã, igitur nõ erit idem: quia quod per aliã mutationè fit non est idè. Nã diuersa mutatio diuersum terminum habet. ¶ Phy. tex. cõm. 35. ¶ Tertio si idè reuertitur numero, aut naturaliter, aut violèter. Nõ naturaliter: quia resurrectio nõ est naturalis, siquidè in materia nõ est potentia ad formã postquã illa corrupta

Arg. 2.

Arg. 3.

est. ¶ Physi. docente cõmentatore potentia materia cessare tunc ad formam elapsam adueniente noua & si materia iam non est in potentia ad illam, neque est potentia actiua naturalis, quæ educationem formæ corruptæ de potètia materiae præstare possit. Sed neq; violèta erit reditio hæc, siquidè. 1. celi nullũ violentũ est perpetuũ: resurrectio erit perpetua: igitur non erit violenta. ¶ Indiuersum est fides catholica docens resurrectionè esse eundem, quod mortuũ fuerat reuiuiscentiã, ut Damascè. 4. de fide docet. ¶ Disputatio hæc non solum est Theologis controuersa, quin etiam & philosophis. Siquidem Stoicum fuit dogma, cuius quaestio ne præterita mensionem fecimus. Et Simplicius cõm. ad. 5. Physi. illud refert tandè post expletũ annũ magnũ, homines esse futuros eosdem qui fuerant prius, nisi quod erũt in alio mũdo. Ut qui Indos ex Hispania, vel aliunde petũt iidè sunt, qui fuerat apud Hispanos, vel apud alios, nisi quod iã sunt in altero orbe. Hoc autè dogma ab Astrologis refellitur ne dũ à catholicis, quia post illã maximã octauè spheræ reuolutionè, non erit reuersio ad eadè pũcta vnde in principio motũ suũ cepit, scilicet, non erit regressio ad primũ punctũ arietis vnde exordiũ accepit motus superiorũ corporũ secundũ Ptolemeum & iuxta calculũ tabularũ Alfonsoinarum. ¶ Igitur si nõ erit idè motus, qui fuit, neq; eadè dispositio caelestis, impossibile est quod corrupta reuiuiscant tunc eadè numero quæ fuerũt. Quia si dispositio caelestis seu cõstellatio est diuersa, diuersa erunt, quæ producũtur. Quid quod Thebit negat in. 36. millibus annorũ motũ octauæ orbis cõpleri, imò secundũ calculũ suũ explebitur in. 49. millibus annorum. ¶ Præterea quia motus caelestes deferentiũ eccentricorũ, & concentricorũ, & epiciclorũ sunt varij motus, & incõmensurabiles, igitur nõ poterit fieri, quod celi ad eundè numero aspectũ, vel cõstellationè eandè regrediatur. ¶ Quãobrem Ptole. in principio quadripartiti omnino negat fieri posse, ut vna eadèque cõstellatio recurat, quæ præcesserat. ¶ Scotus autem hac dist. 9. 3. sectatus Richar. placitũ. dist. hac q. 1. soluentis. 6. argumentum censet corruptũ aliquod per vim naturæ reproduci posse idè numero, quod erat, vnde nõni-

Arg. in contrarium,

Carpitur dogma stoicum

motus V
non est
Cælum non
potest regredi ad eundè numero aspectum & ad eandè numero cõstellationem.

hil symbolizat Scotus cū dogmate stoico etia si nō quoad omnia. ¶ Probat aut hoc placitū ex multis. i. indicans Arist. 8. Metaphy. tex. 12. si agens idē, & materia eadē effectus idē: at fieri potest, quod post corruptionē ignis verbi causa; materia ignis eadē persistat numero, & agens idem ergo applicato agente ad illam eandem materiam qui reproductetur ignis, erit idē Nam fac in vase vitrario vitreo ignē fuif se genitum à sole in stupa ibidē contenta, & quod intra vas extinguitur ignis ille recenta tamen inibi materia, si rursus applicetur vas illud soli, reproductetur ignis, qui erat, quippe Sol idem numero, qui prior, & materia eadē, ergo ignis idē numero. Et augetur ratio hæc, quia fac ignem cōmemoratu in produci cōtinuo à sole in. a. & in. b. & in. c. instantibus, ignis productus in vltimo instanti est idē qui in primo: at ignis qui in primo nō dependet in sua existentia ab igne, qui in. 2. vel in. 3. instanti producitur igitur, etiam si continuatio nulla esset ignis, qui in. c. instanti potest esse idem atq; ille qui erat in. a. ¶ Ad hæc perinde sese habet res ante generationē suam, atq; post suā corruptionē, quia illis tēporibus nō est ens: igitur, vt antequā esset res p. ducitur hæc res, ita post quā corrupta est potest reproduci hæc eadē res. ¶ Porro Scotus lōge lateq; discessit à peripatetico tramite Arist. nā que Phy. 5. text. 37. ad numericā vnitatē actionis subjectū dixit esse, necesse esse vnum, & tēpus continuū, & motū habere eadē speciē. Vnde dixit cognitionē, quæ est ante obliuionē, & quæ est post obliuionē: videlicet, recordationē, nō esse idē quia nō est tēpus continuū inter vtrūque scilicet, cognitionē vel scientiā primā, & recordationē, nā media inter has est obliuio. Inde q; colligit corruptū semel idē redire non posse, quippe inter primū quod erat, & quod reproductitur, media est corruptio. ¶ Quāobrē continuatio actionis necessaria ad vnitatem numeralem rei producendæ secundū Arist. Observabis autē temporis continuitatē non esse de essentiā rei producendæ, at esse de essentiā actionis productiua: quippe hæc actio cū sit tēporalis & continua oportet esse pendentē ex tēpore cōtinuo. Quos si actio est diuersa necesse est motū esse diuersum, & productū esse diuersum. Neq;

poterit Scotus negare lumē hodiernū, & hesternū esse duo lumina, & nō aliunde, nisi ex temporis diuersitate, vt negare ne quibit visionē. a. albi hodiernā, & visionē eiusdē albi crastinā esse duas visiones, solū ex diuersitate instantiū, quibus illæ duæ visiones producuntur: quādoquidē obiectū idē numero est, videlicet, a. albu, & potentia eadē, & fac mediū esse idē, quāuis vnitatis mediū nō est necessaria, quippe fieri potest visionē. a. albi continuari per horā, nō obstante quod aer variaretur in sensibilibus. ¶ Rursum expendē aliā esse cōsiderationem rei, vt est sub productione, aliam, vt est iam producta. Enimvero, vt est in produci variatio temporis illam variat, vt ignis si erat producendus ab. a. agente, & hoc fuit impeditum quominus produceretur ab illo in. b. lignum, si alius ignis accedat, vt producat, iam nō erit productus is ipse, qui erat producendus, quia variatum fuit, agens & tēpus, imo si idem agens applicaretur eidem ligno citra impedimentū in alio instanti tū alius ignis produceretur, quia in altero instanti alia esset actio, ideo aliud ageretur. Et quāquā temporis diuersitas diuersam pariat actionē, at identitas eiusdē, nō satis est identitati actionis. Possunt nanq; duo ignes eodē instanti admoueri eidē ligno, & nō erit idē ignis productus ab illis, si admouetur vt duo ignes, & nō tanquā vnus. ¶ Rei porro iam productæ nō officit diuersitas instantiū. Etenim puer qui nascitur septimo mēse idē est atq; si nasceretur nono mēse, siquidē diuersitas ista mensū accidit rei productæ. Non enim puer per natiuitatē capit esse, sed per cōceptionē. Gemelli autē, qui simul eodem instanti cōcipiuntur nō ob eadē causam sunt idem, quippe cū temporis vnitatis, est materia diuersa, quia menstrū est materia cōceptionis. 8. Meta. tex. 13. at quilibet gemellus propriā habet materiā, propriāq; causam efficientem. Nā etsi pater vnus sit sine infundens semē, at verò sperma est causa efficiens conceptionem iuxta Arist. loco indicato, & sperma vtriusque est numero distinctum. Et necesse quoque est actionem esse diuersam, quippe in vasa vuluæ duo tunc infundit spermata mas ipse duplici infusione si duo sint gemelli. Et quidē Arist. nō solū. 5. Phy. loco præcitato, sed etiam. 2. de genera. tex. 70. idē docet

Eno n. 1. 2. 3.

Scotus refellitur, ob vnitatem numeralem rei producendæ

Vnitatem temporis necessaria ad vnitatem numeralem rei producendæ

Vnitatis mediū numeralis nō est necessaria ad vnitatem visionis.

Instantiū diuersitas colligit actionis diuersitatem non tamen vnitatis identitatem.

An successus collapso possit reparare.

An quod dicitur Deus potest reparare collapsum tā successus quā permanentia.

docet idē corruptū nō posse redire, si corruptio sit perfecta qualis est corruptio animalū, & aliorū mixtorū perfectiorū: quia corruptione incōpleta vetat nihil elementū corruptū redire posse. Aqua nā que diuisa si reuniatur, aut ignis, &c. idē consurgit qui erat, &c. 2. de gene. tex. 70. æterna redire eadē numero testatur, non tamen corruptibilia. Sol nanque & astra semper redeunt eadē numero, at non corruptibilia. Vnde neq; motus hodiernus cæli redibit vnquam, quia si redisset iam tunc esset præteritus & præsens, & hodiernus & nō hodiernus. Imò neq; tēpus eadē ratione, quia successiuū est redibit idē quia hæc etiā si secundū speciē sunt æterna, at indiuidualiter nō sunt æterna, vide licet, hoc vel illud tēp^o, hic vel ille mot^o, vt Eudem^o scite docuit cōtra putātes motū cæli semper esse vñ numero, item que tēpus lege simpli. 5. Physic. tex. 35. Nō melatet nōnullos Theologorū Deo subdidisse nō solū posse reparare collapsa eadē numero permanentia, vt hominē, bouē, &c. sed etiā & successiua, vt motū hesternū facere hodiernū, quia quāuis præteritū necessario iā sit præteritū, at Deo subest illud reuocare in præsens. alijs contra asserentibus Deo istud nō subesse successiua collapsa reparare. Id qđ vulgatius est placitū: cui subscripsit Th. quod li. 4. q. 5. quo loco facile ostēdit successiua collapsa deo nō subesse, illa reparare ad identitatē numeralē: vt motū hesternū, præsentē facere. Et ratiūcula, quæ illū mouit, vt hoc doceret est, quia continuitas est de ratione motus: at verō postquā motus cessat, iam si repararetur nō esset cōtinu^o, & ideo nō esset idē cū destructo motu. ¶ Petrus Paulus, multa cōuoluit. q. 3. huius distinctio: ad dissuasione huius rationis, & dogmatis quæ si legere iuuat cōsules autorē, quia in disputatione huius dubij nō subit diutius immorari: at vt paucis dixerim, nō est mihi admodū intelligibile, quod quibusdā est intellectū Deo subesse tam reparare collapsa permanentia, quam successiua. Enimvero, si motū hesternū Deus reparat, & præsentem facit, utiq; ille motus ideo reparatur, quia sit præsens, quod si præsens est, igitur est in tēpore præsentis, atqui hesternus erat in tēpore præterito, si ergo isti duo motus sunt in diuersis tēporib^o, igitur nō sūt vnus motus. Pro hoc

sequentiā, quia tēpus est mensura motus, ergo si sunt duæ mēsuræ duo erūt motus. Consequentiā colligo, quia tēpus non est mensura, vt vlna pāni, quæ est extra rationem pāni, sed est mensura intrinseca motus: ergo si intrinsecū motus mutatur, variabitur etiā ipse motus. Quod autē sit intrinseca mensura inde cōficitur, quia nō possumus intelligere motū sine tēpore neq; tēpus sine motu. ¶ Cæterū quia diuina potestas est incōprehensibilis, idcirco etiā si videatur motū reuocare, vel tēpus, quia æqua ratio est quoad hoc vtriusque: siquidē tēporis præteriti est ratio, ipsa præteritio. Si igitur reuocatur, vt sit præsens, iam nō erit præteritū, ideoq; hæc reuocare videtur inuoluere contradictionē, nihilominus opportunius est rem hanc sub dubio relinquere, quā temere aduersus Dei immensam potentiā quicquā diffinire. ¶ Missis igitur successiuis, ad permanentia remeet oratio, & cepta compleamus. Dicamus quapropter cōtra Scoticū placitū virescugere nature, quod corrupta eadē numero restaurētur, quia specie illa restaurare, naturalis est functio. Et quidē postquā quicquā corrūpitur dispositio quæ formā conseruabat in materia, simul corrūpitur, ideo quāuis materia remota persistat eadē numero, & agens idē numero, quod erat prius astet modo, at verō proxima materia, quæ est ipsa materia cū dispositione ad formā, non adest, siquidē dispositio, quā modo introducit agens, alia est à priori dispositione, siquidē ex noua sit actione, quā etiam nū repugnans concedere debet Scotus. Nanq; si ignis corruptus semel in vrinario vase per te reproduci potest, igitur faciamus esse reproductū, vtq; hic ignis iā bis est productus semel pductus, & iterū reproductus: igitur si bis est reproductus gemina est pductio, quare p nouā actionē reproductur: qđ si noua est actio, noua quoque erit dispositio producta per actionem nouam, igitur & forma substantialis noua. Adde si potest ignis huiusmodi, qui est in vrinario vase reproduci semel, cur non bis, ter, & infinities, & secundū hanc rationē natura est potens ad reproduendum infinities aliquē effectū, & quem nequit producere nisi semel, poterit reproductuere infinities, quod videtur absurdū. Neq; si hæc obseruas erit tibi accliuē argumenta

In corruptio
ne formæ cor
rūpitur ma
teria prox
ima.

Tempus in
diuiduat pro
ductionē, &
inde cōsequē
ter productū

An successi
ua collapsa
possit Deus
reparare.

Apud quosdā
Deus potest
reparare col
lapsa tā suc
cessiua quā
permanentia.

Ab eodē agē
te ex eadē ma
teria diuersa
fiunt.

gumēta deludere Scotica siquidē donā-
bis illi materiā primā esse eandē, at non
materiā proximā, id quod debuisset ip-
se probare. Et quidē locus ille peripate-
tic⁹ cui ipse innititur, nō illi astipulatur.
Etenim Arist. nō dixit si agēs idē, & ma-
teria eadē effectus idem, siquidē expref-
se docet artificē vnū & eūdē ex eadē ma-
teria varia operantē, vt lectū & scānū, vt
faber lignarius ex ligno vno facit varia,
& faber argētarius, itidē ex argento facit
patinū & aquale, &c. Docet tñ quod si
materia est diuersa, & agēs diuersum di-
uersum quoq; futurū esse tū. Et. 5. Phys.
ad motū cōmemorat esse vnū numero,
esse necessariū vnū esse specie, & tēpore
fieri cōtinuo, & subiectū esse vnū: igitur
cū in reproductione ignis tēpus nō sit cō-
tinuū nā interfuit corruptio ignis, neces-
sariū est reproductionē esse differentem
numero ab ipsa productione, quare & re
productū differre numero à producto.
Et hinc liquet solutio. 2. argumenti, quia
cōtinuatio, licet nō sit de substātia lumi-
nis, est de substātia vnus productionis,
quocircā productio luminis in. a. instāti,
& in. c. instāti, sunt duæ productiones,
quia intercedit mediū instās, vnde fit di-
scōtinuata pductio. Tertio dices mul-
tū interesse inter rē ante generationē, &
post corruptionē, quia ante generationē
est res in potētia materię, vt producat,
at verò post corruptionē solū in diuina
potētia actiua, vt reproducat & nō in
potētia physica naturę, sed solū est in o-
bedientiali, quæ est potētia logica, scili-
cet, nō repugnātia, quippe naturę nō re-
pugnat reproductionē. Est nāq; materia in
obediētiāli potētia, vt suscipiat quācūq;
formā, quam Deus voluerit illi conferre.
Hinc quoq; solues argumentū aliud Ber-
nardi de Ganaco: probat enim Deū pos-
se reparare successiua, quia idē quatenus
idē semper est natū facere idē: igitur cū
Deus ante productionē motus se habeat
perinde, vt post illius cessationē, vt igi-
tur ante productionē poterat producere
eodē modo post illius cessationē poterit
eundē reparare. Et quidē Deus semper
eodē modo se habet, at res nō semper eo-
dē modo se habet vnde neq; Deus, si Deū
cōferas ad rē. Eodē nō se habet quidē mo-
do ad illā Deus, qui relatus ad se eodē mo-
do sese habet: siquidē priusquā crearet y-

Res ante ge-
nerationē est
in potētia
materiæ.

Solutio arg.
Bernardi de
Ganaco.

niuersa, vniuersorū non erat dñs actu, &
modo est dñs: & ad peccantē se habet, vt
vindex, & ad pœnitentē, vt donās gratiā
& parcēs peccatis. Quocirca ad motū an-
te productionē habet se vt ad possibile
produci, at verò post illius cessationē ces-
sat quoq; iste modus se habēdi: quia iam
præteritū motū respicit De⁹, vt impossi-
bile, qui sit præsens. Et hic Bernard⁹ su-
dat in hac re, vt probet Deo esse possibi-
le reuocare successiua, at nō video quāti
sit estimādus sudor hic, siquidē Deus nō
potest facere ne motus sit nō successiuis
aut quod sit res permanēs, quia illud pu-
gnat cū motu, quod habeat partes simul.
Si hoc nō potest De⁹, scilicet, cōseruare
motū ne labatur, quomodo poterit illius
lapsus reparare: Nā si poterit, igitur totū
tēpus præteritū poterit facere esse in ho-
ta præsentī, & mille annos in die vno. Et
quidē facilius est rē cōseruare ne pereat,
quā post illi⁹ perditionē, eandē reparare:
si primū fugit dei potētiā circa successiua
igitur & secundū. Aut cogēris cōcedere,
idē secundū posse simul moueri cōtrarijs
motib⁹. Nā si heri lapis mouebatur deor-
sum, & hodie quādo sursum agitur, Deus
reuocet in illo motū deorsum hesternū, si-
mul cū hodierno: quāuis hoc argumentū
eludetur facile, quia dicit amator placiti,
aliud est posse reuocare collapsum motū
aliud illud collocare cū cōtrario, sed hæc
hactenus. Et reliquū est, vt argumēta ante
oppositū obiecta diluamus, & quidē pri-
mū argumentū pcedit ex hypothēsi nō
vera, in homine esse plures aīas alias, præ-
ter rationalē, quando quidē ostēdimus in
cōm. nostris ad lib. Arist. de anima, vnā
esse intellectuā in homine, & nō plures
aīas. At verò occines forsan mihi, quādo
homo moritur tū corrūpitur humana sub-
stantia, quæ igitur est substantia, quæ ex
morte perit hominis? non quidem mate-
ria quæ incorruptibilis est, non anima ra-
tionalis, & si hæc sola est in homine nul-
la restat forma, quæ tū corrūpatur. Res-
pō. fortē moritur homo, quia aīa & cor-
poris cōpagosoluitur, at verò cōpago hæc
est vnio vtriusq; & aīa & corporis, igitur
mors non est corruptio substantiæ, sed so-
lutio vnionis illius, vnio verò relatio est,
& accidens est, igitur mors hominis so-
lum solutio accidentis, & non substan-
tiæ est corruptio. Quod si dixeris totū
dissolui

Successiua
non possunt
reuocari.

Solutio arg.

Defor...
pore...
ria placit...

Corpus vt
predicamē
substātiæ
significat
mensionē

Cōmentat
Avicennā
pendit.

dissolub, vñq; hoc totū homo est, & ho-
mo totus non est aliud quam suæ partes,
at partes essentialis eius non corrupun-
tur, igitur neque totum proprie corrupi-
tur, sed erit corruptio hominis instar dis-
solutionis domus, quæ soluitur, quia la-
pides & ligna, quæ colligata erant, eue-
tuntur. Ad hæc generatio vñus formæ
sequitur corruptionē alterius, at mortuo
homine generatur forma cadaveris; huius
formæ generatio est substantialis, igitur
necesse est fieri, aliā formam esse corru-
ptam substantialem. Quod si adhuc dixe-
ris formā corporeitatis esse corruptam,
hoc falsum videtur etenim qui hæc formā
astruunt illam astruunt esse coquam mate-
ria, igitur est incorruptibilis, vt est ipsa
materia. Ceterū, vt ab hoc vltimo solu-
tionem inchoemus argumenti propositi
aduertendū est de forma ista varias in-
ari sententias. Etenim quibusdā arrisit for-
mā hæc esse ipsam materiā, vt est affecta
dimensionibus interminatis tribus illis lo-
gitudine, latitudine, & profunditate: &
hoc placitū vt meminit Aueroes in para-
phrasi ad Metaph. tract. 2. fuit Platonis, quæ
amavit Porphyrius. Itaq; corpus quod
prædicatur de indiuiduis prædicamenti
substantiæ, significat hæc trinā dimensio-
nem, vt est in materia aut potius ipsam materiā
affectā illa trina dimensione: verū hoc do-
gma constituit corpus in prædicamento
quantitatis, & nullū corpus collocat in præ-
dicamento substantiæ: siquidē formale, quæ
significat corpus iuxta hoc placitū est di-
mensio, at dimensio ad quāritatē spectat.
Est & aliā opinio, quā Auicenna tuctur,
corpus denotare formā substantialem sim-
pliciter corporeitatis, quæ est in materia ad
quā formā sequitur quantitas, hoc autē
placitū non prorsus evertit cōmentator,
nisi ad quandā rationē intellectū. Bifa-
riā namq; possumus intelligere Auicennā
aut quod materiā, & illa forma corporei-
tatis, constituit vñū cōpositū in actu quā-
tum, quod sit subiectū reliquarū forma-
rū elementariarū & mixtarū: & hæc ra-
tione falsa docuit Auicenna. Nā sequere-
tur generationē elementariā esse alteratio-
nē: quadoquidē forma quæ aduenit enti
in actu nō generatur, at quādo ex illo cō-
posito quod astruis fit ignis, verbi causa,
iā aduenit ignis forma enti in actu. Si ve-
rō Auicenna distinguat hanc formā à for-

mis reliquis prouenturis secundū rationē
non secundū rē illi annuit cōmentator.
Existimat enim cōmentator Aueroes
materiā primā suscipere verbi causa for-
mam ignis, hæc autē forma primo cōside-
ratur, vt tribuēs esse materiæ corporeū: si
quidē ad illam formā sequitur quantitas.
Et quauis corpus, vt est genus in prædi-
camento substantiæ non significet quan-
tatem, at verō ad illam formam, vt dat
esse corporeū consequitur quantitas &
per illam materia fit apta ad suscipiendas
dimensiones. Secundō consideratur, vt
dat esse igneū vel aqueum. &c. Itaq; vñi
(ca forma est illa, quæ constituit materiā
in esse corporeo, & in esse igneo aut a-
queo, &c. tamen si ratione discrepāt, vt est
constitutū ab Aueroe. In quē sanē mo-
dum expendendę sunt aliæ formæ mix-
torū. De anima vero rationali, si Platoni
cam amaremus sententiā illam non esse
formā hominis, sed motorem, nihil esset
quod rem hæc redderet difficile: diceret
enim Plato in morte hominis verē homi-
nis substantiā perire non materiā primā,
sed animā sensitīuā, quæ est in homine no-
bilissima, & plantale. Et sunt qui hoc cre-
dant esse ad mentē peripateticā: quippe
Aristo. intellectu de foris accedere testa-
tur, ideo credūt illā esse motorem & nō for-
mā quibus ego refragor, vt disserui cōm.
ad lib. de Anima. At verō oportet fini-
re secundū veritatē, animā rationale esse
partē essentialē hominis. Ceterū hæc ani-
mā multifariā expēdi potest, aut vt præ-
bet esse corporeū & hac ratione est forma
simplex corporeitatis, aut vt largitur esse
vegetale & est vegetalis, vt sensitīua im-
partitur esse sensitīuū, & intellectuā in-
tellektiū. Hæc autē idē sunt, at ratione
solū discrepāt in homine, & oīa sunt sub-
stantialia esse. Differūt tñ etiā ob hæc cau-
sam, quod esse vegetale atq; sensitīuū, im-
partitur toti homini, & partib⁹ eius, quia
manus, pedes, stomachus, &c. fruuntur ve-
getali & sensitīuo esse, at verō intellekti-
uum essenō cōmunicatur ab anima ratio-
nali partibus, quia manus vel pes nō intel-
ligit, sed solum totus homo est, qui intelli-
git. Quocirca quando homo vita fungi-
tur corrumpitur esse substantiale vegeta-
le, & sensitīuum etiā si esse intellectuuum
non corrumpatur: nam anima rationalis
quatenus est intellectuua, neci aut morti

Forma corporeitatis iuxta peripateticos.

Anima rationalis multifariam expenditur.

Esse vegetale et sensitīuum et intellectuuum sunt idem ratione sed re.

Deformacōr potestatis vñria placita.

Corpus vt in prædicamēto substantiæ nō significat dimensioes.

Cōmentator Auicennā expēdit.

subdi non potest, quia sub hac ratione à materia nō pēdet, ideo est expers mortalitatis, verum vt est vegetalis, & sensitua habet esse necessario pendens ex materia, quapropter hac ratione corrumpitur in hominis morte. ¶ Hincque argumenta facta soluuntur. Etenim primo dices, non solum in morte hominis esse solutionem partium, vt in domus euerfione contingit sed etiam esse substantiale hominis vegetale, & sensituum, quod illi elargiebatur anima intellectiua corrūpitur, imò ipsum esse intellectiuum quatenus iam non communicatur homini (nam cessat intellectiua ab informādo homine) corrūpitur nō simpliciter, quia superstes est, sed secundū quid quia anima intellectiua tūc nō animat hominē, quia definit esse forma hominis, & verè actiua nō est anima post mortē hominis, nisi solū potentia, quia illi non repugnat informare corpus, quādo placuerit Deo illam reducere ad corpus sub resurrectione mortuorum. Igitur, vt habet esse intellectiuum nō potest corrūpi: at vt erat anima hominis, & iā non est, imò neq; per vires nature potest esse, hac ratione, si illā corrūpi dixeris nō peccabis. ¶ Secundo argumēto iā se pandit respōsio, nam forma cadaueris succedit esse substantiāli corrupto, vegetali & sensitui, quod sanè erat re vñ esse, diuersum solum ratione, ideo non duę succedunt formę cadaueris, sed vna duntaxat. Neq; tamen propriè respondet cadauerina forma corruptioni vegetalis animę, quia plantas emortuas, nullus dicet esse cadauera: sed corruptio animę sensitua cadauer est. Iam igitur argumēto principali respondebis, in morte hominis quadā tenus rationē resolutionē fieri vsq; ad materiā primā, & nihil manere illius quod erat nisi materiā primam: quia quāuis anima rationalis superstes sit, at vt anima nō est superstes, sed vt intellectiua, quia iā nō animat actu. ¶ Bruta vero mortua Deus potest suscitare, & qua facilitate, qua homines suscitabit. Nisi quod si suscitasset brutum, vt fertur suscitatum inter gesta S. Syluestri, bruti animā crearet de nouo sensituiam, at quando suscitabit homines, aut quando suscitauit Lazarum, & alios, animam intellectiuam non creauit de nouo, sed creatā iam infudit in corpora, quę sua omnipotentia disponit, vt

sint apta, quę animetur rursus. ¶ At obijcies, si animam brutalem Deus noue faceret si illud excitasset ad vitam, brutum non esset idem numero excitatū & quod prius vivebat: etenim illa anima quę noue fit à Deo est alia à priori: siquidem hæc creaturā Deo: non enim illam extrahit De⁹ ex potētia seminis, vt prior fuit extracta, sed hæc crearetur à Deo, & illa ex vi seminis fuit producta, iam colliges si duę sunt actiones, duo sunt acta, si duę productiones, duo sunt producta, nunc autem duas oportebit fateri productiones, vt videtur. ¶ Solues forsan annuens, non esse eandem animam bouis suscitati & viui prius nisi apparenter, aut dices, quod Deus cōseruauit animam illius bouis à Syluestro suscitati, quē ipse Deus sciebat suscitandum. Veruntamen quia Deo subest Angelum in nihilum vertere, & eundem recreare, hoc enim non implicat contradictionem, itidem suberit suę potestati animam bruti corruptam, reuocare ad vitā priorē, & quod sit idē brutū numero quod pri⁹. Quāuis maioris videtur miraculi brutū suscitare, quā hominē, quia hominis anima nō noue creatur, sed iā creata noue infunditur, secus de anima bruti. ¶ Fatemur igitur aliā actionē fuisse generationē animę brutalis, à creatione illi⁹, si suscitaretur, at verò quia ista actio, quę reuocasset brutale animā, est supernaturalis potitur vi prioris actionis: ideo idē quod fecit agēs naturale facit Deus per actionē supernaturalē. Et quāuis agētī naturali hoc nō subit per varias actiones totales idē facere, Deo tñ subest. Vnde cōsuetariū est, vt affirmem⁹ aliā esse mutationē, per quā homo resurget à morte in die illo nouissimo, à mutatione per quā primo format⁹ fuit in vtero matris suę: ex semine nāq; humano primo fait genitus, at in resurrectione nō ex semine regenerabitur, sed ex potestate Dei. Neq; morosa erit regeneratio hæc resurrectionis, vt fuit prima hominis generatio, quę moras agēs formabatur paulatim. Nihilominus etiā si duas esse hæc dixeris mutationes, non tñ probe colliges, nō esse idē numero terminū illarū mutationū: quippe vt dicebā idē homo numero surget, quoad partes essentielles, quę sunt materia & forma, & quoad partes integrates hominē, quę sunt mēbra ei⁹, vt caput, cor, manus, &c. quāuis materia-

Idem h
surget
ad parte
sentiales
integrati
nō tamē
ad partes
nes mate
les prop
larū flux
refluxum

Eandem ani
mā bruti De⁹
potest post il
lus corruptio
nem reparare
ad vitam.

Mutatione
diuerse a
eandem ter
minum,

Capitolo Inre
follitur d. 43.
q. 2 art. 3.

Idem homo materiales partes nō necesse est esse tum surget quo eadem numero. Quippe multus sanguis ad partes essentielles et redundat sepe in homine, quā scissio venæ euacuat, itē pituita, bili, & melancho- integrantes, liā sepe abundamus, quā antidotis exinaniantur, vt superflua: at huiusmodi non nō tamē quo refurgēt refurgēte homine: quia illi sunt ad partes om- res materia- les propter il- larū fluxū & refluxum.

que tota capillorū cæsaries, quā barbitōso- ris decussit nonacula, & vnguiū superflui- tas, quā forcipe abscindimus, refurget cū homine: siquidē si omnes capilli detonsi, & vngues abscessi essent restaurādi mon- struosis capitibus & vnguibz refurgetēt homines. Verū resurrectio nihil turpe admittet, aut superfluum permittet. Plu- ralitas igitur mutationū, nō colligit plu- ralitatē mutati, quando Deus supra natu- rā operatur. Naturalē illo limite coer- cetur: vti plures exerceat mutationes ad plures terminos illas proferat, s. phy. tex. 35. Deus autē qui est autor naturæ, domi- natur legibus, naturæ, quippe ipse illas cō- stituit. Quid quod forsā etiam secun- dum leges naturæ, nō est inuolata obser- uationis diuersas mutationes esse ad di- uersos numero terminos. Quippe augmē- tatio, & diminutio sunt eiusdem nume- ro quantitatis, vt Palud. autumat, nam ip- samet quantitas, quæ augetur, minuitur, vt eadem qualitas quæ intenditur, remit-

Mutationes diuersæ ad eundem terminum.

titur. Verū aptius dixeris, quando mu- tationes sunt numero differentes, ex di- uersitate numerica terminorum haurire suam diuersitatem numeralē; at augmen- tatio, & diminutio sunt diuersæ speciei, itemq; generatio hominis & resurrectio. Vel demū dixerim nō necesse esse diuer- sitatē esse terminorū in substantia, sed in modo se habēdi. Capreolus autē contēdit acriter diuersas actiones necessariō habe- re terminos diuersos. Nāq; actio & passio sunt ipsa res quæ fit, ideoq; si sunt duæ pro- ductiones, sunt duo producta, quia calefa- ctio est ipse calor productus. Et procedēs in re hac augmentationē, & diminutionē, testatur habere terminos realiter diuer- sos tamē si secundū essentiam idē: itemq; proficitur de intensione & remissione.

Capreolus re- fertur ad 43. q. art. 3.

¶ Enimuerō quantitas sub suo esse imper- fecto est terminus diminutionis, & sub es- se perfecto accretionis. Ceterum diuina actio cū ipse sit Deus nō est diuersa, vnde per eandē actionē Deus creat Angelū

& illū recreare posset. Verū tamē si hoc verum esset, annihilatio, & creatio eadē esset mutatio, siquidē vtraq; est diuina voluntas vel delectatio vel constitutio. Imō quando Deus ageret modo naturali, vt nunc agit, & modo supernaturali, eadē es- set actio naturalis, & supernaturalis.

¶ Porro augmētatio, & diminutio quod potiatur duobz terminis realiter diuersis gratis affirmat Capreolus, siquidē dona- mus illi quantitātē sub esse perfecto esse terminū augmēti, &c. c. z. terū eadē est nu- mero quātitas sub vtroq; esse: vt puer & vir idē numero homo sunt. Et est difficilē machinari, quomodo sit essentia vna perfectę & imperfectæ quātitatis, & qd vtraq; sit realiter distincta ab alia nisi ve- lit in creaturis astuere esse essentia vnam cōmunē duobz rebus realiter differenti- bus, id quod deitatis solū esse propriū si- des catholica docet. Quāobrē fat sit, vt

Creatura nō habet essen- tiam vnam cō- munem rebz differentibus

mutationes sint differentes si termini ea- rū aliter & aliter se habeāt, quāuis re sint idē. Vnde duo locales motus numero dif- ferētes, possunt terminari in eundē locū ad quē, verū tamen erit in loco vno, vbi quatio diuersa. Quippe esse in loco vnus mobilis & esse in eodē loco successiuē al- terius mobilis licet inter se differūt reali- ter, ratione autē differūt quādo idē mobile ad eundē locū repeteret motū. Forsan in- sultabis in resurrectione mortuorū, erit noua vnio, ergo noua relatio, at noua rela- tio nouo fundamēto & termino potitur, igitur nō erit idē homo resurgēs, qui fue- rat ante resurrectionē. Resp. nouā tū futu- rā vnionē, quippe illa vnio aīc cū corpo- re, erit supra totā facultatē naturæ: verū ad relationis nouitatē satis est, qd aīa & corp^o aliter tū vniētur quā modo, quia tū vniētur solū Deo operāte: nā vt supra ad monebā ipsa aīa nō se vniēt, sed illā Deus suo sociabit corpori. An verō potentie al- triciis aīæ, & sensitiuæ eadē numero re- deāt itēq; proprię passiones regrediatur eadē numero in resurgēte nō est leuē du- biū. Etenim Durād. q. 3. huius dist. cōten- dit semel corrupta Deo nō subesse repa- rare ad identitatem numeralē. Vnde si Deus destrueret Angelū, illum eundem non posset reperare: ideoque accidentia semel corrupta sub morte, non resurgent eadem numero. ¶ Quapropter neque potentia sensitiuæ eadē resurgēt, neque

En subitōt- tuis dōz

An corrupta Deus repa- re possit ea- dem numero.

vegetales potentia. Propria autē passio-
nem docet si illam distinxeris realiter à
suo subiecto, eandem non resurgere nu-
mero sed specie, at verò si non distinguas
illā realiter, surget eadē, quia subiectū est
idem numero quod surget, & per suam
habuit hanc sententiam, quia si Deus age-
ret naturaliter, non posset reparare ad idē
numero corruptum ergo neq; modo po-
terit, quia modus agendi libere, non au-
get potentiam. ¶ Rursum quia diuersa a-
ctio diuersum habet terminum: & alia cō-
gerit, quæ idem suadent. Consectatur ad
suum dogma, Deum non posse excitare
brutum idem numero, ipò si homo habe-
ret triplicem animam, sensitiua eadē nu-
mero non posset resurgere, neque plantali-
lis, neque harum potentia: verū quia ani-
ma rationalis remanet de sancto corpore,
& materia illius prima, idē idem homo
poterit reparari numero: quia Deus tum
partes dissociatas, iterū sociat in resurre-
ctione. ¶ Et Thomā indicat in eandē sen-
tentia in 4. dist. 44. & quidē illius placiti
videtur amator etiā in 3. part. q. 77. art. 5.
in corpore; dicēs substantiā panis annihila-
tā Deū nō posse reproducere eandē nu-
mero, sed specie. Et 4. lib. contra gentes.
cap. 81. idem sapere videtur docens poten-
tias sensitiuas, & altrices, quæ sunt pro-
prietates animæ, aut totius viuentis, non
posse eandem surgere, sed ipsa anima in-
tellectiua erit eadem, vel ipse homo cu-
ius erant, idem numero surget. ¶ Porro
autē argumenta Durandi non sunt tan-
topere amplectenda, quæ satis sint, vt dis-
suadeant vulgatum placitum Theologo-
rum diuersum predicans. Et quidem si di-
uinas lustramus scripturas aliud preferūt.
Etenim Luc. 21. Capillus de capite vestro
non peribit, igitur cum hæc verba non di-
cta sint præcipue propter capillos, quos
omnes non esse reparandos supra admo-
nebamus: sed eò dictum putā vt insinua-
ret omnia quæ sunt de essentia, & integri-
tate seu perfectione humana, esse reparā-
da eadem numero, quæ præfuerant. Quod
si dixeris fat est quod huiusmodi sint eadē
dem secundum speciem, vtique illa non
fuerunt nostra, at Dominus ait. Capillus
de capite vestro non peribit. ¶ Secundo,
quia exod. 21. & 7. virga vertitur in colu-
brū, & coluber dein reuertitur in virgā,
vel ergo verè fuit corrupta virga vel non

idē de colubro, si non verè, igitur qua-
tunc fecit, Deo cooperāte Moyses Exo. 4.
& Aaron Exo. 7. vel prestigia fuerunt, &
non magis veracia, quam quæ Magi in-
cantationibus suis exhibuerunt, id quod
nemo sani die et capitis. At si vera fuit cor-
ruptio, & vera reproductio virgæ, igitur
corruptum potest reproduci per Dei po-
tentiam. ¶ Dices forte, eadem virga erat
secundū speciem, & verè virga erat & nō
prestigiola virga, at non numero eadem.
Hoc sanè commentum refellit facile:
quia illa virga semper Moyses vocatur vel
Aaronis. Tolle, inquit, virgā tuā, & sem-
per vt de vna eademque virgā contextus
sacer meminit, & non de duabus. Porro si
alia forma esset & nō eadē, quæ prior nu-
mero, re vera essent duæ virgæ. ¶ Quid
quod August. contra Faustum agens ex
hoc loco resurrectionis credulitatem cō-
firmat, vnde idem videtur colligendum
Exo. 4. de manu Moyses, quæ introducta
in sinum lepra fuit infecta instar niuis, &
retracta reducta est in pristinam sanitatē
& colorem: color igitur & sanitas, quæ iā
corrupta erāt eadem sunt restaurata. Qui-
bus accedit Ambrosij autoritas lib. de car-
nis resurrectione vtentis istis eisdē exem-
plis ad credibilitatem resurrectionis au-
gendam. ¶ Tertiò, Iob clamat. Et in car-
ne mea videbo Saluatorem meum, quem
visurus sum ego ipse, & non alius, & o-
culi mei cōspecturi sunt. At verò si non eadē
caro numero resurgit, si non idem vi-
sus numero, quomodo ait, & in carne
mea, & oculi mei: Quod si dixeris hæc ef-
se eadem numero si referantur ad animā
rationalem, quæ erit eadem numero, vtique
de carne sua & oculis suis loquitur
Iob, & hæc nō sunt anima. Vnde quia ca-
ro necessario temperatur ex complexio-
ne calidi, & sicci, frigidi & humidī, si caro
eadem excitabitur, & complexio surget
eadem, ceterum longe perfectior quam
erat. ¶ Ad hæc sanguis domini idē nu-
mero qui defluerat in terram surrexit,
at hic non erat animatus rationali anima
rursum eadem numero cicatrices, quas
Dominus Thomæ iubet palpandas & vi-
dendas si cicatrices erant eadem nume-
ro, vt oportet fateri, quādo quidem si nō
erant eadem numero non erant confir-
matio resurrectionis dominicæ: igitur &
caro erat eadem numero, quæ illarum sub-
iectum

Do erant
nullo
de man
dos an
redno

Durandus nō
probatur.

Loci sacri
probates idē
corruptū nu-
mero posse
Deū repa-
rare.

mod male
quæ legu
10000 ha
100000
1000000
10000000
100000000
1000000000
10000000000
100000000000
1000000000000

10000000
100000000
1000000000
10000000000
100000000000

Cicatrices e
de numero
surrexerunt
in dno quæ
præfuerant

Altrices
mæ pote
beatis co
ribus nō
necessari

Vires senti
uz eadē su
gēc numer

Et cum erat. Facit cum istis, etiam quia surget idem animal, & non solum idem homo, ergo idem sensus tactus, qui erat. Quia quanquam solum in homine sit una intellectiva anima, & hæc sit idem cum re sensitiva, ceterum qua est intellectiva non est sensitiva, aut contra. Igitur si sensus tactus non surget idem, sed alter numero, neque homo surgit idem quatenus est animal, id quod videtur absurdum, quod surgat idem ut homo, & non secundum rationem animalis.

Altrices animæ potentie beatis corporibus non sunt necessariae.

Quamobrem videtur dicendum hominem sub utraque ratione reparandum eundem numero, verum considerandum est altrices potentias esse varias, est enim vis alteratrix ciborum, atque concoctrix: est vis digerens, vis expultrix, vis attractrix, vis generatrix, &c. & has vires nemo concedet hominibus post resurrectionem: anima namque illis tunc non eget, quia dum erat in corpore mortali cibo egens, propter se & generationem, propter speciem illarum functiones poscebat, & illis fruebatur. At vero iam in corpore immortalis regnans, cessat illarum virium usus, quia indigentia cibi, aut proles nulla est immortalibus. Quo circa si dixerimus has vires, tunc non resurrexerunt quæ sunt vires totius viventis, & non solius animæ, non ineptimus: ut neque surget cum homine facultas ad dormiendum, quia sancti non egebunt refocillatione somni, quippe lassitudine nulla prementur & quidem dum agebant in caduco corpore, perfectionis erat illas habere, at in corpore glorioso illæ iam non sunt ad perfectionem.

Scito tamen illas vires manere easdem non formaliter, sed fundamentaliter, & radicaliter: quia anima est fundamentum, & radix illarum, & hæc tum erit eadem numero quæ erat: unde si Deus corpus gloriosum exautoraret & reduceret ad mortalem naturam, illæ potentie formaliter redirent nullo addito, sed solum dotibus ablatis gloriæ. Verum potentie sensitivæ, in quovis animali corpore sunt de perfectione animæ & corporis siue beati siue non beati, idcirco illæ surgent formaliter eadem quæ fuerunt sublatis tamen imperfectionibus. Nam qui luscus erat perspicax efficietur, & infans cæcus natus luminibus donabitur, &c. Argumenta vero Durandi ut non conturbent lecto-

Vires sensitivæ eodem surget numero.

Altrices eorum numero reserunt dno quæ fuerant.

rem, illa solues dicens primo Si Deus ageret ex natura necessitate non posset corruptum reproducere, quia penderet tum actio divina à causis creatis, at causa creata, non potest collapsa eadem numero reparare: deo neque tum posset Deus. Agendo autem libere, non coangustatur limitibus naturalium causarum, idcirco non utens illis, aget supra illas. Secundo quod respondebis quando querit, unde Deus potest collapsa restaurare: aut quia agit sine motu: aut quia est infinita potentia? Respon. propter secundum. Namque virtutis infinitas est causa cur Deus agendo non dependeat à continuatione actionis ad producendum unum eundemque effectum, ut pendent causa creata, propter suam finitatem: idcirco etiam si interpellatur actio, Deo subest eundem reproducere, quem primo produxerat effectum.

Solutur at gu. Durand.

Hinc quoque tertium solues quod est eolum dogmatis. Causa tota inquit ille effectus non potest reparari à corruptione, est interpollatio actionis, at verè hæc interpollatio, etiam accidit actioni divine, quæ aliquando potest intercipi, igitur si intercipiatur non poterit quod est corruptum reparare. Prompta autem est responsio, Deum non pendere à continuatione suæ actionis, ut unum producat effectum: quare neque impediri poterit ab interpollatione actionis ut corruptum non reproducat. Quartum solues, Si Deus angelum Michaelem annihilaret, & eundem recrearet, angelus esset bis productus, non numeratione agentis, quia Deus unus est, neque numeratione extrinseci alicuius igitur numeratione angeli, igitur alter angelus esset productus. Respon. numeratione actionis est bis productus, & productio passiva si usurpetur pro re producta unum esset, at productio passiva si formaliter sumatur, pro ipso angelo ut habet esse à Deo, utique duplex est productio, quia bis habet idem angelus esse à Deo, & productio activa materialiter est Deus produciens at formaliter est Deus concedens esse, & quia Deus bis concessit esse angelo quamvis ut Deus est unus est ut agens tamen, bis est agens. Argument. 3. principali liquida ex disertis patet responsio. Item. 4. arg. nos enim supra meminimus resurrectionem esse naturalem: hoc solo nomine quia non est violenta.

Deus ex virtutis infinitate non pendet a continuatione actionis ad unitatem effectus.

DISPUTATIO
TERTIA.

Num. resurrectio genera-
lis futura sit in instanti.

Arg. 1.

ITEM VIDE B. I-
tur forsan alicui non ef-
se futuram instantaneā,
sed morosam. Primo
ex loco Paul. 1. ad The-
sa. capit. 4. Mortui, qui
in Christo sunt resur-
gent primi: deinde nos

Arg. 2.

qui vivimus igitur mortui omnes electi
qui fuerit mortui resurgēt priores, & dein-
de qui vivi inveni fuerint sub die iudicij:
igitur non simul tempore resurgent om-
nes.

Arg. 3.

Secundo idem videtur suaderi ex
illo alio loco. 1. Corinthio. 15. In momen-
to in ictu oculi, in novissima tuba, at ve-
rō ictus oculi non fit in instanti, neq; elan-
gor tubarum editur nisi in tēpore.

Arg. 4.

Tertio Matthæi. 24. dominus Iesus mittet an-
gelos suos, vt congregent mortuorum ci-
neres, à quatuor cardinibus mūdi, at hæc
congregatio cinerum, non potest fieri nisi
sub tempore.

Arg. 5.

Quarto ex Psalmo. 17.
didicimus, Ignis ante ipsum præcedet, &
inflamabit inimicos eius, igitur si con-
flagratio præcedet iudicium & resurre-
ctionem, non erit in instanti.

Arg. 6.

Quinto
Matthæi. 24. sicut fulgur exit ab oriente,
& paret in occidente, ita erit adventus fi-
lij hominis: igitur cum fulguratio, seu ful-
guris discursus non est instantaneus, sed
morosus, ita erit morosa resurrectio.

Arg. 7.

Sexto. 1. Corinthio. 15. Primitiæ Chris-
tus, deinde ij qui sunt Christi, deinde fi-
nis. Ergo resurrectio ordinem hunc habe-
bit. Primus omnium surrexit Dominus
noster Iesus Christus ad gloriam immor-
talem, deinde surgent instar illius, illius
membra, quæ sunt omnes electi à Deo ab
exordio mundi in tempora iudicijque,
& tandem erit consummatio.

Arg. 8.

Septimo
decemissimum videtur, vt qui electione
præcedunt, vt iusti omnes præcedūt pec-
catores, quod primo resurgant, & quod
peccatores postremam teneant resurre-
ctionem, quippe fæces sunt humani gene-

ris, & ideo tanquam fæces erunt postre-
mo deijciendi ad suum locum. Et con-
firmatur, quia Dominus primum dicet
electis venite benedicti patris, quam re-
probis, ite maledicti. &c. Matthæi. 25.

Octavo Ezechielis. 37. Facta, inquit, est
commotio, & accesserunt ossa ad ossa, v-
numquodque ad iuncturam suam: hæc au-
tem commotio ossium, & accessio ad suas
iuncturas non potest fieri in instanti.

In diuersum est, quia Paulus ait, in mo-
mēto futuram resurrectionem, seu in ato-
mo, vt legitur Græcè, at atomus indivisi-
bile, aliquid denotat, siue in continuo, si-
ue in discreto, ergo erit in instanti futura
resurrectio.

Disputatio hæc est satis litigiosa, quia
patrum placita non sunt sibi consona. Et
quidem tria est expendere in resurrectio-
ne: alterum est, quod est omnium primū,
videlicet, congregatio cinerum omnium
defunctorum: vocant autem sancti cine-
res ipsam materiam cuiuslibet defuncti.

Enimvero non omnes mortui sunt reda-
cti in cineres, quia non omnes sunt deu-
sti: sed diuersis sunt affecti mortibus. Ma-
terias igitur omnium defunctorum, quæ
sparsæ sunt in elementa, vel in aerem, vel
in aquam, vel in terram, vel in mixta,

quia ex temporis longinquitate iam reso-
luta sunt in alia mixta, vel in elementa:
sunt enim pleraque comesta à bestiis, alia
conuersa in arbores, aut herbas. &c. Nam
cadaver humanum est mixtum corpus,

quod actione terræ transit in terram, &
ignis actione in ignē. &c. quamvis quod
frequentius est, in terram vertitur iuxta
Domini maledictionem, puluis es, & in
pulverem reuerteris.

Deo igitur (quæ est eius infinita sapien-
tia) notæ sunt materiæ singulorum defun-
ctorum. Quia oculi eius lucidiores sunt so-
le omnia penetrantes: ideoque angelis suis
hoc reuelabit, videlicet, latebras materia-
rum huiuscemodi, vt angeli, illas mate-
rias in aggeres conducant seorsum san-
ctorum à materijs iniustorum. Hæc au-
tem congeries, denotata est apud Eze-
chielem capitulo. 37. vidit enim prophe-
tico spiritu immensum ossium aceruum,
postmodum suscitandorum ad vitā. Hæc
autem cōgregatio puluerū non fiet in in-
stanti, sed morosula erit vt est omnibus
theologis probatissimū. Nāq; angeli non

Cōflag-
præceder-
ceruatio
puluerum

Jan abstr-
p-
p-
mul-
p-

Coactura
puluerum
qualis e-
corporibus
excitandi

Cadavera
sunt resoluta
in varias res.

Sancti angel-
coactura b-
pulueres om-
nes omnium
defunctorū.

Organizati-
puluerum
animatio.

Conflagratio
precedet coa-
ceruationem
puluerum.

possunt illos congregare mortuorum pul-
ueres in instanti, quamuis celerrimè illos
coaceruabunt. Quia tamen vt dicebam,
in bestias & mixta alia erunt tunc resolu-
ta cadauera multorum, videtur ante hu-
iusmodi puluerum aggregationem præ-
cessisse iam conflagrationem ignis uni-
uersalem, quæ bestias, & mixta alia soluat
in cineres: vnde angeli accipient, quod
Deo reuelate defunctorum esse videbunt.
¶ Obiter forsan exquires à me num isti
cineres, erunt maiores, quam corpora ex
illis suscitanda? an minores? an æquales?
Quippe, vtcunque dixeris videntur im-
pendere incommoda vacui, vel penetra-
tionis dimensionum. Et quidem Duran-
dus, multa agit in definiendo dubio hoc:
at vero citra agitationem nimiam facile
dixerim esse futuros pulueres illos æqua-
les corporibus, neque tamen consequitur
ad illorum condensationem, vel rarefa-
ctionem, vacuum, vel dimensionum pe-
netratio. Est sanè necessario fatenda illo-
rum puluerum, & condensatio, & rarefa-
ctio. Nam vt ex illis fiant ossa defabuntur,
vt verò caro fiat rarefcent: cæterum Deo
dispensante circumstans illos aer ad illo-
rum densitatem rarefcent, vt ad illorū ra-
refactionem condensabitur, vt modo vi-
demus gratia euitandi vacui vel penetra-
tionis dimensionum naturaliter fieri.
Post istam puluerum coaceruationem, quæ
angelica exercebit virtus Deo cooperan-
te, quod dixerim quia forsan fugit mentem
angelicam particulatim nosse, vbi sunt
tot puluere seu in thesauros reconditi ab
orbe condito in diem illum, ideo dice-
bam supra Deo reuelante, angelos scituro-
ros tunc puluerum latibula, aut scire mo-
do. ¶ Quod si contendas, hoc subesse an-
gelicæ cognitioni, & non egere speciali
Dei magisterio, ideoque neque dandum
esse miraculo, quod angeli cineres illos
cogregent in aggeres, quia istud subest vir-
tuti naturali angeli, vt alij motus corpora-
les, ego non refragor: quam rem tamen se-
cundus liber sententiarum satis disseruit,
igitur post coaceruationem puluerum, erit
illorum configuratio, & animatio confi-
gurati corporis. Et istæ duæ actiones erunt
solius Dei actiones. Enimvero organiza-
tio illorum puluerum, non erit ab anima
rationali: anima enim rationalis quando
infunditur in embriorem, iam reperit or-

ganizatum corpusculum, quod animat, at
non perfecte, sed solum quantum ad mem-
bra interna principalia, ipsa vero residens
iam in corpore reliqua organizat mem-
bra. Verum tunc in die illo subintrabit a-
nima in corpus perfecte organizatum di-
uina operante manu: vt Christi anima in-
fusa fuit in corpus iam perfecte formatum,
quando verbum caro factum est. Has igitur
duas actiones, vt pote diuinas instan-
taneas futuras dubitat nemo. ¶ Porro quod
controuertitur illud est, nū simul omnia
defunctorum corpora animabuntur, vel nū
simul omnes mortui exurgent? Vulga-
tiorque sententia est affirmans omnes si-
mul excitandos. Et verbum Pauli, Et mor-
tui, qui in Christo sunt resurgent primi,
soluit illam primitatem non esse referen-
dam ad resurrectionem ad eum modum,
vt intelligamus quosdā priores surrectu-
ros alios, quippe omnes simul surgent: at
verò traditur surgent qui mortui fuerant
primi, quia prius resurgent isti, quam alij
occurrant Domino descendenti de cælis.
Itaque mortui, qui in Christo, id est in Chri-
sti fide mortui sunt prius resurgent, quam
ij, qui tū viui reperientur per resurrectio-
nem suam Christo eant obuiam. Quia om-
nes pii simul ibunt obuiam Christo & nō
prius illi, qui tunc in orientur & resurgēt,
quam ij, qui mortui iam erant & resurgēt.
¶ Et hanc expositionem amplexus est Tho-
mas elucidans locum prænotatum. Indi-
cat præter hæc aliorum sententiam tradē-
tē locū Pauli esse intelligendū, de primi-
tate dignitatis, hoc est, Mortui, qui sunt
in Christo resurgēt primi, id est, erunt dig-
niores quam alij, qui tunc viui reperientur.
Verum hæc expositio non consonat apud
Thom. & vulgatos Theologos veritatis
quoniam tunc reperientur multi, qui non
excedentur dignitate ab ijs, qui iam de-
functi fuerant. Et hæc item ratio mouit
Nicolau, vt ab hac discederet expositio-
ne. ¶ Quamquam non est ratio hæc apud
me tanti momenti quanti sufficiat ad reij-
ciendam commemoratam declarationem.
¶ Fateor enim tū futuros pios, qui æque
digni erāt, vt aliqui eorum, qui iam obie-
rant in Christo. Cæterum si totum aggre-
gatum piorum defunctorum, qui præces-
serunt diem finalem illum conferas ad to-
tum illum piorum conuentum, qui tū ade-
rit aduentante die iudicij, vtique priores
mul

Locus Pauli
surgēt primi.

Defenditur
expositio que
dā Pauli con-
tra vulgatio-
re opinionem.

Coaceruatio
puluerum æ-
qualis erit
corporibus
excitandis.

Organizatio
puluerum &
animatio.

multis excedent partibus, posteriores illos. Quippe in prioribus annumerabis apostolos Christi, & prophetas omnes, & discipulos Domini, & martyres praclarissimos Deiparantique Virginem, & terrarumque sanctissimas virgines. Et omnia haec simul excellunt dignitate, omnes pios illos nouissimos, quibus neque apostolos, neque prophetas, &c. numerare valemus: quamuis virginibus, martyribus, confessoribus decorabitur turba illa tum futura priorum. Quid quod ipsa numerositate praecellunt priores pii, illos tunc futuros pios: quia omnes pii ab exordio mundi ad illa usque tempora plurimum in modum plures sunt, quam tum futuri. Vnde non incommode exponemus Paulum, & mortui, qui in Christo sunt, id est, omnes pii, qui diem illum praecesserunt, surgent primi secundum dignitatem: quia si simul illos conferas alijs, digniores fuerunt meritis, quare & gloria erunt praestantiores. Et si haec arriserit expositio, non patimur angustias ex Paulinis verbis: quandoquidem etiam si fateamur omnes simul resurrecturos & priores, & posteriores, at vero si priores pii tempore non sint priores in resurgendo, erunt gloria resurrectionis illis priores.

Græcancum placitū de resurgentibus.

Porro autem Græci tractatores diuini oraculorum, ut Chrysostomus, Theophilactus, & Theodoretus, in comment. ad locum quem differimus longe aliter sapiunt. Credunt enim ordinem esse temporis tum in resurrectione futurum: quia quamuis resurrectio sit celerime absoluenda, verum ij qui mortui pridem fuerunt in Christo primum surgent: ceterum qui viui tunc reperientur non surgent a morte, sed viui rapiuntur. Qui vero surrexerint primo illi simul cum viuis pijs rapiuntur obuiam Christo: at impij surgent postremo. Et sicut quando princeps venit in ciuitatem suam, magistratus, & primores populi exeunt obuiam principi, verum delinquentes manent coclusi carceribus, & non vadunt obuiam, quia a carcere sunt destinandi ad supplicia: ita tum pii ibunt obuiam Christo venienti iudicaturæ orbem, & rapiuntur in aera: ideo isti surgent primi, quam impij, quia isti non surgent, ut occurrant domino: propterea que in terra subsident expectantes finalem damnationis suæ ab æterno iudice proferendam

Pij tempore prius surgent a mortuis quam impij quamuis breuissimo interstitio.

sententiam. Hæc autem expositio plerisque ex Latinis autoribus ingrata est, quia testatur non omnes morituros, & subinde non omnes resurrecturos. Enimvero obijciunt contra illam peccatum originale irrepsisse in omnes mortales: & quia poena peccati mors est, propterea omnes tandem subdentur morti. Adde, quia ignis conflagratorius praecedet diem Domini, & ignis hic deuret omnia tum viuentia, igitur homines etiam absumet.

Rursum quia purgatorio igne sunt pii qui tum erunt viui excolandi breuissimo quidem, at acerbissimo quia post diem iudicij nulla erit futura peccatorum purgatio: ergo ignis ille pios tunc viuentes colliquabit, & rediget in pulueres. Et crutamen primum horum argumentum, supra dilutum est. Dicebamus enim euerue esse, quia praerogatiua paucorum, non legit legem generalem, at Paulus dixit viuos tum rapiendos, ideoque non officiet generalitati mortis illorum piorum praerogatiua, ut supra nos differebamus. Neque secundum persuadet argumentum: quia quamuis pii illi ab illo igne torquentur non tamen euidentis est ex sacris literis ignem illum etiam absumpturum pios illos. Quid quod tribulationes illius temporis quæ maximæ erunt, illis erunt in purgatorium, etiam si ab illo conflagratorio igne, non expurgentur. At vero, ut semel dicam arcana resurrectionis intelligere exactè quis poterit? & illius omnes euacuare difficultates, quis audebit? Ideo dixerim secundo loco de narratam expositionem, non esse absonam, & Græcancam non esse dissonam. Etenim satis est plausible rationi pios omnes prius esse resurrecturos, quam peccatores. Et itaque beata illa sanctorum caterua surget in primis, & rapietur in aera Christo Domino venienti obuia, moxque peccatores resurgent: quamuis inter vtramque resurrectionem breuissimum sit futurum interstitium ex Pauli verbis comonemur. In momento, inquit, in ictu oculi. At momentum, seu atomus, Paulo non vsurpatur, ut philosophis pro indiuisibili temporis puncto: sed ea ratione vsurpatur, quia & apud vulgares est in vsu ad significandam breuissimam morulam temporis. Et per hæc disertata argumenta non sunt difficilia soluta, quare illis soluendis superfedemus.

Soluuntur argu. contra placitū Græcancum.

Græcancum placitū de resurgentibus.

D I S T I N.
44. cuius initiū est.
Postremo de condi-
tione, &c.

**DISPUTATIO
PRIMA.**

Num omnia, quæ fuerunt
de veritate naturæ hu-
manæ surgent in resur-
gentibus.

T V I D E B I-
tur alicui fortassis ne-
gatiua pars, quia si om-
nia hæc surgent igitur,
& potētia altrix, & ge-
neratrix, & auctrix, sur-
gent. At vero si hæc ce-
runt tum temporis, igitur

erit nutritio, generatio, & auctio & fan-
cti vescuntur cibis, & stercore egerent, &
lotia reddent, & generabunt filios & fi-
lias, &c. At verò hæc sunt aliena ab illa Sā-
ctorum resurrectione, quia neque nubēt,
neque nubentur: sed erunt æquales ange-
lis Dei: verum angeli Dei non vescuntur
alimentis Tobia. 12. igitur neque resur-
gentes. ¶ In diuersum est, quia surgent ij-
dem, qui prius vixerant, ergo quod erat il-
lis proprium & germanum surget cum
eis.

Disputatio hæc ex disertis superius non-
nihil lucere potest: at vero vt exacti⁹ eno-
demus illam in gratiam Magistri illā du-
ximus denuò differēdam. Et quidē opor-
tet disputare primum quid vocemus esse
de veritate naturæ: namque hinc pendet
quæstionis germana decisio. Et quidē Ma-
gister sententiarum in. 2. lib. sent. dist. 30.
fere ad calcem id solum censuit pertinere
ad veritatem humanæ naturæ, quod de-
cisum fuit à protoplasto Adamo, in filios
suos, & ab illis in posteros. Putat namque

semen humanum, non esse decisionem ex
superfluo tertix digestionis, sed solū por-
tiunculam quādam deriuatam ex primo
Adami semine, quod sane fuit decisum
ex substantia Adæ: & ex illa substantia
modica ab illo excisa in Euam, geniti sūt
filij, & filij illam etiam substantiam com-
municarunt propagatione suis filijs, &c.

¶ Quod sanè semen non crescit ex cibali
alimento, quia solum in se multiplicatur
& augetur, vt illa costa Adæ non ex ci-
bali humido multiplicata fuit, sed ex se
ipsa. Hoc autem probat dogma, quia
puer, qui continuo à natiuitate mori-
tur surget in die iudicij cum corpore per-
fecto, non aliunde aucto, igitur in se mul-
tiplicato. ¶ Fatetur tamē ex humido ciba-
rio procreari in nobis, & carnē & sangui-
nē, at vero caro hæc, & sanguis iste, nō re-
surgēt in die illo iudicij: quippe quod ex
cibis fit non est de veritate naturæ huma-
næ, sed solum illa substantia feminaria à

Magistri plā-
citiū quid est
quod est de
veritate hu-
manæ natu-
ræ.

protoplasto in nos sensim deriuata, & in
se multiplicata, & Thomas quæstio. 80. ar-
ticu. 4. in additio. Magistro, non refraga-
tur. ¶ Porro Magistro sunt plura, quæ illi
refragantur, & primo est August. qui lib.
de vera relig. capit. 40. aduertatur. Quip-
pe testatur ex alimentis, partem quandā
cedere in humanam substantiam, partem
in fœculentam, partem in feminariā por-
tionem, quæ ex cerebro, & alijs membris
per genitalia membra deriuatur in prolē
cui subscripsit Damascen. libr. 4. de fide.
cap. 14. Et Augustinus libro. 22. de Ciuitate
Dei, cap. 20. non longe à fine repudiat
hoc dogma. Et quidem Elias ambulauit
in fortitudine cibi vsque ad mōtem Dei
Oreb: & Saul confortatus ex cibo Pytho-
nissæ refedit: & Panis cor hominis confir-
mat canente Psalm. & Dominus pascit
urbas ne deficient in via Ioan. 6. Si vero
humidum cibale non transfret in substan-
tiam nostram, ex cibo non esset conforta-
tio maior, quam ex odore recreatio, vel
quam ex aspersione aquæ frigidæ, quan-
do ex illa patientes syncopim expergi-
scuntur.

¶ Rursum ista portio feminaria aut est
simplex, aut est composita: non simplex
quia humana est, si composita ex quibus
obsecro? Sanè dicēs, mixta est, & ideò ne-
cesse est fateri, illam esse ex contrarijs cō-
flatam, igitur generabilis est, & corrupti-
bilis,

S. Tho. quæ-
80 ar. 4. in ad-
di. ad. 3. part.

3. Reg. 19.
1. Reg. 28.

Mat. 22.
Luc. 20.

Arg. conuel-
lenta Magist.
placitum.

bilis, iam ergo quando ex semine fit ho-
mo, semen corrumpitur, quomodo ergo
illud semen manet, aut est de veritate na-
turae humanae illud, quod necessario desi-
nit esse, quando ex illo fit embrio. ¶ Ur-
sum, si corrumpitur, non multiplicatur in
se ipso. ¶ Praeterea vel haec substantia se-
minaria est eadem numero in nobis, quae
praesuit in protoplasto, aut diuersa nume-
ro & eadem specie. Quod si vna numero:
igitur filius est eiusdem substantiae nume-
ro, cuius erat pater, & sunt vnū numero,
quia quod est de veritate naturae humanae
in ambobus est vnum numero: si verò est
diuersum numero, igitur semen illud cor-
ruptum fuit, vnde progenitus fuit filius,
& substantia illa, quae erat de veritate na-
turae in patre non extat in filio, non ergo
in se multiplicabitur in parentibus & fi-
lijs. ¶ Ad haec, haec substantia seminaria,
quid erat in Adamo? nunquid erat caro
eius? aut os eius? aut sanguis eius. &c. Si ca-
ro vel necessaria, sibi vel superflua: non su-
perflua, quia perfectus fuit creatus Adā
nihil superflui, habens vel diminuti si ne-
cessaria, ergo ex generatione filiorum pa-
rentes manent imperfecti, quia deest illis
quod est de veritate naturae nēpe, quod
impartiunt filijs procreandis. ¶ Facit cū
istis, quia est in nobis alia caro, quae nō est
de veritate naturae, & itidem dicit esse al-
lia ossa, &c. vt Magister profiteatur, saltē
de carne & sanguine. Exquiram igitur,
num caro illa seminaria, & caro ex cibis
generata sunt vnum numero, an diuer-
sum? Si primum: igitur cum caro semi-
naria sit de veritate naturae etiam caro ex
cibis illi coagmentata erit pertinens ad
veritatem naturae. Si verò dixeris il-
lam carnem alimentariam esse numero
diuersam, colligam contra quia caro vtra-
que animatur vna anima rationali, igitur
sunt vnum numero. ¶ Adde istis, quia
Dominus Iesus progenitus fuit ex purif-
simis sanguinibus beatæ Mariæ. Iam sci-
scitor, quales erant isti sanguines? nūquid
ex alimento geniti, an qui erant de veri-
tate naturae humanae? Si ex alimento pro-
geniti, igitur sanguis huiusmodi pertinet
ad veritatem naturae. Si secundum proce-
dam quærens vltra. Vel sanguis iste erat
necessarius, virgini, vel superfluus? si ne-
cessarius igitur Maria ex conceptu Chri-
sti imperfecta mansit: si superfluus igitur

non erat virgini sacra de veritate huma-
nae naturae: quippe hanc fieri non potest
esse superfluum, quam natura poscit pro
veritate sui ipsius seu necessitate. ¶ Et de-
mum quia propagatio, vt iam philosophi-
ce res agatur communis est omnibus per-
fectis, & non orbatis animalibus, quia vis
generatiua est illis communis: igitur sub
eadem ratione congruet homini, sub qua
cæteris animalibus. Verum cæteris com-
petit per decisionē seminis ex superfluo
tertiæ digestionis, igitur & homini. Et in
hanc sententiam coit totus philosophorū
cætus, & medicorum suffragatur calcu-
lus. Habes in Aristote. 1. de gene. animal.
cap. 17. & 4. de gene. ani. cap. 13. vbi com-
memoratur in femine esse similitudines
parentum, & auorum, & proauorum: &
Aucēna cano. 3. Et quidem semen elabor-
atur in testiculis & alteratur, & disponi-
tur ad generationem, id quod non fieret
nisi sanguis esset, qui per vasa seminaria il-
lo deducitur absoluendum. Ibi enim san-
guis coagulatur, & albescit, vt cap. 10. Job
meminit, Nonne sicut caseum me coa-
gulasti, & Sapi. 7. Coagulatus sum in san-
guine. Igitur ex sanguine coagulato fit
humana propagatio. ¶ At res esset supe-
rans omnium fidem, & miraculo plena, si
sanguis Adami & Eua huc vsque incolu-
mis in posteritate perseverat. Quid quod
sanguis non est de veritate naturae huma-
nae, quia non est animatus rationali ani-
ma, quia est vltimum alimentum libr. de
somu. & vigilia: & continetur in animali
sicut liquor in vase, tametsi ex illo fit caro
& membra compinguntur quæ sunt de
veritate humanae naturae. Est sanē neces-
sarius vitæ ducēda, quia anima est in san-
guine Leui. 17. non tamen est de veritate
naturae humanae. ¶ Porro Alexander
Aphrodiseus, vt refert commen. in. 1. de
gene. tex. 38. aliam est ingressus philoso-
phandi viam: censuit enim humidum ra-
dicale esse principaliter de veritate huma-
nae naturae, at humidum cibale, quatenus
extendit, & confortat radicale humidū,
minus principaliter esse de veritate natu-
rae. Et cum Magistro sapit Alexander do-
cens istud humidum radicale perseverare
idem numero. Verum illi etiam obijcia-
mus istud humidum radicale sanguis est:
vel si aliud esse fingas, necessario est coal-
litum ex contrarijs, igitur est corruptibi-
lc:

2. de part. c. 3.
& 4. de gene.
capit. 4.

Alex. Aphro-
dit. argu. fol.
vult.

Alex. & Ma-
gist. aliquate-
nus idem sa-
piunt.

Signis est v-
limalinētū

le: quo modo ergo perseverabit quoad ho-
mo vel aliud animal vixerit idem & ille-
sum? Et videmus ex modico semine vastif-
simam excitari molem vt esculus est no-
bis indicio in arboribus, & Elephas, in
terrenis animalibus, & cetera in piscibus.
¶ Præterea si hoc humidum non corrup-
pitur, cibale humidum cum illo non mi-
sceatur proprie, quia illud humidum non
esset alterabile, igitur neque miscibile ex
finitione alterationis: est enim miscibiliū
alteratorum vnio. Vnde, vt colligit com-
ment. spinæ, & ossa, non possent nutriri,
quia humidum radicale in eis non admit-
tet mixtionē ex humido cibali, quia mi-
scibilia sunt liquabilia at spinæ & ossa nō
sunt liquabilia. Nihilominus cum Alexā-
dro Aphrodiseo sapiūt nostrates quidam
theologi vt Bonauentu, & eius magister
Alexander. Et conferunt humidum radi-
cale fermento, quod modicum cum fit to-
tam massam fermentat. At vero radicale
humidum cum fit valde modicum colla-
tum ad humidum cibale, nō poterit cum
humido cibario commisceri, vt neq; gut-
ta vini amphoræ aquæ. Quamobrem si
cibarium humidum non misceatur cum ra-
dicali, illud non corrumpet, neque altera-
bit, nam si corrumpet, non idem perse-
ueraret: vnde homo esset immortalis. Ce-
terum Alexander iuit in sententiam cō-
memorata, quia legebat in Aristot. au-
gmentationem fieri non secundum mate-
riam, sed secundum formam: quia partes
materiales fluunt, & refluent. i. de gene-
tex. 38. Et adde, quia vox hæc radicale, si
gnificat perseverantiam: nam si non perse-
uerat idem numero, cur potius radicale
dices quam cibale, quod fluit, & refluit.
¶ Cæterum Aristot. verbum intelligend-
um est ad hanc rationem ab ipso edoctā
mox subdēdam: sanguis enim vt dudum
referebam ex eodem est vltimum alimē-
tum non tamen alit, donec albescit, &
excoquitur, & fit similis nutritio: siqui-
dem caro non nutritur nisi ex carne, &
os, ex ossē & cartilago ex cartilagine.
&c. Ideoque cum nutritionem exigit au-
gmentatio, augmentatio fit semper secun-
dum partes similes in specie, propterea di-
xit Aristot. fieri secundum formam, &
non secundum materiam: quippe alimen-
tum proximum est idem secundum for-
mam. At ex humido cibali præstat ma-

teria augmentationi, cæterum humidum
cibale non auget formaliter, sed materiali-
ter. Appellatur autem radicale humidū,
non quia idem perseverat, sed quia adest
homini à prima conceptione hominis hu-
midum illud, siue sanguis ille, qui tamen si
evanescat, quod ex illo dissultat prioris
humidi retinet similitē virtutem. Quo cir-
ca Albertus Magnus, & philosophi vul-
gatiores probatum habent dogma diuer-
sum, humidum radicale nō semper idem
esse secundum materiam: quia corruppi-
tur paulatim, sed manere idem secundum
formam vel speciem, Alias quorsum ef-
fet restauratio ex cibis, si humidum radi-
cale non resoluitur? Etenim perinde se ha-
bet atq; lucerna, quam si oleo vel seuo nō
paueris extinguetur. Iam igitur conclu-
siones aliquot accipe. Primā esto, aliud
est quicquam esse de veritate naturæ, a-
liud de necessitate. Etenim sanguis est de
necessitate naturæ animalis, quia animal
sanguinem habens, non potest vivere sine
sanguine: at sanguis non est de veritate na-
turæ animalis vnde neque hominis. Quā-
do quidem sanguis est vltimū alimētum
hominis, & aliorum animalium sanguine
præditorum: at alimentum non pertinet
ad veritatem naturæ illius, quod alitur: ali-
mentum enim extrinsecum est alito.
¶ Secunda conclusio, id est de veritate na-
turæ humanæ, quod vel est pars essentia-
lis eius, vt illud de integritate, quod est
integralis pars. Primi exemplum sunt ma-
teria, & forma: membra vero omnia sunt
de integritate.
¶ Tertia conclusio, non solum resurget
totum quod est de veritate naturæ huma-
næ, sed etiam quod est de necessitate hu-
manæ naturæ, & de integritate. Etenim
sanguis, & alij humores non sunt de veri-
tate humanæ naturæ, at sūt de illius neces-
sitate: quia homo non potest, vivere sine
sanguine, bili, pituita, & melancholia. Qua-
propter etiam si August. dubium hoc tra-
xerit epist. 146. & videatur sensisse sangui-
nem, & humores non esse tum futuros in
corporibus beatis: at vero intelligendus
Augustinus non esse futuros hos humo-
res, sub distemperie, sub qua modo vigent
in mortalibus nostris corporibus, sed re-
ducti erunt ad summum temperamentū.
¶ Quippe temperamentum beatorū cor-
porum, multo excellentius aderit beatis
illis

Sanguis ex cō-
ceptione ac-
ceptus est ra-
dicale humi-
dum.

Humidū radi-
cale eget pa-
rti ex humi-
do cibario in-
star lucernæ
ex oleo vel
ignis ex lig-
no.

Humores nō
sunt de veri-
tate humane
naturæ, sed
solum de ne-
cessitate.

Humores nō
sunt de veri-
tate humane
naturæ, sed
solum de ne-
cessitate.

Alex. Aphro-
dit. argu. fol-
uuntur.

Sanguis est vlt-
imum alimētū

par. c. 3.
de gene.
4.

li. & Ma-
liquante
dem la-

¶ Quinta cōclusio corollaria placitū Ori-
 genis, cuius Hiero. meminit scribens Pā-
 machio nō est catholicū. Origenes enim
 in Strom. tres scripsit quāsdā de resurre-
 ctione sentētiās, aliā, quam rusticis fide-
 libus ascribit, aliā hareticis tribuit, vt Mar-
 cionistis, Mediā verō, quē illi placuit ex-
 illimat esse catholicā. Rustica igitur sen-
 tētia, vt ipse putat est tū esse surrecturam
 hanc nostrā carnem istā, & eandē distri-
 butionē nostrorum mēbrorum, eadēque
 gradiendī vires eisdē sensus, ventrē & os.
 &c. Hanc refellit, quid si vēter, & dentes,
 stomachus, intestina resurgent, igitur erit
 cōcoctio ciborum, & egestio, & digestio
 erit, pituita q; & aliorū humorū ex crea-
 tionē. ¶ Marcio verō credebāt phantasti-
 cā futurā resurrectionē nō verā. Quē autē
 ab ipso probatur resurrectio est animas
 tūc accepturas corpora ætherea, & subti-
 lia, quæ tota erūt visus, tota audit. &c. Et
 Origenes quia Platonice fuit philosoph⁹,
 aduertebat aīas cælestes huiusmodi gau-
 dere corporibus iuxta Platonis dogma,
 & talia corpora aptauit animabus nostris
 in resurrectione. Et quia illi imminēbat à
 tergo argumentū dissoluens suū placitū,
 quia Dominus surrexit in corpore palpa-
 bili, & mēbris suis distincto, atq; ornato
 vt prius erat, respōdet Domini corpus nō
 fuisse conceptū ex semine, vt nostra: sed
 quid ad rē respōsio hęc? corpus siquidē il-
 lud Dñi, fuit mortale vt nostrū. Imo con-
 sequēs est eū corpora ætherea & subtilia,
 vt ipse docet sint futura resurgentium, &
 Domini corpus sit tāgibile & palpabile,
 & vere humanū corpus, quod solus Chri-
 stus surrexit in corpore suo humano, &
 alij resurgent in corporibus nō humanis,
 quia ætherea corpora nō sunt humana. Et
 quidē animæ cælestes, si quæ essent, illæ
 essent intellectuæ solū, ideo non egent
 corpore organico: at anima rationalis est
 sensitiua & plātalis, ideo nō poterit infor-
 mare corpus nō organicū. Quā ergo Ori-
 genes rusticā dicit esse sentētiā ample-
 xa est fides catholica: & quā ipse cōstituit
 tanquā catholicā ecclesia dānat ceu hære-
 ticā edocta à Iob qui quondā resurrectio-
 nem diuino præsentiens spiritu, In carne
 mea, ait, videbo Saluatorē meum. &c. Et
 quidē articulus fidei est, quē profitemur
 ex simbolo, carnis scilicet resurrectionē
 & equidē si illa corpora sūt fumēda, nulla

prorsus est resurrectio, quia anima non re-
 surget, vt pote quæ nunquam mortua est,
 neq; corpus illud, ob eādē causam, quia
 tum formabitur. Et quid est quod Paulus
 ait, nolimus spoliari, sed superuestriri, igitur
 resurrectio erit vt superinduamus glo-
 riam sempiternam: at vero si alia sunt tūc
 futura corpora, & non quæ deposuimus
 moriendo nihil gloriæ superinducemus.
 ¶ Quid quod Dominus Iesus, quādo trās-
 formatus est, vultum præbuit fulgentem
 tanquam sol. &c. vt specimē exhiberet
 qualis erat futura gloria corporum beato-
 rum, & quidē non deposuit corpus, quan-
 do illud glorificauit, sed idem quod gere-
 bat mortale splendore gloriæ transeūtis
 illustrauit. ¶ At forsan obijcies si capilli,
 & vngues, tunc erūt in corporibus beato-
 rū, num hæc augebuntur, an non: si auge-
 buntur, vbi barbitonsor, qui illos deton-
 deat, aut forcipes, qui vngues abcidat: Di-
 ximus supra hæc futura in sanctis, quia
 sunt illis magno decori, seu vt alij dicunt
 sunt de secunda perfectione hominis, ce-
 terū arbitror hos tum non augendos vt
 neque minuendos propter rationem præ-
 tactam. Quod si dixeris capilli & vngues
 innascuntur ex superfluitatibus, at in bea-
 tis nullæ erūt superfluitates. Dicito in bea-
 tis corporibus nullas enasci superfluita-
 tes, at vero ex superfluitatibus anti quisquā
 do vitæ ducebant mortale deus illis aptā-
 bit comas, & vngues, & illa superfluitas
 non generabitur in beatis amplius, sed
 Deo operante seruabitur coma incolumis.
 Nā si quæ superfluitas generaretur, alia
 corrūperetur, & esset in beatis generatio
 & corruptio, quod est abhorrens valde
 ab illo statu. Erit autē in capillis & vngu-
 bus, & dētibus sanctorū si illos contendas
 esse animatos anima rationali, nō vt ratio-
 nalis, sed vt plātalis, nō actu, sed fundamē-
 taliter, vt supra edocuimus. ¶ Quod si ad
 huc scisciteris nū erit reditio partis ad par-
 tē eandē in resurrectione mortuorū? Itaq;
 caro huius partis signata, scilicet quæ erat
 in manu dextera redeat ad dexteram, &
 quæ erat sinistra ad sinistra, itidē de par-
 te ossis. &c. Eni mero Magist. in hac dist.
 indicat August. in par tē negatiuā propo-
 sito exēplo vasis testacei, vel statue fracte
 quā si argētarius, vel aurifex reparasset, il-
 lā rursū cōflādo, nō aurū quæ erat in manu
 redibit ad manū necessario, et si tota massa

Lib. cōtra Io-
 uinianum,

Placitum Ori-
 genis est hæ-
 reticū de re-
 surrectione.

Corpora san-
 ctōrū surgēt
 eū primis &
 secundis perfe-
 ctionibus.

Corpora san-
 ctōrū surgēt
 eū primis &
 secundis perfe-
 ctionibus.

22. lib. de Ci-
 uil. 19.

fractæ massæ, est in reparata statua. At vero hoc exemplum non quoad omnia est æquabile proposito: siquidem statua si reparatur eadem quoad materiam, est reparatio: quia eadem statua manet quoad materiam. Et ideo refert nihil, quod pars auri, vel argenti, quæ præerat in fracta statua in pede vel manu eius, in reparata sit in capite illius, vel brachijs. Verum quoad formam non reparatur eadem numero statua, quia in reparata statua non est eadem numero figura, quæ præerat. neque potest esse. ¶ At vero in resurrectione mortuorum, idem homo reparatur secundum materiam sibi necessariam, & secundum eandem formam essentialem, imò & accidentalem sub motis imperfectionibus. ¶ Quamobrem secundum quandam tenus rationem statuæ exemplum seruiet huic instituto, videlicet, quia carnis partes vel sanguinis non est necesse, quod surgant in eodem situ, in quo præfuerunt. Quippe ista varietas situs, nihil obstat idé titati numerali resurgentiū, si sanguis verbi causa, aut caro, quæ erat in brachio dextro surgat in sinistro. Namq; aquam, quæ erat in vase vno, si transfundas in alterum vas, & partes illius superiores facias superiores, & contra, inuertitur enim in transfusione: nihilominus manet eadem numero aqua, siquidem homogenea hoc habent familiare, vt nihil lædat illorum vnitatem transpositio partium. Cæterum quia ad vnitatem membrorum necesse est, quod eadem quæ præfuit materia, illis tribuatur, nam si manus habuisset aliam materiam, iam esset altera, ideo materia horum in eodem situ suscitabitur, in quo præfuerat. ¶ Porro autem quia Deo vniuersa subsunt, non ab re credere erit, omnia hæc resurrectura in eisdem sitibus, & locis, quibus prius erant secundum suam naturam: si quæ tamen superfluitas erat in membris, illa vt sæpe dictum est amouebitur, & parti indigenti dabitur. Vt Nani qui abundant latitudine corporis, at breuissimam habent longitudinem nimietas latitudinis corrigetur, & in longitudinem illis cedet. Et si qui sunt, qui longissimæ sunt quantitates, & latitudinem necessariam pro tanta longitudine desiderant contra fiet in eis. Quia omnis deformitas abolebitur à corporibus beatis, vt Augustinus inquit, lib. 22. de Ciuit. c. 20. Quod si scisciteris, quid

ergo si nani forma corrigenda tum erit, & ad magnitudinem decentem, permutanda, num quoque gigantea forma erit corrigenda, & ad decentiam magnitudinis conuertenda? Et quidem est quædam mensura magnitudinis hominibus familiaris, quæ est septupedanea, nū omnes ad hanc mensuram resurgent? At Paulus ad Eph. 4. Occurremus ait, omnes in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. At Christus, vt fertur proceram habuit staturam maiorem, quam communis nostra est. Quod si ita est, omnes homines surgemus maiores, quam sumus, nisi solum ij, qui forte æqualem cum Domino sortiti sunt quantitatis mensuram.

¶ At qui de ætate nõ reuocatur in dubium, siquidem omnibus beatis resurrectio accidet in florenti illa ætate, in qua Dominus occubuit, & surrexit à mortuis agens, scilicet. 33. annum, vel illum annum ingressus, vt Lucas meminit. ¶ Augustinus autem hoc versans dubium non duxit esse in modum resurrecturos omnes in ea magnitudine, in qua mortui sunt, sub mota deformitate & defectu: adolecentes vero præuenti morte & paruuli in ea surgent magnitudine, ad quam peruenissent si vixissent. Et iuxta hanc rationem gigantes sub sua magnitudine resurgent sub qua defuncti fuerunt. Etenim beatum Christophorum tradunt fuisse gigantem, & nõ videtur, quod illius magnitudo sit tunc minueda: siquidem forma gigantea, quando nõ adest proportio vel disparitas membrorum pulchra forma est, & ideo non erit incongruens beatis: secus si brachia sunt maiora quam pro corpore, aut caput, aut manus, aut si quæ alia adest monstruositas. Hæc enim monstruositas repugnat cum pulchritudine, quæ erit beatis corporibus: similiter si quis senos habet in qualibet manu digitos, aut biceps est. Etenim hæc monstruositas non coheret cum beatitudine naturali nedum supernaturali. ¶ Quod si rogitas, quid ergo de bicipite agendum erit? ytique quia biceps non est reputandus vnus, sed duo homines, soluetur monstruositas illa à Deo sub resurrectione, & duo resurgent, vt verè erant homines: qui verò vel senos digitos, aut quatuor brachia, &c. Hæc monstruositas non duplicat hominem, sed membra, surgent huiusmodi ijdem, qui fuerant, sed correctæ monstruo-

Reparabitur
homosecundū
perfectiōem
essentiāle, &
accidētalem
primas & se-
cundas.

in statu quo
25 gudi
30 dicitur
aliquibus
additur

Nani nõ erūt
informa Na-
norum in re-
surrectione.

et ante di
mortalis

AEtas resur-
gentiū, hos
erit iuuentu-
tis.

Homines
sui loquuntur
et alii loquuntur
et alii loquuntur

Pygmaei.
Fauni.
Satyri.
Syluani fo-

Abertini a
surgent in r
surrectiōe g
nerali.

Gigantes in gi-
gantea forma
resurgent.

Monstruositas
beatis repug-
nat.

et alii loquuntur

stro-

strositate. Porro gigantes & homines proceri, qui decentem & sibi concinnam habent proceritatem cum sua forma excelsos videtur. Cicatrices autem martyrum non extabunt in beatorum martyrum corporibus sub ea ruptura, & diuisione, quæ illis incussæ sunt: led vt ait Augustinus loco pridem commemorato, sub quodam fulgore apparebunt quædam indicia pristinæ passionis, quæ sustinuerunt pro Christo. Veruntamen difficile est videre, qui vel strangulati perierunt in vertices decedenti aquarum, aut in flammis ignium coniecti sunt, qualia habebunt indicia super præteritæ pro Christo mortis. Nam qui gladijs impiorum occubuerunt, & decollati sunt ob Christi amorem forte guttura illorum eximio fulgore præ cæteris gutturbus micabunt. Verum hæc diutius perferuari & elaboratius inuestigare, quæ Deus omnipotens solus nouit, qui solus facturus, fortassis maioris erit indaginis, quæ vtilitatis. Hæsitat alius quid de Pygmæis dicemus, quos Arist. vocat Trogloditas, & Pygmæi appellatur, quia sunt quætitatis cubitalis, & isti re vera pugnant cum gruibus 8. de histo. ca. 12. Quid rursum de Satyris, de Faunis, & Syluanis dijs gentium, qui vt meminit Hiero. in vita Pauli primi eremitæ videtur esse homines, & loquuntur instar hominum, & collocuti sunt cum Antonio? Quid dicemus rursum, de foetibus abortiuis? Et vt ab hoc vltimo initium respiciendi capiamus foetus abortiuus, si illi abortiuit mulier post animatum foetum, dubio procul iam ille foetus est vere homo, & ideo surget in nouissimo die. Et quod sibi defuerit ad perfectam quantitatem hominis Deus illi supplebit ex redudantia aliorum hominum ad modum obessorum, aut aliam sex membris monstruose redudantibus: itaque humores ex aliorum redudanti copia sufficiuntur vel aliunde, vt omnipotenti Deo gratius fuerit, vt Aug. meminit in. e. 20. lib. indicati. Porro si exanimis fuit foetus, verbi causa, ante. 40. die, si vir erat, aut ante. 80. si foemina tum non resurget, quia homo non fuit. Pygmæi autem etsi referant homines forte non sunt homines, siquidem cubitalis quantitas, & illorum operationes, non plane proficiuntur illos esse vere homines: sicut neque Satyri, quos dicit Arist. esse animalia quadrupedia amphibia, idem de Faunis dicit, & Syluanis, etiam si non nihil isti ho-

minis naturam præferant. Illi autem appellati sunt moticola, quia motum sunt cultores. **¶** At vero vrgentior est dubitatio, quam Aug. insolutam reliquit in Enchiridio vt Magist. hic testatur si impij resurgent cum ea membrorum concinnitate, quæ & pios surrecturos hæcenus constituimus. Durandus indicat opinionem afferentem sine aliquo vicio deformitatis impios omnes surrecturos: esseque concinnitatem membrorum futuram communem pios, atque impij: at vero probabile duxit distinctio hæc quaestio. 3. diuersum placitum cum Bonauentura. 9. postrema. Siquidem impij non surgunt ad gloriam, sed ad opprobrium Dani. 12. & damnationem. Vnde Ioan. 5. resurrectio horum appellatur resurrectio iudicij, seu damnationis, vt piorum resurrectio vitæ, ideoque videtur non esse necessariam impijs istam deformitatis carentiam, sed qui lusi aut cæci mortui sunt, aut claudi. &c. ita resurgent. **¶** At vero Tho. diuersum autumat, quia sine deformitatibus illos surrecturos putat, & in carentia monstrositatis illos non differre credit à corporibus beatis, quamuis consentiant omnes illos etiam futuros cum integris membris. Nam sicut in creatione Deus creauit hominem perfectum, ita in reparatione. Et quæuis ratio non sit peremptoria, quia satis est dicere aliquis, si homo perfectus reparatur quantum ad statum iustorum, iniusti vero quia obierunt sine iustitia, ideo noluerunt illam reparationem, propterea excitabuntur imperfecti. **¶** Vt cum Augustinus epistola ad Cosentiunum, quæ est. 146. tradit omnines surrecturos pios & impios sub integritate suorum membrorum & incorruptos, & ita forte diceret sine monstruositate, quia deformitas quædam videtur corruptio. Et quidem hoc probabile est: siquidem cum solus Deus sit futurus autor resurrectionis huiusmodi quantum ad organizationem, & animationem, & opera Dei sunt perfecta ipse organizabit perfecte corpora omnium resurgentium siue piorum siue impiorum. Non sane damnationis iudicium hoc poscet, sed quia diuina operationis hoc dignitas exiget. Quod si integri surgent, cur non sine vicio deformitatis? **¶** At vero distinctio sexuum dubio procul id temporis erit, tam in damnatis, quam beatis, vt supra ad monebam: siquidem sexus diuersitas est ad gloriam conditoris, qui fecit masculum & foeminam. Et esset equidem magna monstruositas in celo

Bonau. & Durand. de deformitate quas habuerunt impij quæ mortuorum tribuunt eis de resurgentibus.

Abortiuus foetus

Pios & impij in integritate membrorum suorum exaltabuntur à mortis somno.

Sexus distinctio negata à Grecis doct. quibusdam in resurgentibus.

Pygmæi.
Fauni.
Satyri.
Syluanis foet.

Abortiuus an
surgent in re
surrectione ge
nerali.

strositas
s repug

si homines tunc neque essent masculi, neque foemina: quippe tum hermaphroditum non erunt, huiusmodi enim tunc in sexu resurgent quo magis abundabant, & illius naturam magis redolebant. Origenes autem loco commemorato credens corpora resurgentium esse futura aetherea cogebatur fateri sexus discrimen non esse futurum, unde & accepit Basilium loco precipitato. At vero quae ramus ab Origene, nūdamnati surgent in corporibus aethereis inficiabitur. Vt ergo damnati in proprijs corporibus luent poenas facinorum suorum, ita beati in proprijs corporibus reportabunt suorum meritorum coronas, quia contrariorum eadem est disciplina. ¶ Vertunt in dubium qualis futura resurgentium sit aetas, siquidem nulla erit beatis senectus, sed renouabitur, vt aequilarū illorum iuuentus. Theologi autem cōfessum habent esse suscitandos beatos in iuuenili aetate, in qua Dominus surrexit à mortuis, vt supra commonebam. Ducuntur in hanc sententiam ex Pauli testimonio, ad Ephe. 4. Occurremus in virum perfectum secundum mensurā aetatis. &c. Verum locus hic, etsi vulgatus interpretatur de resurrectione mortuorū siue de statu ecclesiae triūphantis, ceterū Theophilactus cū Chrysostomo ad ecclesiam reuulsi militante, & ad perfectam cognitionē fidelium de Christo pro praesenti statu, quae non est perfecta relata ad statum beatorum. Et glossa ordinaria hanc expositionē etiam admittit: & interlinealis ab eadē non abhorret. Et quidem locus non clare admonet esse necessario habendum de aetate resurgentium. Veruntamen mihi satis est plausibilis Theologorū assertio, siquidem beati surgent in constantissimo robore virtutis, ideoque recte conferuntur iuuenibus sub aetate perfecta, quae est annorū triginta vel triginta triū. Ceterum quia robur sanctorū excedet multis partibus robur omnium iuuenū, nāque nulla aetate adeo robusta erit, & vigēs vt erunt tū corpora sanctorū, ideo recte dixeris illos excessuros omnes vigore & florem nostrae aetatis. Veruntamen, vt manuducamur ad intelligendū illos surrecturos vegetos viribus, & non defectos, propterea traditur in aetate florentissima Dñi illos surrecturos. Quod verò in Apocal. traditur, viginti quatuor seniores, percidisse ante thro-

nū, non referas ad senectutē beatorum, sed quia senectus est sanē infirma viribus, at grauis consilio, & moribus; ideo, vt sapientiam sanctorū, & grauitatē insinuaret Ioānes, illos vocat senes, non ex aetate, sed ex grauitate. Et vt Adamū si proprie loquamur non dicemus fuisse alicuius aetatis, quando illū creauit Dñs, quia nullam tū transegerat, at verò referat viribus, & aspectu iuuenem; ita de beatis dicitur.

DISPUTATIO SECUNDA.

An beata corpora ab intrinseco erūt impassibilia.

T VIDEBITUR alicui fortassis non esse ab intrinseco impassibilia, quia corpora beata eiusdē erūt natura, cuius sunt corpora non beata: beatitudo enim non peruertit sed absoluit humanā naturam: at vero natura humana in viatoribus est mortalis ab intrinseco, ergo in beatis idē erit. Aut dices corpora sanctorū, esse aetherea, quae heresis est, in uisita Origene. ¶ Secundo corpora sanctorum sunt mixta, & non sunt simplicia, sunt etenim animata ergo organata, & necessario mixta ex contrarijs: at ubi est mixtio contrariorum, necessario est corruptibilitas. ¶ In diuersum est, quia corpora beata longē perfectiora erunt, quā corpus Adami fuit creatum à Deo: & hoc patet, quia corpora beata gaudebunt anima nobiliori, quā fuerit tunc anima Adami, quae nō fuit creata beata ex visione clara Dei, sed beatitudine quadā naturali. Igitur si erunt nobiliora corpora, igitur eū corpus Adami fuerit creatum immortale, ab extrinseco: quia si perstitisset in paradisi felicitate Deo prouidente, cuncta ledētia submouerentur, & fructus ille vitalis arboris illum semper florentem seruasset & incolumen: beata igitur corpora, quae sunt illo corpore Adami multo praestantiora ab intrinseco erunt immortalia. ¶ Augebis argumentum, quia corpora damnatorum erunt immortalia ab extrinseco, quia nihil illos extrinsec⁹ priuabit vita, ergo beata ab intrinseco erunt immortalia.

¶ Dispu-

Aetas resurgentiū qualis.

¶ In diuersum est, quia corpora beata longē perfectiora erunt, quā corpus Adami fuit creatum à Deo: & hoc patet, quia corpora beata gaudebunt anima nobiliori, quā fuerit tunc anima Adami, quae nō fuit creata beata ex visione clara Dei, sed beatitudine quadā naturali.

Apoc. 4. & 5.

Cor Christi
à resurre
ne nō se p
buit fūgē
quōdā mō
quōdā mō

Quae or
tū dotes,

Disputatio hæc introducta est, vt exquiramus quæ sunt tum futurae dotes gloriae. Et quidẽ si diuinas iustitias scripturas ex illis admonebimur beata corpora esse donada immortalitate siquidẽ Christus surgens à mortuis, iã non moritur, & mors illi vltra nõ dominabitur ad Rom. 6. & cũ resurrectio Domini sit exẽplar nostrae resurrectionis, qualis ipse resurrexit, tales & nos. **R**ursum Ioã. 20. penetravit fores, quas cõclusas tenebat apostoli, post resurrectionẽ suam, & lapidem sepulchri, itidem penetravit surgens ex mortuis, id quod subtilitate corporũ beatorũ attestatur. **P**raeterea, & se visibile cõstituebat, & inuisibile pro suo placito, quia Luc. 24. euauit ab oculis discipulorũ: vnde colligere licebit beata corpora plenẽ subdenda fore arbitratũ suarũ animarũ. Quod verò non legimus Dominũ post resurrectionẽ suam resplenduisse, vt inde colligeremus lucentia esse futura beata corpora, nõ ofuscit veritati, quæ est certa, illa tũ futura lucentia, Domino docente Matt. 13. fulgebunt iusti tanquam sol in regno patris eorum. At verò dispensante Deo, Dominus Iesus, nõ se exhibuit splendidũ à sua resurrectione, vt se prebuerat dũ trãfiguraretur in monte Thabor. Match. 17. Et causam exhibebo, eã esse dicens, quia Christi institutũ à sua resurrectione fuit animis apostolorũ fidei suae resurrectionis insingere: siquidẽ est valde difficilis articulus iste resurrectionis, Quãobrem nõ se fulgentẽ demonstrauit tũc, quia etiam sine fulgore ostensus, & palpabilis, & conuolens cũ discipulis suis, adhuc visa sunt discipulis Domini resurrectionis domine documenta prolata à mulieribus esse tanquã deliramenta: & Thom. pertinax propositi, experimentũ quesuit veterum vulnerũ in Christo, vt resurrectionis fidẽ haberet: quid quod si lucidũ & fulgentẽ Dñs se exhibuisset? E quidẽ planẽ distiteratur, esse illũ fulgentem, Christũ quem dudum morientem in cruce aspexerant.

Cõstituitur aut quatuor dotes beatorũ corporũ, scilicet, claritas, impasibilitas, agilitas, subtilitas: quæ sanẽ quatuor adũbrantur à Malachia Dei vate. cap. vltim. Orietur, ait, tempẽtibus nomen meũ sol iustitiae: en tibi claritatẽ qua donabũtur corpora beata. Et sanitas in pennis eius, en tibi impasibilitatẽ, morbus nãq; ex passione

procedit. Ideoque quia tũ semper erũt sana corpora, non erunt pasibilia passione corruptiua intellige: nã de passione perfectiua nulla disputatio. Nam hãc passione etiã celo cõcedimus recipiendo luminis influxũ. Et egredie mini subdit, & saltetis vt vituli, en tibi agilitatẽ. Et calcabitis impios, istud subtilitatis erit. Sancti enim ferẽtur ad aethera, & calcabũt impios, quia sub pedibus eorũ erit infernus, vbi impij cruciabuntur. **C**larior autẽ rẽ hanc Paulus memoratur. 1. Cor. 15. seminatur in corruptione, surget in incorruptione, & hic sermo significat dotem impasibilitatis, quia quæ sunt impasibilia, sunt incorruptibilia: seminatur in ignobilitate, surget in gloria: istud ad claritatẽ referas. Quia per gloriã claritatẽ intellexit Paul. quia dixerat supra alia caelestiũ gloria, alia terrestriũ: & subdit se exponẽs alia claritas solis. &c. Seminatur in infirmitate, surget in virtute: istud spectat agilitatẽ. Cadavera enim graua & pöderosa mandantur sepultura: at agilia supra omnẽ volatũ auisũ surgent iustorum corpora. Dein subdit, seminatur animale, surget spirituale: istud subtilitatem concernit, nõ quod aethera aut aerea sint futura corpora beata, sed spiritualia dicũtur nõ natura, sed imitatione, vt etiã à Paulo homo spiritualis dicitur, qui spiritualia amat. Has quoq; dotes insinuat Esai. c. 40. Qui autẽ ait, sperat in Domino mutabũt fortitudinẽ, assument pennas sicut aquila, current, & non laborabũt, ambulabũt, & nõ deficient. Et. c. 58. Tunc erũpet quasi mane lumen tuũ, & sanitas tua citius orietur: & anteibit faciem tuã iustitia tua, & gloria Domini colligete. Mutare autẽ fortitudinem, illud notat quod Paul. ait. 1. Cor. 15. Omnes quidẽ resurgemus, sed non omnes immutabimur. Iusti igitur immutabũtur tunc ex morte ad vitã aeternã: mutabunt igitur fortitudinem, quia reddentur impasibiles, & assument pennas sicut aquila, quod dotẽ agilitatis ostendit. Id quod in lib. Sapient. etiã denotant verba illa, Fulgebũt iusti, & tanquã scintilla in arundineo discurret. Neque hæc verba solũ agilitatem docẽt sanctorũ, sed etiam summã illorum claritatem, quia claritati solis illorum claritas confertur, cuius specimẽ Dominus exhibuit transformatus in monte, quia facies eius resplenduit, tanquam sol. Et quod subditur,

Corpora beatorũ non erunt aerea vel aetherea.

Corpora beatorũ non erunt aerea vel aetherea.

Loc scripturae dotes sanctorũ futuræ gloriæ docentes.

Id est in libro Sapientiae, ubi dicitur, Fulgebunt iusti, & tanquam scintilla in arundineo discurret.

Cur Christus à resurrectione non se prebuit fulgentẽ.

Quomodo dicitur, quod dotes, scilicet, claritas, impasibilitas, agilitas, subtilitas.

Quomodo dicitur, quod dotes, scilicet, claritas, impasibilitas, agilitas, subtilitas.

Resurrectio
generalis ma-
tutina erit.

ditur, current & non deficient, ambula-
bunt. &c. repetitio est priorū, quia in bea-
tis corporibus nulla erit lassitudo, etiam si
cardines cæli perambulent: sed mira cele-
ritate orbem lustrabunt ex agilitate illis
diuinitus concessa. **E**saia autem locus
secundus orietur sicut mane lumen tuum
&c. claritatem esse mane futuram admo-
net sanctorum, vt credunt multi ex clas-
se theologorum futuram esse matutinam:
quia Dominus surrexit de sepulchro val-
de mane, ideo Esaias ait, Orietur sicut ma-
ne lumen tuum. Sunt qui putant media
nocte futuram, quia legimus Mat. 25. me-
dia nocte clamor factus est, ecce sponsus
venit. &c. At vero locus hic non conuin-
cit, docente enim Augustino, non tempo-
ris signatur qualitas, sed resurrectionis fu-
tura instantia, quia quando dixerint ho-
mines, pax, & securitas, tunc repentinus
eis superueniet interitus. 1. ad Thess. vlti.
Nam dies Domini sicut fur veniet. Erit
enim dies ille, vt diluuij dies, sub Noc.
Mat. 24. & Luc. 17. quamuis loca hæc so-
lum nos admonent, diem illum futurū in-
speratum, & apprehensurum homines in-
cautos: non tamen ex illis colligetur non
esse futurum mane vel nocte, imo videtur
incertū. Sed apparet non abhorreere a pro-
babilitate, quod dudū aiebā, sub dilucula-
te aurora esse futuram generalem resurre-
ctionem.

¶ Iam vero exploratis istis, vt quæstionē
propositam decidamus aduertendū, mul-
tiplicē esse quæstionis propositæ sensum.
Competere enim beatis, ab intrinseco im-
pafsibilitatem, bifariam est intelligendū,
aut quæd ex essentia corporis beati sit ip-
sa impafsibilitas. Et hic sensus planē est
falsus, nā ex natura beati corporis, non est
quod sit impafsibile, neque hoc est de es-
sentia eius: aliās enim corpora beata, & nō
beata essent diuersæ essentiæ, id quod es-
se hæreticum iam supra est demonstra-
tum. Alter autem sensus est corpora bea-
ta, quatenus sunt beata, sunt impafsibilia.
Et hic sensus verus est, quia non possunt ef-
se beata, si obnoxia sunt passioibus, qui-
bus nostra subduntur. **¶** Est autem obiter
notandum passionem esse duplicē & cor-
ruptiuam, & perfectiuam. Et perfectiuā
esse corporibus sanctorum, extra contro-
uersiam est: siquidem oculus beatus vide-
bit cælum, & astra, & vniuersi pulcherri-

Nō est impaf-
sibilitas de es-
sentia corpo-
ris beati.

mam constructionem, & reliqua alia om-
nia. At visio fit suscipiendo species ab ob-
iectis, quare necesse est, vt beatus oculus
patiat, imō & omnes sensus beati patiū-
tur visus videndo, auditus audiendo, ta-
ctus tangēdo. Verum istæ passiones sunt
perfectiuæ: quia sensus speciebus perfici-
tur, non tamen corrumpitur. Et non solū
verum esse hoc crede, de sensibus exter-
nis, sed de etiam internis. Scio te mihi ob-
iecturum sensiones quasdam celebrari sine
alteratione, vt visionem, auditionem:
at vero tactus non potest celebrari sine al-
teratione, quæ sit à qualitibus primis.
Vt ergo beatus tanget alium beatū, si ta-
ctio exigit alterationem? Nūquid corpo-
ra sanctorum poterunt calefieri, aut hume-
fieri, aut in frigidari, si frigiditas forte vo-
luerint tangere aquas: Forte respondebis
sensum tactus excepturum tunc species so-
las tactiles, sine alteratione reali. At verō
difficile intellectu, quod beatus tactus tan-
gat calidum, & nō sentiat calidum, quia si
non calefit, non sentiet. **¶** Veruntamē cor-
pora sanctorū calida sunt & humida, sub
eximio temperamento, ideo beatus se tan-
gens, vel alium beatum, calorem & tem-
peramentum necessario suum vel alterius
tanget: at vero alteratio nulla tum erit cor-
ruptiuā, vt quamuis solem intuentur oeu-
li beati excellentia sensibilibus, non ledet il-
lorum obtutum, vt noster ab illius excel-
lentia corrumpitur. 2. de anima. Et istud
erit propter excellentiam sensuum beato-
rum, & ita nō corrumpetur beatus tactus
ab eximio calore, neque alterabitur alte-
ratione læsiva, sed solum perfectiuā. Qui-
dam sunt commēti presci difficultate hu-
ius rei, beatos sensiones habituros extra
mittēdo, iuxta Platoniciū dogma, & ideo
nihil recipiēt, alij verō sensiones exte-
res profluxuras aiunt, sensibus externis, à
sensibus internis. At verō isti longe disce-
dunt à veritatis scopo. Primum enim pla-
citum nos abunde reieciimus in commēt.
nostris ad secundum de anima. Quid quod
non euadunt sensuum beatorū passionē, si
de internis agatur, quia sensus cōmunis,
aut imaginatiua, aut memoria non sentiūt
extra mittēdo vt liquet. Secundum pla-
citum ipsum se deicit, siquidem quando
species defluunt à phantasia in visum ver-
bi causa, tum illa visio non est vera, sed
phantastica visio, quæ phænēs laboran-
tibus

Beati sensus
vt sentiēt ob-
iecta extrin-
seca.

Sensiones vt
exercebunt
beati.

Placita var-
de quæstio

tibus accidit ex cerebri inflammatione, aut etiam ex delusione diabolica. At vero, ut redeamus ad nos ipsos, dicebamus corpora beata ut beata non esse passibilia passione lapsiva. Verum quanquam hoc verum sit ut tradidimus nihilominus est distinguendum: quia bifariam intelligere possumus, aut quod corpora beata hoc habeant insigne, ex qualitate sibi coherenti, quæ est forma infixæ corporibus beatis, unde quodammodo ab intrinseco non ex essentia, sed ex qualitate sibi ipsis infixæ erunt impassibiles beati, aut quod non ex aliqua qualitate coherente perpetuo hoc illis congruat: sed solum ex diuino præsidio. Nempe quia diuina prouidentia illis adisset, ut nihil illis possit nocere, sed omnia disponet ut illis cedat.

Placita varia
de quæstione.

¶ Unde in Apocalyp. legimus. 21. Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum. Deo igitur tribuitur, quod sint submoti ab omni lachrymatione, id est, ab omni passione, quia ille fugabit percul omnia, quæ illos lædere poterunt. Et sanè disputatio hæc est satis sinuosa, neque se facilem præbet disputantibus, ut illi attestantur varia de illa placita. Sanctus Thomas quæstio. 80. artic. 1. & 2. in addi. facile docet reiectis alijs sententijs, beata corpora à qualitate coherente esse impassibilia: siquidem passibilitas corporibus nostris accidit, quia anima nostra non habet plenum dominium in corpus suum, indeque lædentia corpus non potest ipsa fugare, neque potest a se depellere. Passio namque corruptiua ex victoria agentis super passum contingit: nempe quia forma cedit ex sua infirmitate corruptiuo. At vero anima beata plene dominabitur corpori suo, ideo corruptiuum non poterit habere victoriam supra corpus beati.

¶ Durandus vero quæstio. 3. planè discedit à placito Thomæ, & acquieuit opinioni Scoti dist. 49. quæstio. 13. & aliorum credentium non per formam inharerentem, corpora sanctorum esse impassibilia. Etenim sicut beatis repugnat passio contra naturam, ita repugnat motus localis contra illorum voluntatem, quia beatus nullus poterit violenter mouere corpora sanctorum: at vero quod moueantur violenter non erit ex qualitate coherente, sed ex Deo disponente: igitur quod sint impassibilia corpora ex diuino præsidio erit. ¶ Secundo, quia

effectus communis exigit causam communem, at vero damnati sunt incorruptibiles, & non per aliquam qualitatem inharerentem, igitur & beati. Media probatur, quia si aliqua forma prohiberet corruptionem in damnatis, etiam prohiberet passionem, verum damnati patiuntur ab ignibus æternis. ¶ Tertio, quia Augustinus in epistola ad Consentium tradit sicut ignis ille fornacis Chaldeorum suspendit actionem deurendi pueros Deo operante relicta sibi sua natura comburendi ligna, ita beatorum humores seruabit Deus in sanctis sine corruptione in reliquis sue nature relictis. Igitur Deus præseruabit humores sanctorum, ne inuicem agant, & patiantur, unde consequitur corruptio.

¶ Quarto contra placitum Thomæ est argumentum, quia istud dominium animæ in corpus, erit sanè quoad motum localem, quia sancti vertent sua corpora, & mouebunt illa quoquo velint, nullo impediente, at vero istud dominium non tollit qualitatem actiuarum, & passiuarum contrarietatem, quia semper corpora sanctorum ex contrarijs sunt composita, & ideo istam contrarietatem, animæ dominatio non tollit, igitur si non obstante dominatione, sunt inuicem contrariæ qualitates, quæ erunt in corporibus sanctorum, non obstante eadem, erit actio & passio nisi aliunde ab extrinseco impediatur. ¶ Quod si dixeris animam uti qualitibus istis tanquam instrumentis, siquidem tradentibus Aristot. & com. 2. de ani. tex. cõ. 30. calor ut est instrumentum animæ ad aliquam functionem eleuatur, quam non habuisset, si non esset animæ instrumentum. Siquidem calor ignei est absumere, sibi apposita, at calor vitalis non absument in cineres, sed excoquit cibos, & mediante calore isto anima cibum vertit in substantiam aliti. Igitur etiam qualitates illæ, quæ erunt in corporibus sanctorum, regentur ab animabus beatis. Verum hæc obiectio argumentum propositum eneruat nihil. Etenim quod calor naturalis sit animæ instrumentum, & ab eo regatur fatendum est: at vero non proinde sequitur animam posse adeo dominari in calore naturalē, ut illius naturam tollat. Aliud est enim moderari, aliud est tollere: primū damus animæ, & multo præstantius exhibebit moderationem anima beata, quam non beata: at vero tollere

Contra placit
tū S. Thomæ.

Quæstio 80.
artic. 1. & 2.
in addi.

De motu
locali
sanctorum

De motu
locali
sanctorum

actionem in humidum, & humidum in calidum, istud est solius auctoris naturae Dei, non animae. Adhuc dominium animae in corpus, aliud est naturale ex quo administrat anima vigente calore naturali omnes operationes vitales recte, vt non recte quando debilitatur. 7. coll. capit. 16. aliud est voluntarium, ex quo mouet corpus pro suo arbitratu. Ita duo dominia sunt absolutissima in animabus sanctis supra corpora sua: quippe sensationes omnes externas, & internas lyncerrimas illas habebunt sancti, & sine impedimento, mouebuntur quoquo versus animus illorum tulerit. Potro quod faciat sua corpora impassibilia non est dominij naturalis, neque voluntarij. Primum liquet, quia superat naturam dominij reddere impassibile corpus, quod suapte natura est passibile. Neque voluntarij est dominij, siquidem si hoc annuis, igitur ex eo redditur impassibile corpus, quia vult anima. Quod si ita theologizare libuerit non est necesse exquirere formas coherentes, vnde fiat impassibile si satis est voluntarium animae dominium. Facit cum istis, quia si admittamus dominium hoc, esse causam impassibilitatis, adhuc diceret aliquis si anima est domina huius corporis, & ideo redditur impassibile, quia potentior, & vincens est naturam sui corporis, vtique non erit potentior quam omnia alia. Si Deus permitteret, irruere illa in corpus beati, vt non est potentior flammis igneis si in spheram ignis conijceretur, aut marinis aquis si in illas demergatur, aut in quod malueris aliud. Vt accidere potest regem aliquem pacatissime regnare in regno suo, quia perfecte dominatur suis subditis, at vero a potentiore rege poterit deturbari. Verum his non obstantibus placitum Thomae est placitum veteris theologorum. Nam Henricus Gandensis, & alij veteres theologi, illud sunt amplexi, impassibilitatem a forma infixam concedentes prouenire beatis corporibus. Et istam qualitatem infigi a gloria animae, vnde resultat in corpus impassibilitas. Et D. August. epist. ad Dioscorum, quae est. 53. docet ex animae gloria redundare in corpus beatum impassibilitatem, ceterasque dotes, siquidem esse quod habet gloriosum impartitur animae. At vero neque hoc absoluit animam, quia anima non tale esse quale ha-

bet exhibet suo corpori. Alias cum anima rationalis sit immortalis & spiritalis redderet suum corpus spirituale immortale, id quod experientia quotidiana dissuadet. Et anima Domini Iesu beata erat quoadiu apud mortales agebat, ceterum hoc esse beatum non conferebat suo corpori. Dabis forsitan hoc miraculo, & ideo in praesentia non figo pedem in argumento hoc. Disputatio igitur haec non pro foribus habet solutionem. Et quidem multa astipulantur placito veteri Theologorum. Primo sane si oracula consulimus diuina non nihil illud praesefertur: quia Paulus inquit, Mortale hoc induet immortalitatem. 1. Cor. 15. at indumentum hoc videtur praeseferre virtutem impressam impassibilitatis. At hic locus eludetur ab aduersario dicente immortalitatem non esse dotem: etenim damnati sunt immortales & incorruptibiles, iuxta verbum Pauli surgent mortui incorrupti, at vero nulla dote sunt exornati. Verum si Pauli verba referenda sunt ad dotem, quia ait, induet immortalitatem, immortalitas esset dote. Alius locus est seminatur in infirmitate surget in virtute, virtus autem formam denotat coherentem. At vero phrasia scripturae virtutem saepe usurpat pro potentia, vnde Deus dicitur virtutum: & rursus in virtute tua letabitur rex. Et ideo Paulus sermone praehabito hoc insinuat corpora beata esse futura potentia: quippe quibus nihil poterit nocere, & quia Apo. 7. non esurient, neque sitiunt, neque estum patientur, aut rigores frigiditatis. Adhuc ille alter locus. Nolumus expoliari, sed superuelli, etiam non est peremptorius locus, siquidem non de sola gloria corporis meminit ibi Paulus, sed etiam de gloria animae. Et hanc consummatam gloriam Paulus vocat esse tanquam supernum indumentum: quippe ex viribus naturae nulli accidere potest beatitudo illa sanctorum, ideo confertur vestimento superuenienti. Sunt autem rationum suadentes vt cunque hanc opinionem, quarum primam accipe, Quia Deo hoc est familiariter cuncta disponere per medias causas, vnde redemit per mediatorum Christum, & mediator Christus per intermedia sacramenta. Itaque Deus opera naturae per medias causas administrat, igitur faciet quoque corpora beatorum impassibilia per medias causas, scilicet, per qualitates inherentes. Quamuis

Dominium naturale. Dominium voluntarium.

Naturae dominium non subest efficere impassibile corpus.

A gloria animae resultat in corpus impassibilitas.

1. Cor. 15.

Excitantur persuasiones ex locis sacris concinnae.

Immortalitas non est dote.

Dotes sanctorum non sunt caelestes elementarij aut mixtae et mixtae lecti.

Deo familiariter disponere cuncta per causas medias.

Quamuis enim possit ex sua assistentia idem facere, at verò congruentior & nobilior modus est, ut faciat per medias formas. Et hoc rursus patet quia multo nobilior est conditio beati corporis, si non possit pati etiam ab intrinseco, quam si esset impassibile solum ab extrinseco, ex diuino præsidio submouente lædentiā.

¶ Vnde per medios habitus fidei, & charitatis, & spei, quos Deus infundet ferimur in Deum: & ecclesia hoc censuit rationabilius esse dogma, quam illos non credere infusos ob eandem causam. ¶ Facit etiam cum hoc dogmate, quia corpus domini, aliter erat, impassibile post triumphalem suam resurrectionē, quam quando erat iacens in sepulchro, at quando erat iacens in sepulchro, erat impassibile ab extrinseco, ex diuina virtute illi assistente, & præseruante à corruptela: ergo post resurrectionem suam fuit impassibile à propria forma. Et eodem argumenti filo probabis claritatem sanctorum esse formam illis inhaerentem, ceterasque dotes: siquidem quando claruit in monte Christus aliter claruit, illius vultus, quā post resurrectionem suam. Et alia fuit illi agilitas & subtilitas quando sicco vestigio maria calcavit, & quādo intacto clauitro virgineo, natus est ex virgine, quam penetrans fores clausas post resurrectionem suam. Etenim Thom. & alij antiqui non solum impassibilitatem existimant esse formam, sed & ceteras dotes. Non tamen has formas putant esse qualitates cælestes, aut elemētarias, aut mixtas, sed esse qualitates supernaturales, quæ resultant in corporibus beatis ex animæ gloria. ¶ Ad hæc, quia corpora gloriosa magis erunt impassibilia, quam corpora hominum si perstitisset fœlicitas Paradisi, at tū essent homines impassibiles solum ab extrinseco. Vnde probabile est dogma istud, ut Palud. q. 3. recte putat, at nō est perspicuum, sed admodum difficile videre, quo modo anima rationalis causet has dotes in corpus suū? Rursus corpus humanum est ex se passibile ex natura sua, anima autem non potest tollere naturam sui corporis. Vel ergo beatum adhuc ex natura sua manet passibile, & hoc intendunt Scotus dist. 49. huius. q. 13. & Durand. loco prænotato, aut variatur natura, igitur non est idem corpus numero,

quod erat prius. Quid quod passibilitas est passio propria corporū omnium mixtorum, igitur necessario consequitur ad illorum naturam. Et rursus Aristo. 1. de gene. tex. com. 54. materiam esse causam passibilitatis. Et cōmen. Aueroes illum explanans docuit vbi est similitudo materiæ, etiam est similitudo passionis, & vbi est dissimilitudo materiæ, est dissimilitudo passionis. Vnde voluit solum separata à materia esse impassibilia. Et cælum inde colligit non habere materiam, vel esse æquiuocè materiam cum materia sublunari. Cum ergo corpora sanctorum tum erunt materialia & ex eadem materia constabunt, ex qua constiterunt dum viuerēt mortali vita, consequi videatur esse illa ex se passibilia. ¶ Ad hæc materia illa vel habebit appetitū ad nouam formam, vel non, si non ergo iam non erit eadem materia, quæ præfuit, si habebit igitur illa corpora ex hoc appetitu erunt ex se passibilia: & si non patientur, erit ab extrinseco, à diuina, scilicet, præseruatione, ut cōmeminit Plato in Timæo dicēs, angelos, & cælestes globos esse ex propria natura corruptibiles, quia omne compositū, dissolui potest, at Deo præseruante, non solum illorum compositionem. Credebat enim etiam angelos esse corporeos. ¶ Quod si in re hac obscura, quam vltrocitroque egimus, meā fortassis sententiam exigis dixerim tibi problema mihi esse dogma alterutrum. Verum forsitan aliunde inuestigare possumus impassibilitatem beatorum corporum, etiam si formam coherentem non astruamus. Enimvero si materia est principium passibilitatis, ut dudum Aristo. cum suo cōmen. docebant, illud sane est, quia ipsa semper machinatur maleficiū, id est, corruptionē formæ habitæ & nouæ informationem. Ex appetentia igitur nouæ formæ, est passibilitas ex materia, igitur si materiam Deus orbasset hac appetentia, utique materia non esset passibilitatis ratio. Deus autem materiam beati corporis exiit ab hoc appetitu, siquidem appetitus nō est essentialis materiæ, ideo fieri potest, quod sit materia & non sit appetens formam nouam, id quod si arriserit doctrina multorum philosophorum facile sublucebit. Dixerunt enim philosophi quidam, cælestem conuenire

Materia est
passibilitatis
p. incipium

Decisio quæ
stionis ex au
toris placito

Dotes sancto
rum non erūt
cælestes qua
litates, aut e
lemētariæ,
aut mixtæ li
cet mixti sub
iecti.

o familia
disponere
sta percau
medias.

materiam, cum materia sublunari, at cælum est incorruptibile, quia materia celestis satiata est sua forma. Quid ergo obstabit quominus dicamus materiam corporis beati expletum habere appetitum quia formata est forma beatissima, & ideo non esse principium passibilitatis beatorum materiam. Et quia ex materia non subduntur passibilitati, & dubio procul neque ex forma, inde esse impassibile beatum corpus. ¶ Vel si mauis aliter hunc enodare modum, recolito ex superioribus, tria futura in mortuorum resurrectione, & aggregatione puluerum, & organizatione, & animatione. Et hæc duo postrema si recte diserta memoraris diuina sunt opera, dixerim quapropter Deum organizando corpora illa beata, reducturum qualitates actiuas & passiuas ad æqualitatem secundum pondus, ideoque cessabit inter illas actio & passio. Hæres forsan in sermone isto. Vt hesitatione discutias, scito mixtionem qualitatum istarum bifariam expendi à Philosophis, aut secundum æqualitatem quoad pondus, aut secundum æqualitatem quoad iustitiam. Est quoad pondus, quando æquales considerantur istæ qualitates quoad gradum, quoad iustitiam vero, quando sunt inæquales gradibus suis. At verò eam sortiuntur proportionem, quæ congruit ad functiones proprias peragendas recte. ¶ Actio autem & passio est inter qualitates, quia sunt inæquales, quoad gradum & virtutem, quod dixerim quia etiam si sint æquales intentione calor & frigus, at verò calor, ut quatuor, actiuior est quàm frigus, ut quatuor, quia calor est actiuior cæteris paribus, quàm sint cæteræ qualitates. Ad vitam autem habendam mortalem, non potest esse mixtio quoad pondus: siquidem si quoad gradum, & virtutem essent æquales qualitates istæ mixtum esset incorruptibile & impassibile, ut cõm. decet. 2. de gene. & .1. cæli siquidem nulla inter eas esset actio & passio: proindeque nulla corruptibilitas. ¶ Et hinc capio mihi ansam ad docendam causam aliam impassibilitatis corporis beati, siquidem Deus organizando corpus illud quod est animatura anima beata, reductet illud ad tantum temperamentum qualitatum harum, ut reducantur ad æqualitatem secundum pondus quoad intensionem & virtutem. Vnde fiet

ri non potest, ut sit inter eas actio: siquidem à proportionem maioris inæqualitatis actio fit. Quo fit ut ex duabus procedat causis beati corporis impassibilitas, & quia illius appetentia expleta est, & quia qualitatum temperamentum est æqualitas tanta, quanta non admittit actionem & reactionem primarum qualitatum. Quo circa corpus beatum ob has causas erit impassibile, citra formam nouam impressam, vel ab anima, quod est difficilius creditum, vel à Deo, quod plausibilis videtur si forma hæc admittenda sit. Neque Augustinus voluit animam beatam influere has qualitates in corpus suum, quia non videtur posse animam influere claritatem visibilem corpori suo quam ipsa non habet ut neque subtilitatem, quia subtilitas est corporalis, non animorum affectio, nisi metaphoricè dixeris mentem esse subtilem, aut grossam. Verum quia simul cum infusione illa anime beate corpus fiet clarum, & ideo dixit ab anima beatum corpus sortiri beatas dotes. ¶ Forsitan obijcies mihi quia cause à me assignate non cohibent extrinsecus leuius. Resp. Imò prohibent siquidem si materia non est appetens nouam formam, nihil potest nocere beatis. Et si qualitates actiuæ, sunt redactæ ad præfatum temperamentum lædere potest beatos nihil, quippe nulla læsio fit sine actione, vel passione qualitatum istarum. ¶ Hæc forsan, si qualitates actiuæ redactæ erunt tunc ad pondus, ut diximus, ergo & motiuæ, quia motiuæ sunt pedisse quæ actiuarum. Namque calidiora sunt leuiora, ut grauiora, frigidiora. Quid ergo grauitas corporis beati, & leuitas temperabitur id temporis à Deo, at si grauitas esset in corpore beato, quo pacto erit beatum corpus in cælo, illud namque esset contra naturam graui esse supra cælestes globos, qui superferuntur igni. ¶ Respondebis forsan nihil miratu dignum hoc esse, quandoquidem etiam respirabunt tunc sancti. Sed ubi erit aer? in cælo enim non est aer, & rursus cor habebit suam distolen, & syctolen, & oportet aerem admittere in cælo, ut fiat spiritus pulsus, & tractus. Et rursum cessabit motus cæli, quo modo ergo cor mouebitur, & arterie mouebuntur? Et quidem quod corpora sanctorum nihil afficientur grauitate, vel inde colligito, quia agilitas summa sanctorum grauitatis

Dux causa
cur corp^o bea-
tum non est
passibile.

Æqualitas se-
cundum pon-
dus, et secun-
dum iustitiã.

Plausibilis
est concedere
dotes à deo
imprimendas
in corpora
beata, quam
quod anima
illas imprimat.

An motiuæ
qualitates in
corporibus
beatis redige-
tur ad tempera-
mentum æqua-
litatis.

An corpora
sanctorum reser-
uati in cælo
ante vitam
illam beatorum

grauitatis gradum nullum permittet: nisi secundum quid contendas, quædam forte tunc grauiora alijs, quia agilitas non ex æquo illis impertietur, & ideo minus agilia erunt grauiora respectu magis agilium. Secundum quem modum Thomas theologizat dicens impassibilitatem non ex æquo ad futuram corporibus sanctorum quia animæ, quæ beatiore erunt, corpora obtinebunt impassibiliora: etiam si secundum se omnia sunt impassibilia. ¶ At verò quod inculcabat argumentum aliud, non est perspicuum ad discernendum. Forte dicit aliquis beatos tum non egere respiratione: siquidem respiratio est ad sanguinis refrigerium, qui est in corde feruentissimus, verum sanctorum humores sunt iam conducti ad summum temperamentum, vt dudum admohebam, ideoque sanguis tunc non summe feruebit, ideoque non indigebit aeris refrigerio, quod sane est necessarium nobis agentibus vitam mortalem, illi autem degentes vitam beatam, sine vilius rei indigentia, non egebunt aere refrigerante. Vt enim in illis cessabit actio, & passio, quia iam qualitates actiue non poterunt agere ita cessabit illa cordis refrigeratio, quæ non potest naturaliter fieri extra actionem corruptiuam. Namque refrigerans aer depellit calorem eximium, illum temperando, & calor cordis item frigiditatem aeris corrumpit, ideo iugiter attrahit spiritum cor refrigerantem, quem calefactum, rursus depellit, Tho. verò. q. 7. de poten. Dei, art. 10. motum cordis humani credit esse ab anima rationali de qua re dist. 45. vberius differetur. ¶ At forsitan allus non amans hoc dogma, illud dabit miraculo, quod respiret in celo sancti resumptis corporibus. Non me latet dominum respirasse post resurrectionem, nam insufflauit in Apostolos suos: at verò vt comedat, non ex indigentia, ita potuit respirare non egens respiratione. Quid quod agebat id temporis apud nos, & aer illum erat circumstant, qui potuit illi deseruire ad respirationem. Nunc verò de beatis corporibus celo sublatis, ubi non est aer, agitur. ¶ Porro corpora damnatorum egebunt respiratione ad vitam, quia quamuis sint incorruptibilia futura, verum non sunt impassibilia, de qua re impensius docebitur dist. 45. q. 2. ideo possunt pati à frigiditate & calore, &

fortassis loca inferi, quæ ipsi tenebunt, erunt repleta aere propter cauernositates terræ. Verum hæc persecrari exactè humani non est ingenij, quia post multam persecrutionem, plura latebunt, quam patebunt. Hactenus de dote impassibilitatis, de qua & aliena protulimus, & nostra non vt certa suggessimus, sed tanquam disputationi exposita. Dices scio, si dos est, ergo forma hæres est, at verò dos vocabulum, proprie dicitur de dotibus nuptialibus, & de dotibus beatis translaticie, ideo nihil opus est vtrinque, vt omnia consentiant. Quia quod nuptialis dos, non est forma hærens coniugi, sed possessio eius & ita prope modum quamuis impassibilitas non sit forma hærens, si nostrum dogma verum est cæterum possessio est sanctorum. Item que secundum alios, qui ab extrinseco concedunt istam impassibilitatem beatis, possessio est eorundem, quia semper gaudebunt illo Dei præsidio, illos præseruante ab omni læsione & nocumento.

¶ Argumenta verò, quæ ante oppositum sunt obiecta ex disertis eluuntur. Primo concedimus, vnam esse naturam beati, & non beati corporis: at verò quauis vnam materiam testemur esse cælestem, & sublunarem, ceterum non subinde cogimur cælos esse concedere corruptibiles, quia nobilitas formæ cælestis arcet ab illis corruptionem omnem, vt prædicebamus secundum illorum placitum, qui cælestem materiam sublunarem esse contendunt, similiter dicitur in præsentia. ¶ Adde quia qualitates actiue sunt in beatis redactæ ad temperamentum, & a qualitate, vnde cessabit actio & reactio, ideoque quamquam sint eadem qualitates, ideoque eadem illarum natura perseuerat, cæterum modus illarum longe excellentior quam erat. ¶ Obijcies, igitur in beatis corporibus non erit complexionum diuersitas, nempe quod alij sint sanguinei, alij cholericj, &c. Et hoc mihi persuasum est, quando quidem sanguinei sunt qui excessum habent sanguinis, at tunc in humoribus non erit excessus, sed summa æqualitas. Non diffiteor in quibusdam beatis corporibus plus sanguinis esse futurum, quia non omnia beata corpora erunt ad eandem lineam æqualia, ideoque maius corpus maiori erit sanguine imbutum, at istud

Responsio argumentorū.

In beatis non erit diuersitas complexionum.

finē

Dotes non ex æquo donantur beatis, sed secundum differentiam essentialem beatitudinis.

An corpora sanctorum egeant ad vitam illam beatam

motus in corporibus et redigetur ad tempus.

sine vicio sanguinis erit, vel in quantitate, vel in qualitate. Argumento secundo liquet responsio ex praehabitis. Argumenta autem Durandi, & Scoti contra Thomam Capreolus, dist: 44. q. 2. soluit. Mihi enim non subit moras ducere, in solucendis illis, quia problematicam duxi esse disputationem.

DISPUTATIO TERTIA.

An ex dote subtilitatis corpora beata penetrare poterunt corpora alia.

Arg. r.

ITEM VIDEBITUR forsitan alicui id fieri non posse. Siquidem vel dote haec faciet corpora beata non quantitate, vel quantitativam affectionem non tollet. Si primum, igitur corpora beata non erunt corpora animata, quia anima non potest esse in corpore non quanto, siquidem anima est actus corporis physici, & organici, & pugnat cum ratione esse corpus organicum, & non esse quantum. Si vero quantitativa affectio persistet, ergo non poterit ex dote subtilitatis aliud corpus penetrare: probo consequentiam, quia quantitas est quae impeditur duo corpora simul. Undi uersum est, quia si non possunt penetrare alia corpora, igitur non possent residere in caelo. Quia vel ibi residebunt penetrando, vel diuidendo caelum, non primum per se igitur secundum. Sed neque secundum, quia caeli sunt indivisibiles, docente Ioh. 37. solidissimi quasi aere sunt. Disputatio haec non est minus implexa, quam quae haecenus discussa. Et ante omnia praemittamus ex Aristotele, quid vocemus subtile, & cuius subiecti affectio sit. Dixit porro Aristoteles, 2. de generibus, text. 8. subtilitatem esse contrariam qualitatem grossitiei secundum tactum, esseque subtile effectum humiditatis text. 10. Et hoc ideo quia subtile est penetratiuum, ut in oleo, & aqua experimus, unde ibidem ait, subtile

is ostendit

Arg. in dia-

Subtile & grossum affectio

esse repletivum, & paruarum partium. Et grossum idem dixit esse atque densum. 3. de caelo, text. 43. unde rarum erit dicendum subtile. Possimus autem subtilitatem duplicem considerare aut ex parua quantitate secundum profundum, ut aeri vel aciculam, vel styli appellamus acutissimam, aut secundum repletionem, quae ratione aquam & aerem subtilia dixit Aristoteles, quia subtilitas est effectus humiditatis. Igitur nem vero subtilem etiam dicimus etiam ex materiae paucitate, & ex operatione, quia ocysimam habet operationem, & est valde penetratiuum, propter nimiam illius actiuitatem. Quae ex re fit subtile aut dici ex paucitate quantitatis secundum profunditatem, & latitudinem, aut ex paucitate materiae, & ideo rara vocat Aristoteles subtilia, aut denique ex velocitate operationis, & inde dicimus ignem subtile habere operationem, quia cito penetret profunda eorum, quae sibi apponuntur deurcanda. Translatiue autem, mens vocatur illa subtilis, quae cito profundam rei intelligentiam assequitur. Unde Angelos spiritus esse subtilissimos tradiderunt Theologi, & spiritus diuinus sapientiae subtilis esse commemoratur. Conuentum igitur est apud Theologos subtilitatem annumerare inter dotes beatas. Legerunt enim Paulum 1. Cor. 15. tradentem seminatur, animale surget spirituale, & per spirituale corpus subaudierunt illius subtilitatem. Quamquam haeretici haec Pauli verba alio detorserunt, quidam, ut crederent corpora vertenda tum in spiritum, alij vero vertenda in aeream subtilitatem, ut fuit Eutichius, cuius meminit Gregorius 14. lib. Morae in postre. capitibus. Hic autem Eutichius retractauit bene iam iam obiturus quae male sapuerat viuendo. Isti ergo haeretici cum ex hoc loco Pauli, tum ex illo, Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt excogitarunt corpora tum non esse futura ex carne & sanguine & ossibus compingenda. At vero Paulus per carnem & sanguinem carnalem concupiscentiam, non naturam carnis ibi subaudit, ut illi alias familiaris sermo. Caro inquit concupiscit aduersus spiritum. Et admonet idcirco Paulus carnales concupiscentias non esse sectandas, quia huiusmodi non possidebunt regnum Dei: significatque plura per verba haec quam praeserferat sermo,

Subtile molitissimam, quae non potest subire corpus, sed tantummodo penetrat in corpus, ut in oleo, & aqua experimus, unde ibidem ait, subtile esse repletivum, & paruarum partium.

Officia & factus animalium.

Heretica commenta,

Subtile quo pacto grauet corporibus beatis

mo, videlicet, non possidebunt, hoc est, deturbabuntur à regno Dei. Nos plura de re hac supra differuimus, idè illis in præsentiarum supersedeamus. ¶ Iam vero vt propositum locum, seminatur animale surget spirituale, discutiamus, videbitur alicui forsau locum hunc non probare subtilitatis dotem, siquidem spirituale non opposuit Paulus grosso. Non enim dixit seminatur grossum, surget autem spirituale: sed opposuit animalis corpori, at animale corpus non est contrariū subtili corpori: quia poterit esse animale corpus, & tubtile corpus, vt corpora pleraq; multa sunt auicularum. Et rursus quæramus quid velit animale apud Paulum, & ipse docebit alibi. 1. Cor. 2. Animalis homo non sapit, dicens quæ Dei sunt: igitur per animale corpus intellexit Paulus, illud corpus quod incumbit animalium officijs, qualia sunt comedere, bibere, dormire, generare, nam hæc sunt animalium opera. Et rursus animale denotat corpus quod subditur affectibus animalium, qui sunt concupiscere, irasci, inuidere, &c. Et denique subdi fami, & siti, & laboribus multis, & morbis, & demum morti. Et quia corpora beatorum ab omnibus istis abhorrebunt, idè appellantur spiritualia. Vnde videtur locum non convincere subtilitatem esse dotem corporū beatorum futuram dotem. Cæterum siue cōvincat siue non cōvincat, probatissimi dogmatis est apud Theologos quatuor esse futuras dotes corporum beatorum: in quarum albo refertur subtilitatis dos. ¶ Porro autem si subtilitas vel contingit ex paucitate materiæ, aut ex modicitate quantitatis, vidèdum restat vtra istarum corporibus beatis congruet. Et quidem beata corpora non minuent suam, quam habuerunt quantitatem, nisi superflua, aut monstruosam, aut dissonantem, à reliqua proportione & harmonia in membrorum: idcirco non reddentur subtilia, quia minuent quantitatem secundum profunditatem, vel latitudinem. Quippe si profunditas illorum non erat superabundans, qualis est obessorum corporum, vt erat corpus Agag regis Amalechitarum, non minuetur. Neque etiam pauciorē fortientur materiam, quam habuerunt: quia corpora beata non rarefcent plus quam erant, nisi materia esset superabundans,

id quod faceret corpus beatū, turpe quale est corpus, verbi causa, gibbosum, tunc enim gibba detrahetur, & materia illius, vt supra monstratum est, itemque de quavis alia monstruositate. ¶ Quamobrem Durandus, q. 5. huius dotem subtilitatis retulit ad operationes sensificas: siquidè beati habebunt sensiones omnes & intellectiones longe synceriores, quam modo quippe spiritus animales erunt tunc subtiliores multo, quam modo. quia modo ex redundātia humorum, sunt sensiones impure, sæpe: ob hocque spirituale tunc dicendum corpus beatum. Itemque quia corpus subdetur plenè tunc animæ, & nulla erit rebellio carnis ad spiritum: sed illi plenè in motibus animalibus cedet cunctis. At ad aliam rationem theologizat Thom. hac distin. q. 2. art. 3. Existimat enim animam relatum ad corpus esse & formam illius quantum ad esse, quod illi largitur & esse principium, quantum ad operationes animales, & esse motorè corporis. Sic ergo secundum primam considerationē per dotem impalsibilitatis animæ subijcitur plenè corpus, quia perfectissimè susceptum esse conseruatur ex hac dote. Secundum verò secundam, plenè subditur animæ corpus, quia operationes animales assequetur purissimè per agilitatem, quæ est dos, & non solum puritatem & velocitatem sensionum, sed etiā motus localis promptitudinē. Quæstione autem 2. & art. 2. docet spiritualitatem corporis beati ex duobus pendere, scilicet, ex subtilitate, & agilitate. Itaque hæc duæ dotes reddunt corpus beatum spirituale, quod Paulus commemorat seminatur animale, surget autem spirituale, vtraque enim dos, subdit animæ corpus completè. Et quia iuxta Thomam agilitas subdit corpus animæ quoad sensionum synceritatem, & motus localis promptitudinem, super subtilitatem subdere corpus animæ quoad motus animales, scilicet, quoad affectiones partis sensitivæ: vt sicut in Adam iustitia originalis cohibebat illarum affectionū insultus ita & subtilitas in beatis arcet omnino illos, & retinet carnem sine vmbra aut vestigio titillationum. Et idè Tho. has dotes credit esse qualitates consequentes beatæ animæ infusionem in corpus, vt de impalsibilitate prædixerat & supra disertum est.

Beatum corpus quoad sensiones & animales motus perfecte seruiet sane repugnantia animæ beatæ.

Officia & affectus animalium.

Dos agilitatis quid seruiet beatis.

Subtilitas quo pacto congruet corporibus beatis.

Dos subtilitatis quid præstat beatis.

est. Vnde iuxta Th. subtilitas nō est ad penetrādum corpora alia. Beati enim per hāc dotē nō possunt penetrare alia corpora, quia dos hęc nō facit esse ea nō quāta.

Bonauē. quid de subtilitate ¶ Porro S. Bonauē. q. vltim. huius art. i. dotē hāc credit esse ad penetrādū corpora alia, quia per illā, beati poterūt penetrare oīa alia corpora. Modū aut penetratio nis multifariā exponit iuxta aliena placita. Et est modus quidā docens, animā beatam posse abstrahere quantitātē à suo corpore, sicut ante beatitudinem poterat abstrahere per intellectū: ita tunc poterit secundū rem, vnde poterit ob hanc causam penetrare corpora. ¶ Verum hic modus est admodum commentitijs, quia tum anima beata posset occidere corpus suū, etenim si potest illud nudare à quantitātē, exuet vitā, quia corpus animatum citra quantitātē nō potest habere vitam, quia corpus non quantū, est non organicū & hoc est non viuū, quia anima est actus corporis organici. ¶ Alius est modus corpora beata per dotem subtilitatis posse penetrare omnia: & sicut aer cedit sagittę volanti, ita corpora cedent omnia corpori glorioso. At iuxta hoc commentū cęlestes globi cedent beatis, at verō post diuisionem eorum, quærendum restat quo modo diuisio restaurabitur: cęlum namque cum non sit rarefactibile, vel condensibile, si diuideretur à corpore beato, necessario condensarentur partes diuisę circūstantes corpus beatum, & quando locum illum cęlestem desereret corpus beatum, rareficerēt partes cęlestes nē esset penetratio dimensionum id quod est contra cęlestem naturā. ¶ Alij verō confugerunt in alia figmēta credentes, corpora gloriosa posse penetrare alia corpora propter eorūdem porositatē: quia ex dote subtilitatis hoc nanciscuntur vt sese vertere possint in quascunque volent figuras etiam minimas: vt possint subintrare alia corpora vel per minutissimum porum. ¶ Atqui hoc commentū frivolum satis est. Etenim quærendū esset, vt corpora gloriosa subintrabunt cęlos, qui quidē non sunt porosi? Adhęc omnīū natura constantiū est terminus augmenti, & decrementi. Habent ergo cuncta animalia præfixas sibi figuras vltra quas, vel citra quas non possunt subsistere. Null⁹ enim hominū viuere po-

test sub quātitate fabæ, aut milij, vt neq; sub proceritate montis, ergo sancti nō se possunt vertere in minimas figuras: & fabulis Ouidianis, hoc esset tribuendū, magis quā Theologica veritati. ¶ Bonauē. loco prænotato, post hos modos, adiecit aliū cui hæret. Et modus hic est, dotē subtilitatis auferre à corporibus beatis corpulentia manente illorum quantitate. Et quia quantitas illa nō est corpulēta poterit per dotē subtilitatis, alia corpora penetrare vel subintrare, siquidē corpulentia causa est quod corpora leexpellant ab vno loco. ¶ Fatetur igitur quod non sunt corpulenta corpora beata, sed habēt subtilē corporeitatē, & vim actiuā ex dote subtilitatis ad subintrandū alia corpora. ¶ At vero seiscitemur à Bonauē. quid velit per hāc corpulentia, quā submouet à beatis? nunquid grauitatē, & grossitiē corporis? Quod si hoc intellectū voluit, obijciem⁹ illi ablatio grauitatis, imò & qualitātē actiuarū et grossitiē nō facit corpus beatū esse nō corpus. Quāuis enim non sit sine istis sensibile corpus, est tñ verē corpus, igitur si est verē corpus, ergo verē implet locū, si replet locū ex natura sua depellet aliud corp⁹, vel nō permittet esse in eodē loco, vt Arist. dixit de dimensionib⁹ separatis, quas credebāt quidā esse vacuū: illæ enim etiā si essent separate, cęterū replebāt & occupabant locū. Quia ergo sola quātitas est ratio, quare duo corpora nō se admittūt in eodē loco idēo manēte quātitate in corpore beato, nō poterit per dotē subtilitatis aliud subintrare corpus. Refertq; nihil siue adsit qualitas sensibilis, aut grossities siue nō, quia corpora mathematica etiā nō possūt esse in eodē loco propter diuersas illorū dimensiones. Quod verō Bonauent. inquit, corpora nō esse duo ex loco vno vel quantitate, sed ex seipsis: idēo que etiam si sint in loco vno possunt esse duo, nos illidonamus, quātitatē non in diuiduare substantiā, neq; alia accidentia, vt in primo libro Sentent. disserēbamus. Cæterum hic non agimus de principio indiuiduante, sed de principio repugnantia coexistendi duo corpora in eodem loco, & dicimus esse dimensionem quantitatiuam. ¶ Scotus verō dist. 49. q. 16. quantitatem docet non esse causam formalem repugnantia coexistendi duo quanta in eodē loco sed solum virtualem

Scotus dist. ritur.

tualem esse rationem: itemque subtilitatem non esse qualitatem actiuam, vel passiuam. Rursum subtilitatem dotem, esse Dei legem vel ordinem quendam ad posse esse cum alijs corporibus simul. Et hic ordo competit corpori beato ex diuina ordinatione quæ statuit propter merita beatorum, vt beata corpora ex diuina illis assistente cooperatione possint penetrare alia corpora. Vnde primo dixerat dotem hanc esse possibilitatem ad esse cum alio corpore, deinde exposuit esse non repugnantiam, tandem esse respectum quendam quæ habent beati ex Dei ordinatione ad esse cum quo voluerint corpore, & illud subintrare. ¶ Consentit igitur & dissentit à Thoma. Consentit sanè quia Tho. etiam persuasum habet beata corpora per dotem subtilitatis non posse penetrare alia corpora, quia dos illa non detrahit quantitatem continuam à beatis corporibus. Dissentit verò, quia Thom. contendit dotem subtilitatis esse qualitatem hærentem corporibus beatis & esse actiuam, id quod etiã Bonauent. & alij vetusti Theologi testantur. At Bonauent. per solã dotem sine nouo miraculo beata corpora penetrare posse testatur, Tho. verò negat. ¶ Scotus autem secundum rem miraculum confitetur esse necessarium, at quia ex diuino ordine fiet hoc concedente beatis, ideò iustificabitur esse miraculum: quippe quæ ex lege sunt, miraculo non damus: quandoquidem miraculum, est id quod raro & præter legem naturæ fit. Neque enim operationes sacramentorum miraculosas esse testatur Theologus cum alioqui magni sit miraculi eucharistica operatio. Ioan. Maior iuit in sententiam Scoti, dist. 49. q. 20. credit enim subtilitatem non esse qualitatem fluentem ab anima beata in corpus suum: sed significare in recto ipsum beatum conotando Dei legem, ex qua beatus potest esse cum quo voluerit corpore ipsum penetrando. Itemque theologizat de dote impassibilitatis: propter merita enim beatorum, hanc legem Deus statuit, vt essent incolumes, & quod possint penetrare quæ voluerint corpora. ¶ Pueri autem qui ex solo baptismo beatitudinis sunt consortes, non propter sua merita, sed Christi eadem dote subtilitatis insignientur. ¶ Maior igitur sola sermonis phrasi discre-

pat ab Scoto, nã sensu illi consentit. Quod dixerim, quia Scotus dixit possibilitatem ex Dei lege adesse beato, vt cum alio corpore quocumque coexistere possit: esseque istud subtilitatem beatam, & item diceret impassibilitatem esse impassibilitatem ex lege diuina ne beata corpora lædantur ab intrinseco vel extrinseco. Maior verò ipsum beatum secundum, quod ex lege Dei potest penetrare alia corpora dixit esse dotem, et si prius esse dixisset gratiam finalem, at gratia finalis animæ beatæ, est non corporis forma. Et qui luunt purgatorias pœnas habent gratiam finalem, non subtilitatis hanc dotem: ideoque exactius & formalius Scotus loquitur. ¶ Quibus tamen omnibus non subscripsit Durandus, censens beata corpora non posse penetrare alia corpora: siquidem arbitratur istud opus, non solum fugere vires naturæ, sed etiam diuinis non subdi. ¶ Primò quia ex sola diuisione quantitas vna fit duo. Etenim si aquam diuidas, iam sunt duæ aquæ, & hoc ideò, quia quantitas quæ erat vna, & in vno loco, fit duæ, & in duobus locis: itẽ si partes duas aquæ, quæ erant in duobus locis colligas in vas vnum, iam fit vna, quia existunt in vno loco, quæ erant in duobus, igitur situs vnus facit quantitatis partes esse vnum, & differentia situs facit illas esse diuersas. Vnde videtur situm, seu positionem in loco esse de ratione quantitatis continuæ: igitur si duo sunt quanta duas habebunt loci positiones. Verum hæc ratio ex falso procedit fundamentò, positionem esse essentialem continuæ quantitati. Etenim positio est prædicamentum diuersum à quantitatis prædicamento, & essentialis prædicamentorum nõ permiscetur: quapropter alia est essentia quantitatis continuæ, alia positionis. Siquidem positio est ordo partium quantitatis in loco, vnde sedere vel stare, &c. pertinent ad positionem: verum neque sensio, neque statio, vel cubitus, &c. sunt essentialia quantitatis. At quæ vocat quantitas continua in suam essentialiam est habere ordinem partium in suo toto quarum sit vna extra aliam, id est, distincta ab alia. Et hunc ordinem semper habet quantitas continua, etiam si duo quanta essent in eodem loco. Tunc nanque vna est positio illorum duorum quanto-

Subtilitas est
impassibilitas
quid Scotus.

Durandus dissentens à
vulgaro placito
Theologorum

¶ Quia
nihil habet
eiusdem
naturæ

Positio non
est essentialis
quantitati
continue.

rum: at verò singulum illorum suo ordine partium distincto ab altero gaudet, vt partes corporis Christi in Eucharistia sunt sane in eodẽ loco, at verò caput Christi, non est pes, neq; hæc, sunt manus. &c. quia omnes istæ partes non confundunt suum ordinem, ex eo quod vnum obtinent locum. ¶ Hoc exemplum non probaret Durandus cui non arridet corpus Christi in Eucharistia, esse quantum. Verum quando de Eucharistia disseribamus probatissimum fuit nobis corpus Christi in Eucharistico mysterio quantum esse. ¶ Fateor tamen quod quamuis non sit essentialis quantitati continuæ habere partes in distinctis locis, at aptas esse, vt quæ sunt distinctæ partes, distinctis respondeant locis, & ab illis posse circumscribi esse essentialis quantitati continuæ. ¶ Dicamus igitur partes aquæ esse vnum quando vnum occupant locum, & esse diuersas quando duobus circumscribuntur locis. Cæterum hoc exemplum non colligit vnitatem loci esse essentialem vnitati rei, aut diuersitatem loci esse essentialem diuersitati rei sed solum quod à posteriori ex vnitatem loci vel diuersitate testatam habemus rei vel vnitatem vel diuersitatem. ¶ Secundo nititur summi persuadere placitum, quia si Deus posset duo corpora collocare in eodem loco, etiam posset partes eiusdem corporis replicare supra seipsas, vt decupedaneam conducere, ad quincupedaneam quantitatem, & hæc ad pedaneam, & hæc ad semipedaneam & deinceps ad minimam quantitatem. Quod si istud concesseris, posset Deus montem conducere in minimam quantitatem, & ita maximum corpus posset Deus collocare in minimo loco & totum cælum cogere ad quantitatem milij, quod videtur impossibile. Hoc tamen solues, argumento donando, quod putat incommodum. Deo enim subest maximum montem cogere ad minimam quantitatem, siquidem tum partes montis essent eadẽ, quæ prius, quam alium ordinem haberent ad locum quam prius habebant. Et istud nullam implicat contradictionem. Maxime quia credimus partes dominici corporis sine ista replicatione partium, esse omnes simul in eodem loco in Eucharistia. Non me later ibi partes esse modo non quan-

Argum. Durand. soluantur & proponuntur.

titatio: verum istud maioris est miraculi, quod sint partes quantitativæ, & sint modo non quantitativæ. ¶ Sed neque tertium illius argumentum nervos habet: colligit enim satis extra rem, quia inquit, partes vnius motus non possunt esse simul duratione, imò repugnat motui, partium simultas durationis: ergo similiter repugnabit duabus quantitativis simultas secundum positionem. ¶ At verò prompta est huius nodi solutio, successio enim secundum prius, & posterius est essentialis motui, est enim motus actus entis in potentia secundum quod est in potentia, at verò quantitas continua non finitur per ordinem ad locum, sed continuum est cuius partes sunt vnum: esse autem vnum, non denotat esse in eodem loco, sed quod vnica copulentur superficie, quare alia est ratio, huius & alterius. ¶ Quartam etiam argumentum est flaccidius propositis ab eo hæc enus, quia inquit, duo accidentia eiusdem speciei, non possunt esse in eodem subiecto, duo etiam corpora non possunt esse in eodem loco. Est enim in primis antecedens falsum: quia in oculo meo est visio Petri & Pauli, quæ sunt eiusdem speciei: & relativa accidentia solo numero diuersa, accidit esse in eodem, vt duæ similitudines albi vnus ad duo alba: & duæ paternitates vnus patris ad duos filios. Et si donamus antecedens, etiam nū nihil colligit: etenim duæ dimensiones duorum subiectorum non sunt accidentia loci, etenim dimensio non est in loco, vt accidens in subiecto, sed vt circumscriptum in circumscribente, vel vt locatum in loco. Sunt autem duæ dimensiones & si faciat illas Deus esse in eodem loco in distinctis subiectis, idè argumentum ruit. ¶ Sunt porro aduersus Durandi sententiam argumenta non pauca, quæ ipse soluit, sinistre tamen. Primo quia Christus natus est ex Maria virgine, illæ sis pudoris claustris, igitur Christi corpus fuit simul quando nascebatur cum claustro virgineo. ¶ Hoc obiectum diluit dicens fuisse alium modum Deo possibilem, vt Christus nasceretur illa sa matris virginitate, nempe per dilatationem meatuum, & nervorum sine vlla ruptura & fractione ad quem modum mulieres parerent, si status ille Paradisi persistisset, yt

Successio est essentialis motui, at posito quantitati permanentiori est essentialis

Quo virgo etia & in potuit re Chr

Durus Tertullianus

vt August. commemorat. 14. de Ciuit. Dei, quia tunc parerent sine vlllo dolore, item que conciperent. Et quod ita factum fuerit in Virgine sacra nititur probare proferens verba Gregorij Nisseni, & Ambrosij tractantis verbum illud, Omne masculinum adaperiens vuluam sanctum Domino vocabitur, Lucæ. 2. Hoc inquit, Nissenus legis decretum, in solo incarnato Deo singulariter, & ab alijs differenter impleri videtur. Ipse nanque solus ineffabiliter conceptus, at incomprehensibiliter editus virginalem veterum aperuit, non ante connubio referatum, seruans post partum mirabiliter signaculum castitatis. Ambrosius illi concinens, inquit, lib. 2. cōment. in Lucam. Non enim coitus secreta vuluæ virginalis referauit, sed immaculatum semen inuolabiliter Spiritus sanctus infudit. Et subdit, Qui ergo vuluam sanctificauit alienam, vt nasceretur propheta, hic est qui aperuit matris suæ vuluam, vt anima exiret. At verò in re hac Durando non est acquiescendum etiamsi verba Sanctorum præferunt Durandi placitum, & non solum quæ ipse protulit, sed etiam apud alios Doctores fere sunt eadem verba. Nam Origenes libr. 14. in Lucam omnium inquit mulierum, non partus infantis, sed coitus viri vuluam referat, matris verò Domini eo tempore vulua referata est, quo & partus editus. Tertullianus quoque ad finem libri de carnis resurrectione sic inquit, Hæc denique vulua est, propter quam & de alijs scriptum est, Omne masculinum adaperiens vuluam sanctum Domino vocabitur. Quis tam verè sanctus, quam Dei filius? quis propriè vuluam adaperuit quam qui clausam patefecit? Cæterum omnibus nuptiæ patefaciunt. Itaque magis patefacta est, quia magis erat clausa, itaque magis virgo non dicenda est, quam virgo saltu quodam mater ante quam nupta. Et quid vltra de hoc retractandum est cum hac ratione Apostolus non ex virgine, sed ex muliere editum filium Dei pronuntiauit? Agnouit adaperitæ vuluæ nuptialem passionem. ¶ Quæ quidem verba si cum aliorum citatorum Doctorum contuleris sermone, videtur confessum illis fuisse, Christum adaperuisse propriè vul-

uam matris & proprius, quam alij nati. Quippe alij, iam quando enascuntur, inueniunt vuluam maternam ex coitu apertam: at Christus nascens, non inuenit apertam, sed ipse illam aperuit, id quod Durandus exposuit per dilatationem neruorum, & meatuum accidisse.

¶ At verò si Anathomici antiqui sunt audiendi, virginibus est quidam virginalis panniculus, cuius nos meminimus, quando de matrimonio agebatur. Hunc autem panniculum vocant Hymen, aut Hymenæon: & vt aiunt in primo coitu rumpitur, ynde femine testantur primam coitionem esse acerrimam. Quod si hæc anathomia vera est, nulla dilatatio neruorum, aut meatuum sufficit ad edendum infantem, nisi prius rumpatur hic virginalis panniculus, veruntamen hoc non probant iuniores Anathomistæ, quia in Anathomia virginum hic panniculus non extat, at fatentur, collū matricis quod est musculosum, & neruosum ex ipsa textura esse angustum valde in virginibus. Iam verò si tanta esset dilatatio in sacra virgine, & relaxatio musculorum, & neruorum, vt Durandus fatetur, quæ satis fuisset edendo Domino vtique non posset esse insignis hæc dilatatio sine dolore musculorum & neruorum virginis, quia illi esset violenta, & dolor est sensio ex diuisione continuitatis. Hoc autem concedere esset hereticum, neque Durandus illud concedit, quod tamen cōsecrarium est ad illius placitum. Quod si dixeris fuisse illam dilatationem non dolorificam, ex miraculo, vtique si miraculum amas aptius est fateri miraculum penetrationis, quod scilicet corpusculum infantis Christi nulla dilatatione relaxante neruos & musculos colli matricis virginæ prodierit in orbem, quam quod illa relaxatio fuerit facta citra dolorem ex miraculo impediente dolorem.

¶ Quamobrem ego nō subscribo Durando in placito isto, sed potius certum habeo Christum dominum natum ex sacra virgine integris, & non dilatatis, aut relaxatis virginis claustris. Neque solum puto virginem dicendam quia nunquam fuit experta coitum, aut Venereæ voluptatis pruritū, sed etiam propter integritatē claustrorum, yt fit vndecunq;

Tom. 3. D virgo

Quo modo virgo intacta & integra potuit parere Christum.

Anathomistæ antiqui de virginali.

Verus locus Tertulliani.

Durandus refellit.

virgo, & mente & corpore, & vndecunque integra & mente & corpore, vt illi concinant, quæ Ecclesia illi aptat ex Canticis capit. 4. Hortus conclusus, fons signatus. Et quæ ex Ezech. capit. 44. Hæc porta clausa erit, &c. Virgo igitur concepit Maria, quia citra coitum, & sine tillante libidine, & virgo peperit, quia integerrima peperit. Quocircâ magis probo dogma Scoticum. Fide, inquit, tenemus, quod Christus natus est ex Maria virgine, & remanserunt integra claustra virginis. Neque ab re credidit, hoc esse fide tenendum, quippe fides confiteatur Mariam esse virginem ante partum, & post partum: si verò illa dilatatio & referatio claustrum virginis concederetur non prorsus virgo post partum esset nuncupanda, quia virginalis hæc deficiebat integritas. Vnde Tertullianus admittens hanc refectionem virginalis vuluæ, item concessit non nihil habuisse non virginis, vt supra indicabam. Et quidem Durandus lapsus est in hunc, quem existimo errorem, propter rationes Sophisticas probantes duo corpora non posse simul esse in eodẽ loco. Propterea autẽ putò fuisse erratum à Durando, quia omne dogma lædens vel in modico splendorem virginitatis Beatæ Mariæ, erratum est. Quod vero citat ex Gregorio & Ambrosio, & ego citabam ex Origene, & Tertulliano diluetur si dixerimus, verba sacra omne masculinum adaperiens vuluam, &c. intelligenda ad hunc modum. Omnis masculus quæ nascetur sanctus Domino vocabitur: hoc enim significat adaperire. Dominus igitur quia verè natus est ex Maria virgine, ideo Lucas hoc testimonium illi aptauit, quando fuit in templo oblatum. Non ergo aperuit referando, sed nascendo: aut non referauit frangendo aut dilatando beatæ vuluæ claustra, sed per illa prodiens. Tertul. autem verba non est cur multi faciamus, cū in alijs etiã alienus est à veritate.

Secundũ er-
racũ Durãdi
Qua ex re peius erratum erit si dixeris, vt ipse dixit Durandus, Christum in natiuitate sua non penetrando vuluam virginem natum fuisse, sed cum esset in vtero, se collocasse extra vterum Virginis: quia potest Deus facere quod corpus vnum transeat ab extremo in extremum intacto medio. Et istud est aliud cõmen-

rum, quod est commentus ipse, vt Christi natiuitatem fieri citra penetrationem corporum defenderet.

¶ At verò si hoc admittendum foret, equidem admittendum quoque esset, Christum non fuisse ex Maria virgine: siquidem non exiuit per natalitium locum, per quem naturaliter exeunt quotquot nascuntur. Siquidem si Deus corpus Christi intacto medio, scilicet, virginea vulua, collocauit extra, nõ ergo natus est ex Maria virgine, aut virgo Maria illum peperit, id quod est hæreticum. ¶ Simili arte deludit argumentum secundũ, quod illũ videbatur premere. Num Christus est ingressus ad discipulos suos ianuis clausis, & exiuit de sepulchro clauso lapide: nanque mulieres cõquirebant inuicem, Quis reuoluet nobis lapidem: & venientes ad sepulchrũ Dñi inuenerunt lapidẽ reuolutum, quem reuoluerat Angelus de celo. Mat. 28. Marc. 16. Igitur dñs surrexit de sepulchro obdito lapide: vnde penetrauit lapidem corpus dñi: & fores itẽ domus vbi erant discipuli absconditi propter metum Iudæorum. Ioã. 20. Christus penetrauit, quia clausę erant, quando dominus intrauit. Huic argumento respondet ex scripturis non colligi, neq; ex decreto ecclesiæ, Dominũ per fores clausas ingressum fuisse visurum Apostolos suos aut obditum sepulchrũ lapide dominum subintrasse, quando resurrexit à mortuis, Quia, inquit, potuit Christus ex agilitate sui corporis, per fenestras ingredi, aut potuit sua potentia subito referare fores, & subito claudere post ingressum, & hæc refectione latuit discipulos, ideo scripsit Ioannes, quod credidit fores, scilicet, esse clausas: aut potuit se vertere in pusillam figuram, vt per rimulas domus intraret. Aut quod illi videtur probabilius, potuit Christus suum corpus quod iacebat in sepulchro, collocare extra sepulchrum intacto sepulchro, vt in Eucharistico mysterio credimus fieri Domini corpus intactis globis celestibus præsens esse altari. Itemque non penetratis foribus, se præsentem potuit facere Apostolico Collegio. Porro duo putò consideranda in re hac, alterum est, quod omnium istarum euasionum, quæ coloratior, vltima est: siquidem quod dominus non perforares, sed per fenestras

Refellitur
co-
mentum Du-
randi.

stras intraverit, figmentum est sine colo-
re. ¶ Quandoquidem cum fenestras sint
strictiores ianuis Dominum oportuif-
set minuere staturam suam, vt per fene-
stras pateret sibi ingressus. At verò etiam
si beati se possent ostendere in minori sta-
tura, quã sunt, & aliã demonstrare obtu-
tibus nostris formã, vt Dominus obiecit
Magdalene hortulani formam: at quod
possint minuere verè illam nõ videtur, vt
neque poterunt illam augere. ¶ Indeque
eliditur altera Durandi euasio, dominum
per rimulam domus Apostolicę fuisse in-
gressum. Quid ergo accepit breuitatẽ ci-
cadẽ dominus, aut vespertilionis, aut culi-
cis, vt per rimulas posset ingredi? E qui-
dem sub tanta breuitate non potest sub-
sistere humana natura nisi nouum effin-
gas miraculũ. ¶ Accedit eodẽ quia Ioã.
ait, dominum venisse ad discipulos, tum
cum sero esset factũ, quia expectauit do-
minus vt omnes Apostoli congregaren-
tur, vt exponit Theophilaet⁹, forte ergo
ob hanc causam iam nox erat & clausę e-
rant ianux, imò & fenestras, idè nõ po-
terat ascendere per fenestras nisi penetrã-
do. Et quid euãgelica cõmemorat lectio,
qui non intrat per ostiũ sed ascẽdit aliun-
de sur est & latro? Non autem decebat,
vt Dominus instar latronis ascenderet a-
liunde, & non intraret per ostium. ¶ Et
quod subdit Dominum fortè subito ape-
ruisse ostia domus Apostolicę, & intras-
se, & subito clausisse, nõ probo, siquidem
si res ita se habuisset Ioãnes mendaciter
scripsisset cum fores essent clausę, signi-
ficans Dominum intrasse clauso ostio.
¶ Quod igitur postremo subiecit vide-
tur probabilius, si dogma quod amat ve-
rum esset, videlicet, Dominum se collo-
casse vltra fores, non pertransendo fo-
res, & extra sepulchrũ simili modo.
¶ At si ita factum est dñs non accessit ad
fores, si per illas non erat transiturus Do-
minus? Et equidem ex diuinis literis non
est perspicuum, vt gesta hæc sunt, an per-
transiuit Dominus sepulchri lapidem, &
fores Apostolicę domus. Cæterum diui-
næ literæ satis ostendunt si librentur, do-
minũ clauso sepulchro surrexisse à mor-
tuis, & clausis ianuis venisse ad Apосто-
los bis. Neq; Ioã. tanti faceret memoriã
ostij clausuræ, semel, atq; iterũ docens do-
minũ venisse cũ clausę erant ianue, nisi vt

insinuaret miraculũ, quod clausura illarũ
domino non obstitit quominus ingrede-
retur, Et rursus Mattheus & alij Euan-
gelistæ nõ siuerunt lapidẽ post resurrectio-
nẽ fuisse reuolutũ, nisi vt docerent domi-
nũ clauso sepulchro surrexisse. ¶ At verò
modus huius exitus, si fuit se collocando
extra sepulchrũ, non pertransendo sepul-
chri lapidẽ operculũ, aut ingressus in
domũ Apostolici conuentus, si fuit eodẽ
modo, non penetratis foribus, aut pene-
trãdo fores, istud est magis latẽs, & quod
scriptura docere non videtur. Cæterũ si
natiuitatẽ domini ex Dei para Maria, nõ
possum⁹ aliter rectè intelligere, nisi quod
corpus Christi infantile penetraverit vir-
ginalia claustra, quid obstabit quo minus
idẽ dicamus de ingressu ad discipulos, &
de exitu per sepulchrũ clausum. Vnde
August. homil. 120. super Ioan. Moli qui-
dem corporis vbi diuinitas erat ostia clau-
sa non obstiterũt: ille quippe eis nõ aper-
tis intrare potuit, quo nascente virginitas
matris inuiolata permansit. Et rursus in
fermo. 1. de resurrectio. Nonnulli de hac
re ita mouẽtur afferentes cõtra miracula
diuina præiudicia ratiocinationũ suarũ:
sic enim disputãt, si corpus erat, si hoc sur-
rexit de sepulchro quod pependit in li-
gno quomodo per ostia clauia intrare po-
tuit? Si cõprehendis modũ non est mira-
culũ, vbi deficit ratio ibi est fidei edifica-
tio: vbi vides Augustinũ corpus Christi
tradere intrasse per ostia clausa, id quod
fieri non poterat nisi illa penetrando. Et
demũ hoc est recipiendũ, & probandum
dogma dominũ natum penetrando clau-
stra matris, & surrexisse superiacente
lapide sepulchrũ, & ingressum ad Apo-
stolos per ostia clausa. ¶ Et quidem male
se extricat ab argumento alio Durandus,
videlicet, Dominum ascendisse in cælum
& supra omnes cælos, quid ergo diuisit
spheram aeris, & ignis, & cælestes globos?
Ille fatetur Dominum diuisisse cælos do-
nec ascenderet in Empyreum cælum. Et
consequenter testatur beatos ascendẽtes
in cælos post diem iudicij gloriofis acce-
ptis corporib⁹ diuisuros cælestes spheras,
quia reputat absurdum beatum corpus
non posse esse nisi cũ cælo. At verò nullã
absurditatem video, quod corp⁹ beatum
sit semper intra cælum, & cælum intra ip-
sum, quippe cælum est nobilissimũ & di-

Matth. 28.
Luc. 24.
Marc. 16.
Ioan. 20.

Christus sur-
rexit clauso
sepulchro &
penetrãdo la-
pidem sepul-
chri.

Ioan. 20.

gnissimum corpus, intra quod esse volu-
ptati erit nō radio. ¶ Et rursus si diuidunt
corpora sanctorum caelestes globos: ad
eum igitur modum mouebuntur in cæ-
lo, ad quem pisces in aquis. Quare con-
sequitur sicut ad motum piscium fit ra-
refactio aquæ, & eiusdem condensatio,
ita erit in cælesti corpore. Vnde cum ra-
refactio & condensatio, sint alterationes
quædam, quia sunt motus ad qualitates
nempe ad raritatem, & densitatem, cæ-
lestes globi erunt alterabiles à corpori-
bus sanctorum: imo cum sanctis liberum
erit, per omnes discurrere cælos, cæ-
li semper alterabuntur, & erunt in per-
petua diuisione, & rarefactione, & con-
densatione. Quamobrem, vt hoc vite-
mus incommodum, aptius theologiza-
bimus cum communi schola si dixerim-
us corpora beata penetratura cælestia
corpora: & hæc penetratio quia erat fa-
cillima, illis voluptifica erit, & maxime
ad laudem Dei, qui talem potestatem de-
dit hominibus beatis, vt essent instar An-
gelorum Dei. Nanque hæc in re etiam e-
runt similes spiritibus Angelicis: nanque
spiritus penetrat corpora. Et illud Euan-
gelium hic. 20. in resurrectione, neque nu-
beant, neque nubentur, sed erunt æquales
Angelis Dei, non solum dictum puto,
quia beati nulla venere agitabuntur, sed
etiam propter rationem commemorata-
tam. ¶ Quid quod ex Paulo ad Hebræos. 4.
Admonemur Christum ascendendo à the-
ra, penetrasse cælos. Habemus ait, Ponti-
ficem magnum, qui penetravit cælos:
Hæc autem verba nisi torqueas illa pla-
nè denotent dominum non diuisisse cæ-
los, sed penetrasse. ¶ Scio hoc verbum
in scripturis sanctis non semper denota-
re penetrationem Philosophis consue-
tam, quia. 2. Timoth. 3. de quibusdam tra-
ditur quod penetrant domos viduarum.
Cæterum locus citatus ad Hebræos, pla-
nè penetrationem ad sensum Physicum
denotare videtur. ¶ Quod si Christus
cælos penetravit, beati etiam penetra-
bunt: quippe ad Philip. Paulus scribit. 3.
reformabit corpus nostrum configura-
tum corpori claritatis suæ, igitur beatitu-
do corporum sanctorum, quæ vocatur à
Paulo reformatio, erit similis beatitudi-
ni corporis Christi.

Christus ascē-
dens in cæli
non diuisit il-
lud sed pene-
trauit.

1. Conclusio.

¶ Iam verò aliquot tibi subiungam con-

clusiones decidendæ quæstionis huius
gratia. Prima conclusio, duas quantita-
tes non posse esse simul nō procedit, quia
sibi inuicem sunt contrariæ. Hæc non est
obscura ex Aristo. quia quantitati docet
in categorijs, nihil esse contrarium, igitur
duo corpora quæta non habent repugnan-
tiam contrariorum. Rursum contraria
nata sunt fieri circa idem, at quantitates
duæ non possunt esse in eodem subiecto.

¶ Secunda conclusio, habet repugnanti-
am duæ quantitates quoad locum. Hæc li-
quet, quia locum occupat quantitas cor-
porea, & ideò occupat, quia impedit ne
alterum corpus simul in eodem loco exi-
stat. Aliàs si admitteret aliud corpus, ip-
sa non occuparet: at verò ipsa occupat. Et
ideò expellit à se non formaliter, quia ex-
pulsio formalis est contrariorum qualita-
tum, sed expellit impediendo, & obstan-
do ne alterum corpus secum coexistat.

¶ Tertia conclusio, hanc repugnantiam
naturalem diuina potestas euincere po-
test faciens duo corpora quæta esse simul.
Hanc habebis, quia prius natura est quan-
titas habens esse quantitatis, quam quod
occupet locum. Illud nanque est ceu ef-
fectus quidam, qui consecratur quantita-
tem, Deus autem potest facere quod prius
fit sine posteriore: & quod quantitas sit &
non occupet: quod si quantitas potest ef-
se & non occupare, poterit admittere tunc
aliam quantitatem, quia prior non occu-
pat ex Dei miraculo locum, etiam si sit
in loco. ¶ Ad hæc Deus potest collo-
care corpus quantum in vacuo. Vel igitur
poterit simul cum illo aliud corpus
constituere vel nō: si non potest cur non?
maximè quia occupat locum: sed tunc
non occupat locum, igitur si non occu-
pat, poterunt duo corpora tunc Deo præ-
stante esse simul. Quod si in vacuo pos-
sunt esse simul cur non in pleno? nun-
quid potest plus Deus in vacuo quam in
pleno?

¶ Quarta conclusio, corpora beata pene-
trabunt cælestes globos: liquet ex dilertis.
¶ Quinta conclusio, si per dotem subtili-
tatis corpora beata penetrabunt cælos, vt
credit Bonauent. per eandem possent pe-
netrare alia corpora gloriosa. Etenim vir-
tus illa subtilitatis non est arctata magis
ad gloriosa, quam non gloriosa, quauis
sancti non vtentur hac facultate pene-
trandi

2. Conclusio

3. Conclusio.

Deus potest
facere quod
corpus quan-
tum non oc-
cupet locum
& quod sit in
loco.

6. Concl

7. Concl

trandi alia corpora gloriosa, quia indecens erit. ¶ Si vero virtus hæc subtilitatis seu potentia non ad hoc seruit, sed solum Dei miraculum hoc donabit sanctis, ut Thomistæ autumat, tunc non poterunt beati penetrare alios beatos, quia Deus istud non operabitur: quia non est necessaria beatis, neque expediens hæc penetratio, nam ad nihil seruiet. Beati enim non se obijcient alijs beatis penetrandos, quia non prementur angustia locorum, ut sit necesse beatum penetrare beatum. Sunt qui colligant, si possent penetrare se inuicem, igitur vir beatus posset penetrare beatam foeminam: At verò istud nihil pendas argumentum, quia tunc neque vestigium tenue Veneris erit in beatis. Idem dicito, si libet cum Scoto de dote subtilitatis philosophari. Enimvero si dos hæc est non repugnantia ad subintranda alia corpora ex lege Dei concessa ad istud beatis, ytique non poterunt penetrare gloriosa corpora, quia lex diuina de re hac non erit, utpote quæ superuacanea fuisset. ¶ Sexta conclusio, per dotē subtilitatis non poterunt beata corpora alia penetrare, quæcunque illa dixerit esse. Hanc collige, quia dos subtilitatis non detrahit quantitatem à corpore beato, quia dos hæc erit qualitas hærens quantitati, at manente quantitate penetratio repugnat cum quantitate. ¶ Septima conclusio, si dos subtilitatis est qualitas, aut non qualitas, sed quædam possibilitas ad penetrandū alia corpora, ex Dei lege, problema est: quamuis mihi non est ingrata opinio negans esse qualitatem, & concedens esse illā non repugnantiam quam sepe cōmemorauī. ¶ At obiectabis forsan, vel Deus potest facere qualitatem aliquā per quā corpora beatorū possint penetrare alia corpora, vel non: si non ostende implicationem, si potest, cur non faciat? siquidē hæc qualitas exornabit oppido sanctos. ¶ Respondebis, quod implicatio hæc est, si per qualitatem huiusmodi quātitas gloriosi corporis, aliud penetrare potest, igitur ex quātitate fiet nō quātitas ipsa manente alioqui. Probo cōsequentiam: quia si penetrat quātitas aliam quantitatem per formā sibi coherentem, iam ergo penetrat per naturā suæ formæ, & ita naturaliter penetrabit, sed quod penetrat naturaliter quantitas non est, & per te est

quantitas, igitur idē erit quātitas & non quātitas. Neq; subterfugiendū erit penetrare, non per naturā suā, sed per accessoriā qualitatem: etenim hæc accessoria qualitas est per quā ipsa quātitas distrahatur à propria natura. Nā si contēdis quod seruat illius natura, igitur nō potest penetrare, si nō seruat, ergo diluitur quātitas. Quod si dixeris, mēs hominis per charitatem nō amittit naturā, sed leuatur ad diligendum Deū super omnia, quod est supra vires illius, & hoc fatemur: aliud est leuari supra vires, aliud est cogi cōtra vires, aliud est naturā perficere, aliud illā destruere. Illa enim subtilitas si faceret quantitatē penetrantē euerteret naturā quātitatis at charitas perficit humanā mētis naturā, quia diligere super omnia Deū non est contra, sed supra naturā. ¶ Insultabis adhuc, si nō repugnantia est subtilitatis igitur non est dos. Probabis consequentiam quia dos significat aliquid positiuū, at nō repugnantia est negationis nomen. At verò dicebamus supra, quod repetere non erit inutile dotis nomen vsurpare Theologis metaphoricē, ideo non est necesse, ut omnia illi conueniant: quæ sunt propriè dotis. ¶ Quid quod si horres vocare non repugnantiam dotem, voca illā possibilitatem ad penetrandum alia corpora, quæ adest beatis, voca dotē, quia possibilitas illa seu facultas dos rectē potest nuncupari, neq; est necesse esse qualitatem coherentē. Et hæc Paulus intellexit, aut intelligere potuit, per verba illa, surget corpus spirituale. Quia sicut spirituales substantiæ possunt penetrare corpora, ita corpora beata facultate hac spiritali gaudebunt. Corpora autē nostra nunc appellantur à Paulo animalia, quia hac facultate animalia non sunt prædita. ¶ Forsan non quiescit animus adhuc & obijcies, vnde colligemus legē hæc, vel pactū cum beatis diuinum de penetrandis corporibus? Vtique colligimus, quia beati in cælis residebunt & per illos discurrent, sed non diuident cælos, igitur penetrabunt illos non virtute propria, igitur diuina, ergo cum hæc virtus omnibus beatis sit communicanda, & non alicui singulariter, idē erit lex hæc prædicta beati corporis, quocirca non insulse Scotus illam vocauit diuinum ius, aut diuinam legem, Thom. arrisit dotem subtilitatis alio de-

Possibilitatem ad penetranda corpora dos est subtilitatis.

ferre, videlicet ad subiectionem plenam reddendam corporis ad animam, vt nulla sit in beatis carnis insolentia contra spiritum, quia hoc videtur Paulus intellexisse per corpus spirituale: neque hoc improbabiliter dixit argumentum ante oppositum diserta soluunt, vnde non est opus facto illi soluendo amplius incumbere.

DISPUTATIO QUARTA.

An beata corpora per agilitatem dotē mouebuntur in instanti?

NT VIDEBITVR alicui forsan illa posse moueri in instanti. Et primo, quia successio motus localis procedit ex resistantia vel mobilis vel medij, at verò corpora beata non resistant animabus mouentibus, neque aer resistet aut ignis, &c. Probatur minor, quia corpora beata nihil habebunt ponderositatis testante August. 22. de Ciuit. Dei. Et rursum, quia si graue esset corpus gloriosum, violenter esset in caelo, quia graua ex naturali appetentia appetunt infima loca, & fugiunt suprema: at verò si violenter ibi relidet violentum est, nullum perpetuum. Et praeterea si esset graue sua grauitate & pondere resisteret animae mouenti, vnde accideret fatigatio in motu beati corporis, quod est incommodum admittere, quia illo admissio, beatitudini sanctorum detraheretur: nam vbi fatigatio ibi molestia, & vbi molestia ibi beatitudo desideratur. Secundum probatur, quia elementa non resistant, neque caelestes sphaerae beatis, siquidem illa omnia possunt penetrare beati: igitur hoc illis non obstat, ergo mouebuntur in instanti. **S**ecundo finge corpus beatum in vacuo mouebitur in instanti. **A**rg. 2. 4. Physic. text. comment. 71. quia non habet resistantiam, at verò plenum non magis resistet corpori beato, quam vacuum igitur per plenum mouebitur item in in-

stanti. **I**ndiuersum est, quia animal habet motum progressiuum, vt animal est & habet motum elementi praedominantis, vt mixtum. 8. Physic. text. comment. 27. & in secundo capit. lib. de substantia orbis. Vel ergo beati mouebuntur motu animalis, & hic necessario est progressiuus: progressiuus verò non potest esse instantaneus, siquidem mouetur pars post partem: obiectum siquidem mouet potentiam, & potentia excitat appetitum: & hic, cor, & cor potentiam motiuam. &c. Vel beati mouebuntur ad motum elementi praedominantis, at elementum illis praedominans, vt in caeteris animalibus terra est, terra autem non potest exhibere motum instantaneum.

Disputatio haec eadem premitur difficultate, qua priores, siquidem cum Theologia verset supernaturalia, quae humanitus vel comprehendi vel vestigari nequeunt, necessum est, vt oracula petamus diuina ad illa indaganda, quadoquidem natia ratio non sufficit illis rimandis. Quod si oraculis destituimur forte diuina, aut ecclesiasticae decisionum standum erit, aut doctorum sunt amplectenda decreta. Dotes autem istas quamuis diuina spirent eloquia, at verò multa particularia sunt, quae de illis scholares Theologi differunt, quae ex diuinis non possunt retolui testimonijs, aut ex Ecclesiasticis non possumus edoceri institutis: qualia sunt, quae modo vocamus in quaestione, an beati praediti agilitatis dote, mouebuntur in instanti, num agilitas sit qualitas ab anima beata effluxa in corpus, an à Deo indita, an potius non sit qualitas, sed quaedam habilis corporis gloriosi, ad ocysimum motum, an grauitas tum erit in corpore glorioso, an solo mouebitur progressiuo motu: an etiam praeter progressiuum, habebit alium motum? An anima habebit geminam virtutem aliam organicam in exercendo motu progressiuo, aliam non organicam, in mouendo totum corpus non progressiuo? An sit haec duplex vis re, an ratione diuersa? An sancti stabunt semper in caelis, an sedebunt aliquando, an possint iacere in caelo, & alia hoc genus disputant Theologi.

Et quidem esse qualitatē Tho. Bonauē. Richard. & alij vetulti Theologi confes-

Argum. in diu. uer. sum.

Theologia veritat. super. naturalia.

Natua ratio non sufficit indagadis supernaturalibus rebus.

Arg. 2.

Placita ror.

Anima est ror corporis & forma.

Placita aut
rum.

sum habent. Existimant enim esse quali-
tate quandam motiuam agilitatem, per quam
corpus beati potest se in omnem differen-
tiam positionis subito agere. Itaque agilitas
est a Deo concedenda sanctis, ut quocun-
que se voluerint agere nullo negotio se
agant siue ad superna volando, siue ad in-
ferna descendendo, siue ad orientalem, siue
ad occidentalem, siue ad Australem, vel Bo-
realem plagam se agere voluerint. Quippe
per agilitatem corpus beatum plene sub-
ditur anime, ut motori, ut enim corpus
per impassibilitatem subditur anime, ut for-
ma: ita per agilitatem subditur illi ut moto-
ri. Est enim anima motor, & forma cor-
poris. Vnde Bonauentura. q. & art. vltim. hu-
ius dist. fatetur corpora beata esse exuen-
da gravitate, ut agilitas nihil impedi-
menti ferat ad suam functionem exercendam, con-
tradictentibus Palud. & alijs, quibus ma-
gis placet illa futura esse cum sua gravita-
te, etiam si impedita perpetuo. Namque e-
lementa erunt tum cum propria gravita-
te & leuitate ceterum impeditis. Et rur-
sum membra genitalia erunt beatis, sine vi-
su. Utaque ut hos assequaris scito ad horum
placitum quod agilitas, neque est grauitas,
neque est leuitas, neque temperata ex istis al-
ia qualitas, sed quedam qualitas superna-
turalis, quae inclinatur ad omnem locum & ad
omnem differentiam loci. Et quidem cum
motus iste indifferens solius sit anime. 2.
de Anima, cum haec qualitas non sit viues,
non est perspicuum videre quo modo in-
clinabit ad omnem locum. Et quod per
illam erit naturale beato siue esse sursum
siue deorsum, siue in oriente, siue in occi-
dente. Et quid, nunquid per istam qualitatem
peterit se beatus moueri circulariter, &
hic orbicularis motus erit corpori beato
naturalis, quia sibi congruet ex qualitate
sibi cohaerente. Quo fiet haec qualitatem
esse caelestem, siquidem circularis motus nul-
li naturaliter competit, nisi caelesti corpo-
ri. Porro corpus mixtum simplicem quali-
tatem non potest habere, igitur neque caele-
stem qualitatem, quae omnium simplicissima
est. Et miratu est quam dignissimum quod
istis autoribus non fuit alioqui mirabile,
quod ab anima fluat haec qualitas, & aliae
qualitates dotales, de quibus supra dictum
est. At vero de hac re si est qualitas agi-
litas, aut non est qualitas, satis superque a-
ctum est superioribus sermonibus: ideo

superuacaneum ducio illa rursum huc voca-
re. Veruntamen animam esse motorem cor-
poris, aut motricem, & ideo agilitas ornat
beatum corpus, ut subdatur plenarie volun-
tati anime volenti quoquo versus suum agi-
tare corpus, non vacat ab ambiguo. Ete-
nim et si Aristoteles. 2. de Anima docere
videatur animam esse causam efficientem
motus corporis, tex. 37. ceterum Alexan-
der. 2. de Anima cap. de impulsu, & vi im-
pulsiva, testatur diuersum, animam non mo-
uere corpus, quia ipsa non est per se mo-
uens. Solum igitur illas formas vocat
motores, quae per se subsistunt: quales
sunt Angelicae substantiae, quae per se mo-
uent orbem, & non mouentur ab orbibus
quos circumagunt, quia non sunt formae
ipsorum. Atqui anima non per se subsi-
stet, sed est actus totius hominis, ideoque
cum actio sit tribuenda supposito, totum est
quod se per se mouet, non anima, quia ip-
sa mouetur a toto, quia est actus totius, &
motus nobis mouentur omnia, quae sunt
in nobis. Est sane ratio anima cur totus
homose moueat, id quod indicat cadaver
quod non potest se mouere, quia anima
abest, at vero proprie non mouet, neque
est motor, quia non subsistit per se: sed est
actus per se subsistens. Quapropter non
est ad exactum libratus iste sermo, anima
est motor, imo totum est quod mouet: ce-
terum quia est ratio vnde motus, ut leui-
tas est ratio, vnde ignis feratur sursum, &
calor, vnde calefaciat, proinde ferri po-
test sermo hic. Est igitur, ut semel dixi-
mus agilitas haec, habitus quaedam & fa-
cilitas ad motum localem in omnem diffe-
rentiam proferendum. Haec autem facilitas
poterit contingere sanctis citra ullam qua-
litatem, sed ex nouo statu beatitudinis cor-
porum: siquidem corpora illa nulla viscosi-
tate, aut grauedine humorum vexabuntur.
Et quia subtilitate donabuntur ad pene-
trandum alia corpora, nihil mirum si veloci-
simum assequetur motum, id quod scriptura
insinuans ait, discurrant, sicut scintillae in
arundinetis: scintillae namque sine vlla diffi-
cultate se agitant per aera. Et Esaias pen-
nata futura tradit corpora beatorum,
non quia pennata erunt (Assument,
inquit, pennas sicut aquilae) sed ut insi-
nuaret motum sanctorum futurum ocys-
simum. Alias si tardus esset necessario fu-
turus, cum sit immensa intercapedo in-

Anima non est
motor corpo-
ris.

Anima est mo-
tor corporis
& forma.

Motus loca-
lis sanctorum
erit velociss-
mus.

ter cælum, & terram: siquidem à terra vsque ad concavum Lunæ, 30000. parasangas scribunt Astrologi interuallum seu distantiam esse, quantum obsecro restabit interuallum inde vsque ad empyreum cælum? Si tardus igitur esset motus, vtique immensa erant expectanda tempora priusquam empyreum cælum ingrederentur. ¶ Quod autem reuocant in dubium Theologi est, si mouebuntur in instanti, siquidem Ioannes Maioris non formidat asserere illum motum esse futurum instantaneum: siquidem. 4. Physi. tex. 71. mobile per vacuū si moueretur, in instanti moueretur: quia sublata esset resistentia medij, igitur cum tum neque cæli resistent beatis, neque alia media motus, erit ille motus citra resistentiam, ergo instantaneus. ¶ Rursus quia intellectus intelligit in instanti propter eandem rationem: & Sol illuminat in instanti, quia medium illi non resistit. ¶ At verò plus est obediens natura corporalis Angelis, quam aer obediatur vel ignis, vel aqua, vel cælum beato corpori, imò plus est obediens Angelo natura corporalis, quam corpus animæ secundum naturam suam est obediens. Porro si Angelus assumat corpus phantasticum, & illud moueat non mouebit in instanti. Neque Abacuc vatem Angelus deferens in Babylonem detulit in instanti, igitur neque corpora sanctorum mouebuntur in instanti. ¶ Ad hæc cælestes globi non resistunt Angelis motoribus, at vero nō mouentur in instanti, sed successiue. Et primum mobile cæcus mouetur, cæteri verò orbis tardius. Et rursus orbis partes Angelo motori proximiores velocius mouentur, vt sunt partes circumferentiales, quæ sunt propinquæ intelligentiæ motrici velocius circumaguntur ab intelligentia, quàm partes distantiores, quales sunt centrales partes: quia in equali tēpore maiore ambitū describūt: & tñ nulla videtur resistentia in partibus istis, aut circumferentialibus aut centralibus. Et quidem hoc argumentū vsus est Auempace Hispanus Philosophus, vt meminit Comment. Auerroes, in cō. 71. 4. Phisic. vt probaret non esse necessariam resistentiam ad successionem motus. Vnde mobile in vacuo posse successiue moueri contra Aristo. est meditatus.

Auempace Philo-
sophus Hispanus
comen-
dat ab Auer-
roes.

Veruntamen Auerroes ibidem distinxit in mouentibus & motis. Quædam enim sunt mouētia, quæ clarè sunt distincta à motis, vt intelligentiæ distinguuntur re & ratione ab orbibus: alia vero sunt quæ non propalant suam distinctionem, vt in grauibus, & leuibus. In lapide namque non est distinguere manifeste rem mouentem à re mota, quia sunt vnum subiecto. Quocirca quando est distinctio, tunc sanè resistentia est inter motorem & rem motam ex parte contrarietatis vtriusque. Siquidem motor mouet rem motam, secundum quod est contrarius rei motæ, quia illam potestate vincit. At res mota mouetur ab ipso secundū quod est similis motori, hoc est vt illi proportionata, quia si non esset proportio hæc non moueretur, & ille non moueret. Itaque quando non est hæc distinctio inter motorem & rem motam, tunc resistentia ex solo medio est secundum Auerroem, & non est resistentia ex parte rei motæ, quæ secundum rem non diuisa ab ipso motore, vt in grauibus & leuibus, in quibus cum mouens & motum sint idem re non potest idem sibi resistere, secus quando re non sunt idem, forma enim non est mouēs neq; materia mobile, sed ipsum graue est vtrūque. ¶ In animalibus autem resistentiam esse duplicem quando mouentur docet, & ex re mota, & ex medio. Ex re mota, quia cum motus proprius animalis sit organicus, quia pars vna mouet aliam, & partes istæ organicæ, & mouens, & mota, realiter distinguuntur, & rursus ex medio, quia necessario pars vna prius impellit aerem, vel aquam quam alia qui admodū cōstat in animalibus, quæ degunt in terra, & in aqua. ¶ Quamobrè argumentum Auempace præptā habet dilutionē, quippe falsum est assumptū, cælos non habere resistentiam, imò habent resistentiā, quā præ diximus. Hanc autē resistentiam nulla virtus finita potest vincere in non tēpore: idcirco motus cælestis fit in tēpore. ¶ Vnde Auerroes. 2. cæli cōm. 28. inquit, Motores corporū cælestiū differunt in potentia & in esse, habentque potentias finitas. Quia si potētia eorum essent infinitæ in vigore mouendi, nō esset proportio inter motorem & rem motā, & non esset differentia inter eos, neq; multitudo, & si ita foret tñ motus

Inter motorem
et rem motā
est contrarietas
et similitudo.

Angell motores
cælorum
resistentiam
habent in motu
cælesti.

Solutio
gu. Maior

Inter motum
& motū quod
do sunt ad
diuisa est cō-
trarietas,
proportio.

tus proveniret in instanti. Vnde colliges si agilitas sanctorum illis praeberet motum instantaneum, agilitas esset qualitas infiniti vigoris, quod est impossibile. Neque valet argumentatio Maioris, quia in vacuo motus in instanti, quippe resistit illi nihil.

Soluuntur argu. Maioris.

¶ **C**eterum haec argumentatio sophistica est. Etenim alia est ratio motus animalium, alia gravium & leuium inanimatorum. Quandoquidem animalia, ut dudum praedocuerat Auerroes, ex duplici causa habent resistantiam in suo motu, & ex medio, & ex propria dispositione. Nempe quia in illis actu est distinguere, partem organicam mouentem, a parte organica mota: inter quas necessaria est contrarietas, ut vna excellat aliam in virtute, & est proportio, & conuenientia. Et ideo quamuis donemus Maiori, resistantiam beatis nullam tum futuram ex medio, non quia tunc vacuum erit, quia plenum erit, at erit resistantia ex dispositione animalis. Quae sane contrarietas, non tanta erit quanta faciat motum progressiuum tardum ut modo: at erit, quae sufficit, ut non sit motus in instanti. Quid quod est finita virtus illa motiua sanctorum, & ideo habet proportionem ad suum mobile, quare non poterit illud mouere in instanti, videlicet, anima non poterit mouere in instanti suum corpus, ut pridem argutabatur Auerroes de motoribus caelorum.

Inter mouens & motum quando sunt actus diuisa est contrarietas, & proportio.

¶ **Q**uod si dixeris lapis moueretur in instanti si vacuum esset, & tamen lapis non est virtutis infinitae, utique propter hoc argumentum quibusdam collibuit finitatem virtutis esse resistantiam. Sed si hoc verum, idem resisteret sibi ipsi, & lux non posset diffundi in instanti, &c. Dices igitur argumento, quod moueri in instanti colligit virtutem infinitam, quando adest resistantia, at vacuum non resistit: & quia graue atque leue solum habet obersistentiam ex medio, ideoque sublata obersistentia motus sequitur in instanti, quare non colligit vim infinitam. ¶ **L**ux vero se diffundendo non mouetur localiter, neque intellectus intelligendo, ideo haec non sunt deducenda in consequentiam motus localis sanctorum. Verum est lucem augeri successiuo motu, at vero diffunditur in instanti.

¶ **B**eata igitur corpora mouebuntur subito, & non in instanti, & istud est quod magis aridet theologis dogma. At verò sunt

theologi, qui contendunt grauitatem futuram corporibus sanctorum, at haec grauitas impediatur a dote agilitatis: nam ad hunc modum theologizat Paluda, quaestione. 4. huius distinctio. repugnantibus Bonauentura, quaestio. vltima, & Durando, quaestio. 7. siquidem grauitas beatis non est necessaria, neque est de veritate naturae. Sed haec ratio infringetur facile, si dixerit aliquis, beatos habituros omnes perfectiones primarias sibi germanas & secundarias. Vnde ornatos capillis surrecturos credimus, & vnguibus, &c. Tamen haec non sunt necessaria nisi ad decorum, ita grauitas est necessaria illis, quia est perfectio corporis mixti, sed nullius usus erit, quia corpora illa erunt summe agilia, ut elementa terra & aqua sine usu grauitatis erunt graua. ¶ **C**eterum Durando fauet ratione cuius haec, si graua essent beata corpora, esset violentum perpetuum, quia violente erunt in sublimi loco, qui est caelum. Hoc argumentum eluet aliquis dicens naturalius esse corpori regi ab anima, & moueri secundum animae imperium, quam moueri ex elemento praedominante. Ideoque quamuis secundum quid est violentum esse graua supra caelestia corpora, verum simpliciter est naturale, quia est secundum animae inclinationem.

¶ **P**orro corpus bifariam consideratur beatum, aut, ut est animatum corpus, aut ut est mixtum. Vtique ut est animatum, vocat in naturam suam quod est secundum animae inclinationem, non tamen, ut mixtum est, vnde Themistius. 3. Physico. capit. 27. Mouentur autem animalia corpora contra naturam saltando. His enim cum gubulenta grauiaque sint, saltus naturalis esse non potest: tamen animalium corpora saltando contra naturam mouentur, ipsa tamen animalia, non dicuntur moueri contra naturam: quia eius principium intra se possident. Corpora vero quia talis motus, neque in eo quod corpora, neque in eo quod graua conuenit, contra naturam moueri probantur. ¶ **A**d quam rationem dicit aliquis hominibus beatis non est violentum esse in caelo, at verò corporibus violentum erit in caelo esse si graua sunt. ¶ **Q**uod verò graua non sint altera ratione suadebo: quippe exquiram num si graua sunt, eandem grauitatem habebunt, quam habebunt mortalia cum erant, an-

Corporis beati duplex consideratio: scilicet, ut est animatum, & ut est mixtum.

Motus anime naturalis, est corpori violentus.

aliam non eandem, essent enim tum ponderosa, quod Augustinus inficiatur sermone. 4. de resurrectione, Surgent ait, sine corruptione, surgent sine deformitate, sine vicio, sine onere, & pondere. Et corpus quod est nunc tormentum, erit tunc ornamentum. Si vero alia tum erit grauitas, vtique quacunque illa fuerit resistet motui. Quod si dixeris impeditur, nonne fatius est si illa est impedienda, illam fateri non futuram. Neque exemplum elementis Paluda. rem absoluit, quia elementa tum in proprijs locis quiescent naturaliter, & hanc quietem non possunt obtinere, nisi suis qualitatibus sint affecta. Et ad istiusmodi quietem, & conseruationem in proprijs locis seruiet elementis, proprijs qualitatibus motiuis & alteratiuis gaudere: siquidem motiua procedunt ex alteratiuis. At vero corporibus beatis nihil seruiet grauitas huiusmodi, siquidem tu fateris esse impediendam. Vnde si perfectio esset cur impedienda a suo vsu? Et perinde est istud dogma asserere, atque si dixeris cum Gersone habitualem fidem afficere beatos, quae alioqui impedita est. Quorsum enim perpetuo laborabit impedimento? Secus autem est de membris genitalibus, quae quamuis perpetuo priuabuntur suo vsu, caeterum sunt de integritate naturae: ideoque illa tum erunt ad integritatem naturae in beato seruandam. Mouebuntur igitur beati motu progressiuo subito, quando illis animus fuerit ambulandi. Verum non propter hoc semper subito mouebuntur, quia possunt & morose progredi si animus tulerit: non enim ex necessitate, sed ex libertate eorum erit motus.

Maior tamen impendet dubitatio de motu non progressiuo, videlicet, quando beata corpora sursum agentur, aut deorsum. Certum enim est beatos in sublimia se posse ducere, aut etiam ad humilia se posse ducere; & post iudicij diem, in caelum ferrentur. Et hic motus non est progressiuus, non enim per scalas ascendent in caelum, aut descendent. Dominus enim Iesus ferebatur in caelum, caeterum sine scalis, sed sua virtute. Quia ergo hic motus cum progressiuus non sit, non enim ambulando ascendent beati in caelestes sphaeras: imo illorum motus hic magis sapiet volatum auium, quando in sublimia se tollunt, aut

ad humilia ex alto sese deuoluunt: ideo forsitan dicet aliquis hunc motum futurum instantaneum. Quia nihil illis resistet, non sane medium, quod ipsi penetrabunt, non pars mouens & mota: siquidem tum non mouebitur organicum corpus vt vna pars, aliam motitet, sed totum simul corpus non organicum mouebitur. Et Scotum loco praecitato cruciat haec dubitatio, an in anima tunc erunt duae virtutes motiuae diuersae, altera organica propter motum progressiuum, alia non organica propter motum non progressiuum. Videtur enim has duas vires inuicem discrepare, quia vis motiua progressiua, est organica: progressio enim non fit nisi mediantibus organis, at vis motiua non progressiua sine ministerio organorum exercetur. Et serpit vltra dubitatio haec, quia cum omnis vis non organica sit intellectiua, illa vis motiua esset intellectiua, non ergo poterit esse motiua secundum locum. Et valde moratur Scotus in diluendo hoc secundo dubio, dicens vim non organicam, si immanenter agat esse intellectiuam, non tamen transeunt: at motus localis est actio transiens. Sed quid, quando aliquid se mouet, vt animal, nunquid motus ille localis est ne transiens actio, non puto: quia in agente recipitur: vnde procedit, facillius dictum est vim non organicam cognitiuam esse intellectiuam. At vero etiam si concedamus vim motiuam, quandam esse non organicam, non subinde consequitur esse intellectiuam, quia vis illa non est cognitiua. Et quidem Angelus mouens orbem, mouet non organicum vt liquidum est. Caeterum vis illa non est intellectiua, vt talis sed motiua. porro autem non est mihi confessum, quod Scoto: vim illam motiuam non progressiuam esse non organicam. Etenim quando beatus volet se deferre ex caelo ad terram, tum mediante corde mouebit partes alias, & subito descendet. Et quamuis inter mouendum se non vtatur ordine illo naturali quem organa in motu processiuo seruant, siquidem totum simul se defert infra, aut supra. Caeterum fatis est, quod motum hunc non poterit inchoare, nisi mediantibus organis, vt corde, & musculis, & nervis, vt auis, quae ex alto se deicit ad ima, aut contra. Et homo saltans ex alto ad terram, aut ex terra saltans in locum sublimem, in saltu non mouetur progressiue,

Anima beatorum habebit duplicem vim motiuam.

Vtrum omnis potentia non organica sit intellectiua.

Refellit Scotus.

Aliqua potentia motiua est non organica.

Beati pro suo arbitratu mouebuntur vel subito, vel successiue & morose.

gma...

Capit.

Matthaei
Ad Col.

Apocal.

De claris
beatorum

at vero vis illa saltandi non fuit exercita in principio, sine organis: ideoque vocanda organica. Quo fit non esse duas vires motiuas in sanctis, aliam organicam, aliam non organicam, vt censuit Scotus. Neque est omnino asperum creditum, si dixeris beatos sensim per aera, vt per caelos posse progredi. Namque Christus sensim ferebatur per aera caelum petens, vt Acta apostolica docent, cumque intuerentur in caelum euntem illum. Nam si subito ferretur, non intuerentur illum euntem in caelum. Porro de questione satis, quia illud disputare an stabunt sancti semper erecti, an sedebunt in caelo. Siquidem Dominus stare dicitur aliquando Acto. 7. nonnunquam sedere a dextris Patris. Quauis istud non propter corporis situm, scriptum sit, sed quia in caelis regnans est paratus praemia tribuere, vel supplicia, pro singulorum meritis, ideo stare traditur: sedere vero propter auctoritatem iudicariam, & vniuersale dominium quod habet in vniuersos.

¶ Scotus credit beatos stantes semper futuros in caelo & nunquam sessuros, & verum est illos non sessuros propter fatigationem ex statione, vt nos sedemus. Verum si ob libertatem voluntatis sedebunt aliquando, sicut ob quietem & pacem, & auctoritatem sedere describuntur seniores apud Ioan. in Apocaly. & Matthae. 19. & Luca. 24. apostolos sessuros ad iudicandum traditur melatet. ¶ Argumenta ante oppositum patent satis ex disertis: ideo illorum solutionibus non est opus incumbere.

¶ Porro autem superest disputatio de dote claritatis, quae exornabit beatorum corpora. Et hanc nolo agitare argumētis, sed citra illorum agitationem rem agere. Et quidem ex scripturis res est in aperto, beatos claritate esse donandos, & luce esse afficiendos eximia: qualis autem erit ista lux vel claritas non est promptum. Dominus quidem, Matthae. 17. specimen exhibiturus in monte Thabor future claritatis beatorum corporum, resplendentem exhibuit vultum suum: & vestimenta candida fecit sicut nix candida est. Et candorem hunc quidam volunt non esse super additum vestimentis Christi, sed esse ex refulgentia lucis, quae erat in vultu Domini: de qua re alibi opportunior disputatio. Praeterea Matthae. 28. angelum resurrectionis

dominicam nuncium fulgentem habuisse vultum instar fulguris, & vestimenta candida demonstrasse legimus, & in lib. Sapien. 5. de iustis scribitur fulgebunt iusti, & tanquam scintilla discurrent. Item que Dominus Matthae. 24. at vero vetus fuit theologorum placitum: cuius hac distinctio. Durand. quaestio. 7. mentionem facit claritatem illam sanctorum esse ex reflexione radiorum solis & lunae, & stellarum. Quia corpora beata erunt valde polita & tersa, & huiusmodi tersitudo faciet reuerberationem radiorum, vt in speculo.

At vero ex scriptura edocemur futuram esse sanctorum claritatem eximiam, ideoque confertur claritati solis & stellarum.

Verum in corporibus humanis non potest esse tanta tersitudo, quae possit tam facere reflexionem radiorum, quae radios sitatem faceret eximia. ¶ Et rursus quia si ex reflexione radiorum procederet ista luminositas, vtique variaretur ex motu sanctorum: siquidem reflexio alia & alia est ex vario situ vel solis, vel illius in quo fit reflexio: caeterum luminositas sanctorum stabilis erit. ¶ Ad haec reflexio radiorum solis adunat luminis radios, adeo, vt igniat, vt speculum est indicio, in quod reflectuntur radij solis, & ex illa reflexione adurens ad motas stuppas. Igitur corpora sanctorum ignirentur, maxime quia Durandus non admittit dotem impassibilitatis afficere sanctos, vt supra est commemoratum. Quod si dixeris diuino miraculo praeseruari, non oportet tamen ad miracula confugere, quando theologus aliter poterit seruare fidei doctrinam. ¶ Forsan alius dicet hanc claritatem esse manifestationem sanctorum, quia tunc erunt omnibus manifestissimi, & Deus illis manifestus: quia non per speculum videbunt Deum, sed facialiter: quia lux manifestat omnia docente Paulo ad Ephe. 5. ideo ob eximiam illorum tum futuram manifestationem, traduntur claritate esse donandos eximia. ¶ Ad deo, vt Greg. 31. cap. Mora. super cap. 28. crediderit, mentes, & conscientias sanctorum, esse tum patentissimas alijs omnibus sanctis: & sibi ipsis.

¶ Porro quamuis hoc verum sit, at vero non solum hac ratione erunt clari sancti, verum etiam proprie vsurpando vocabula lucem, & claritatem habebunt, & non metaphoricè erunt tum fulgentes: siquidem

Claritas sanctorum non erit ex reflexione radiorum solis.

Capit. 1.

Matthae. 26.

Matthae. 14.

Ad Coloss. 3.

Apocal. 4.

De claritate beatorum.

dem diuina oracula hoc aperte innuere videntur. Vnde Paulus de differenti gloria sanctorum edifferens. 1. Corinthio. 15. Stella, inquit, ab stella differt in claritate. Et Danielis. 12. Qui autem docti fuerint fulgebunt, quasi splendor firmamenti. Et ecclesia vtramque lucem & corpora alia alijse-runt fulgentiora. Beata corpora alia alijse-runt fulgentiora. Et animi precatur fidelibus defunctis, dicens, Lux aeterna luceat eis, Domine, cum sanctis tuis. &c. Et subdit Daniel, & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellae in perpetuas aeternitates, vnde docemur quosdam sanctorum maiori id temporis esse donandos claritate, quam alios. Etenim distinxit Daniel inter doctos, & doctores, doctos vocans omnes fideles, qui docti sunt a Deo omnes, credunt enim diuinis verbis. Doctores vero illos appellat, qui fidem & sanctos mores alios doceant. Primi horum splendorem habebunt, at postremi stellae appellantur: at dignior est stella, quam splendor. Porro autem non leuia impendent dubia, si verè habebunt lucida corpora, quomodo Dominus surgens à mortuis primitiæ dormientium non surrexit lucido corpore? Et rursum, lux & color non se admittunt: lux enim etiam si manifestat omnes colores, at lucidum corpus non habet colorem. Color enim est qualitas caelestis & simplex qualitas, quippe non resultat ex commixtione qualitatū primarum: siquidē nimia frigiditas candorem donat, vt nix testatur at nimia caliditas nigrorē, vt Aethiopes ex nimio torridi aestu, nigram gerunt pellem. Si ergo color est qualitas secunda ex mixtione dissoluta, & lux simplex qualitas lucida corpora non erunt colorata. Quamuis enim candor sit color plurimū participans lucem, & nigror exiguam lucem participat, & colores medij mediocrem habent participationem, at vero neque candor est lux, neque ceteri colores. Vnde lucida corpora illa coloris esse a symbola videmus, vt ignis, & lucernae. Quid quod si speculum obieceris radiantī soli, vtique lux in eo tum videtur, non tamen natiuus color chalybis. Nēpe quia lux radians obstat ne natiuus color fundat species suas in visum: quippe à maiori luminositate vincitur. Quod si dixeris quaedam esse lucentia corpora, & colore tincta, vt cicindelae, vtique cicindelarum lux est exigua, vnde nocte duntaxat ap-

paret, & inter diu conditur, & quādo micat noctu, color occulitur. At qui lux sanctorum erit eximia, ergo abscondet omnem illorum colorem, imò & vultus abscondet. Quod si annuis, iam ergo beati inuicem se non videbunt, neque poterūt intueri vultum Christi, neque beatam Mariam virginis. &c. Hoc autem qui affirmasset cogetur detrahare gloriam accidentalem, quae ex aspectu Christi maxima erit futura beatis. Quid quod quod audit fides, ibi intuetur visus Psalm. 47. Sicut autem diuimus sic vidimus in ciuitate Dei nostri. Vnde difficile esse & non ab re iudicabit aliquis, quod proprios colores propriasque possint ostendere figuras, & quod sint admodum lucida. Siquidem oculos catorum colore natiuo affectos inter diu videmus, at vero tum non micant: at noctu micantes sine colore cernimus. Et quidem lux horum oculorum non est admodum radiosa, beata vero corpora fulgebunt instar solis.

¶ Adde istis quia sanctus Gregorius. 31. ca. Corpora sanctorum transparentia. titulo Moralium super capitulo. 28. vide tur docere, corpora tum futura peruia & perspicua ceteris beatis. Ait enim, tunc patebit animus, patebit corporalibus oculis ipsa corporis harmonia. Ceterum si corpora erunt admodum lucida, necesse est esse opaca, vt ignem videmus opacare quae retro illum sunt, & solem & lunam, quae sunt densior pars sui orbis. Etenim corpora diaphana, & transparentia sunt rara, vt luminis sint susceptiua, & sunt lumine infusa, non tamen lucida, vt aer, & aqua. Neque apte dixeris quod Durandus opinatur, per poros esse tum futuram internorum visionem, siquidem beatorum oculi erunt tum acerrimi, ideo per poros, & rimulas, quas corpora beata ex natura sua habebunt videbunt intima illorum vt cor, epar, & omnia intestina. Siquidem ferunt lyncē acutissimis cernere oculis, quae condita sunt intra montium viscera.

¶ Fauetque Durando, quod quidam homines, quos Hispana vox nuncupat zohories intuentur thesauros reconditos sub terram: & quidam venas auri, & argenti intuentur sub terra. Et meminimus me audiuisse, apud Indos esse lapidem, quem qui manu gestauerit, radices arborum conditas sub terra conspicuas

Beata corpora alia alijse-runt fulgentiora.

non emittit non micant

Lux est qualitas simplex.

Corpora lucida non sunt colorata.

Corpora sanctorum transparentia.

Lapilli sunt colorati & praefulgidi.

Matth. 28. Mar. 16.

Lynces zohories Indus

cūas in lapide ceu in speculo habere. Veruntamen non possum subscribere huic placito, quod per poros hęc intimatorum fiat visio. Siquidem, vt omittam alia, pori oīsiū sunt strictissimi, ideoq; nō permit tēt visum videre medullas. Quid quod po ri beati illi luce imbuti visui obstabūt. Et quod lyncē commemorāt fabulosum pu to. Zohories autem non cernūt, quę sunt in visceribus terrę, sed ex frustis lapidū, vel ex puluere terrę, vel alias dignoscūt, sub terra esse metallorū venas. De Indico lapide sit fides apud autores. Lynces au tem eo feruntur penetrare visu parietes, quia docente Plinio lib. 28. quadrupedū omnium sunt lynces acerrimi visus, vn de progressa fabula illas cernere, quę sunt in visceribus terrę: vt visus acrimoniam exaggerarēt autores. In re igitur hac equi dem quid certi statuamus, nobis est incertum. ¶ Est quidē indubitātū beata corpo ra claritate esse donanda: & quod illa cla ritas erit eximia: at verō qualis sit futura illa claritas nouit autor illius Deus. Mea tamen sententia non est superans fidem, quod illa corpora sint lucida, & quod co lore natiuo sint decorata. Siquidem lapil los cernimus pretiosos, vt sapphyrū, adā mātē, smaragdum, crystallum, &c. qui cum fulgore quodam mirabili, colorē vel viridem, vt smaragdus, vel cianæum siue cælestem, vt sapphyrus vel cādīdum, vt adamas demonstrant. Et quod Deus præ stat in lapillis, quid mirum si in corpori bus sanctorum suorum exhibeat? Scio respondebis, in lapillis esse fulgorem ex iguum, at in carbunculo est mirabilis, vt fertur fulgor instar lucernę valde illu minantis, & quando valde fulget, occulta tur color. Verum qui fecit in carbuncu lo simul esse excellentem fulgorem, & na tium colorem, etiam si non simul demon strantur, poterit facere quod simul demō strētur in corporibus sanctorum. Et quid mulieres intrantes sepulchrum nonne vi derunt iuuenem, & ex aspectu cognoue runt esse iuuenem? & nihilominus eius as pectus erat vt fulguris, at fulgur excellen

tem habet splendorem. In quem modū nō est incredibile beatos oculos, qui erūt acerrimi supraque lynceos oculos, quod fulgētes, valde aspectus beatorum discer nant. ¶ Adhęc Exodi. 34. Moſen cornu ta facie descendisse de monte legimus, at hęc cornuta facies erat non ex cornibus animalium, sed ex splendore nimio, qui ex facie Mosaica micabat. Cæterū Aa ron, & filij Israel videbant faciem Moſi, & splendorem insignem illius diuinitus operatum, neque nimia refulgentia obsta bat aliorū visui. Et discipuli Domini vul tum considerant resplendentem tāquam sol. Per quę poteris manuduci, vt vtēun que assequaris splendorem futurum exi mium, non futurum impedimento ocu lis sanctorum, vt nō possint videri distin ctē. Quod verō perspicua scripsit Grego rius illa futura, Beatus Bonauentura hēsi tat: imo non credit illa futura peruia: ne que transparentia, quia ex natura corpo ra nostra non sunt transparentia, sed opa ca. Itemque Durandus in eandem iuit sen tentiam. Gregorium vero exponūt cum Scoto, quod secundum cognitionem in tellectualem omnia erunt perspicua. Ve rum Gregorius non solum animum di xit fore tum patentem, sed etiam corpo ris harmoniam relegendam oculis corpo ralibus sanctorum. Et iuxta hanc ratio nem etiam docebit cuncta futura tū per spicua beatis oculis siue cælestia siue ter restria, imo & inferna. ¶ At si ita est, cur non adijcitur dos alia scilicet, perspicuita tis? quia si dixeris ad subtilitatem hoc per tinere, vtique subtilitas non hoc spectat, sed aliud. Dixerim hoc Deo subesse, vt omnia reddat oculis beatis patentia: & qui crystallum solidā fecit, & pellucidam poterit idem in beato facere corpo re, at verō si faciet mihi non patet: i deoque in diu no arcano hoc cē seo reponen dum.

Matth. 17.

Corpora sanctorum an trans parentia red dentur.

Lapilli sunt colorati & præfulgidi.

Matth. 28.
Mar. 16.

DISTRIN-

D I S T I N.

45. cuius initiū est.

Præterea sciendum, &c.

DISPUTATIO
PRIMA.

Num ignis inferni sit corporeus?

T V I D E B I -
tur alicui forsan non esse corporeum siquidē Augustinus libr. 12. super Genesim capit. 22. supplicia infernalīa putat esse spiritualia, & nō corporalia, vt & præmia sanctorum: iuxta namq; & tristia, quæ animis defunctorū representantur credit esse vel præmia vel supplicia futura. ¶ Et rem latius disserit libro de Ciuitate Dei 21. capit. 10. Tractans enim illud euangelicum apud Lucam. 16. docens diuitem illum epulonem ardere apud inferos, talē putat illam flammam fuisse, quales oculos, qualem linguam epulonis: at vero epulo spirituales habebat tum oculos, quibus videbat Lazarum pauperem recubentem in Abrahamæ sinu. Et lingua, cui refrigerandę guttam petebat aquæ, non erat corporalis lingua: sed spiritualiter ex lingua totum suum spiritum intellexit. Vnde subdit, sic igitur & incorporalis illa flamma, & illa guttula, quam poposcit, qualia etiam sunt visa dormientium, siue in extasi cernentium res incorporales, habentes tamen similitudines corporum. Nam & ipse homo cum spiritu, non corpore, sit in talibus visis, ita tamen tum similem suo corpore se videt, vt discernere non possit. ¶ Ex quibus verbis hoc videtur sensisse Augustinum flammam infernalem non esse veram flammam ignis, sed similitudinem seu speciem igneam: quæ sola sine

igne potest torquere spiritum. ¶ Secundo Philo Iudæus in lib. de congressu quærendæ eruditionis gratia, hanc sententiam docuit ante Augustinum, putat enim infernum nihil aliud esse, quam flagitiosi hominis conscientiam. Vnde ait, Deus in iustam impiamque animam fugatam a se ipso longissimè dissipat, in locum concupiscentiarum ac facinorum, qui locus impiorum vocatur aptius, quam ille fabulosus apud inferos. Reuera enim infernus nihil aliud est, quam vita miseri, scelerati execrandique hominis. ¶ Rursum Origenes tomo secundo homilia. 9. in diuersos Matth. locos ignem inferni metaphoricū censet esse in sola conscientia & memoria afflictione positum quemadmodum eundem indicat Hiero. in hanc sententiā in fine libri. 18. com. in Esaiam. Cui astipulari videtur Augusti. in episto. ad Dardanum, quæ est. 57. Miseriam enim afflictionem appellat infernum. Et articulum fidei tradentem dominum descendisse ad inferos exponit, quia subleuatio miseriae est descensus: nam Dominus post mortem suam, diuinitatem suam ostendit animabus sanctorum patrum. ¶ Cum quibus facit Lucretius lib. 3. de natura rerum.

Cerberus, inquit, & furia, iam vero lucis egenus

Tartarus horriferos eructans faucibus æstus

Qui neque sunt vsquam neque possunt esse profecto.

Sed metus in vita pœnarum pro malefactis

Est insignibus insignis scelerisq; numella Carcer & horribilis de saxo iactus eorū.

¶ In diuersum est Paulus ad Phil. 2. omne genu flectatur cælestium terrestrium, & inferorū, igitur infernus est vere subtus terram: quia distinguitur ab ea regione, quæ est supra.

Disputatio hæc vetusta nimis est, vt argumenta facta priora demonstrant satis. Et quidem, vt à philosophis exordium summam Pythagoricum fuit placitum, centrum mundi esse locum inferorum, inibi que esse carcerem Iouis, quo animæ exuta corporibus pœnas facinorum dabant suorum: vt est videre apud Aristot. cæli. 2. text. comment. 73. Atque etiam in medio mundi, siue in centro ignem locabat: quia cum ignis sit nobilissimum elementorum,

Arg. 1.

Cōfirmatio.

Arg. in diuersum.

Pythago. & Plato, de inferno placita

Tartarus raturum.

Radamanthæac, & nos.

Quatuor mior infernum.

Pythago. & Plato.

torum, medium tenet mundi iuxta Pythagoram, quia nobilissimus est locus mundi medium, ideo nobilissimum locat elementum. Pythagoricum igitur decretum est animas igne torqueri verè, esseque ignem huiusmodi in centro terræ, ideoque infernus hanc partem in sedem sibi vendicat. Plato vero libro de Rhetorica non longe à fine Tartarum credit esse locum puniendis animabus à Deo decretum: esseque subtus terram. Censuit enim Tartarum esse congeriem immensam aquarum non habentem fundamentum, neque firmamentum, semperque fluctuare circa terramque perpetua volubilitate ferri. Habes ex Platone in Phædone indicante Aristot. 2. Meta. capitu. 2. Esseque apud inferos huiusmodi, iudices tres, scilicet, Minoem, Radamantum, & AEacum. Et qui statuunt pœnas animarum illo commigrantium esse Radamantum, & AEacum, Minoem verò esse veluti præsidem: nam quæ ab alijs iudicibus duobus in dubium vocantur ille resoluit. ¶ Tartarus igitur Platoni est infernus locus, vbi aqua animas torquet non ignis, & qui ad Tartarum descendunt, sunt qui grauissimis maculantur delictis, quæ insanabilia cum sint, non puniuntur ad medelam delinquentium, sed ad exemplum aliorum. Libro vero de anima, quatuor statuit flumina infernalicia, quibus animæ exute corporibus torquentur. Indicatque carmen Homeri dicentis. Lõge nimis Baratrum stat sub tellure profundum. Quod & ipse Homerus alibi, & multi poetarum Tartarum dixerunt. Hic autem Tartarus secundum Platonem est receptaculum quoddam, in quod omnia decurrunt flumina, atque inde rursus refluit. Est autem oceanus maximum flumen, quod à Tartaro effluit, & à contraria regione huius Acheron fluit, qui per subterranea loca delatù in Paludè Acherusiã defluit, vbi plerique defunctorum deferuntur purgandi secundum mensuram delictorum palus autem hæc non est carcer perpetuus, sed est locus purgatorius, nam animæ hic detentæ, tandem exeunt purgatis iam criminibus, plus minusve temporis consummantes secundum exigentiam delictorum: & hinc relabuntur ad animalium generationem. Tertium fluium Pyrislegetontem nominat Plato, ex aliorum nuncupatione. Et hic flu-

uius multum continet ignis & vastissimus est, neque miscetur paludi Acherusis. Quartus fluius coloris est cyanæ, & item vastissimus, qui Stygius compellatur, qui prolapsus, Paludem efficit Stygiam. Hunc autem poetæ vocant Cocytum. Ad hos igitur fluios animas censuit Plato defunctorum à dæmonibus de ferri, vel reportaturas præmia aut luituras supplicia docet. Qui igitur non sunt valde mali neque valde boni ad Acherontem deferuntur. Qui verò obstinati in peccatis insanabilibus decesserunt ad Tartarum ire compelluntur. Qui verò ingentia peccata admiserunt, at verò sanabilia, veluti qui contra patrem, vel matrem iniurij fuerunt vel vim alicui intulerunt, aut homicidæ fuerunt in Tartarum commorati per annum, ad Cocytum transmigrant. Parentum vero violatores per Pyrislegetontem transibunt, & per hos amnes ad Paludem Acherusiam peruenient, & ibi clamabunt, coram illis, quos offenderunt, expetentes iniuriarum veniam, quæ si obtinuerint absoluentur ab omni pœna. Si vero illam non impetrauerint tandem ibidem cruciabuntur quoad denegabitur illis venia. Habes igitur ex Platone apud manes esse delictorum pœnitentiam, & peccatorum remissionem, & infernum locum esse subterraneum, & quendam torquentem ex aqua, alium ex igne, & demum quendam infernum esse perpetuum, alium vero temporalem. Et hæc vera esse credit, & non fabulose omnia. ¶ Poetæ autem in hæc eadem carminibus memoriæ prodiderunt, vnde Iuuenalis Satyra. 2. Est aliquos manes, & subterranea regna Cocytum, & Stygio ranas in gurgite nigras. Et Claudianus libro primo in Rufinum. Est locus in faustis, quo cœciliatur in vntu Cocytus Phlegetonque vadis in amœnis. Et Virgilius. 6. A Eneidos. At laua malorum exercet pœnas & ad impia Tartara mittit. Et sunt pleraque alia poetarum testimonia; hoc idem cænentia Marfilius Ficinus in argumento ad Phædonem Platonis, hæc flumina tropologizat ad hanc rationem. Por Acherontem enim subaudit curam & moerorem, quibus animæ quædam afficientur post vitam hanc ob suas cul-

Stygius fluius Cocytus.

Infernus torquens ex aqua, & hic remissior alius ex igne; & hic acerbior.

Tropologia quatuor fluminum poetarum.

Tartarus Baratum.

Radamantus AEacus, & Minoes.

Quatuor flumina inferorum.

in diuer.

thago. & no. de in. no placita

Pyrislegeto fluius.

pas.

pas. Acheron autem respondet aeri & parti mundi meridianæ. Phlegeton verò, igni respondet atque orienti vimque continet puniendi, iræque calorem & feruorẽ punit. Styx verò terræ respondet, atque occasui, odiamque per luctum fletumque punit. Styx vero differt à Cocyto hoc solum, quod Styx ex oriens appellatur, Cocytus verò progrediens. Tartarus vero est vltimus & infimus terræ locus, in quo sceleratissimi nõ medicinæ, sed exempli gratia corripuntur. Et demum flumina ad damones & numina punientia culpas iuxta illorum mensuras credit referenda.

¶ Porro autem hæc vniuersa quæ de fluminibus istis à poetis fabulose sunt conficta illò tendunt, quò homines deterrerentur à committendis delictis ex formidine suppliciorum, quæ Poetæ sub inuolucris flumiorum horum adumbrabant: ceterum quia philosophia symbolica clamat Aristot. lib. Metaph. 1. non est apta disputationi, neque veritatem aperit questionum, ideo istis misis figmentis ad sacra oracula deflectamus stylum: & theologos nostros cõsulamus super dubio proposito. ¶ Et quidem inferni nomen illud sane significat, quòd est in imo vel infra alia omnia subsidet. Et in diuinis scripturis non est vniucum nomen iam enim significat terræ profundam voraginem, vnde in lib. Nume. 16. de quibusdam traditur demersos fuisse viuos in infernum ipsos cū tabernaculis suis: at vero tabernacula non fuerunt demersa ad pœnarum loca. Sed neque corpora quæ humana manserunt in profunda illa voragine, quæ illis fuit hiàs Deo operante. Vnde & sepulchra etiam dicuntur Inferni: iuxta illud Esaiæ. 28. cum inferno fecimus pactum. Quæ verba insolentiam Iudaicam significant, quæ non expauescens mortem cõminatam à prophetis, dicebat se cum sepulchris fecisse pactum, per sepulchrum subaudiendo mortem, cum qua iactabāt se Iudæi fecisse pactum: ideo illam nõ esse formidandam. Neque possumus hunc intelligere locum de pœnali inferno damnatorum, quia Iudæi illi nõ de morte corporali tū loquebantur ex verbis commemoratis se mortem corporalem non formidare insinuantes. ¶ Nonnunquam autem infernus locum damnatorum significat in diuinis misis. Vnde illud dixerunt im-

pij in inferno Sapien. 5. Manifestarius est locus hic significans locum illum sempiterni cruciatus, quò impij sunt deuoluti mortui, & deuoluentur morituri. ¶ Rursum Prouerb. 15. Infernus & perditio coram domino. Quia soli Deo clare notus est locus ille, vbi cruciantur damnati, & quot sunt damnandi. Et quia sociavit hæc duo infernum, & perditionem, & perditio per antonomasiam pœnam illam exitialem denotat, ideo textus hic ad locum gehennalem est referendus. Et in Osea itẽ legimus, Morsus tuus ero inferne. cap. 13. quo loco infernus pœnalia loca significat quæ manent torquẽdos homines. Et quia Dominus illo descendens nõ abstraxit ab illis locis impios à supplicijs, quibus torquebantur, sed solum piorum patrum animas, quas limbus continebat, ideo ait, Deum momordisse infernum. ¶ Ad hæc 2. Petri. 2. sceleratos angelos commemoratur rudentibus inferni detractos in tartarum cruciandos: & aperte sane insinuat hoc testimonium angelos impios esse deturbatos ex cœlestibus regnis ad ima inferorum loca: vbi cruciabuntur perpetuo. August. tamen quæ. ad nume. 29. Petri intellexit in locum hunc de aere caliginoso, & hunc appellasse Petrum infernum credit. At vero considera hunc inferorum locum, etiam Tartarum vocari à Petro, vt itidem à Platone, & poetis appellatur. Vnde & ecclesia vsurpat eandem vocem in defunctorum exequijs canēs. Ne absorbeat eas Tartarus. Nonnunquam autem infernus non locum inferni, sed additos infernalibus ignibus denotat Apocalyp. 20. infernus & mors missi sunt in stagnum. Iam vero vsurpatur pro receptaculo animarum sanctarum ante Christi aduentum. Descendam aut, ad filium meū lugens in infernum Genes. 37. & Iob. 17. Domus mea infernus. Et rursus, quis mihi tribuat, vt in inferno protegas me, et si August. de Gene. ad literam lib. 12. capit. 34. de inferno damnatorum priorem intellexit locum. Quod vero Esaias comminiscitur, Propterea, dicens, Infernus dilatauit animam suam capit. 5. ad gehennam est referendum. Vocatur autem infernus inferior à regio vate, Eruiisti, ait, animam meam ex inferno inferiori. Vnde colligitur alium esse superiorem infernum. Per infernum autem superiorem forsitan intel-

Varia est huius vocis infernus vsurpacio.

Varia significatio inferni.

Conclu

Locus inferni non est taphoricus

Infernus inferior, & superior.

lexit

lexit sepulturam cadaverum, quam esse infernum superiorem, appellat inferiorem vero infernum voluit esse animorum cruciandorum conceptaculum.

¶ Vel per superiorem infernum locum animarum sanctorum, qui olim erat, vel purgatorium locum. Inferior autem infernus denotat infernum gehennalem, cuius frequens mentio est in nouo testamento. Et hunc locum Esaias subintellexit per vocem Tophet capitulo. 30. inquit. Præparata est ab heri Tophet, præparata à rege profunda & dilatata. Nutrimenta eius, ignis, & ligna multa: status Domini sicut torrens sulphuris succendet eam: quem locum nos elucidauimus in elucidationibus nostris ad Esaiam.

¶ Iam verò istis, ut cunque præstructis an notamētis primam capitulo conclusionem.

¶ **Conclusio.** Concedendum est infernum non metaphoricum, sed realem esse locum sub terra à Deo deputatum puniendis animabus sceleratis. Hanc probabis ex diuinis oraculis. Etenim Esai. 14. de Lucifero loquens sub Nabuchodonosor typo. Veruntamen, inquit, ad infernum detraheris in profundum lacu. Profundum autem lacu locum infimum denotat. Et ex textu serie idem colligitur dixerat enim Esaias, Quomodo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris? Cadere autem ex alto est, in imum locum, igitur per infernum Esaias subaudit imum locum. Et Dominus Lucae decimo. Videbam, ait, Satanam de caelo tanquam fulgur cadentem. Quod si dixeris locus ille aeris, quem versant demones relatus ad celorum apices infernus est, quia collatus illis est infernus, seu inferior locus. Hoc fatemur sane, at verò Esaias adiecit, In profundum lacu, ut rem euidentiorem faceret. Et capitulo vigesimo quarto, Visitabit Dominus in illa die super militiam caeli in excelsis, & super reges terræ, qui sunt super terram, & congregabuntur in congregatione vnius fascis in lacum, & claudentur ibi in carcere. Idem utique intelligens per lacum, quod intellexerat supra per profundum lacu.

¶ Quibus concinit ecclesia, in tractu pro defunctis, Libera inquit, eas de profundo lacu, ne absorbeat eas Tartarus, ne cadant in obscura tenebrarum loca & reliqua.

¶ Secundo idem persuaderi poterit ex loeo illo euangelico, ligatis ait, manibus, & pedibus mittite eum in tenebras exteriores. ¶ Est autem inquisitione dignum quid subaudiat Dominus per tenebras exteriores. Namque exterius refertur ad interius: igitur sunt tenebræ quædam interiores, aliæ exteriores. Interiores autem tenebræ sunt mentis cæcitas, & obduratio in peccatis: & hæc dixit esse infernum Philo commemoratus dum ad vtramque agitabatur quæstio partem. Et quidem hæc esse infernalium non abnuimus: at sola hæc esse sceleratorum miseriam, & poenam disitemur. Si quidem scriptura non sola hæc cruciatum esse docet sceleratorum, sed & alia præter hæc quæ erunt externa. Vnde cum ait, Mittite eum in tenebras exteriores, palpabiles cruciatum tenebræ impios denotat. Nam sicut olim Aegyptij palpabiles tulerunt tenebras, propter obstinationem suam, ex qua repugnabant diuinis mandatis, ita impij ob male facta palpabiles atque visibiles sustinebunt tenebras perpetuas.

¶ Vnde Beatus Basilius in oratione de futuro iudicio, quæ est. 23. Ignis naturam ait, esse diuidendam: si quidem ignis, & lucet, & vrit. Impijs ergo erit ignea vis quantum ad ardorem, & vltionem, quæ illos deuret: verò sanctis seruiet ignis quoad splendorem: si quidem lucebit sanctis lux sine vltionis laesione, & vrit impios, sine luce ignis.

¶ Rursum cætera omnia, quæ in sacris commemorantur literis tortura impios non ad metaphoram refert, sed secundum veritatem intellexit futura. Quod enim de verme Marci non legitur, vermem impiorum non esse periturum, itemque Esaias. 66. & Ecclesiast. septimo, de verme vero animali subintelligit. Docet enim quosdam esse vermes venenatos, qui pascentes viuentem carnem, nunquam expleantur quales erunt vermes corrodes viscera impiorum. Augustinus quoque libro de Ciuitate Dei. 21. capitulo nono probabile hoc esse censet.

¶ Porro autem diuini esset miraculi si ignis ille infernalis orbatus esset sua vi illustrandi: ut etiam miraculo dabis, si in caelestibus regnis ignis esset lucens, & non ardens. Ideoque lux erit apud sanctos, quia filij lucis sunt: at lux illa non

Tom. 3. E deuret

Tenebræ exteriores: & interiores.

Aug. In certis est si vermis ille si: animi solius an etiam sit corporalis

Vermis corrodes impios qualis Basilio

Aug. In certis est si vermis ille si: animi solius an etiam sit corporalis

Infernus superior & inferior.

ia signifi a inferni.

Locus Infernus non est metaphoricus.

Infernus inferior, & superior.

deuret sanctorum corpora, vneque solaris lux deurit caelestes globos: quia habent naturam impassibilem, itemque corpora beata: si non ex natura ex dote erunt impassibilia. Ignis vero qui torquetur sceleratos & impios ex materia crassissima & fumosissima succensus non poterit resplendere caligine fumi offundente tenebras, quamuis ex sua natura est lucens. Et istud insinuabat Basilus. Neque omnino erunt expertes lucis tum impij, quia saltē autore Gregorio post Augustinum libro de triplici habitaculo capitulo primo, Cruciatib tunc impijs, & peccatores visio hominum damnatorum & dæmonum, & super omnia ipsius diaboli.

4. Dialo. c. 32.
ex Luc. 16.

Vermes verò illos inferni esse veros non est confessum Theologis: quippe illis indubitatum est, nulla post diē illum postremum futura animalia exceptis hominibus, qui propter animæ rationalis immortalitatem corpora resument immortalia Deo autore.

Vermem autem, quem scriptura commemorat ad stimulum conscientiae torquentem illos iugiter referunt. Namque Sapient. quinto. Pœnitentiam agent intra se impij, & præ angustia spiritus gement.

Vermis conscientie quis.

Hæc rursus conclusio in confesso est apud Gregorium quarto lib. dialogorum capitulo vigesimo octavo, vbi diffinit ignem inferni esse verum ignem, & non similitudinariam, & vere cruciare humanas animas, illasque deurere. Et probat ex Lucæ decimo sexto, quia Epulensis anima conqueritur se cruciari in flamma ignis. Et præter hæc Matthæi vigesimo quinto, Ite in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Si ergo ignis cruciat diabolum, & angelicos spiritus nequam, item poterit deurere animas hominum. Et innuit hanc deustionem esse detentionem violentam ab igne illo gehennali. Et capitulo. 42. infernum demonstrat esse subtus terram, ex Apocalypsi quinto. Siquidem ibidem traditur libri cuiusdam nullum esse inventum soluere signacula, eorum qui erant in celo, neque eorum qui in terra, neque subtus terram, sed solum leonem vincentem de tribu Iuda. Sunt autem angeli, qui in celo, & homines, qui super terram, & animæ exuta corporibus subtus terram.

Verum hic locus non directe docet inferni ignis purgatorium damnatorum esse subtus terram.

Quandoquidem magis videtur referendus ad animas, quæ ignem purgatorium patiuntur, quam ad illas, quæ æternos sustinent ignes. Nam paulo inferius Ioannes subnectit, Quæ in celo, & quæ in terra, & quæ subtus terram tribuere honorem, & gloriam Deo, & agno. Certum est autem animas æternò carceri addictas, nō tribuere Deo honorem: quia superbia illarum ascendit semper diuinum nomen blasphemando.

Porro si purgatorius locus est subtus terram, ex hoc loco Ioannis multo vehementius infernus damnatorum locus erit subtus terram. Si enim animæ iustæ luunt subtus terram pœnas, quas pro sceleribus correctis debent, animæ nō correctæ, quid nisi suas dabunt subtus terram pœnas?

Facit præterea cum istis quod Hieronymus docet versans verba Pauli ad Ephesios quinto. Nemo vos seducat inanibus verbis libro tertio comment. in capitulo quinto non esse probandam sententiam eorum, qui affirmant animas cruciandas solum cruciatibus internis, & hoc illis esse infernum. Etenim quilibet qui peccat hoc laborat tormento, quod culpa ingreditur animus enim inordinatus ipse sibi pœna est. Non solum igitur hæc pœna infernalis est, sed etiam cruciatus ex ternus. Et Augustinus ad Honoratum epistola. 120. idem fatetur tenebris internis, & externis afflicandos impijs.

Et quidem Pythagoras in medio mundi, seu in centro, igne locavit, qui esset carcer impiorum, ideoque igne Iouis carcerem appellavit, v. supra retulimus. **A**d hæc sunt ratiunculae, quæ idem videntur suadere, siquidem decens est vt in terram demergantur torquendi, qui ob bona terrena, caelestia perdiderunt.

Pæterea caelestis beatitudo, habet in sedem & locum proprium caelestia habitacula. Beati, ait, pauperes spiritu, quia ipsorum est regnum caelorum. Et quamuis donemus, vt præ sefert Gregorius Nazianzenus in sermone de plaga grandinis solum contemplationem Trinitatis esse regnum caelorum, at vero nihilominus Dominus orat, volo pater, vt vbi sum ego illic sit & minister meus. Christus autem ascendit in caelum, & se-

Ignis purgatorium subtus terram.

Cor in inferno locus sit subtus terram.

Infernus e corporeus.

Infernus e corporeus.

Pœnae impiorum erunt in ternæ, & externæ corporis, scilicet & spiritus.

Cor in inferno locus sit subtus terram.

Infernus e corporeus.

Infernus e subtus terram.

& sedit à dextris virtutis Dei, ergo Christi membra illo sunt etiam deducenda? Vnde similiter, & si pœna essentialis impiorum sit orbari diuina visione, quam vbilibet sustinere potuissent infernum secum vehentes, at nihilominus est illis deputatus carceris locus, vbi torqueantur sempiterno. Quod si obieceris contra priorem rationem, dæmones non peccasse ex amore temporalium, aut terrenorum bonorum: igitur non sunt deturbandi in Baratrum.

¶ Respondebis affectum diabolicum longissime se distraxisse à diuinitatis amore, ideo æquum est, vt etiam realiter à sede diuinitatis, quæ cælum est, elongetur. Adeoque tenebit Lucifer infimum locum inferni: quippe centrum mundi est quod longissime distat à cælo.

¶ Adhæc Augustinus libro secundo retractat. capitulo vigesimo quarto retractat libro de gene. ad literam. 12. loco iam indicato. Magis, inquit, dicere debuissim, quod sub terris sit infernus, quam cur sub terra esse credatur.

¶ Porro obijcies mihi eundem Augustinum in libro de cognitione veræ vitæ capit. 40. dicentem ignem infernalem non esse corporeum, quia si corporeus esset egeret fomento corporeo, vt lignis, vel oleo vel pice. &c. At verò ignis ille non habebit huiusmodi fomenta, vt liquet.

¶ Rursus si corporeus est, ergo non cruciabit animos, quia animi cum sint spiritus ab igne sunt impassibiles. Et concludens Augustinus dubium hoc inquit, Si ignis corporeus esset ille, vtique animus aliud sumet corpus vbi patitur ab igne: id quod etiam creditum fuit Marfilio Ficino in argumeto ad Platonis Phædonem. Et Augustinus ipse lib. de Ciuitate Dei vigesimo primo capitulo decimo anxius est super quæstionē ista si ignis ille corporeus est, an incorporeus, quoniam si corporeus est, igitur oportebit fateri dæmones corporeos esse ex aerea natura, quia aer pati potest ab igne. Rursus animæ rationales itidem patientur in corporibus assumptis, donec corpora sua reassumserint.

¶ Ceterum Augustinus istis locis dudum commemoratis nihil diffinit, sed rem dubiam trahit. Nam etiam fieri posse docet, spiritus malignos, citra corporale contu-

bernum ab igne posse torqueri. Vt enim anima rationalis in corpore proprio detinetur illud viuificando, ita & spiritus exutus corpore poterit à corpore detineri violenter sine viuificatione. Cui & subscripsit Sanctus Gregorius quarto dialogorum capitulo vigesimo octauo. Augustini. igitur sententia de re hac ea est sententia, quam præscripsimus ex libro secundo retractationum.

¶ Quapropter si sub terris est, vere & non fiete infernus commemoratur esse. Non me latet in scripturis ignem non semper verum ignem denotare, sed tribulationē quamlibet ignem aliquando appellari. Vnde Paulus, Quis scandalizatur, & ego non vror: Et aliàs sæpe phrasis hæc vsurpatur in scripturis. Imo & vulgatus sermo idē probat: Hispanē enim dicimus, estoy entre dōs fuegos. Porro ignis infernalis non est solum angustia interior, sed etiam miseria exterior, vt prædiximus. At huiusmodi angustia superat omnes mundi angustias, & miseria omnes humanas excellit miseras.

¶ Infernus igitur in scripturis sanctis infernus appellatur, quia subtus terram, & lacus, & stagnum ignis, & sulphuris Apocalypsi vigesimo, & Tartarus, & alijs hoc genus nominibus.

¶ Porro si sulphur est illius infernalis ignis materia, vt psalmidicus insinuat dicens, Ignis, & sulphur & spiritus procellarum pars calicis eorum, non est perspicuum. Etenim cum hæc sint mixta quædam corruptibilia: ideo si sulphur esset materia illius ignis, tandem illa materia euanesceret, & ignis cessaret. Nisi dixeris Deum conseruare sulphuream illam materiam alendo igni aptissimam. Et itidem dicendum esset, tum aquas niuales cruciaturas impiorum animas & corpora: siquidem Iob testatur ad calorem nimium transeant ab aquis niuium, & vsque ad inferos peccatum illius capitulo vigesimo quarto. Verum quis dicet tum futuras niues, aut procellas, quandoquidem motus cæli, qui causa est harum meteorologicarum impressio, cessabit. Et locum Iob, alij sic vertunt, vt que terra torrida, & calor absumunt a-

2. ad Cor. 11.

An sulphur sit materia ignis infernalis.

Locus Iob exponitur.

Cor inferni locus sic subtus terram.

Infernus est corporeus.

Infernus est subtus terram.

rga-
btus

enæ impio
merunt in
na, & ex
na corpo
scilicet, &
ricus.

capitulo. 30. hunc textum non ad pœnas infernales detorsit, vt nostrates Theologi, sed ad eos, qui deponentes infidelitatis frigiditatem, ad fidei & charitatis feruentia dogmata percallenda proprio sensu plusquam satis fuisset accedunt: quorum peccatum si impœnitens fuerit vsque ad inferos permanebit. Sola enim peccata, de quibus verè non pœnitemus ad inferos vsque permanebunt. Vnde etiam iuxta vulgatam editionem, non conficitur ex loco isto niuales aquas torturas damnatos: at igneos ardores vbique clamat scriptura mentes impias afflictuos. Nisi obieceris locum illum euangelicum Matthæi octauo. Illic erit fletus, & stridor dentium, at stridor ille ex nimio frigore quo cogentur damnati continget. At vero non necesse est frigus omne ex niualibus aquis exoriri: sunt namque & alia quæ frigefaciunt: siquidem ex sola absentia solis frigiditate corripimur. Quod si insultas ex Hieronymi commentario ad Iob. 24. tractante eundem quem exponebamus locum, & docente duplicem esse gehennam & ignis, & frigoris, itemque in commentaria ad Matthæi de eimû, quia Dominus appellat quandoq; gehennam ignis, insinuans aliam esse frigoris. Vtiq; Hieronymus hæsitando hæc differit, non asserendo. Neque locus conuincit aquis niualibus esse frigefaciendos damnatos, vt colligebam dudum. Neque quia dominus appellat gehennam ignis, ideò consequitur aliam esse gehennam frigoris, vt ita multiplicemus gehennas, vt Plato multiplicabat inferos: vt cecinit Vergilius. 6. A. Eneid.

Ergo exercentur pœnis, veterumque malorum
Supplicia expendunt: alix panduntur inanes
Suspensæ ad ventos, alijs sub gurgite vasto
Infectum eluitur scelus, aut exuritur igni.

Quæ carmina exponens Augustinus. 21. de Ciuitate Dei, capitulo decimo tertio, tribus elementis expiandas animas post mortem sensisse Vergilium ex Platonis dogmate docet. Et acre quidem, in eo quod ait, suspensæ ad ventos. Aqua vero in eo quod ait, sub gurgite vasto. Ignis denique suo proprio nomine expressus

Dplex gehena Hiero.

Plato. in acre aqua & igne locat animarum expiationem.

est, cum dixit, aut exuritur igni.

Porro autem in diuinis malis non legimus gehennam aquæ, vel aeris, sed solius ignis. Neque, quia gehenna ignis commemoratur inde confectarium erit subintelligere aliam frigoris, sed ex eo commemoratur gehenna ignis, vt subaudiamus supplicia damnatorum esse ex vltione ignis.

Quod vero de stridore dentium Matthæus commemorat Augustinus epitola ad Iulianum. 111. videtur sine tropo accepisse, ita vt re vera dentes damnatorum stridebunt præ nimio frigore, & quod fiebunt fundendo lachrymas.

Ait enim, vñ ijs, quibus præparatur dolor vermiû, ardor flammæ, sitis sine extinctu, fletus & stridor dentium, oculorum lachrymæ, tenebræ exteriores sine luce pœna inextiminabilis. Haimon verò Matthæ. præcitatum enarrans locum ad tropum vertit verba Domini, ita, vt per fletum non lachrymosum fletum, sed vehementem dolorem intelligat & per stridorem dentium horrorem ingentem. Vnde ad eam rationem intelliget quod legimus apud Matth. vigesimo quinto, tunc plangent se omnes tribus terræ. Et quidè hoc Haimonis decretum non est improbabile. Et enim diuina scriptura per sensibilia nos deducere volens, ad intelligenda mala ingentia, quæ prement impios, per fletum, per stridorem dentium, per plangitum, &c. nos deducere satagit: vt etiam gaudia cælestia per sensibilia gaudia & foelicia subdemonstrat dicens, Torrente voluptatis tuæ potabis eos Domine: & agnus deducet eos ad fontes aquarum, & id genus innumera. Enimverò quemadmodum admonente Paulo oculus non vidit, neque auris audiuit, neque in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se: excedunt enim humanum captum bona quæ contingent beatis: ad eundem modum mala, quæ vexabunt impios oculus non vidit, neque auris audiuit. &c. Superant enim humanæ mentis vires illa assequi, ideoque ex sensibilibus malis, illa patefacere, vtcunque curauit scriptura diuina.

Quid quod dicet aliquis, si fletus ille futurus est verus fletus ex lachrymis, vti que cum lachrymæ soluant humorem cerebri, fletus ille perpetuus resoluet profus

Stridor dentium & fletus qualis.

Psal. 35: Apoc. 7.

1. ad Cor. 2.

Quæ fontem ex tioris.

fus humorem cerebri, vnde mors accideret impijs, aut dices ex miraculo seruari.

¶ Adhuc si frigore concutiuntur dentes, & membra inhorrescere, & rigere, & concuti est necesse, vt tertia febris aut quartana laborantibus contingere experimur, vt ergo impiorum mouebuntur tunc membra localiter cessante motu primo caeli?

¶ Accedit istis quia frigiditas huiusmodi, vnde procedet? Siquidem niues tum non erunt vel alia argentia, & scriptura ignem commemorat, non algores. Namque quod ex Iob indicabam non ad poenas illas aeternas retulit Gregorius, vt praemonebam. Quid quod non ait, transibunt sed transeat, id quod imprecantis est, non indicantis.

¶ Porro autem istis non oppedientibus non videtur prorsus a ratione abhorrens tum futurum verum fletum, & verum stridorem dentium. &c. vt August. videtur probatum fuisse: vt etiam erit verus ignis, verumque tenebrae euangelio docent ignem, & tenebras exteriores id temporis futuras, per exteriores extimas tenebras intelligens seu densissimas. Homines namque scelestissimi in carceres teterrimos detruduntur, quo magis illorum increseat ex carcere poena. Et si rem expendis hanc facile spectatum habebis cur impij dicantur deturbandi in tenebras exteriores. Quamuis in ea re satis laboratur a sanctis doctoribus varie illas exponentibus. ¶ Verum ex Apocal. 21. didicimus ciuitatem sanctorum illam non egere illustratione solis, vel lunae: nam claritas Dei illuminat eam, & capitu. 22. legimus foris hanc ciuitatem esse canes, & veneficos, & impudicos, & homicidas, & idolis seruientes, atque mendaces. Sunt ergo omnes huiusmodi scelesti homines extra ciuitatem illam beatissimam, quae claritate Dei illustratur, ideoque quia non fruuntur hac Dei claritate, tenebris exterioribus inuolatos describit eos futuros scriptura.

¶ Sunt namque tenebrae istae eodem modo exteriores, quia sunt extra illam claritatem sanctam sanctorum. Quapropter euangelica admonerat oratio. Malos autem foras miserunt. Matth. 13. & Lucae. 13. Vos, inquit, expelli foras. Quia igitur impij extra lucem illam beatorum sint proiecti, ideo proiecti docet Dei sermo in tenebras exteriores, Itemque licet tene-

bras exteriores appellare sensibilem obscuritatem, quam patientur in inferno impij, quae exterior est si referatur ad internam mentis caecitatem, vel nequitiam, qua semper laborabunt.

¶ Quod si quaeris, exterior est comparatum nomen, igitur quae erunt tenebrae exteriorae: quae exteriorae? Nam Augustinus epistola ad Honoratum iam indicata, exterius tenebras peccata esse testatur, exteriores vero tenebras mala corporis, quae homines cruciant impios. Verum forsitan comparatum usurpatur in euangelio pro superlatiuo, vt exteriores tenebrae, sint eadem, quae extimae & vltimae tenebrae. ¶ Quod vero secundo colligebatur solues si dixeris fletum illum non resoluturum cerebri humorem, vt neque ignis ardendo consumet vitalem impiorum humorem. Vnde perpetuo ardebit, & deuret, at sine consumptione Deo operante. Neque hoc miraculum erit tum, quod fuisset modo. Etenim quod Deus ex lege & ordinatione praestat sine miraculo praestat, vt supra memineraui, de venerabili synaxi. Enimvero quia ex Dei statuto corpus Christi adest speciebus eucharisticis, ideo miraculum esse distemur, quod alioqui est mirabile supra naturae facultatem opus. Quia ergo haec lex erit a Deo stabilita, vt impij non corrumpantur siue ab ardoribus ignis, siue a frigoribus, propterea miraculum negamus.

¶ Tertio dices forte non solum dentes a frigoribus concutiendos tunc, sed & membra impia eodem tormenti vexabuntur genere. Vnde autem illis tantus proueniet frigus membra eorum, & facies concutiens, vtique Deus qui est tanti supplicij autor nouit: caeterum vt febricitantibus, ex tertianis, aut quartanis febribus, rigor non ab extrinseco accidit, sed ab intrinseco: quippe medijs aetibus stridentes habent dentes, & rigentia membra, ita & illis poterit contingere.

¶ Neque quia tum cessabit caelestis motus, ideo inferior omnis est negandus motus, siquidem corda piorum & impiorum iugiter pulsabunt. Adhuc non videtur rationabile, si dixerimus illos mutos futuros, imo loquentur & mouebunt linguas suas ad loquelas, vel ad laudem Dei, quod erit piorum, vel ad blasphemiam diuinitatis, quod erit impiorum. ¶ Neque verum

Nō omnia a-
ctio realis
fabit ex cessa-
tione motus
caelestis.

proinde puto, quod omnis actio realis tunc finem habebit finito caelesti motu:

quandoquidem sol verè illuminabit caelestes, & elementarios globos: illuminatio verò actio realis est, & non intentionalis.

¶ Porro discernere, quæ sit materia futura ignis illius infernalis non est mihi spectatum: quia scriptura sulphur insinuat esse materiam illius ignis. Et alibi insinuat carbonem esse, testante scriptura. Cadent super eos carbones, in ignem deijciet eos in miseris non subsistent.

Triplex ignis
discrimē
ex materia.

¶ Observandum autem est ex Aristot. 5. Top. cap. 3. Ignem quendam esse lucē, alium flammam, alium prunam ignis lux est ignis in propria materia subtilissimus qualis est elementarius sub concavo lunari residens. Flamma verò, est ignis extra propriam materiam, sed in aerea materia existens: ignis tandem pruna, est in materia terrestri qualis est carbo succensus. Ignis autem ille, qui deuret impios qualis sit non est in absoluto, at videtur nō esse elementarius, siquidem ille solum est in propria sphaera. Sed videtur flammam esse, quia Lucæ. 16. scribitur, Crucior in hac flamma. Et prunam esse videtur ex loco psalmi dudum indicato. Verū quia neque tunc erunt carbones, quales apud nos, neque ibi erit sulphurea materia, vel aerea quæ inflammetur, alium esse illum ignem à nostro non specie, sed ex materia accidentaliter differentem, forsan qui dixisset non errasset. Vnus quidem ignis erit, & hominibus, & dæmonibus. Matthæi. 25. vt Augustinus dixit de Ciuitate Dei. 21. cap. 10. at verò accidentaliter valde diuersus à nostro, quippe à materia nō fouebitur aliqua: namque docente scriptura inextinguibilis erit, noster autem extinguiibilis conspicitur. Habebit autem inextinguibilitatem à diuina voluntate donante illi incorruptibilitatem, quam quoque donabit deurendis corporibus humanis ab illo. Quod verò traditur apud vatem Esaiam, Nutrimenta eius, ignis, & ligna inulta, flatus Domini sicut torrens succendens eam, non est accipiendum ad eam rationem, vt credamus ligna materialiter esse nutrimenta ignis infernalis aut sulphurem, aut quod ventus aliquis porro vehemens illum ignem agitet, & agitando succendat. Cæterum istis me-

Matth. 3.

taphoricis sermonibus vtitur diuinus sermo, vt per hæc intelligamus, quæ procal sunt à sensibus nostris. Igitur neq; lignorum strues, neque sulphur, aut quoduis aliud oleosum, aut butyrosolum, vel bituminosum erit materia illius ignis, neque ventus aliquis illum agitabit: quia hæc vniuersa mixta cessabunt, cessante caeli motu. Verum, vt demonstraret Esaias illum ignem non defecturum, sed perpetuum futurum vtitur translatio sermone lignorum, & sulphuris, quasi dicat non putatis ignem hunc defecturum, quia nutrimenta non habebit imo habebit se perinde atque si semper habuisset ligna, & sulphurem in nutrimenta, & vehemens flatus illum perpetuo agitasset. Et, vt ostenderet à Deo hunc ignem esse inextinguibilem, & non ex sua natura subiecit flatus Domini, sicut torrens sulphuris succendit eam. Et Iob. 20. traditur, Deuorabit eum ignis, qui non succenditur.

¶ Sunt qui censeant damnatos homines summo torquendos calore, atque summo frigore, & quod hæc duo summa erunt simul in corporibus illis damnatorum.

¶ Quibus ego refragor. Etenim damnati non æquali damnatione sunt plectendi, vt enim in domo caelesti sunt variae mansiones, & varia præmia pro varietate meritorum bonorum: ita in domo diabolica erunt varia supplicia pro varietate flagitiorum, quare non erit summus calor omnibus, aut summum frigus: sed magis & minus deurentur, & algebunt.

¶ Dubitas forsan nunquid dæmones vt ab igne patiuntur, ita & à frigore, item anima ille noxi? Etenim si ab igne affligetur impij homines, qui affliget impios dæmones, cur non etiam ab eodem frigore? Quod si admiseris, vtique tacentibus scripturis, admittes: quia solum legimus, Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius, non, ite in frigus.

¶ At forsan recolens Domini verbum illud, Neque nubent, neque nubentur, sed erunt æquales angelis Dei: inde colliges si homines pij futuri sunt in caelesti regno æquales in præmijs angelis Dei, igitur impij in supplicijs erunt æquales angelis diaboli: ergo si homines torquendi sunt ab igne, & frigore, dæmones quoque eadem luent supplicia.

Verum

Scripturavit
tur crasiatio
sermone ex
sensibus ma-
nu ducens ad
intelligibilia

Isido, plac
de situ in fe
ni non pro
batur.

Nō cruciabit
dānatos om-
nes summus
estus, & sum-
mus algor.

Verum de re hac post hęc erit disertatio & de conclusione prima hæc tenus.

2. Conclusio.

¶ Secunda conclusio, infernum esse in centro vniuersi consentiunt nostrates Theologi, at verò dogma non est ex fide certum. Priorem partem probat calculus theologorum scholasticorum, quibus hoc valde probatum est gehennam in mundi centro locari: quia damnati qui se affectibus elongauerunt quam maxime à diuinitatis amore, quam maxime etiam elongentur à diuinitatis sede, vt supra colligebam. Posteriorem partem suadebis, quia Isidorus infernum non in centro statuit, sed in superficie terræ Antichthonorum, quæ est opposita nostræ habitationi. Etenim Isidor. docuit luminaria futura post diem extremum in eisdem locanda, quibus creata fuere sitibus, vt inquit, damnatis non luceant. Igitur autumat Isidorus non esse infernū intra viscera terræ, quia si viscera terræ continerēt damnatos, sol & luna vbicunque essent non illumarent illos, vt liquet.

Isido. placitū de situ inferni non probatur.

¶ Porro Isidori placitum à nemine probatur. Et quidem superficies illa terræ Antipodarum est non damnatorum habitatio. Et rursus, quia scriptura infernum docere videtur esse in profundo terræ, vt supra colligebam. Ad hæc vox hæc infernus significat quod infra est: verum superficies illa terræ non est infra, sed supra, si cōferatur nostræ: quippe populus Antipodarum est superior, & noster inferior, vt Aristotel. docuit libro de celo & mundo. Nihilominus recte scripsit Thom. in 4. distinctio. 44. quæstio. 3. articulo. 2. quæstio. 3. Infernus probabiliter ponitur sub terra, licet non possit sciri certitudinaliter: vbi sit nisi per reuelationem. Tamen si Thom. in centro esse terræ, ibidem testatur, & alibi. Cæterum in opusculis, opusculo. 10. articulo. 3. etiam si fateatur esse sub terra infernum sequens Augustinum in libro retracta. iam prænotato loco, at verò si in centro sit nemini posse constare docet. At in opusculo. 11. articulo. 24. & 25. adhuc hæsitat de re hac & confessum illi est non esse in centro.

¶ Primo sanè quia centrum est locus grauium, si concauū est illò grauium non possēt deferri. ¶ Secundo, quia esset tum in centro ab exordio mundi concauitas amplissima, quæ conciperet homines omnes il-

lo detrudendos. Etenim infernus non est factus post mundi creationem, sed ab initio sæculi Deus condidit inferos. Esai. 30. preparata est ab heri Tophet. &c. At vero si hoc damus terra rueret tota, quia concauitas illa non posset sustinere terræ tam immensum pondus. ¶ Neque confugiendum est ad miraculum: quia miracula citra rationem, & necessitatē non sunt admittenda.

¶ At vero hæc argumenta non sunt adeo vegeta, quæ solui nequeant. Primo respondebis, grauisimam esse terram, & hanc tenere centrum mundi: cætera autem grauiora si non sunt in centro mundi, satis est si in terra quiescant, quæ tenet centrum mundi. Neque enim fieri potest, vt omnia grauiora occupent centrum mundi, siquidem istud centrum est indiuisibile. Vt igitur fieri poterit, vt vnum indiuisibile occupetur ab innumeris diuisibilibus. Idcirco non omnia grauiora appetunt esse in illo indiuisibili, sed esse illis satis est in loco infimo, quem occupare poterunt. Alias dicere cogemur omnia grauiora esse violenter, quandiu non sunt in centro, quod alioqui obtinere non possunt, vt liquet. Quid quod concuitas illa non erit impedimento descensui grauium vt vides.

¶ Secundo respondebis illam concuitalitatem, quæ est conceptaculum damnatorum, non esse tam magnam, quantam credimus esse terræ circumferentiam. Multo namque minor sufficit, excipiendis damnatis hominibus: siquidem spiritus diabolici non occupant locum. Omnes autem homines impij, quotquot fuerunt sunt & erunt, etiam si sint multo plures, quam pijs homines: cæterum totam terræ superficiem si adessent simul, vt aderunt ad iudicium sistendi finale non replebūt, imò neque maximam illius partem, nedū totam, & forte nō replebunt millesimam partem terræ totius. Quare illa concuitalitas erit tanquam specus quæ dā vastissima: at certum est supra specum terrā sustineri, quia quod inane est ex parte altera, solidū est ex altera. Quid quod forsitan non erit vna sola concuitalitas concipiens omnes damnatos, sed alia & alia, iuxta terræ centrū, & circū circa ipsum: quia huiusmodi concuitalitates si dixerimus varias esse & nō vnā solū, forsitan nō ineptiemus, ne-

Arg. Tho cōtēdētia infernū nō esse in orbis cētro.

Solutio Tho. argu.

que absurdam theologiam inuehemus, au-
ribus nostratum theologorum, vt que-
dam, scilicet, sint superiores luendis mi-
noribus delictis, alia profundiores deli-
ctis grauioribus plectendis. Enimvero si
confessum est theologis infernum damna-
torum esse profundiorum, purgatorio, &
limbo puerorū, & patrum qui olim erat,
vt distincta receptacula distinctione pœ-
narum, & puniendorum denotent, cur nō
infernus damnatorum diuersis distingue-

Infernus sig-
nificat conca-
uitates in-
tas circumsta-
tes mundi cœ-
trum terrifi-
cas & terri-
mas.

tur receptaculis, seu concauitatibus, pro-
diuersitate puniendorum, & punitio-
Huiusmodi autem concauitates seu spelū-
ca tetricæ erunt & terrificæ valde, plene
igne ex materia Deo nota in cōsumptibi-
li tamen, & circumstantur mundi centrū,
siquidem ex nostro, & ex alio aliorum he-
misphærio illō infœlices sunt detarban-
dæ animæ.

¶ At verō si meam forsan desideras de re
hac censuram dixerim tibi me non fugere
re Augustinum dixisse hoc esse incertū
vbi sit ignis inferni, & qualis sit, quem Ma-
gister distinctio. 4. 4. & Damasc. lib. 4. de
fide capit. vltim. est secutus, at verō quod
dixerat lib. de Ciuitate Dei. 20. cap. 16. cor-
rexit libro retracta. vt sæpe meminimus,
dicens esse sub terra, quamuis nihil com-
miniscatur si in centro, aut aliās sit. Et qui-
dem probe Augustinus retractauit, quod
dixerat: quia scripturæ diuinæ hoc proba-
re videntur esse infernum sub terra, siqui-
dem articulus fidei docet Christum de-
scendisse ad inferos, descensus autem ad
inferiora est, vt ascensus ad superiora. Et
Petrus Actor. 2. inquit, Christū surrexisse
à mortuis solutis doloribus inferni. Ete-
nim quia quosdam soluit à pœna infer-
ni, scilicet, sanctos patres, quos eruit Chri-
stus à limbo Petrus dixit Christum solu-

Christus quo-
rūdam soluit
dolos infer-
ni nō omniū
vocat Petrus
dolos pœ-
nas ipsas quas
ferebat san-
cti patres.

uisse dolores inferni vocās infernum lim-
bum patrum. Quanquam ex articulo hoc
non colligitur infernum esse in centro ter-
ræ: quia sufficit si dixerimus quod Domi-
nus descenderit ad inferos, quia ad infe-
riores partes, quamuis non ad infimas di-
cimus Christum descendisse. Vnde Ec-
clesiast. 4. traditur, penetrabo omnes in-
feriores partes terræ, non ait infimas. Cæ-
terum si locum Apocaly. 5. expendimus,
supra commemoratum indicantem, qui
in cælo, & qui in terra, & qui sub terra
non esse dignos soluere signacula libri, &

hos omnes Deo reddere laudem: vnde pur-
gatorium locum esse sub terra colligunt
scholastici Theologi. Quod si locus hic
conuincit purgatorium esse locum sub
terra, vtique vehementius colliget infer-
num damnatorum esse sub terra. Quippe
si animæ Deo charæ, quæ purgant pœnas
suorum antiquorum delictorum sub ter-
ram destinantur expiaturæ: quid quod
Deo infestæ animæ non ad expiandū cul-
pas, sed ad luendum pro culpis pœnas
sub terram deputentur luituræ: At forsan
dices locum commemoratum non con-
uincere, quia est intelligendus cælestes,
& qui sunt in terra nostra habitabili, &
qui sub terra hac nostra sunt Antipodæ
Deo soluere laudes, & neminem ho-
rum esse dignum referare signacula lis-
bri.

¶ Porro siue conuincat locus prædictus
purgatorium esse sub terrā, siue non res-
fert nihil: quoniam duplex quæstio est
de purgatorio, vt de alijs receptaculis ani-
marum, an sit, & vbi sit. Purgatorium au-
tem esse, si non ex loco isto, ex alijs sit eui-
dentius: esse vero sub terra satis congrue
ex loco Ioannis persuadetur indicato. Et
quando locus hic non colligat, infernum
esse sub terra, alios retulimus, qui illud
persuadent: quibus adde locum Esai. 14. in-
fernus subtus exhibet in occursum aduen-
tus tui. Arbitror igitur ex diuinis scriptu-
ris satis haberi infernum esse sub terra: at
verō si in centro positionem habet, id ex
scripturis non est euident, quamuis illis
sit satis amicum dogma. Bonaventura, Ri-
chardus, Petrus de Taran. Henricus Asia-
ticus multiplicant suadelas. legē apud il-
los.

¶ Tertiā conclusio forsan aliquando ani-
mæ quædam impiæ non descendunt ad
centrum terræ puniendæ, sed supra ter-
ram pœnam inferni sustinent. Hanc col-
liges ex Gregorio quarto dialogorum,
vbi capitulo vigesimo quarto narrat quē-
dam eremi cultorem vidisse Lipari insu-
la Siciliæ animam Theodori regis pro-
iectam in illam bullientem ex igne Vul-
cani, quam ibidem proiecerunt Ioannes
papa, & Symmachus Patritius, quos
Theodorus Rex occiderat. Vocat au-
tem ollam Vulcani spelancam montis
euomentem flammam, & sulphurem
iuxta signata poetica signentia Vul-
canum

00113000

in fide obit
vbi in vlt
oig non in
ruted

3. Conclusio

Infern
extrao
ria ex C

Inferor
trina r
tabulos

Villa r
dacia.

4. conc

Inferni loca
extraordina-
ria ex Grego.

canum esse Deum ignis. Vnde ex Vulcano, ignem subaudiunt, vt Isidor. meminit lib. vigesimo secundo Etymo. Quare quædã insulæ Siciliæ Vulcaniæ appellabuntur, quia scatebant igne, vt mons Aethna. Et alia huic institutio seruietia de narrat Gregorius. Huiusmodi autem loca non sunt infernus, cuius meminit scriptura, sed sunt extraordinaria loca, quæ ex Dei sapientissima ordinatione ad correctionem & terrorem viuentium à Deo sunt instituta ad punitionem quorundam hominum, quorum, vt vita fuit maximo scandalo orbi, ita punitio sit orbi lucidissimo exemplo. Ex istis patet assertionem inferorum non esse cõmentum poeticum, vt quidam putant excogitatum ad deterredos homines bestiales à facinoribus patrandis. Nam studio illis erat quos ratione non poterant monere ad virtutem, saltim timore deterreret à vicijs, vt Cicero meminit lib. 1. de natura Deorum dicēs, Quidam totam de dijs immortalibus opinionem fictam dixerunt esse ab hominibus sapientibus. R. P. gratia, vt quos ratio non posset, eos ad officium religio duceret. Vnde Statius in Thebaidæ primus in orbe Deos fecit timor. Et ad rem magis loquens Tullius lib. 3. inuēctiuarum in Cætilinam inquit, itaq; vt aliqua in vita formido improbis esset posita apud inferos, quædam illi antiqui supplicia impijs statuta esse voluerunt, cui subscripsit Seneca tragæ. 6. metro. 5. Ad quam rationem Platonicæ dixerunt vtile esse homines fortes fingere ex dijs genus ducere: vnde ad præclara edēda opera animarentur, vt Alexandrum quidam mentiebantur esse Ionis filium, atque Iunonis. Et verò fides catholica inferos esse exitiæliaque impiorum supplicia non fide, sed veraciter docet, erudita ex diuino sermone, qui epulonem illum ardere in flamma perpetua sine vlla consolatione tradit apud Lucam. 16. Et quamuis ibi non legamus cruciatum illum esse perpetuum, at legimus Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius, &c. vt posthæc vberius disseretur.

4. conclusio. Quarta Conclusio, inferni vocabulum, quatuor habitacula animarum separatarum comprehendit, videlicet, Gehennam & Limbum infantile; & Purgatorium, & Sinum Abrahæ. Etenim Deus 32. Ignis

Inferorū doctrina nō est
fabulosa.

Villa mendacia.

3. Conclusio.

4. conclusio.

ait, est succensus furorote meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima. Habet ergo infernus nouissima, igitur habebit media & prima. Quippe nouissimū refertur ad primum: & vbi est nouissimum, & primum, medium quoque esse est asserendum. Nouissimum igitur inferni est Gehenna: quippe est locus profundior ceteris infernis, & omnium miserimus. Primum autem inferi, erat quendam sinus Abrahæ, quia inferorum hic erat felicior locus, quippe suos tormentis non exercebat incolas, sed solum vexabat diuinæ visceris carētia. Hic locus subintelligitur ex verbo illo Psal. 15. Nō derelinques animam meam in inferno, & non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Etenim anima Christi descendit ad hunc infernū locum: soluitque dolores huius loci, soluens pœnam illam diuturnam, quam sancti Patres ferebāt non vidēdo Deum. Et hoc est quod Acto. 2. dicebat Petrus Christum surrexisse solutis doloribus inferni, vt supra indicabam: nanque inestitudinem sanctorum Patrum, ex non vidēdo Deo, vocat Petrus dolorē. Anima verò Christi non fuit ibi in inferno derelicta, quia diuinitas illam cum triumpho & spolio beato sanctorum animarum eduxit ab inferis copulandam suo felicissimo corpori. Rursus Lucæ Evangelii 6. huius loci meminit. Quippe Lazarus reportatus legitur ab Angelis in sinum Abrahæ hunc: & epulonis anima in loco distantissimo locata refertur à Deo, vt interiaceret ingens chaos, inter locum epulonis, & Lazari. At qui chaos istud vel inter capedō potest bifariam intelligi, aut secundum localem distantiam, aut secundum firmitatem diuini decreti statuentis nullū ex inferno inferiori traducendum ad sinum Abrahæ. Adhæc locus hic insinuatur Zachariæ 9. Tu inquit, in sanguine testamenti eduxisti vindictos de lacu, in quo non est aqua. Obseruabis tamen Hieronymo. 2. cõm. in Zachariam. credidisse hunc locum esse etiam infernū Gehennalem. Motus est ex verbo illo. Ex lacu, in quo non erat aqua exposuit, nulla clementia in illo, nulla miseratio. Et subdit, In hoc lacu inferni morabatur diues ille Epulo, quondam purpuratus, cuius lingua magniloqua pœnarum exurebatur incendijs. Vnde aliquis forsan secum

Nouissima inferni sunt Gehenna.

Loco colligentes inferi locum patrum ante Christi mortem.

Procedit ad locum inferi.

Hieronymus dicitur locum exponitur.

Ad inferi locum.

E 5 reputabit

reputabit sinum Abrahamæ esse Gehennam, aut quod Patrum Limbus non sit sinus Abrahamæ. Porro Augustinus Episto. ad Dardanū, quæst. 77. & Episto. 99. ad Eudodum, & lib. 12. super Genesin vera censet docens, sinum Abrahamæ non esse eadem atque Gehennam. Siquidem ex contextu Evangelici sermonis non est obscurū intellectū sinum Abrahamæ esse locum quietis, & ubi erat Epulo esse locum tormentorum. Ad hæc vastitas ingens interiacens indiculo est hæc non esse eadem. Neque demum ratio fert esse immixtos in eodem loco Dei amicos, cū hostibus Dei atque Diabolo & Angelis eius. Hieronymo tamen respondebis intellexisse esse eundem, quia omnes isti inferi sub eodē ambitu terræ continentur. Quod verò Zacharias lacum sine aqua esse dixit, est verum: quia omnes inferi destituuntur consolatione, non tamē eodem modo. Siquidem Gehenna omnigena referta est miseria, & omni consolatione destituta est, & erit perpetuo. At verò sinus Abrahamæ consolabatur ex spe, tandem videndi Dei, neque igne torrebatur, aut frigore concutiebatur, vt Gehenna. Quod verò Augustinus docet infernum nunquam in scripturis pro bono usurpari, sed semper in malum differendo dixit, & non asserendo: Vel dicito cum Thoma infernum non significare bonum, vt infernus, at Sinū Abrahamæ in bonum usurpari. At infernus, qui Patres excipiebat, vt infernus, significabat illorum merorem & afflictionem, at vt Sinus Abrahamæ pacē, illius loci, & quietem, & spem denotabat. Christus autem suo descensu hunc locum illustras spoliavit illum, & illi finem imposuit. Vnde repudiabis Lutherani dogma tradēs nullum fuisse Sinum Abrahamæ, qui esset locus sanctarum animarum sed esse verbū Dei, cui verbo quia Lazarus fidebat, ideo dicitur Luca. 16. esse in Sinu Abrahamæ. Non tamen me latet sanctorum testimonia esse quædam, quæ videntur insinuare animas sanctas etiamnum esse in quibusdā receptaculis expectantes diem novissimum, quādo acceptis corporibus Deo fruuntur: quo interim non fruuntur sed in sinu quiescentes Abrahamæ, corpora sua expectant in quibus becentur. Est huius dogmatis autor Bernardus exponens illud Apocaly. 6. Vidi animas interfecto

rum subtus altare. Rursum Hirenus in fine lib. 5. ad hæreses. Anima inquit, Discipulorum Domini abierunt in inuisibilem locum, definitum à Deo, & ibi vsque ad resurrectionem commorabuntur sustinentes resurrectionē post recipientes corpora & perfectē resurgentes, hoc est, corporaliter resurgentes, vt Christus resurrexit, venient ad conspectum Dei. Et Iustinus Philosophus lib. quæstio. à gentibus propositarū quæst. 76. expresse docet animam latronis nunc esse in paradiso terrestri cum cæteris sanctis. Et tandem concludit quod nemini ante resurrectionem ex his, quæ in vitā gessit præmium redditur. Et Tertullianus aduersus Marcionem. 4. Eam, inquit, regionem Sinum dico Abrahamæ, & si non cælestem sublimiorem tamen inferis, interim refrigerium præbituram animabus iustorum, donec consummatio rerū resurrectionem omnium plenitudine mercedis expugnat. Et hoc sæpe repetit alijs libris suæ doctrinæ. Quin & Clemens Romanus libro Hypotyposeon, Interim, ait, oportet animas vsque ad diem iudicij extra cælum patienter futuram gloriam expectare. Idem Origenes homil. 7. in Leuiticum ex illo Pauli ad Hebræ. 11. Et hi omnes testimonio fidei probati defuncti sunt non acceptis promissionibus, vt sine nobis consummarentur, probat Abrahamæ Isaac & Iacob, &c. adhuc non esse beatos neque sanctos Apostolos, &c. quia nos expectant, & interim dolent peccata nostra vnde ait, Neque decedentes hinc sancti integra meritorum suorum præmia consequuntur, sed expectant etiam nos, licet morantes, licet desides. Et idem sibi sapit lib. 2. periarcho in hæc verba, Puto quod sancti decedentes ex hac vita, permancant in loco aliquo in terra posito, quem paradysum dicit scriptura diuina velut in quodam eruditionis loco, &c. & lib. 4. Periarcho sibi rursus consentit, & si non tam aperte, vt prius rem hæc doceat. Quibus omnibus subscriptor est Lactantius. 7. libro diuinarum institutionū, cap. 21. Nec quisquam putet animam post mortē protinus iudicari, nam omnes in vna cōmuni custodia detinentur, donec tempus adueniat, quo maximus iudex meritorum faciat examen. Tunc quorum fuerit probata iustitia hi præmium immortalitatis accipient

in ambrasi
ad iudicium
annad

Infernus si
usurpatur in
bonū aliquā
do.

Lutheranorū
dogma de Si
nu Abrahamæ.

An Sinus A
brahæ hucuf
que per seue
ret.

4. lib. 4.

Assertio a
rens anim
sanctas p
diem iud
beandas
hæretica.

accipient: quorum autem peccata & scelera detecta fuerint, non resurgent: sed cum impijs recedentur ad easdem tenebras ad certa supplicia destinati. Victorinus quoque cum Lactantio habet in comment. ad Apocal. exponens verbum illud. *Vi di animas, &c.* Ara aerea terra intelligitur, sub qua est infernus, remota à poenis & ignibus, & requies sanctorum, in qua quidem ab impijs videntur & audiuntur iusti, neque illuc transire possunt. Et paucis interiectis, in nouissimo tempore sanctorum remuneratio perpetua, & impiorum ventura est damnatio, ideò dictū est eis expectate &c. Et hoc idem aiebat Origenes in paradiso terrestri animas sanctorum detineri in diem vsque iudicij, & Lactantius pios, dicens, & impios, non esse iudicandos modo vel ad premium, vel ad poenā &c. Et D. Ambrosius lib. de bono mortis, cap. 10. motus ex testimonio Esdrae. 4. lib. 4. cap. Locum ait, quem petunt omnes animæ exuta corporibus, infernus est, qui non videtur. Diuus etiam Chrysostomus homil. ad priorem Pauli epist. 39. loquens de anima nostra inquit, *Etsi sexcenties sit immortalis admirandis illis bonis sine carne non fruetur, quæ admodum neque poenis punietur.* Cui Augustinus consentire videtur in enarratione Psalmi. 36. post vitam, inquit, nō dum eris, ubi erunt sancti: quibus dicitur, *Venite benedicti patris mei percipite regnū quod vobis paratum est ab origine mundi.* Nondum ibi eris, quis nescit? Sed iam ibi poteris esse ubi illum vlcerosum pauperem diues ille superbus in medijs tormentis, videt longè quiescentem, Et demum parcēs fastidio alijs patrum testimonijs cum prioribus concinentibus superledeo. *At verò assertio est hæretica quæ hoc affirmaret animas, quæ immaculatae ex vita ista cōmigrāt, non statim beati, si culpa vacant, & poenæ non sunt obnoxiae alicui temporali ob delicta commissa, de quibus poenitentes non satisfecerunt viuēdo.* Et quidē verba Petri hoc docent illa, quæ cōpluries indicauimus Christum resurgendo soluisse dolores inferni. Si ergo animæ sanctorum patrum detentæ in custodia Limbi, non sunt liberatae à custodia illa, sed adhuc ibi detinentur conclusæ, ad diem vsq; iudicij, vtiq; non soluit Christus dolores inferni.

¶ Ex loco item Zachariae. 9. idem spectari poterit, Tu autem &c. Si ergo Christus per sanguinem suum soluit vinculos à lacu in quo non erat aqua, qui lacus Limbū denotat patrum, ibi iam non sunt, sed beatitudine perfruuntur. ¶ Quòd si deluseris hæc argumenta, dicens cum Origene, Nicephoro, & Græcis alijs esse traslatas à Christo tunc animas in paradysum terrestrem, obsecro quantū erat hoc emolumentum animarum sanctorum, si quidem illa tristitia atque dolor quo corripiebatur ex non videndo Deo, non ex amenitate paradisi terreni alleviatur? Igitur nō sunt soluti à doloribus suis: non sunt adhuc eduēti ex sua miseria. ¶ Tertio Stephanus adhuc in carne viuens, act. 7. vidit caelos apertos, & Iesum statem à dextris virtutis Dei, si in carne subsistens ob constantiam martyrij, tantum prærogatiuæ munus est adeptus, cur illa postmortem & trophæum est defraudatus? Quid quod Augustin⁹ Mosē opinatur viuendo temporaliter vidisse diuinitatem clarè, itemque Paulum: cur igitur deposita carne illis visio denegabitur diuinitatis. ¶ Dices, videbunt post diem iudicij, sed obsecro quid interim detinet, quominus Deo fruantur sancti? Non sanè culpa, sed neque delictorum poena, quam supponimus expiatam vel per ignem purgatoriū aut per poenitentiam. Si ergo prorsus sunt expiatae à culpa & poenæ, cur non beantur modo? Quondam sanè detinebat, quominus bearentur, quia salutaris hostia, quæ Christus est, nondum fregerat Tartara: ideòque quousque Christus solueret humanæ naturæ debitum detinebantur conclusæ: verum iam soluto illo nihil est quod detineat. Vnde canit Ecclesia, *O salutaris hostia per quam fracta sunt Tartara, redempta plebs captiuata, reddita vitæ præmia.* ¶ Et rursus eadem, *Tuos captiuos redimens, ad dexteram patris resides.* ¶ Quartò Paulus ad Ephes. 1. confedere nos fecit in caelestibus. At certū est tum Paulum nō confedere in caelestibus, qui alioqui in terris agebat. Cur ergo se confedere dixit in caelestibus? An nō quia spe erat certus se cito esse confessurum solutis corporis vinculis? Si autem dies iudicij vniuersalis erat illi expectandus tantaque annorum mora spes protrahenda, cur dicebat se iam confedere, id quod plurimum

4. lib. 4.

Assertio asserens animas sanctas post diem iudicij beandas est hæretica.

Ad Ephe. 1.

rimum distabat, vt fieret. ¶ Quinto, Dñs Ioã. 12. volo, inquit, pater, vt vbi egolum, illic sit. & minister meus. Hęc aut Dñi oratio cur tãtopere producenda, vt dies expeçtetur nouissim⁹, vt ipse sit cū ministris suis? Si ipse iã regnat in celo, cur ministri eius nõ regnabunt modo cū ipso? Cur caput tantã sustinebit moram membrorũ suorum, vt conregnẽt cum ipso? ¶ Sexto, Apocaly. 4. in conspectu throni, & sedentis in ipso agni, erant. 24. seniores, & cap. 7. post hæc, vidi turbam magnam ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, stantes ante thronum, & palmã in manibus eorum &c. Ergo ex visionibus istis in promptu est sanctos iam esse in celesti patria. ¶ Septimo, quia impij statim à morte torquẽtur ob male facta, igitur immaculati continuo beabuntur ob benefacta. Antecedens patet Lucã. 16. de diuite Epulone. Lazarus verò tum non erat beatus, quia nõdum salutaris hostia oblata fuerat in Cruce pro peccatis nostris. ¶ Octauo, Christo capiti est decens similia esse mēbra sua, quã sunt fideles: Christus autem prius fuit beatus secundũ animam, & dein resurgẽs à morte beatus ex corpore, ergo itidẽ sancti fideles. ¶ Quod si obieceris verbum Domini Matth. 25. Venite benedicti, & ite maledicti, vbi videtur remunerationẽ, & punitionẽ tum demum sub iudicio futuram, respõdetur perfectam remunerationẽ sanctorum, & consummatam punitionẽ impiorum in anima & corpore tum futuram. Ideo Paulus ait, Reposita est mihi corona iustitiã quã retribuet mihi Dominus in illa die iustus iudex. 2. ad Timo. 4. ¶ Nono Decretales pistolã Innocẽtij. 3. & Benedicti vndecimi, cõtrariam assertionem cẽu hereticam condemnant. Et Concilium Florentinum contra Armenos tradidit heretici esse dogmatis. Armeni enim tunc, & modo anabaptistã suãsum, habent hunc errorẽ, quẽ secutus est Cornelius Agrippa lib. 2. de occulta Philosophia. ¶ Testimonij patrum respõdebis tum non esse rem hanc decisã ab Ecclesia, vt modo, Quo fit vt sinus Abrahã seu patrum limbus iam no extent post Christi mortem. Guilielmus OKain, & alij impegisse restantur in hanc hæresim Ioannẽ. 22. qui ppe qui publicẽ prædicauerit animas sanctas non habere gaudia celestia modo vs

De baptis & eius esse. ca. Maiores. de presby. non bap. ca. aperta lege Cano aem Benedi. et ad longũ in Marfilio. 4. q. 13. art. 3.

que in diẽ iudicij. Alij contẽdunt Ioã. 22. hoc non decreuisse, & indicant Benedi- Ioã. 22. an do-
ctum vndecimum in sua Decretali tradẽ cœritanitas
tem Ioannẽ non diffiniuisse, sed hanc non beandas
rem decernere cupientem conuocasse ad extremũ
Cardinales, & Theologos, & doctos alios vsque iudi-
cium.
qui de hac re possent dijudicare: quã cū
adornaret Pontifex mortuus est. ¶ At ve-
rò aliorum opinioni hoc parum obstat: si
quidem poterat cẽu doctor particularis
docere dogma præfatum, & ad decisio-
nem Papalem celebrandã conuocare
Ecclesiasticos viros, quorum opera, & cõ-
silio autenticẽ decerneret dogma hoc vel
esse suscipiendum aut reiiciendum. Mar-
silius vero in. 4. q. 13. art. postremo dicẽt
Ioannẽ. 22. ita sensisse, at ex determina-
tione Parisien. Vniuersitatis reuocasse
sententiam. ¶ Porro ad priora, vnde exi-
uit remeet oratio, opus factõ est, quia satis
superq; acutatum est de inferno hoc pri-
mo, siue de sinu hoc Abrahã, aut limbo
patrum. Iam videam⁹ de medio inferno
hic autem non est simplex. Etenim diui-
ditur in infantile Limbum, & in Purga-
torium locum. Sit igitur. 5. conclusio, pue-
rorum conceptaculum proximũ est Ge-
hennã eorum inquam qui sine sacramen-
tali gratia decesserunt, liquidem vtrunq;
cõtinet filios irã, nisi quod Gehẽna filios
habet irã, quã promeruerunt ex proprijs
delictis, ex ppriaq; volũtate patris. Cẽ-
terũ limb⁹ puerilis habet sane filios irã ex
proprio quidẽ peccato originali, verũ nõ
ex propria voluntate, sed ex ppagatione
conciliato, idẽ nõ igne torquẽtur, sed fa-
ciali visione Dei orbãtur. ¶ Quãuis Chry-
sost. elucidãs locũ Paul. ad Ro. 5. quẽdã in-
ferit satis ab hoc dogmate theologorũ ab-
horretia. Præfert enim tria, Primũ pecca-
tũ. Adẽ ad posteros trãsiuit nõ culpa, sed
pœna: quia quãuis propter alterius deli-
ctũ ali⁹ pœnam interĩu liuet, nõquã tamẽ
aliquis ex alieno peccato, peccator existit
sed vnusquisq; ex suo tantũ scelere sceler-
atus existit. Secũdũ est corollariũ huius,
Peccatũ Adã nõ fuit posterorũ anima-
rũ damnatio, sed solũ corporis infirmitas
corruptio, atq; mors. Siquidẽ mors ani-
mẽ illos tãtũ cõsequitur, qui ex libera ele-
ctiõ peccãt volũtariẽ. Mors aut corporis
tã peccãtes, quã nõ peccãtes cõprehẽdit.
¶ Tertĩũ est peccatũ primj parẽtis nihil
nobis dũ trimeti attulit, sed maxima lucra.
Et

Triã dubia
ex Chrysol.
contradicti-
nam de pecca-
to originali.

Chr
exp

Seru
bap
litur

Et quod maximè omnium vrget aduertendum hoc habitaculum infantium est, quod Chrysoſtomus ſcripſit in Homilia ad Neophitos infantēs, non eſſe inquinatos peccato: neque ad remiſſionem peccatorum baptizari. ¶ Porro D. Auguſt. lib. contra Iulianum à Pelagianis credit hunc locum Chryſoſtomi eſſe malè tranſlatum, ſiquidem non ita habet Chryſoſtomus in exemplaribus Græcis Germanis, vbi ſic legitur, ideo infantēs nos baptizamus, quamuis peccata non habeant. Verum hæc Chryſoſtomi, vt & præcedentia verba, ſubaudienda ſunt infantēs non habere peccatū actuale, neq; enim ideo baptizantur, quia credimus peccatis actualibus eſſe inquinatos, vt adulti ſunt inquinati. At vero Chryſoſtomus nō negat infantēs peccato originali eſſe infectos. Et hoc eſt quod volebat in prima aſſertione, vnusquisque ex proprio non ex alieno ſcelere ſceleratus exiſtit. Scel⁹ vocans actuale peccatum, ſcilicet, dictum, vel factum, vel concupitū, contra legem Dei. Et in ſecunda propoſitione docens peccatum Adæ non fuiſſe poſteriorum damnationem, intelligit de Gehennali damnatione, id quod Ambroſius enarrās eundem Pauli locum ad Rom. 5. exponit dicens, Mors diſſolutio corporis eſt. Eſt & alia mors, quæ ſecunda dicitur in Gehenna, quam non peccato Adæ patimur, ſed eius occaſione proprijs peccatis acquiritur: à qua boni immunes ſunt tantū quod in inferno erant, ſed ſuperiori quaſi in libera: quia ad cælum aſcendere nō poterant. Vnde ſeruitus anabaptiſta impudenter collegit, peccatum originale ſolū mortem attuliſſe corpori, non exitium animæ, ſiquidem Ambroſius de Gehennali damnatione loquitur expreſſe. Hęc autem eſt carentia æterna diuini conſpectus, & ignis æternus torquens & deurens. Solum ergo probat Ambroſij ſermo, infantēs decedentes cum infectione originali non eſſe torquendos igni. ¶ Quod ſi adhuc contra prædicta obieceris Theodoretum diſſerentē eundem locum, qui videtur aſtruere peccatum originale tranſuſum in poſteros, non propagatione, ſed ſolum occaſione & incitatione: cum facti ſimus mortales, ex illo peccato, & mortales egemus magna rerum ſubuentione, & præſidijs multis temporalibus, vnde di-

labimur ad anxie quærenda temporalia, & reddimur culpabiles. At vero ſi de peccato actuali autor hic intelligat verba quæ ſcripſit de re hac, vera narrat: ſiquidem peccatum Adæ non tranſmittitur in poſteros niſi occaſione quadam, & incitatione: ſiquidem peccatum actuale, quod committimus occaſionem ducit ex peccato primi parentis, qui peccando amiſit originale iuſtitiam, ſibi & poſteris, qua proſtigata poſteri occaſionem habent committendorum peccatorum. Verum ſi ſermo ſit de originali falſum eſt, quod ipſe putat. Et tenim infantēs non habent occaſionem peccandi ex peccato Adæ. Vnde ſi ſolum occaſione tranſfunditur in poſteros, infantēs ſub infantia de functi innoxij demigrarent in aliud ſeculum. Et innoxij conceperentur, & naſcerentur contra Dauidis oraculum, Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & Pauli teſtimonium, Natura eram ſiſi iſi iræ, ſicut cæteri ad Ephe. 2. Et demum nos plura de re hac ſcripſimus de peccato originali diſſerentes in. 2. Sentē. libro, vbi reieciſimus Pelagij placitum, quod videtur amplecti autor Commentariorum in Paulum, qui Hieronymo inſcribitur, qui imitatione duntaxat emanare commemorat peccatum originale in poſteros: ſiquidem, vt aiebam infantēs eſſent innoxij quandoquidem non imitantur peccatum Adæ, ſiquidem neque verbo, neque facto, neque cogitatu, actuale admittunt crimen id quod hæreticum eſſe alibi ſuſe oſtendimus, & rurſum quia forte alia peccata commiſit Adam, ergo nō ſolum vnū peccatum, ſed omnia Adæ peccata tranſeunt in poſteros, qui peccando imitantur illum. ¶ Secundum autē Pelagium & aſſeclas anabaptiſtas, non eſſet diſſerendum de habitaculo infantium, qui ſine baptiſmali gratia decedunt: ſiquidem iſti nihil damnationis admittunt in infantibus. Et eſſet quærendū ab illis vbi reponūtur iſtę infantiles animæ? Nanq; ſi cælo dixerint nulla ſunt illorum merita nullaque gratia, ſi in inferis, nulla iuxta illos demerita. Nicolaus autem Lyranus enarrans locum ex Eccleſiaſte. 4. cap. feliciorum exiſtimauit eum, qui nōdum natus eſt nec vidit mala, putat infantēs huiſmodi delectabili potiri vita à iudicio finali & multo excedentem intervallo omnes

Durus locus in Chryſoſtomo exponitur.

Chryſoſtomus exponitur.

Seruitus anabaptiſta refellitur.

Trila dubia Chryſoſtomi contra doctriam de peccato originali.

Peccata actualia noſtra occaſionem acceperunt à protoplasti peccato.

Secundū Pelagium nullus eſt lib⁹ puerosexcipiens à morte.

Nicolaus feliciorum.

omnes delicias huius seculi. At verò quā
uis ipse dicat hoc dogma esse verū secun-
dum omnes doctores, non video ita esse,
quia multis confessum est illos torquen-
dos igni: vt suo loco nos dicebamus. Et
quamuis istud nō veri, sed seueri esse do-
gmatis nos credidimus: at verò doctores
Theologi vulgo eos pœna dāni esse ple-
tendos putant. At qui constabunt hęc
duo, aut sibi consentient, potituros illos
summis delicijs, & pœnam hęc passuros,
quæ maxima est pœnarum: Et tenim si tri-
stitia magna afficientur ex non videndo
Deo, in sempiternum, quo modo gaude-
bunt summis voluptatibus? Quod si di-
xeris nullam illis futuram tristitiam, igitur
neque pœna illis erit nō videre Deū:
Nanque tristitia est de his, quæ nobis no-
lentibus accidunt. ¶ Porro quale quale
hoc fuerit disseruimus in. 2. lib. Sententia-
rum & in eundem locum remittimus le-
ctorem. Sufficiat sciuisse in præsentia
pueros, quos mors de medio tulit, sine ba-
ptismali gratia modo, aut sine circunci-
sionis beneficio sub lege, aut sacrificij ali-
cuius præsidio ante legem, illos in rece-
ptaculum proprium quod proximū est
Gehennæ esse excipiendos: propter pec-
cati originalis labē. Quippe inimici sunt
Dei, tantisperdum sine reconciliatione
ex sacramento decesserunt. ¶ Quod si
querat aliquis, quis locus sacer demon-
strabit nobis receptaculum hoc? Et qui-
dem non est promptum istud demonstra-
re ex scripturis, siquidē locus ille ex lib.
2. Regum, cap. 12. vbi Dauid inquit se itu-
rum potius ad locum paruuli filij sui vita
defuncti, quam quod filius remeet ex al-
tero seculo ad locum Dauid, solum pro-
bat, Dauidem potius morte cōmigratu-
rum in aliud seculum, vbi erat anima in-
fantis, quam quod anima illa regrederet-
tur ad seculum hoc, vbi erat Dauid.

Loca sacra
probantia lim-
bū puerorū.

¶ Quia si de receptaculo infantum age-
retur sermo, non diceret Dauid se illo itu-
rum, maximè si puer sub originali dece-
sit, quia incircuncisus videtur decessisse,
quippe septimo die à natalibus decessit.
Quod si contēdat circuncisum fuisse &
præuenisse octauū legis diem, quia mors
vrgebat, nihil moror, quia de huiusmodi
limbo non est modo sermo. ¶ Cæterum
opus nihil est lustrare sacra Biblia, vt inue-
niamus loca hoc colligentia, quandoqui-

dem sufficiūt nobis loca probantia origi-
nalem culpam puerorū. Siquidē hęc cul-
pa illos reddit Deo inimicos, ideo si ci-
tra expiationem obeunt, necesse est lo-
cum petere inimicorum, & non amico-
rum. Igitur cum nō sint inimici ex actua-
li, sed ex originali seu habituali pecca-
to, non eodem sunt vexandi supplicio,
quo illi, qui actuali sunt innodati: quare
aliud locum sibi deputabunt diuertim à
Gehenna. Et quidem locus ille Exod. 22.
Anima, cuius præputij caro circuncisa
non fuerit delebitur anima illa de popu-
lo suo, facile ostendit animas infantium
incircunciforum tum, & non baptizato-
rum modo à morte non ituras in cætum
animarum sanctarum. Hoc enim sibi vult
delebitur de populo suo, quod non aggre-
gabitur populo fideli, vel cætui sancto-
rum. Igitur si expellenda est anima huius-
modi à cætui sanctarum animarum restat
vt alibi sit excipienda, & cum nō deceat
diuinam iustitiam punire peccata plus-
quam illorum qualitas exigat, conficitur
quod neque petituræ sint huiusmodi ani-
mæ Gehennam: aliud ergo habebunt sibi
propriū receptaculum. Et nullum sanè
congruentius, quam proximum Gehen-
næ: siquidem, etsi delicti qualitate, & sen-
sibilis pœnæ cruciatu diuersum est, at ve-
rò æternitate pœnæ essentialis germanū:
quia vtrobique pœna hęc non videndi
Deum perpetuo afficiet incolas horum
receptaculorum. Quod ergo sit huiusmo-
di receptaculum indubitatum mihi est,
at vbi sit, non adeo constat: sed nullibi cō-
gruentius quam vbi Theologorum con-
sensus illud situatum esse asserit.

¶ Sexta Conclusio, Altera pars huius in-
ferni medij Purgatorius locus est. Dixi-
mus enim infernum infimum, seu nouis-
simum, esse Gehennam, supremum esse
Sinum Abrahæ, qui iam non extat: me-
dium verò infernum duas mansiones cō-
prehendere, alteram inferiorem, deputa-
tam infantibus, alteram superiorem, &
hanc Purgatoriū sancti appellant. A pur-
gatorio autem olim erat transitus ad Pa-
trum Limbum, vt modo ad cælestia re-
gna, at vero ab inferno, vel à Limbo pue-
rorum, nullus transitus, quia hęc recepta-
cula, sunt ergastuli perpetua, qualia non
sunt Purgatorium, neque Patrum Lim-
bus: siquidem hic solutus iam est, & illud
soluc-

6. Conclusio.

Locus Pauli
difficilis va-
rie intellectus
à sanctis do-
ctoribus.

tur peracto iudicio nouissimo, Infernus igitur nouissimus, & sibi proximus puerorum infernus, inimicorum Dei sunt receptacula, proindeque æterna est horum miseria: alia vero duo amicorum Dei, nisi quod Limbus erat amicorum Dei, quorum piacula erant expiata, at Purgatorius locus amicorum, quorum etsi piacula culpæ sunt expiata, non tamen piacula poenæ per satisfactionem sunt abolita: ideo ibi expiantur. Limbus igitur patres detinebat, non ob personalia eorum delicta, sed ob debitum totius naturæ humanæ: at vero Purgatorius locus detinet suos incolas, propter personalia debita, non culpæ sed poenæ.

¶ Nos sanè quando de poenitentia agebatur, in 2. tomo huius Quartæ, multa discussimus de Purgatorio loco, quæ huc vocare non est opus. Satis est meminisse Purgatorium esse confessum Græcis & Latinis, & decretum esse tanquam de fide tenendum in utroque Concilio Florentino & Tridentino. Nisi quod Græci non admittunt ex illo loco Pauli, 1. ad Corinth. 3. Fundamentum autem aliud nemo potest ponere, &c. colligi purgatorium. Nempe quia Chrysostomus enarrans eundem locum de Gehenna intellexit quod Paulus commemorat saluus erit, sed quasi per ignem, id est, nunquam corruptetur ab igne. Sunt qui putent expositionem Chrysostomi esse violentam & duram, verum Ambrosius ex Latinis neque intellexit locum istum Pauli de purgatorio igne, aut Gehennali, sed de igne præsentis tribulationis. Quippe hæretici falsas doctrinas instillantes, per tribulationes, quas patiuntur Deo immitte, aliquando respiciunt à laqueis Diaboli, quibus captiui tenentur, & clarè demum cognoscunt sua errata & illa retractant. Et hoc est Ambrosio, Dies domini reuelabit, hoc est, tribulatio Deo disponente immissa demonstrabit errorem hæreticorum. ¶ Verum tamen Chrysostomus ingenuè est falsus Purgatorium, etiam si non nominet Purgatorium. Preces nanque & eleemosynas consentaneè fundi ab amicis pro animabus defunctorum testatur. Lege Chrysostomum Homilia. 32. in Mattheum, & Homiliam in Epistolâ ad Corinth. 4. 1. & Homiliam. 3. ad Philippen. & Homiliam ad populum

Antiochensem. 69. & Homiliam. 4. ad Hebræ. Epistolâ & alibi. Ideoq; incōcinnè Marcus Ephesinus Episcopus putat Chrysostomum non probasse Purgatorium: quia si vocem non ex tulit, rem tamen probatissimam habuit. ¶ Aliud est enim contendere ex loco illo Pauli non colligi Purgatorium, aliud verò non esse ex Chrysostomo Purgatorium. Ideoque tamen, donec hoc Marco Ephesino prædicto; non colligi, non tamen subinde conficitur, Chrysostomum negasse Purgatorium.

¶ Scito autem Lutherum confitendo Purgatorium sibi non constituisse, liquidè ipse negat satisfactionis necessitatē: fidem enim sufficere autumat. Vnde neq; ieiunia, neq; alias carnis castigationes putat esse necessarias, nisi ad exemplum aliorum, non tamen ad satisfactionē pro peccatis, quia fidei omnia tribuit & peccatorum, & poenarum abolitionem. ¶ Quam obrem si nulla debet satisfactio à fidelibus, qui credit sibi abolenda omnia per poenitentia sacramentum, non ratione poenitentia: sed ratione fidei, quorsum est necessarium iuxta Luth. Purgatorium non video. Quandoquidem Purgatorium Catholici confitemur, ad supplendam satisfactionem, quam viuēs in carne de peccatis nobis donatis, non peregrimus. At vero Luth. fatetur Purgatorium esse necessarium, quippe anima fidelis discedēs defert secum fomitem peccati, nam hic fomes secundū Lutherū non soluitur etiam num per fidem, neque viuendo, neq; moriendo: sed in Purgatorio abolebitur secundum eum. Vnde cogitur concedere purgatorium non esse ad exoluendas pro peccatis commeritas poenas, sed ad abolendas culpas. Sed nū fomes ille tum abolebitur per fidem, an per passionem poenæ si solum per fidem, cur in vita etiam fides illū non aboleuit cum tam potens sit fides viuētis quam mortui, imò potentior. Quia post vitam fides non donat culpam mortalem, vt in vita donat secundū eum, si autem non per fidē sed per passionem poenæ donatur fomes, cur obsecro tantum tribuit fidei, quæ alioqui est impotens ad abolēdum fomitem, ab anima quæ iam exuta corpore, fomite torquendam esse neuiquam probabit Lutherus. Rursus errat toto cælo. Lutherus docens

animas

Locus Pauli
difficilis va-
rie intellectus
à sanctis do-
ctoribus.

Conclusio.

Antiochensem
Lutherus sibi
non costat in
re purgatorij

reclinetur
& remouet
etiam in
vita etiam
fides illū
non aboleuit

animas in purgatorio peccare, & esse incertas de sua salute. Quia ait illas semper esse in timore, & horrore poenarum, at timorem foras mittit perfecta charitas. Igitur cur illae sint in continuo timore, latet enim eas quantum durabit tormentorum suorum angustia, necesse, quod sint sine charitate perfectas: & ideo peccato continuo eas laborare concedit: Vnde neque omnes certas esse, & securas de caelesti regno adipiscendo. Lege articulum 38. & 39.

Refelluntur apud Rophensem contra Luth. Porro autem quærere non erit ab re à Luthero, si semper laborabunt peccato, quale erit peccatum? Nam si mortale dixerit, non erunt in Purgatorio, sed in damnatorio, si veniale, nunquid hoc veniale non factum est in purgatorio, an ex vita factum, mortis etiam fuit socium? Vt si forte anima in charitate moriens venialis alicuius nohuit interim poenitere. Si hoc post tempus dixerit, utique fieri poterit veniale illud in purgatorio laxari, ut supra cum de purgatorio igne ageretur questione in propriam de re hac instituiamus. Si vero hoc peccatum esse fomitem dixerit, at fomes non est venialis Luthero, qui nullum confitetur esse veniale peccatum sed omnia esse mortalia. Quid ergo si omnia sunt mortalia, imò & opera bona, quia ex hoc fomite procedunt, delirat esse mortalia, quia concupiscentia aduersatur legi Dei, ideo illam esse mortalem contendit, consequntur ad Lutherum animas purgatorij, esse in mortali peccato adhuc, quod si annuit, igitur non in charitate, sed extra charitatem, & in statu damnationis, & non purgationis sunt.

¶ Rursum concupiscentia ista seu fomes, vel actualis est, & erit inordinatus amor vel odiu reru temporalium, aut habitualis est. At vero animae illae nihil inordinate amant, aut odiunt: si quidem non possunt de nouo peccare, quia sunt extra vig statum quantum ad meritum, simpliciter, aut demeritum. Si vero concupiscentiam habent habitualem, igitur habitus viciosos quos forte post poenitentiam peractam in vita habebant, si contigit tum mors, eosdem habitus viciosos similiter retinent in Purgatorio, vnde pateret difficultatem in amando Deum ex inclinatione habitus viciosi, & sentirent se inclinatas vel ad Auaritiam, vel ad Libidinem, &c. iuxta qualitatem illorum habituum. At quis tam insanus, qui auderet affirmare animas illas inclinari ad vitia priora, quibus viuentes in carne incubuerant. Vt ergo habitus isti viciosi à morte deponuntur omnes deposito carnis ergastulo, ita & concupiscentia seu fomes prorsus aboletur. Ioannes enim tria dixit esse in mundo superbiam vitam, & concupiscentiam oculorum, & concupiscentiam carnis. Vt ergo animae illae non laborant ex superbia vitam, neque ex concupiscentia oculorum, ita neque concupiscentia carnis. Vnde neque prorsus abi erit fomes, si quidem hæc tria sub ambitu fomitis comprehenduntur. Sed iam excurtiarius amplius hoc Lutheri dogma, docens timorem & horrorem, non ignem esse purgatorium. Quia animae timent & turbantur valde, incertae enim sunt de statu salutis obtinendo, & quantum protelabitur turbatio illa, quam patiuntur hæsitant. At Mattheus Flaccus Illyricus, inficiatus esse ignem purgatorium, imò purgatorium nullum esse testatur, ut mordicus defenderet per fidem solam satisfieri Deo de culpis, & poenis. Et ad hæresim de fide consequenter loquitur magis quam Lutherus.

¶ Lutherus autem suum placitum confituit ex officio Ecclesie quod canitur pro defunctis. Libera eas de poenis inferni, ne cadant in obscura tenebrarum loca. Et item, Libera eas de ore leonis, ne absorbeat eas Tartarus. Si autem animae illae essent securae & certissimae de sua salute æterna assequenda inanis esset ista Ecclesie præcatio. ¶ At vero quam delirus sit in re hac Lutherus non est obscurum videre. Etenim si animae sine intermissione in purgatorio peccant, timendo, & horrendo poenas, ut ipse docet, quo modo purgantur à peccato, quæ semper sunt in peccato? Rursum si turbatio hæc, & horror & timor sunt peccata Luthero, obsecro quo modo purgabunt peccata? Inquinantur igitur animae potius quam purgentur ex huiusmodi timore. Et quidem timor iste non procedit ex fomite peccati, ideo non est inordinatus: sed si timor vel horror ibi adsunt sunt ordinati & inculpati, quia sunt secundum rectam naturæ inclinationem, cuius est timere mala sibi aduersantia: vt bruti timent

Refelluntur apud Rophensem contra Luth. Porro autem quærere non erit ab re à Luthero, si semper laborabunt peccato, quale erit peccatum? Nam si mortale dixerit, non erunt in Purgatorio, sed in damnatorio, si veniale, nunquid hoc veniale non factum est in purgatorio, an ex vita factum, mortis etiam fuit socium? Vt si forte anima in charitate moriens venialis alicuius nohuit interim poenitere. Si hoc post tempus dixerit, utique fieri poterit veniale illud in purgatorio laxari, ut supra cum de purgatorio igne ageretur questione in propriam de re hac instituiamus. Si vero hoc peccatum esse fomitem dixerit, at fomes non est venialis Luthero, qui nullum confitetur esse veniale peccatum sed omnia esse mortalia. Quid ergo si omnia sunt mortalia, imò & opera bona, quia ex hoc fomite procedunt, delirat esse mortalia, quia concupiscentia aduersatur legi Dei, ideo illam esse mortalem contendit, consequntur ad Lutherum animas purgatorij, esse in mortali peccato adhuc, quod si annuit, igitur non in charitate, sed extra charitatem, & in statu damnationis, & non purgationis sunt.

Mattheus Flaccus à Luthero in re purgatorij dissentit.

Concupiscentia fomes & habitus abolerentur ab animabus purgandis statim à morte corporum.

Mattheus Flaccus à Luthero in re purgatorij dissentit.

Animæ deposito carnis ergastulo. sibi sunt notissimæ.

Purgatorium Lutheri, est inquinatio.

ment mala lædentiā citra culpam, quia non ex fomite inordinante, sed ex natura hoc faciunt conseruante. Et secundum Aristotelem timere quando oportet, & quomodo oportet actus virtutis est, tantum abest, vt viciosus sit, & obiurgat Stoicorum indolentiam, & impassibilitatem. Nisi velit Lutherus timentem & pauentem Christum carpere, quia timor ille in vicio erat, quod absit. Quid quod nemo timet, quod patitur, sed quod proximum est, vt patiat. Est enim timor non de præsentī, sed de futuro grādi malo, quod iam iam futurū esse creditur, igitur animæ illæ pœnas quas patiuntur non timent, sed de illis tristantur. Et huiusmodi tristitia vehemens de illis est horror. Neq; enim horror est quia incertæ sunt de præmio æterno assequendo, vt Lutherus autumat. Enimvero nihil est, vnde ipsas credamus laborare incertitudine. Nos enim interim dum viuimus, multa habemus quæ turbant nostrā spem de assequenda palma illa æterna, & meritum nostrorum incertitudo, quia nemi ni euidentis est se potiri meritis, aut se esse Deo gratum, vel charum, vt Concilium testatur Trident. Et nulli est spectata sua charitas, aut gratia. Rursus lapsus sunt frequentes, pericula peccandi quotidiana, infirmitas ingens, & inclinatio ad peccandum promptissima. ¶ Porro animæ illæ sunt iam extra pericula omnia, quia carnem exuentes exuerunt simul carnis molestias, & mundi blandimenta, & diabolica tentamenta. Adde quod ipsæ sunt tunc sibi notissimæ, quia iam animæ seipsas euidenter aspiciunt, & non à posteriori per opera sua, vt modo, vnde vident clarē suam fidem, suam charitatem, atque spem. Et quia spes est, spectatio vitæ æternæ ex meritis, & gratia Dei procedens, quia tunc gratiam suam vident, & merita agnoscunt sperant se certissimè aliquādo beandas, & quid interdum detineat sciunt, scilicet, reliquie peccatorum, hoc est pœnas exoluere debitas. Neque verum est eas omnino latere, quanta sit sua futura mora in pœnis, quia aduertentes sua peccata, & qualitatem illorum poterunt plus minusue considerare protelationem pœnarum. Et quidem tristabuntur si magnam moram crediderint futuram, at hæc tristitia non absorbebit illas,

aut confundet vel turbabit turbatione culpabili, vt retur Lutherus. Imò, quia in charitate Dei sunt, & sine carnis fragilitate molestante, a quo ferent animo suas pœnas, quia vident illas fuisse iustissimè à Deo sibi inflictas, ideo æquissimè illas tolerabunt. Quid quod certò credunt se iuuandas Ecclesiæ precibus & sacrificijs, & certæ sunt etiam Ecclesiam quotidie illas iuuare. Et continua leuatione quali quali, quam in seipsis sentiunt aduertunt Ecclesiæ sollicitam curam in iuuandis illis. Et quia quando viuebant Ecclesiam sedulo curam habere mortuorum aduerterunt, hoc solabatur illas. Ad hæc si Angeli custodes, curabāt suos alumnos viuētes, quid ni mortuos consolabuntur, & docebunt multa, quæ conferunt illorum solatio? Non ergo turbatio adeo vexat animas illas, vt distrahat eas ab amando Deo: aut adeo infigit illas in tormentis, vt alia non possint considerare, nisi tormenta. Quandoquidem Luca sexto, Diues ille superbus flammis inferni ardens, nihilominus inquirebat refrigeria ardoris ab Abraham, & sollicitus erat ne sibi confanguinei illò deturbarentur vrendi. Quid quod animæ Purgatorij non distractam gerant mentem sed flammis ardentes Deum ament, vt oportet amare, & æquanimiter tolerant supplicia ad luendas exactorum delictorum pœnas. Et quidem fabulatur Lutherus, charitatem harum animarum esse imperfectam, dicens, quia timidæ sunt. Etenim perfectio charitatis duplex est, aut ex gradu, aut ex statu, si de gradu agatur fieri potest animas aliquot, ibidem existentes, gradualem intensionem charitatis non modicam habere. Cæterum si de statu sit sermo, dubio procul illarum charitas perfecta est, quippe quæ lapsibus non est obnoxia: quia animæ illæ iam sunt impeccabiles. Si ergo charitas perfecta non admittit timorem, vt ipse credit, animæ illæ vacabunt à timore, quia perfectam habent charitatem, status noui qualitate illud exigente. Quod si non esse securas contendit Lutherus animas illas de consequendo regno cælorum, vnde erunt formidolosa exquiramus ab ipso? Num ex culpaquam cōmittunt, at impeccabiles sunt. Num quia dubitant de diuina misericordia, aut diuina

Turbatio aut marū in purgatorij est in culpa, etc.

Perfectio charitatis duplex aut ex gradu aut ex statu.

Postquam...

atthe Flac
s à Luthe
in re pur
torij dillen

Animæ depo
sito carnis
gastulo. sibi
sunt notissi
ma.

Purgatorij
Luthe. i. est
inquinatorij

*Animæ quas
lustrat purga-
torius ignis
perfectâ ha-
bent charita-
tem ex statu.*

na iustitia? at dubitare non possunt,
quia fidem hinc detulerunt secum? &
limpidiorem habent mentem ad cogno-
scendâ diuinitatē, quâ vnquâ habuerunt.
Si viuētes in carne nō dubitabant, quan-
do tot ac tantæ fallaciæ erunt occasiones
illis submotis cur dubitabunt?

¶ Istis tamen adde Græcis non fuisse con-
fessum, animas hæc, purgandas ex igne
vero, & reali, confitentur sanè Purgato-
rium, at quod ex igne sit non habent in
confessio: vt est videre in Concilio Flo-
rentino. Tradunt autem animas luere
pœnas pro culpis, quia locum sortien-
tur tenebrarum, & multi laboris & an-
gustia. Vnde quidam credunt Theologi
catholici, nihil referre ad fidem, si pur-
gatorius locus sit ex igne, vel alio quouis
tormenti genere, modo credamus pur-
gatorium esse. Cæterum admodum con-
sentit cum ratione purgatorium locum
ignem verum habere, sicut & infernus
habet: siquidem infernum ardere igni
Matthæ. 25. didicimus. Discedite à me.
Ite in ignem æternum, at purgatorium
& infernus iisdē tormentis cruciari suos
incolas excepta perpetuitate, commu-
nis est Theologorum confessio. Et mi-
rum est Lutherum hoc probare dogma,
& sui oblitum purgatorium fateri esse ti-
morem & turbationem. Et equidem si lo-
cum illum Pauli, saluus erit quasi per ig-
nem, cum Augustino intelligamus, de
purgatorio igne, dubio procul purgato-
rius ex igne purgat animas illo delatas.
Verum quia neque Chrysostomus, ne-
que Ambrosius ad illum ignem retule-
runt, vt diximus, ideò ex loco Pauli non
est irrefragabile argumentum quod pro-
bet ex igne purgare. Et subit mirari, cur
Augustinus rem dubiam traxerit, vt su-
pra indicabamus de igne inferni an sit
corporeus, vel spiritualis? quando de ig-
ne purgatorio constanter Psalmo sexto,
& 37. affirmet esse verum ignem.

*Dubitatio in
verbis Aug.*

¶ Est porro purgatorius locus aliquando
extraordinarius, vt Gregorius refert li-
bro quarto Dialogorum, & hunc non es-
se ignem, sed aliud quodcunque tormen-
ti genus possibile est. ¶ Sed ait, qui-
spiam, si idem genus tormenti subeunt
qui in Gehenna patiuntur, & qui in pur-
gatorio, igitur, vt in Gehenna est frigus,
& ardor, ita & in purgatorio: & forsan

ita est, at verò quia scriptura non adeò
expresse declarauit pœnas Purgatorij,
vt inferni, ideò nihil certi possumus sta-
tuere. Et rursus in inferno nullus est or-
do, Iob decimo. at in Purgatorio est or-
do, quia vbi charitas Dei est, ordinem esse
est necesse. Sed obijcis imò Infernus
ordinem habet, quandoquidem quilibet
pletur iuxta mensuram delicti,
iuxta quam erit plagarum modus, Deu-
teronom. 35. Item maximus ordo est iu-
stitiæ diuinæ, at ibi exercetur diuina iu-
stitia. ¶ Respondebis, quoad hæc esse
summu ordinem, verum quoad alia
non est ordo, sed confusio maxima, nan-
que neque filij amant ibi parentes, neque
contra, imò summè odiūt, neq; viri vxo-
res, neque vxores viros, neque amici ami-
cos, &c. Rursus non est ordo, quia spiri-
tus rationales, qui creati erant ad laudem
Deo concinendam, diuinum numen
blasphemant ibi iugiter, & qui erant
creati ad æterna gaudia æternis torquen-
tur mœroribus. ¶ Forsan subibit te
dubitatio, quid ergo si tanta est tormen-
torum vicinitas Gehennæ & Purgato-
rij, cur non erunt etiam locali vicinitate
sibi proxima? Et sunt qui hoc opinentur,
vt Petrus Paludanus distinct. 45. quæst.
ultima, vt ignis inferni, & purgatorij cō-
tinuentur. Et rursus quia pueri si essent
iuxta infernum essent in loco pœnali se-
cundum sensum, quippe tenebrarū opa-
citas illis esset, quam molestissima, ideò,
illorum receptaculum arbitratur esse in
terrena superficie, vel ad superficiem ter-
ræ, vnde lumine solari potiri valeant. At
verò animæ puerorum modo non mole-
stantur, fortè ex tenebris. At acceptis cor-
poribus quomodo erunt in superficie ter-
ræ, quandoquidem aquæ cooperient to-
tam superficiem terræ inc latet. Neque
video quomodo terra reddetur crysalli-
na manente illius natura. Idem opinatur
Ioan. Maio. dist. 44. quæst. 3. ad finem, &
Rophen. 37. art. contra Lutherum. Nam
apud Bedam quidam ad vitam reuersus
relatis his, quæ viderat, purgatorium do-
cet esse inferno vicinum. Cæterū vulgo
Theologi diuersum docent, vt Thom.
hac distinctio. quæstio. 1. artic. 3. & Bona-
uent. idem insinuat quæstio. 2. artic. 1. id
quod supra nos sectati sumus. Quia vide-
tur verosimilius: siquidem damnati sunt
omnes

Purgatorij
est supra
bū puerorū

Exponitur lo-
cus Iob.

De loco lim-
bi puerorum

Non est de
dester el
le sitas pur-
gatorij.

Purgatorium
est supra lim-
bā puerorum

omnes & pueri, qui in Limbo, & adul-
ti, quos recipit infernus, damnatione
æterna: & inimici sunt Dei, orbati sem-
piterno gratia Dei, & gloria. Solumque
discrimen est quod infantes non dam-
nantur ex pœna sensus, Gehennales ve-
rò homines illam patiuntur.

¶ At verò qui lustrantur purgatorio igne,
etiam si ad tempus orbentur gloria,
non sempiterno, tamen gratia Dei alio-
qui sunt præditi. Et quamuis pœna sen-
sus torqueantur non tamen perpetuo: &
amici sunt Dei & sanctorum angelorum
& illos inhabitat Spiritus sancti gratia.
Quapropter illos magis aridet à vicini-
tate damnatorum distantes esse concede-
re, ut sicut gratiam Dei, & spe gloria, ita
& loco distent. Quamquam non est hoc
tanquam de fide decretum, quia scriptu-
ra nusquam hoc docet, ubi sit purgato-
rium, & ubi sit Limbus iste, ut supra di-
ctum est.

Non est de fi-
de iste vel il-
le situs pur-
gatorij.

¶ Visio autem illius, quem
inducat. Beda plenam probationem non
inducit, quia Canonica, vel Prophetica
non est, etiam si Thom. in. 3. distinct. 22.
quæstio. 2. videtur alterius placiti Lim-
bum puerorum esse supra Purgatorium.
¶ Respondere iam restat argumento Lu-
theri, quod inter reliqua est robustius. At
verò si Ecclesiæ autoritatem profert in
argumentum, discat ex Ecclesiæ autori-
tate se nugacem esse in eo quod affirmat,
animas in Purgatorio non esse securas.
Audiat ecclesiam in precibus secretis pro
defunctis inter celebrandum diuinum sa-
crificium. Qui nos, inquit, præcesserunt,
& dormiunt in somno pacis. Si ergo ani-
mæ illæ dormiunt in somno pacis, quomo-
do non sunt securæ de sua salute? Quæ
pax esset obsecro illis, si formidine ve-
xantur de adipiscenda salute, imò mul-
tum illis secum bellum, si incertitudine
laborant assequendorum gaudiorum cæ-
lestium. Ecclesiæ verò orationem illam,
Ne absorbeat eas Tartarus &c. Rophen-
sis eò dictum putat, quia Purgatoriū est
vicinum inferno: verum qui soluat argu-
mentum vicinitas hæc non video. Nam-
que refert nihil vicinitas hæc ad euacuan-
dum argumenti difficultatem: siquidem
si certa est Ecclesia quod non absorben-
tur, cur orat si incerta est, ut igitur nõ sunt
securæ animæ illæ id quod Lutherus con-
tendebat ex suo argumento. ¶ Dixerim

igitur Ecclesiam ex præce sua hoc solum
velle affectum charitatis suæ demonstra-
re, quem gerit etiamnum in defunctos fi-
deles, eundem esse, quem gerebat in eos-
dem viuētes. Quia quāquam illi iam sint
extra Ecclesiæ dominium, non tamen il-
los habet Ecclesia extra affectum suum.
Quia ergo Ecclesia est sollicita circa suos
fideles ne demergatur in Tartara, & ideo
hoc sollicitè studet, precibus ad Deum su-
sis pro illis, & idem monitus erga fideles
agēs. Ne putet igitur aliquis Ecclesiā qua
si suorum oblitam defunctorum alium af-
fectum iam gerere, ideo, ut demonstret
eundem, idem precatur pro defunctis fi-
delibus, quod precabatur pro viuīs fide-
libus. Non ergo quia incerta est Ecclesia,
quod purgatorij animæ saluabuntur, aut
quia animæ illæ sunt incertæ de sua salu-
te, ideo commemoratas fundit Ecclesia præ-
ces, sed propter causam præscriptam. Cæ-
tera argumenta Lutheri sunt nullius effi-
caciæ si diserta recolis, non omnem timo-
rem esse culpabilem, seu horrorem, neq;
omnem turbationem esse noxiam siue vi-
ciosam. Nonne Maria virgo turbata est,
Lucæ. 2. & citra vitium. ¶ Septima Con-
clusio, Peracto iudicio vniuersali non erit
purgatorius locus: sed solum erunt tria
receptacula, vnum sanctorū, & duo dam-
natorum. Hæc prompta est ex præhabi-
tis. ¶ Siftendus autem hic paululum gra-
dus: quia ex lectione sanctorum docto-
rum, quædam sunt, quæ huic conclusioni
aduersari videntur. Enimvero Origenes
Homilia. 14. in Lucam tractans verbum
Lucæ. 2. Postquam impleti sunt dies pur-
gationis Mariæ, facile docet post finalem
resurrectionem nos egere purgatione,
Puto ait, quod post resurrectionem ege-
mus sacramento eluente nos, atque pur-
gante (nemo enim absque sordibus resur-
gere poterit) neque vllam posse animam
reperiri, quæ vniuersis statim vicijis ca-
reat. Hoc autem dogma probatum vide-
tur fuisse Ambrosio cōm. ad Psalm. 36.
exponēti locum illum, Gladius ipsorum
intret corda ipsorum. Ait, enim omnes,
qui sunt, qui fuerunt, & erunt homines,
excepto vno Christo, examinandos, &
aliquo modo vrendos, & probandos igne
conflagrationis mundanæ in die iudicij.
Probatq; ex Psalm. 16. Igne nos examina-
sti, igitur omnes sumus igne examinādi.

Non omnis
turbatio ani-
mæ est vicio-
sa.

7. conclusio.

Durū sancto-
rum loci.

Secundo, Malach. 3. Sedebit confians, & purgas filios Leui. Tertiò, Transuimus per ignem, & aquam, & deduxisti nos in refrigerium. Quarto, quia eiectis primis parentibus ex paradiso, posuit Dominus Deus igneum gladium in custodiam eius vt denotaret, neminem paradysum caelestem penetraturum post peccatum, nisi per ignem. Dicit autem per ignem conflagrationis vrendos quosdam, alios exurendos. Et quidam magnam ducent moram in igne, alij modicam. Petrus & Paulus & Ioannes Baptista, isti non demorabuntur in igne, quia modicum habent vitij, quod excoquat ille ignis, alij verò maiores moras agent, qui plus habent quod excoquatur, & erunt instar plumbi, cui immiscetur parum argenti. Qui verò nihil habebunt virtutis sicut stipula exurentur.

¶ Rursum Hilarius in comment. Psalm. 118. videtur contestari idem, quod Ambrosius, quamuis non ita aperte. In iudicio, ait, diuino nobis ille ignis indefessus subeundus est, in quo subeunda sunt grana illa expianda à peccatis animæ supplicia. ¶ Item Origenes in Psalmum trigessimum sextum aperte docet tam bonos omnes, quam malos post vitam hanc adituros ignem Gehennalem, ex quo boni impune & absque læsione euadent, mali verò, quousque purgationem suorum delictorum expleant, ibi detinebuntur. ¶ Et confert illum ignem mari rubro, quod Aegyptij, & Hebræi penetrarunt, at Hebræi illud pertransierunt illæsi, Aegyptij in eo sunt demersi. Exodi decimo quarto, & Homilia decima tertia in Hieremiam, idem amat dogma, docens baptismum alium esse in spiritu sancto, alium igne. Matthæi tertio. Beatus, inquit, qui lauacrum accepit spiritus sancti, & ignis lauacro non indiget: miserabilis autem & omni fletu dignus, qui post lauacrum spiritus sancti baptizandus est igne, per ignis baptismum, ignem conflagratorium in die iudicij intelligens. ¶ Et Hieronymus libr. commen. in Amos tertio, Vocatus, inquit, ignis ad iudicium deuorat primo abyssum, hoc est, omnia genera peccatorum, ligna, fœnum, stipulam. Et postea comedit simul partem, hoc est ad sanctos illos peruenit, qui in peculium Domini, & in eius

parte reputantur. Tempus enim est, vt iudicium incipiat à domo Domini &c.

¶ Porro autem dogma istud est à veritate fidei alienum: siquidem anima Petri & Pauli, & omnium, qui iam cum Christo regnant prorsus sunt inculpatæ, siquidem liquid sordium erat, ignis purgatorius deterfit, igitur cum resurgent in nouissimo die nihil habent extergendum. Nisi dicas, tunc ex vnione noua cum corpore animas sordescere, id quod hæretici esset dogmatis: siquidem animæ illæ sunt beatæ: ergo peccare nequeunt, siue separata à corpore sint, vt modo, siue corporis sui contubernio gaudeat, vt tunc gaudebunt. Et ideò supposita fidei veritate animas sanctas iam gaudere diuino conspectu, neque expectare eas diem nouissimum, non potest dogma istud stare. Si vero admitteremus diuersam sententiam, quam, vt supra indicabamus sanctis doctoribus quibusdam fuit recepta, animas non beari ad diem vsque extremum finalis iudicij, forsitan non nihil coloris esset in dogmate hoc. Et fortè quia cõmemorati autores ita sentiebant, ideò ex sententia illa, hanc posteriorem deduxerunt.

¶ Veruntamen etiam illa hypothesi admissa, quæ alioqui falsa est animæ illæ, quæ erant in abditissimis receptaculis beandæ, iam sunt impeccabiles, & extra statum merendi, aut demerendi, ideòque nihil habuissent purgandum in die nouissimo reassumptis corporibus suis. Nam animæ, quæ modò expiantur ab igne purgatorio, nõ à culpis, quas modo exercet, sed ab exercitiis iam expiantur. ¶ Vnde August. lib. de Ciuit. Dei. 21. cap. 27. istud dogma reprobatur, tanquã falsum dogma.

¶ Argumenta autem prolata in suffragiũ diuersæ sententiæ, aptè solues, si dixeris, per ignem tribulationis examinãdos electos, in præsentia vita, iuxta illud, Accedens ad seruitutem Dei prepara animam tuam ad tentationem: & qui sunt Christi tribulationem patientur. Aut si de igne vêturo sit sermo, vtique purgatorius ignis, purgat electos, ignis rursum conflagrationis purgabit electos tum viuentes in carne, & postquam illos excoxerit ad purum resurrectionis finalis erit. Non tamen post resurrectionem erit purgatio sanctorum, quia nihil habebunt purgandum. Et quid num paruuli, qui continuo à baptismo

Baptism^o spiritus sancti & ignis quid Origenis.

Animæ separatae impeccabiles.

Ignis conflagratorius purgabit fides animas

Ioan. 15.

Doctoribus sanctis familiaris phrasim multa dicens ad hyperbolen.

3. conclusio

Ignis conflagratorius nō purgabit sanctas animas.

Ioan. 15.

Doctoribus sanctis familiaris phrasim multa dicere ad hyperbolen.

3. conclusio.

baptismo moriuntur tum purgabuntur? inficiabuntur. Vt igitur paruuli, ita martyres Domini, qui sanguinem suum fuderunt pro Christo, nihil habebunt purgandum. Nam si charitas operit multitudinem peccatorum. 1. Petri. 4. quorum fuit igitur maxima in Christum charitas, nihil sordium fuit à martyrio relatum in eis, quia maiorem charitatē nemo habet &c. Et demum quia nihil coinquinatum introibit in regnum cælorum, Apocal. 31. Omnes animæ beatæ sunt in coinquinatæ, ideò nihil habent piaculi quod abstergendum sit per ignem illum conflagratoriū. Cōmemorata verba sanctorum absolues, si dixeris, sanctis doctoribus familiare esse ad exaggerationem multa scriptitasse. Vt ergo incuterēt horrorem, & timorem fidelibus diuini iudicij, tradiderunt etiā sanctissimos quosque tum vrendos illo cōflagratorio igne. Quod si aliud fenserūt, magis est acquiescendū vulgatæ doctrinæ Ecclesiæ, quam illis. Quid quod nō omnium sanctorum est præfata sententia.

¶ Octaua Conclusio, Tametsi purgatoriarum pœnarum sint explebiles, & item fuerūt limbicæ pœnarum sanctorum patrum, at Gehennales pœnarum, aut limbicæ pœnarum peccatorum non sunt explebiles, quia æternæ sunt. ¶ Hæc Conclusio est catholica, quam probant innumera sacra testimonia. Matthæi. 25. Ite maledicti in ignem æternum, & apud Esaiam. 66. Vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur. Et Marci. 9. Gehenna vocatur ignis inextinguibilis, vbi vermis non moritur, & ignis non extinguitur. Quod enim Esaias per futurum extulit. Dominus apud Marcum per verbum præsentis pronuntiauit temporis, vt denotetur, iam vermem hunc esse, ignemque hunc iam exardescere in impios defunctos. ¶ Rursum Matthæi. 18. vocatur ignis æternus. Et Matthæi. 3. Ioan. clamat, cuius ventilabrum in manu sua, & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili. Et August. exposuit ignem illum inextinguibile duplici nomine, & quia ipse nunquam consumetur, & quia non consumet quos exurit. Et Iob. 10. describitur Gehenna & vocatur terra miseræ, & tenebrarum, vbi umbra mortis, & nullus

ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Et ad hunc modum sunt pleraque alia testimonia. ¶ At scio dices hæc omnia æternitatem ignis Gehennalis demonstrat, at ignis ille non vret paruulos, vnde ergo colligemus pœnas infantium fore perpetuas? Equidem Iob. 3. Maledixit conceptioni suæ & natiuitati, id quod factum esse à Iob Grego. exposuit propter originale culpā, in qua conceptus fuerat, igitur quandiu illa originalis non fuerit absterfa, pœna illius durabit. Infantes igitur, qui illa non absterfa decederūt perpetuo non videbunt Deum, quia perpetuum gerunt culpæ primitiæ inquinamentum. Porro ratio suffragatur huic cōclusioni hæc, præmia sanctorum sunt æterna, igitur & supplicia iniquorum. Probo consequentiam, quia sicut ad iustitiam pertinet retribuere bona, ita punire mala. Et si opera sancta, quia sunt secundum legem Dei coronantur coronis triumphalibus æternis, ita opera mala, quia sunt contra legem Dei sunt punienda æternis supplicijs: est enim contrariorum eadem ratio. ¶ Quod verò antecedit sit verum, scriptura vbi libet clamat appellans coronas æternas immarcescibiles, 1. Pet. 2. & vitam æternam. Centuplum, inquit Dominus: accipiet, & vitam æternam possidebit. Math. 19. ¶ Porro autem sunt argumenta non pauca cōtra hanc conclusionem. Primum quidem quia Deut. 25. iuxta mensuram delicti plagarum modus erit: at peccata omnia sunt temporalia, igitur & pœnas oportebit esse temporaneas. ¶ Secundò, Esa. 24. Cōgregabuntur congregatione vnus fascis in lacum, & claudentur ibi in caueis, & post multos dies visitabuntur. Igitur cum hæc congregatio erit in die iudicij, quando impij inuoluentur velut in fasciculo in infernum, consequens est esse post diem iudicij visitandos: & cum hæc visitatio non erit id maius supplicium, erit ad leuamen illius. ¶ Tertio, Matth. 7. Qua mensura mensi fueritis remetietur vobis, sed mensura peccatorum est finita, ergo mensura pœnarum erit quoque finita. ¶ Quarto, Iacob. 2. Misericordia superexaltat aut superfertur iudicio, igitur Deus pronior est ad miserendum, quam ad vindictam sumendam de peccatis nostris, igitur non puniet æterno.

Tom. 3.

F 3

¶ Quintò,

Argumenta
fauentia Ori-
genico dog-
mati.

¶ Quintò, Deus est infinitè misericors, igitur, vt ostendat suam infinitam misericordiam, necessum est, vt aliquando soluat inferis detentos. ¶ Sextò, Deus vult homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire. 2. Timoth. 2. hæc autem Dei voluntas, non est cassa voluntas: igitur tandem implenda, igitur omnes sunt saluandi tandem. ¶ Et sane Origenes videtur hoc amasse aliquando placitum: si quidem Homilia. 8. ad lib. Iosue censet homines impios, & Dæmones tandem saluandos esse, & infernum spoliandum suis incolis tractans verba illa Iosue, succendit urbem Hay, & fecit eam tumulum sempiternum. Et apertius idem testatur lib. 1. Periarchon, cap. 6. docens Dæmones, & impios homines post diem iudicij reformandos à sanctis & instituendos sanctis disciplinis, vt desistat à peccatis suis. Et Rufinus lib. 1. inuectiuarum asserit Ambrosium huius etiam fuisse opinionis tractans verba ad Ephe. 3. vt innotesceret principibus, & potestatibus. Ait enim Deum magnificasse Paulum adeò, vt non solum Gentibus innotesceret mysterium Christi, sed & spiritibus malignis vt desistant ab errore. Id, inquit, agitur, vt prædicatio Ecclesiastica etiam his proficiat, & desinant assensum tyrannidis Diaboli, qua se aduersus Dei vnus fidem impia præsumptione armavit. Et clarius idem præscribit Psalmo vigesimo tertio. Dicitur ait, his principibus, qui in errore sunt in cælestibus, siue ministris eius in terris, vt auferant portas principis sui, id est, Diaboli de mentibus suis, per quas multorum Deorum asserendorum error intrauit.

¶ Et Anonymus Origenis scholiastes, in scholijs libri primi Periarchon, autumat Ambrosium non dissentire ab Origenis dogmate, affirmantem Angelos quosdam non irremediabiliter delapsos fuisse de beatitudinis statu: & posse iterum per Ecclesiasticas prædicationes, & salutare admonitiones, ad pristinam felicitatem reuocari & restitui. Itaque dogma hoc, non omnes credit Angelos malos detruos ad infernum sempiternò torquendos, sed aliquos duntaxat, forte intelligens Angelos inferiores, qui aliorum suafu descuerunt à diuina gratia.

¶ Sunt qui defendant Origenem hoc non

Placitum Origenis de salute Dæmonum & Impiorum hominum.

Rufinus vocat in sententiam Origenis eam Ambrosium.

sensisse, & sunt multa apud Origenem; quæ diuersum doceant, vt Homilia decima quarta super Iesum Naue, & alijs locis colligi poterit. Porro siue sit Originicum dogma, siue non, sed illi ab inimicis & inuidis assutum, item de Ambrosio nihil moror.

¶ Fuit saltem Platonica opinio, vt supra annotabamus, docens animas post hanc vitam posse poenitere de peccatis suis, & tandem correctas liberandas à poenis, etiamsi de animabus, quas tenet Tartarus non sibi videtur constare Platoniam enim perpetuò docet cruciandas, iam non perpetuò.

¶ De Angelis verò nihil meminit, neque credidit illos torqueri ob culpas suas aut cælo delapsos ad Tartara. Et Turcarum & aliarum Gentium istud est placitum, quia non vident quidni poenitent, cum sint liberi arbitrij: & tunc limpidius agnoscent sua peccata, quado poenas dabunt pro illis: vexatio enim dat intellectum. ¶ At verò assertio catholica est diuersa Dæmones nunquam restituendos cælo vnde exciderunt, & homines semel addictos Gehennæ, nunquam eruendos: quæ assertio supra est factis ostensa. Vnde Esaias hoc insinuat, dicens capite vigesimo quarto. Confractio ne confringentur: terra contritione cõteretur: terra commotione cõmouebitur: terra agitatione agitabitur, terra sicut ebrius, & auferetur quasi tabernaculum vnus noctis, & grauabit eam iniquitas sua, & corruet & non adiciet, vt resurgat.

¶ Et in Psalmo primo, Non resurgent impij in iudicio, neque peccatores in consilio iustorum. Sed tãquam puluis, quem proijcit ventus à facie terræ. Quoniam nouit Dominus viam iustorum, & iter impiorum peribit. Si ergo peccatores, vel impij non resurgent in iudicio, vel hoc dixit Vates, quia non resument corpora sua, vel quia non adiciet, vt resurgant, vt dixit Esaias, hoc est, quia semel detruis in carcerem infernalem, nunquam diuina pace fruuntur. Primum autem horum non intellexit Dauid, igitur secundum: ¶ Aliàs si aliquando essent donandi pace Dei, & reconciliationem diuinam inituri, vtique resurgerent in iudicio, si non illo finali alio saltem, idèoque conferuntur pulueri perditò à ventis.

¶ Vnde

Duo iudicia vniuersali consequuntur ad Origenicum dogma.

Matthæi. 27. Psalm. 10.

Duo iudicia
vniuersalia
consequuntur
ad Origenis
dogma.

¶ Vnde iuxta dogma, quod vel est Ori-
genis, vt Hieronymo placuit, Epistola
ad Auitum, vel illi tribuitur, vt alij con-
tendunt, duo iudicia essent concedenda.
Alterum sanè illud quod omnes spera-
mus & scriptura vbique docet: aliud ve-
rò quod illi fingunt ad salutem malo-
rum hominum & Angelorum, at ve-
rò scriptura vnicum iudicium finale tra-
dit non duo.

¶ Rursum Dominus de Diabolo, & An-
gelis eius loquitur quando impijs homi-
nibus ait, Ite in ignem æternum, qui para-
tus est Diabolo, & Angelis eius, Chri-
stus ergo nos docet Diabolum esse tum
detrudendum in ignem æternum & o-
mnes Angeli eius.

¶ Ad hæc si pœnitere possunt Angeli
mali, cur ergo differunt pœnitentiam
in tam longinqua tempora? Cum enim
valde torquentur modo, cur ferunt tam
prolixo tempore suos immanes crucia-
tus: itemque colliges de animabus dam-
natis. Quapropter si modo non pœni-
tent, nec hætenus pœnituerunt; argu-
mentum certum est ipsos non posse pœ-
nitere, quia status damnationis hanc pœ-
nitentiam: quia iam sunt extra
viam, & extra statum meriti, & demer-
iti. Neque est cur obiectent in fauorem
suū isti, quibus hæresis hæc arridet libe-
tatem arbitrij, siquidem libertas hæc
tunc ligata erit ad pœnitentiam, quia
Dominus ait, Ligatis manibus, & pedi-
bus, mittite eum in tenebras exterior-
es. Et rursus, Pluet super peccatores
laqueos, pœnitentia enim eum sit do-
num Dei, Deus illos, quos adduxit
cruciandos carceribus sempiternis, nun-
quam præsto erit ad pœnitentiam. Do-
lebunt sanè illi de peccatis, non pro-
pter Deum tamen, sed quia torquentur
illorum causa. ¶ Et hunc dolorem scri-
ptura Sapien. 5. vocat pœnitentiam.

¶ Est autem ab Origene confectum tem-
peramentum quoddam secundo tomo,
Homilia nona, in Matthæum, quem in-
dicat Hieronymus exponens locum E-
saiæ capite sexagesimo sexto, Vermis
eorum non morietur, & ignis non ex-
tinguetur. Supplicia, scilicet illa esse
æternò cruciatura Angelos malos, &
Infideles omnes, at verò Fideles non
cruciabuntur æternò, sed aliquando post

elapsum mille annorum tempus à Deo
liberandos fore. Quauis, vt coercean-
tur à facinoribus, scriptura eisdem ter-
ret, ex æternitate supplicij.

¶ Et colligit hoc dogma ex multis, siqui-
dem Paulus ait, ad Romanos. 11. Cum in-
trauerit plenitudo Gentium, tunc omnis
Israel saluus fiet. Et ad Galathas quinto,
Conclufit Deus omnia sub peccato, vt
omnium misereatur. Et Malach. septimo
Iram Domini sustinebo, quia peccaui ei,
donec iustificet causam meam, & auferat
iudicium meum, & educat me in lucem.
Et Esaiæ. 12. Benedicam te Domine quo-
niam iratus es mihi, auertisti faciè tuam
à me, & misertus es mei. Et in Psalmo tri-
gesimo. Quà grâdis multitudo bonitatis
tuæ Domine, quam abscondisti timentibus
te. Vnde colligit hanc diuinam boni-
tatem impartendam tandem Christia-
nis peccatoribus, esse interim abscondi-
tam, ne ipsi se relaxent ad facinora com-
mittenda, sub huius bonitatis spe.

¶ Et Rufinus sinistrè in hoc dogma im-
pegisse Hieronymum testatur, quia con-
stat ex Epistola Hieronymi ad Auitum,
Hieronymum retudisse hoc dogma. Cæte-
rum fruatur quo voles autore, hæreticam
crede sententiam. Si quidem cum fide-
libus Dominus acturus est, quando iactan-
tibus verba illa, Nonne in nomine tuo
prophetauimus, & virtutes fecimus mul-
tas: respondebit, Amen dico vobis nescio
vos. Et parabola virginum fatuarum, & Matth. 25:
prudentium ad fideles bonos & malos
est referenda, at fatuis claudetur ianua
æternò. Et Paulus, Quæ seminauerit ho-
mo hæc metet, qui seminat in carne, de
carne metet corruptionem: qui in spiri-
tu, de spiritu vitam æternam: igitur qui
in carne seminauerit, corruptionem me-
tet æternam. Et equidè vita præsens, est
ad seminandum Ecclesiæ. 9. apud in-
feros non est opus, vitæ verò cursu pera-
cto non est locus seminandi, sed metendi:
igitur mors impiorum illos obstat in ma-
lo, vt mors piorum illos confirmat in bo-
no: quippe iam sunt extra viam vitæ
cursum præsentis. ¶ An nõ Paulus docet
omnes nos stabimus ante tribunal Chri-
sti vbi vnusquisque referet propria prout
in corpore gessit, siue bonum siue malum,
Rom. 16. & 2. Corinth. 5. Igitur quæ ex-
tra corpus geruntur non sunt digna, vel
premio

Mors obstina-
tio est impio-
rum in sua
impierate &
piorum est con-
firmatio in
sua pietate.

Matthæi. 27.
Psal. 10.

Ad Gala. 6.

præmio, vel supplicio. ¶ Ad hæc Dominus malos deturbabit in infernum, qui esurientem non pauerunt, &c. at absoluto iudicio, non erunt pauperes, quibus opem ferant, vt illis dicatur nudus eram & vestistis me, &c. igitur nunquam recipiuntur ad æthera. ¶ Neque argumenta, quæ Origeni tribuuntur sunt valida hæc posteriora, sed neque priora. Posteriora vtique facile eluuntur: quia loci illi citati, omnes torquentur importunè ad diem iudicij, cum sint exponendi de peccatoribus, quos Deus iustificat, aut de iustis, quos Deus eripit sæpe à tribulationibus grauibus. Et locus Psalmi non probè inducitur, cum loquatur de timen- tibus Deum, at damnati non donantur hoc diuino timore.

¶ Priora verò argumenta solues si dixeris, verum esse plagarum moderamen induendum iuxta qualitatem delicti. Siquidem poenæ acerbitas insequitur delicti grauitatem, at verò duratio poenæ sequitur durationem peccati. Hoc est, quandiu peccatum fuerit impoenitens, tandiu grauabitur supplicio. Quia ergo peccatum damnatorum semper erit destitutum à poenitentia, ideò semper ple- Ætetur poena.

¶ Secundo, argumentum multifariam solu- ui potest. Primo quidem si probamus lo- cum Esaiæ ad literam esse intelligendum de finali iudicio, vt Nicolaus putat, & Glossa vtraque Ordinaria & Interli- nealis existimant, oportebit dicere ver- bum, visito, in sanctis scripturis non sem- per usurpari in bonum quia aliquando malum denotat etiam apud Esaiam, Vi- sifabit Dominus in gladio suo duro: qua- re visitabuntur, id est, atque punientur. Siquidem in die iudicij tam Angeli ma- li, quam homines impij detrudentur ad ignes æternos. Quia quamuis non om- nes spiritus maligni modo sint astricti Tartaris, neque homines omnes peccato- res, quia sunt multi viuentes, ceterum tunc omnes peccatores exterminabun- tur à facie terræ & deiciuntur punien- di. Et quod Dæmones sint æterno pu- niendi extat oraculum Iudæ Apostoli tradens hæc, Angelos verò, qui non ser- uauerunt suum principatum: sed dereli- querunt suum domicilium, in iudicium magni Dei, aut diei vinculis æternis sub-

caligine referuauit. ¶ Porro non vi- deo cur hic locus tantopere suaserit Ori- geni suum dogma (si tamen suum est, & non illi inpersum ex inuidia) siquidem nihil cogit Esaiæ textus, vt hunc locum ad iudicium finale referamus. Vnde quidam, vt Vatablus exposuit locum de liberatione Iudæorum. Siquidem Titus & Vespasianus Hierosolymam grauitè afflixerunt, & deuastarunt, & Iudæos vinxerunt, & occiderunt mise- rabiliter exitio. At huic expositioni obstat, quia ab hoc exitio non fuerunt liberati Iudæi, imò vsque in præsentem diem sub calamitatibus magnis degunt: ideò quod ipse exposuit visitabuntur, id est, li- berabuntur, non consentit cum verita- te. Quamobrem si referas ad captiuita- tem Babylonicam aptius forsan facies. Fuerunt enim congregati Iudæi in capti- uitatem, & post multos dies, hoc est, post septuaginta annos erepti. Nicolaus lite- ram aliam indicat, tu lege apud illum, & comment. nostra in Esaiam.

¶ Tertiò respōdebis, locum euangelicū solum docere misericordiam obseruan- dam erga fratres, nam si fuerimus miseri- cordes in fratres, erit Deus misericors erga nos. Ceterum tu interim observa men- suram peccati duplicem esse alteram fi- nitam, aliam infinitam: sermo est de men- sura debita suæ punitioni. Enimverò si de peccato poenitemus digna poeniten- tia, tum illi solum debetur poena finita siquidem poenitentia est, quæ punit pec- catum, etsi vehemens sit alia punitione non desideratur: quia poenitentia suffi- cienter illum puniuit. Vnde Paulus, Si nos ipsos iudicaremus, non iudicaremur. 1. Corinth. 11. Porro si poenitentia non ple- nè puniuit peccatum, quod punitionis re- siduum est, poena finita est, luenda in pur- gatorio igne. Ceterum si poenitentia nulla fuit poenæ mensura est sine men- sura quia infinita est, quandoquidem nul- lum malum impunitum: peccatum igitur cum sit malum voluntarium ratio po- scit, vt qui voluntariè se subiecit iniqui- tati, voluntariè etiam se committat poe- nitentiæ, Paulo monente, sicut exhibui- stis membra vestra seruire iniquitati &c. quod si noluerit se punire, relinquitur pu- nitio Deo, aduersum quem omne pec- catum fit: quatenus omne peccatum cri- minale

Poenæ acerbitas insequitur peccati grauitatem.

Esa. 27.

Dæmones & homines mali sunt æterno puniendi.

Punctio peccati duplex, finita & infinita.

Pœna sententia sic dicta, quæ positua namque sentitur positua sunt priua- ua enim pœna accidens sentitur.

Origenis, vel Origenistarum placito, utique etiam aeternitas praemiorum eodem laboraret morbo, quia dicerent homines, si poenae non sunt aeternae, neque coronae.

De Aeternitas suppliciorum praescripta in scriptura non ad terrorem est sed ad veritatem docendam.

Quamvis hanc rationem quae est Bonae tu, facile infringet aliquis dicens, quia Deus est prior ad coronas elargiendas, quam ad poenas inferendas, ideo non esse similem rationem. Et ideo commodior erit erroris refutatio, quia quod isti dicunt ad terrorem esse intelligendum, ex nulla parte colligunt, siquidem scripturae sibi consona est, & ubique clamat impios supplicia aeterna manere. Vnde tu singis igitur hoc tuum commentum? utique ex tuo cerebro.

Et experimur homines fideles credentes certo supplicia esse futura aeterna, nihilominus vacare delictis impensissimè. Quid quod si certo tenerent aut suspicarentur non esse aeterna? Et quando rationes nullae conuincerent esse iustam hanc aeternitatem poenarum, conuincat illarum iustitiam, esse stabilitam ex diuina lege, quae summè iusta est, quia lex Domini immaculata.

¶ Vltimo respondebis Deum velle omnes homines salutem consequi, seruatis tamen seruandis, nempe seruato ordine suae sapientiae, quae deducit homines ad salutem per congruentiam media, id est, per fidem, & poenitentiam, & per praesidia sacramentorum. Amantes igitur fidem Iesu Christi, & poenitentiam non respicientes, spernet: quia clamat sapientia Dei, Ego diligentes me diligo: & beatus qui uigilat ad fores ostij mei: igitur dormiens non erit beatus.

Respon. arg. principalis.

Post prolixam disputationem argumentis factis ante oppositum respondebis. Dices, primo, & 2. Augustinum, non decreuisse illud dogma, sed disputasse: & in libro retract. retractasse, ut saepe commemoratum est. Origeni vero (si tamen eius fuit opinio) non est consentiendum, ut neque Philoni acquiescendum erit. Et sane ad probandum esse poenas, & praemia, humanarum actionum post hanc vitam plausibilis est subnectenda ratio haec, quia multi iusti, ut Lazarus ille pauper, vitam hanc temporalem plenam malis ducunt, contra vero plerique iniustissimi homines felicissimam agunt vitam, ut diues ille superbus, cuius Lucas meminit. 16. Quid ergo si virtus saepe a Deo in hoc mundo flagellatur, & vicium & iniquitas, Deo permittente prosperatur, si in alia vita virtus destituitur premio & corona, & iniquitas animaduersionem non habet, ubi obsecro esset Dei prouidentia? aut quorsum incubendum esset virtuti, si Deus iustorum, neque uiuentium, neque mortuorum curam habuisset? Ideo rectè apud Lucam improbus diues in tormentis cruciatur, & pauper in sinu Abraham laetatur. Vnde ait Abraham Diuiti recordare fili quia inuita tua recepisti bona, & Lazarus similiter mala, nunc verò hic consolatur, tu vero cruciaris. ¶ Lucretio respondebis, quod Philoni. ¶ Ex istis habes, ignem illum, qui exuret impiorum corpora, & modo animas, verum esse ignem, & infernum non esse metaphoricum infernum, sed verum locum infernalem, & dominum non metaphoricè descendisse ad inferos, sed verè, neque infernum solum esse grauem miseriam, sed verum esse certumque locum. Quod verò Augustinus exposuit vocem inferni per miseriam, quam patiebantur. S. patres diximus supra in libro retract. re oculatius expensa retractasse. Haec tenus de receptaculis, est enim caelestis habitatio receptaculum supremum: in terra vero sunt, quatuor nouissimè est infernus, ubi est priuatio gloriae, & gratiae, & poenae sensus, proximum huic est limbus puerorum, ubi est priuatio gratiae & gloriae sine poena sensus, Tertium est purgatorium, ubi est priuatio gloriae, sed non gratiae, & poena sensus, limbus patrum iam non extat.

gellatur, & vicium & iniquitas, Deo permittente prosperatur, si in alia vita virtus destituitur premio & corona, & iniquitas animaduersionem non habet, ubi obsecro esset Dei prouidentia? aut quorsum incubendum esset virtuti, si Deus iustorum, neque uiuentium, neque mortuorum curam habuisset? Ideo rectè apud Lucam improbus diues in tormentis cruciatur, & pauper in sinu Abraham laetatur. Vnde ait Abraham Diuiti recordare fili quia inuita tua recepisti bona, & Lazarus similiter mala, nunc verò hic consolatur, tu vero cruciaris. ¶ Lucretio respondebis, quod Philoni. ¶ Ex istis habes, ignem illum, qui exuret impiorum corpora, & modo animas, verum esse ignem, & infernum non esse metaphoricum infernum, sed verum locum infernalem, & dominum non metaphoricè descendisse ad inferos, sed verè, neque infernum solum esse grauem miseriam, sed verum esse certumque locum. Quod verò Augustinus exposuit vocem inferni per miseriam, quam patiebantur. S. patres diximus supra in libro retract. re oculatius expensa retractasse. Haec tenus de receptaculis, est enim caelestis habitatio receptaculum supremum: in terra vero sunt, quatuor nouissimè est infernus, ubi est priuatio gloriae, & gratiae, & poenae sensus, proximum huic est limbus puerorum, ubi est priuatio gratiae & gloriae sine poena sensus, Tertium est purgatorium, ubi est priuatio gloriae, sed non gratiae, & poena sensus, limbus patrum iam non extat.

¶ Ex istis habes, ignem illum, qui exuret impiorum corpora, & modo animas, verum esse ignem, & infernum non esse metaphoricum infernum, sed verum locum infernalem, & dominum non metaphoricè descendisse ad inferos, sed verè, neque infernum solum esse grauem miseriam, sed verum esse certumque locum. Quod verò Augustinus exposuit vocem inferni per miseriam, quam patiebantur. S. patres diximus supra in libro retract. re oculatius expensa retractasse. Haec tenus de receptaculis, est enim caelestis habitatio receptaculum supremum: in terra vero sunt, quatuor nouissimè est infernus, ubi est priuatio gloriae, & gratiae, & poenae sensus, proximum huic est limbus puerorum, ubi est priuatio gratiae & gloriae sine poena sensus, Tertium est purgatorium, ubi est priuatio gloriae, sed non gratiae, & poena sensus, limbus patrum iam non extat.

DISPUTATIO SECVNDA.

An animae gehennalibus incendiis addictae, ab ipso igne patiantur.

¶ VIDE B I- tur forsan alicui non posse ab igne pati, quia Tertullianus in apologetico, Ideo, ait, representabuntur in iudicio Dei corpora, quia neque pati potest quicquam anima sola, sine materia stabili, id est, carne.

Arg. 2.

Arg. 3.

Arg. 4.

Arg. 5.

Arg. 1.

ne. Et quod omnino de iudicio Dei pati debent anime, non sine carne meruerunt, intra quam omnia egerunt. ¶ Cui concinit Lactantius Firmianus libro septimo capitul. 21. Animæ, inquit, cum in se nihil habeant solidum, & contractabile, à solidis & corporalibus nullam vim pati possunt: sed quia in solis spiritibus viuunt, à solo Deo tractabiles sunt, cui virtus & substantia spiritualis est. ¶ Tertio, quia si patiuntur ab igne, vel hæc passio erit naturalis, vel supernaturalis. Non primū, quia ignis naturalem actionem habet calefaciendo, & exiccando, & penetrando partes passis ab eo, quia habet ignis partes subtilissimas, at vero ignis nō potest calefacere separatam animam, neque exiccare, neque illam penetrare. Etenim si ignis, qui sub concauō lunæ est non potest agere calefaciendo. &c. in cælum sibi contiguum, cum alioqui sit corpus, multo minus in spiritum poterit agere. Ratio enim est quod non agat in cælum, quia vel cælum non habet materiam, vel si habet est alterius rationis à nostra: cum ergo spiritus sint prorsus immateriales, neutiquam poterit agere ignis in illos. ¶ Adde quia si ageret, igitur produceret calorem in animam, at anima non est susceptiua qualitatum corporalium, quia neque potest esse vel calida vel frigida, sicut neque alba neque nigra. Et rursum si agit, igitur poterit corrumpere ignis animam rationalem: nāque ex nimia calefactione seu deustione procedit corruptio, vnde anima posset corrumpi ab igne, quod est impossibile, cum habeat naturam immortalem: vnde spiritus poterit penetrare ignem, at sine læsione erit penetratio, quia spiritus non est capax læsionis huius, vnde neque supernaturaliter poterit calefieri, quia quod quantum non est qualitates hæc nequit suscipere, quia repugnans sibi. ¶ Quinto, ignis inferni non deuret corpora, ergo neque animas. Cōsequētiā probabis, nam si id quod magis videtur inesse, non inest, neque id quod minus. Antecedens probatur: quia si agit in corpora damnata, vel agit illa alterando producendo calorem in illa, aut agit solum, per immutationem intentionalem, hoc est imprimendo speciem aliquam in animam. Si primum ergo necessario corrumpentur illa corpora, per calefactionem illam excellentem &

diutinam, quam corporis humani temperatura ferre non poterit, nisi ex miraculo. Si secundum, vtique illa species est qualitas perficiens potentiam, igitur ex illa non patietur propria passione. ¶ Quod si dixeris excellens sensibile, sine corruptione sensus, illum contristat, igitur etiam ignis ille contristare potest damnatos, si ne illorum corruptione, obijciam tibi, excellens sensibile si perficit potentiam, lædit nihilominus organum, vt patet, cōspecto ex diametro sole illachrymant oculi. Igitur si apprehensio ignis contristat damnatos, erit ex læsione, quam apprehendunt ex igne: at nulla est læsio si nulla est calefactio, igitur neque tristitia.

¶ Rursum si viso inimico ex illa apprehensione tristamur eò est quod apprehendimus illum vt nobis noxiū, igitur si apprehensio ignis contristat, erit quia apprehenditur, vt noxius, sed si non calefacit corpus damnati, aut animam, nullum est nocumentum apprehensum, ergo neque tristitia, aut dolor. ¶ Respondet bis forsitā, Imo apprehendunt damnati ignem vt sibi valde noxiū: quia apprehendunt illud, vt detentiuum, & (vt ita dixerim) in carceratiuum, & ligatiuum ipsorū: quippe non sinit illos vagari quoquo velint, iuxta libertatem proprię naturę, quę mobilis est in omnem differentiam positionis. ¶ Contra obijciam tibi, Ignis est inferior multo quam spiritus illi sunt, siue angelici siue humani, igitur non potest detinere, neq; incarcerare damnatos. De demonibus enim spectatum satis est, quia maior est potestas demonis quam ignis, nam Iob. 41. non est potestas super terrā, quæ illi comparetur. Et de hominibus itē non est dubium, quia apud nos ignis, non potest hominem ligare ne exeat, nisi per accidens, quia forte obuius vndique in itinere est si forsitan homo non potest, illum vel submouere vel extinguere. ¶ Ad hæc Arg. 7. non est cōtra naturam angeli mali vel boni esse in igne vel in quouis elemēto alio: quia indifferentem habet naturam ad esse in quolibet loco, igitur nulla violentia fit illi si sit in igne. ¶ Præterea si solū hæc Arg. 8. læsio est, cur ergo magis detinentur ab igne, quam ab aqua, vel aere vel cælo? quia detineri & incarcerari in quouis alio loco est læsiuū & molestum: at scriptura ignē solum commemorat. Dices, imò insinuat etiam

Arg. 2.

Arg. 3.

Arg. 4.

Arg. 5.

Arg. 6.

Arg. 6.

Arg. 7.

Arg. 8.

etiam aquam, Iob. 24. Transibunt ab aquis niuium, ad calorem nimum: igitur non solum detinentur violenter ab aqua, quin & ab igne: at daemones cruciari ab aqua non legimus, sed homines duntaxat vt praeferunt verba citata Iob. At mirabile videtur quod alio genere tormenti puniatur anima illae damnatae, quam angeli mali, quandoquidem, vt plures homines erunt beatiore quibusdam angelis, ita plures homines erunt miseriores quibusdam angelis malis. Ergo in eodem genere tormenti intensius punientur quidam homines quam spiritus nequam, & contra quidam spiritus nequam sub eodem genere tormenti pressius torquebuntur quam plerique hominum. ¶ In diuersum est. Matt. 23. discedite a me in ignem aeternum, qui paratus diabolo & angelis eius: igitur idem ignis qui torquet diabolum & angelos malignos, torquet animas separatas, siquidem diabolus spiritus est, & angeli nequam & hoc non obstante torquentur ab igne.

Anxla disputatio de modo quo torquetur ignis siue animas siue corpora in inferno idem de purgatorio.

Disputatio haec, si quae alia, semota valde est ab humanis mentibus: quia quantum assequi datur, illius decisionem mortalium nullus penetrare potest. Namque vt scriptura docente. 1. Corinth. 3. Neque oculus vidit, neque auris audiuit, neque in cor hominis ascendit, quae praeparauit Deus diligentibus se, ita contra dicemus oculum non vidisse. &c. quae praeparauit Deus tormenta odientibus se. Quamuis crediderim maiora bona praeparata electis, quam mala reprobis: Deus enim puniit extra condignum, & coronat vltra condignum contestantibus Theologis omnibus. ¶ Duo igitur, vt cunq; differenda proponimus, alterum est de damnatis corporibus, qualiter haec cruciabuntur ab igne: alterum est de animabus ipsis, & vtrumque asperum est intellectu. Et sane primorum horum non est promptum quod doceatur, quia varietas opinionum hanc fecit doctrinam difficilem. Enimvero Sanctus Thomas distinctio. 44. quaestio. 3. articulo. 1. habet hoc in decretum, ignem illum gehennalem torquere damnata corpora, non calefaciendo illa, sed solum actione intentionali. Et sudat plus satis suus egregius interpretes Capreolus quaestio. 2. eiusdem distinctio. articulo. 2. tueri hoc principis sui dogma. Vnde Thom. calefactionem negat illorum corporum, quia cessante mo-

tu caeli nulla poterit apud eundem esse alteratione realis, subaudit, quia intentionalis ab eo admittitur. Est igitur tortura haec illorum corporum, detinebuntur quidem ab igne infernali, & immittet species caloris in tactum illorum, & anima suscipiens species apprehendit ignem illum, vt lesiuum sui corporis, non ex calore suscepto, quia nullum suscipit corpus damnati, sed ex sola apprehensione illius ignis, qui apprehenditur, vt valde molestus, & laesiuus. Est autem haec molestia seu laesio, quia corpus damnati, & anima simul in eo detinentur coaetate, & inuitate. ¶ Rursum est laesio, quia ignis ille ex diuina virtute incarcerat illa corpora, adeo, vt non possint effugere ignes illos. Vnde ignis & si ex sua natura non posset obstringere illa corpora, & claudere ne exeant inde, at ex Dei virtute hoc potest ille ignis. Itaque apud nos ignis non laedit ex sola apprehensione, nisi sit fallax apprehensio, qualis somniantis, qui somniat se flammis deuri, & vociferat saepe ex imaginata deustione: sed necesse est, vt vere laedamur, quod vramur. At corpora damnatorum citra vstionem vere laeduntur ad sensum praetactum: & illa apprehensio non est fallax, vt commentus est Auicenna. 9. Metaph. animas torqueri ex similitudine quadam apprehensa, qualis est somniantium: at vero apud illos non erit isthaec fallacia, quia non dormiunt neque somniant, imo vigilantes semper erunt, quibus vexatio dabit intellectum, & oculos quos clauferat culpa aperiet poena. Neque dormiebat ille qui dicebat, crucior in hac flamma. Et quae obsecro poterit esse fallentia in spiritibus malignis, in cruciati suo? aut qualis in animabus separatis, quae limpidius vident tormenta sua quam agentes in mundo hoc, poterant videre? Et Sapi. 5. quam aduertentes sint animae illae haud dubium docetur. Ambulaui iniquas vias difficiles. &c. Augustinus autem ante Auicennam 12. super Genesim idem differit, sed non definit. Est igitur vera laesio, & non fallax apud Thom. at sine vstione, & sine alteratione. Et Thomistae hoc defensores, vt Petrus, & Capreolus dicunt esse incommodum, quod corpora illa damnata perpetuo sint alterata a propria temperatura sustinente calorem illum intentum ab igne, & patientes perpetuam febrem. Scotus

Exponitur placitum Tho.

Damnati non torquentur ex similitudine decepti tormenti vt somniantes.

Scotus acquiescit Tho. placito.

rus autem distinctio. 44. quæstio. 3. articulo. 1. probabilem duxit esse hanc Thom. sententiam, quia immutatio sola spiritua-
lis citra realem, hoc ex suscepta specie im-
materiali, sine susceptione formæ mate-
rialis solet causare dolorē, ut si manū frige-
factam nimis siue ex gelu, siue ex niue ad-
moueris ignibus, maximum senties do-
lorem: at tum non est susceptus calor ma-
terialiter, sed solum immaterialiter in or-
gano tactus. Ad quem prope modum, &
corpora damnatorum suscepta specie igni-
nis immaterialiter, & non suscepto calo-
re materialiter possunt dolere. ¶ Et rur-
sum quia speciei susceptio formalior est
causa doloris vel delectationis, quam sus-
ceptio formæ. Quandoquidē forma mate-
rialiter suscipitur ignis in ligno vel lapide,
& citra dolorē, quia nulla est apprehensio,
apprehendens illam formam ut corrupti-
uam ligni. ¶ Ad hæc ex visibilibus multā
capimus delectationem, itemque ex au-
dibilibus, nulla tamen forma materiali-
ter est suscepta, quandoquidē visus susci-
pit speciem albi sine albedine. 3. de anima,
ut cera formam sigilli sine ferro vel auro,
cui impressa est sigilli forma. ¶ Cum qui-
bus etiam facit, plerumque ex nimio timo-
re correptos exhalasse animam, aut ex ni-
mia tristitia absorptos sine aliqua muta-
tione reali, sed ex apprehensione sola ma-
lorum. ¶ Verum Scotus non diffidetur
sententiam communem esse probabilem
etiam, quamvis priori hæret magis, quia
iuxta eum pauciora concedenda sunt mi-
racula. ¶ Porro hæc motiva Scotica non
augent probabilitatem huius dogmatis.
Namque quod de manu gelida profertur
vtique non fit in illa dolor ex sola sensa-
tione sine susceptione caloris. Quippe si à
longe admoemus igni gelidam manum
ut remissum suscipiat calorem, non exci-
tatur dolor: at si propius admoemus ma-
num, non continuo dolorifica excitatur
sensatio, donec paulisper ad motam deti-
nemus manum. Tum enim calor inten-
sior cum introducatur, frigiditas intensa,
quæ manum afficiebat resistens nouæ for-
mæ & sese colligans, & coadunans, fugiēs
nouam sibi contrariam formam, excitat
magnum dolorem in manu. Neque tecun-
dum exemplum rem absoluti quia etiam
si ex visibilibus voluptificis, quia apprehendimus illa grata esse visui, ut ex flori-

bus vernantibus spectatis, & ex vocibus
canoris, excitetur voluptas solum ex sensa-
tione obiecti convenientis visui vel au-
ditui: at vero in gustabilibus, & tangibili-
bus non item. Hæc nāq; nisi mutatio seu
alteratio afficiat realis, non delectant, ut
talia sensum, neque in cerore afficiunt.
Pomum enim nunquam sua suauitate af-
ficit gustum, nisi gustu percipiatur realis
ter eius dulcedo: & hoc habet, quia docē-
te Aristo. gustus est quidam tactus. At vi-
so pomo vel cibo quouis alio, etiam ante-
quam gustentur delectamur sæpe: verum
hæc delectatio gustus non ex gustu est, sed
ex imaginatione vel ex alio sensu inter-
no veteræ gustationis. Gustus enim non
delectatur ex futuris, sed ex presentibus,
ut quilibet alter sensus exterior. ¶ Quam-
obrem tactus quoque ex tangibilibus ex-
cellentibus sensatis dolet, verum hæc sen-
sationem præcedit necessario alteratio rea-
lis, per quam suscipitur qualitas illa excel-
lens, & ideo soluens mediū tactus tempe-
raturam. Et quemadmodum delectatio
sensus, est sensatione tangibilis qualitatis,
quæ est in medio tactus convenientis sen-
sui, ita & dolor. ¶ Fateor equidem si here-
ticum deduxeris ad incendium comburē-
dum, aut furem ad patibulum suspenden-
dum, huiusmodi ex visis locis tormento-
rum, aut ex imaginatis sine immutatio-
ne reali tristari ex timore concepto futu-
ri extantisque mali. ¶ Et rursum fieri po-
test, ut isti ex huiusmodi tristitia, quæ est
in appetitu intellectuali resultet dolor in
appetitu sensitiuo, ex quo dolore accide-
re poterit mors: ut etiam ex tristitia pec-
catorum quando cōteritur homo de pec-
catorum suorum iniquitate poterit con-
tingere dolor etiam sensibilis peccatorū.
Siquidem cum pars intellectiua & sensi-
tiua vnum hominem constituent ex con-
sortio harum partium ex vehementia tri-
stitiæ vel gaudij, quæ est in intellectiua,
resultant similes affectus in parte sensiti-
ua, ut eam contra accidit. Vnde Capreo-
lus ita existimat accidere damnatis ex tri-
stitia causata ex apprehensione ignis resul-
tare dolorem in appetitu sensitiuo, & ideo
corpora damnatorum cruciabuntur ab ig-

Sensus exte-
rio res nō dolet,
aut delectat
ex futuris sed
imaginationis
est hæc opera-
tio, vel alteri-
sensu interiori-
ris.

Dolor nō cau-
satur in parte
sensitiua, vel
gaudij sine
alteratione
reali.

Exponitur
placitū Scoti.

Exponitur
placitū Tho.

damnati nō
requerit ex
militudine
cepti tor-
mentivt som-
nantes.

acquiet
Tho. pla-

non fieri citra alterationem realem partis sensitivae. Enimvero ex nimio gaudio volucritatis, cor dilatatur, vnde incallescit corpus vehementius, vt ex nimio timore cor constringitur, vnde, & frigescent partes extrinsecae corporis. In quem prope modum ex nimia tristitia voluntatis itidem accidit, quod generetur qualitas realis discorveniens tactui, vnde contingat dolor.

Quamobrem si donamus Capreolo dānatis ex nimia tristitia accidere dolorem in parte sensitiva, vti que submoto miraculo, non poterit hic dolor partem sensitivam illorum afficere, nisi ob alterationem realem illis accidentem, vnde & cogitur concedere realem alterationem, quam fugere curat. ¶ Est sane certum alterationem realem accidere, citra sensationem, inde tamen non idonea est collectio, igitur poterit esse dolor sensibilis citra alterationem realem, vt Scotus colligit & Capreolus non abnuat. ¶ Scio enim quod lignum aut lapis incallescunt sine sensatione, sed hoc quid ad rem? si quidem haec non sunt capacia doloris. Exempla sunt sane alia aptiora subdenda, quia tab deliquio animi, quae Graeci syncopismō appellitant, accidit alteratio realis, citra dolorem, siquidem huiusmodi etiam si percuciantur nō dolent. Itē inq; homines extatici sub extasi non nunquam etiam flammis admotis, nihil sentiunt, vnde neque dolent. ¶ Verū hec & alia hoc genus exempla, nihil conuincunt in fauorem, vel Scoti vel Capreoli, siquidem alteratio illa realis, scilicet, calefactio exurens tum erit dolorifica, subiecto capaci, quando sensus non est ligatus, vel morbo obruente, vel extasi distrahente: at damnati, neque obruuntur morbo, neque extasi rapiuntur, sed in igne existentes aduertunt satis suas poenas, vt diues ille, superbus nobis est abunde indicio, qui cruciatus flammis nihilominus sibi petebat incendij refrigeria, & consanguineis prouidere intendebat ne illō commigrarent incendendi, vbi ipse vrebatur.

¶ Expenis igitur rationibus istis, explorataque earum inefficacia, probabilius mihi est multo dogma vulgati theologorū: Durand. quæstio. 10. distinctio. 44. & Ioānis Maior. quæstio. 4. id quod etiam est antiquum dogma corpora damnatorum alterationem realem suscipere ab igne, quia ab illo eximie calefrunt, indeque cruciari

ex nimio dolore. Et equidem miraculo est dandum, quod calor ille vrat corpora, & non corrumpat illa quod vulgati theologo non diffitentur. Quia etiam miraculo est tribuendum, quod ignis sit admotus corporibus illis damnatis perpetuo, & non agat in illa corpora, quae alioqui sunt corpora passibilia, vt etiam Thomistae fatentur. Nam si essent impassibilia non dolerent, neque cruciarentur. Et facilius creditur est primum miraculum, quā secundum, etiam si vtrunque Deo subdatur. Siquidem quaedam legimus in igne feruari sine corruptione. Autor est Arist. 5. de histo. capitul. 19. Quaedam animalia degere in igne, & ab igne non consumuntur si natura hoc admittit, in quibusdam animalibus, nihil miremur, si Deus naturae autor hoc possit in humanis corporibus. ¶ Et mihi plausibilis est ad hanc rationem theologizare, quia diuinas scripturas quando id licuerit, sub propria verborum significatione oportet habere. Legimus autem Apocal. 16. & blasphemaerunt homines æstu magno, & blasphemaerunt nomen Dei. Et legimus, Infernum & mortem, missos esse in stagnum ignis Apocal. 20. & Ioan. 15. In ignem, ait, mittent & ardent: & alia hoc genus sunt oracula, quae sonant arduos gehennales homines in inferno. Quod si dixeris illos nō æstare vel ardere proprie, sed dolere ex ardore ignis, nōn damnabo, quia sunt catholici tractatores qui ita senserūt, at malo proprietate seruata sermonis significationis illos ardere, dicere illos ardere & æstare, & non comburi ad consumptionem. ¶ Porro autem familiares diui Tho. conduxerunt se in diuersum placitum, quia probatum est illis, quod eorum signifer, maximè amat, cessante, scilicet, motu cæli, nullum motum esse possibilem naturalem sub cælo: quia voluntarios motus nō negant cessante cælesti motu, vt motus progressius hominis, & motus angelicos locales, & motus beatorum locales cōcedunt. ¶ Quapropter ignis tunc non poterit calefacere corpora damnata, quia alteratio illa non poterit esse, quippe cælestis motus est causa omnium alterationū realium. Intentionales autem alterationes eximunt ab hoc numero, quia visus tum videre poterit visibilia, & auditus audibilia, &c. quae fieri possunt citra realem alterationem.

Non est dolor in tactu citra alterationem realem in carne.

Citra miraculum quaedam degunt animalia in igne & non consumuntur.

Quando licet rit proprietates diuini sermonis est obliuanda.

Fundamentum citi S. Tho.

Varia de fione p. 2a.

Secundum flor. cessant motu cælestis motus feriorum c. f. c. e.

rationem. Refragantur Thomæ cateruatim theologi Parisienses: quia articulus Parisien. duxit esse errorem cessante motu cæli dicere ignem ad motum stupæ illam nõ esse combusturum. Quia est agens sufficiens, & passum sufficienter dispositum, igitur sequetur actio. ¶ Scotus igitur distinctio. 48. quæst. 2. ab hoc recessit placito, quia secundum Arist. 2. de gener. motus cæli seruit solum vt adducat, & abducatur generantem solem, igitur si sol præsens est, generabit, vt si absens corrumpet. Eodem ducitur argumento Durandus distinctio. 44. quæstio. 10. Addit tamē aliud, quia nihil potest alterare nisi qualitate alteratiua sit præditum: siquidem sola forma substantialis non alterat, neque quantitas ex libro de sensu & sensa. At vero motus non est qualitas, neque successiua, neque permanens, sed est quædam actio vel passio, igitur motus cæli non est alteratiuus: quibus consensus Maior. quæstio. 4. distinctio. 44. Et ne in omnes sit vagandum, placitum est commune theologorum. ¶ Cæterum si rem hanc attentius explorare ariserit, non est omnino mihi probatum hoc placitum: vel saltem si peripateticam amamus doctrinam arbitror germanius esse Aristotelicæ philosophiæ quod Tho. dixit cessante motu cæli omnia ruitura planè secundum naturalem necessitatē. Etenim. 2. cæli tex. cõ. 2. ait motum cæli esse perfectum motum continētum omnes inferiores motus: & cæli circulationem esse causam principij motus aliorum, & eorum suscipere quietem tex. cõ. 16. & 2. cæli tex. 17. celestes motus plures docet, esse necessarium, quia necesse est esse generationem, & corruptionē. Et tex. 20. cæli motus si vnus esset nõ esset generatio & corruptio. Et tex. 28. cæli motus est mēsurā omnium aliorum motuū, quia cæli motus solus est regularis, quia perpetuus, non habet initium neque finem. 2. de gene. 55. tex. & tex. 56. cæli motus primus non est causa generationis, & corruptionis, quia simplex est, & vniformis, ideo vel solam induceret generationem, aut solam corruptionem. Sed motus circuli obliqui causa est, quod sit generatio, & corruptio per suam eleuationem, & depressionem, facit varietatem in motibus inferioribus. Vnde ait, motum Zodiaci adducere & abducere nobis solē, & alia,

vt sequatur varietas in motibus. Vbi aduerte contra Scotum Arist. non dixisse motum solis hoc solum facere, adducere, vel abducere solem, cum tamen Aristot. expresse doceat eleuationem Zodiaci, & declinationē esse causam, quod sint generationes & corruptiones, ergo illis ablatis nullæ essent generationes & corruptiones. Imo ait, quod primus motus non est causagenera. & corruptio. sed si solus esset totum esset vel generare, vel corrumpere. Igitur sicut vnitas motus cælestis esset causa vnitatis motus inferioris, ita varietas est causa varietatis, ergo cessante motu cæli plane cessaret & vnitas, & varietas motus inferioris. Adde istis. 1. Meteo. cap. 2. Necessè est mundum hunc inferiorem contiguum esse lationibus superioribus, vt inde tota eius virtus gubernetur: igitur sublata cæli latione seu motu, periret omnis motus inferior. Et. 1. Meteo. capit. 4. calorem efficiunt calorū corpora in inferioribus suo motu: & ea præcipuè quæ celerius mouētur, & propinquo ra nobis sunt, vt sol. ¶ Istis concinit quod commemorat. 1. Metaph. text. 4. Et quid est quod proloquium philosophorum de cantat localem motum esse causam caloris, igitur motus alterare potest, & nos ipsi si experimento docemur ex motu locali vehementiori calefieri. Quid est igitur quod mirantur Durandus, & alij, cum tradimus motum cælestem calefacere hæc inferiora? Vtique motus non est qualitas formalis, neque calor formalis, est tamen virtualiter calidus, quia est rarefactiuus. & c. ¶ Cæterum si theologice res est agenda aduerto plures esse concedendos motus post diē iudicij. Enimuerit corda hominum siue sanctorum siue impiorum gaudebunt suo motu pulsus, & tactus, & venarum arteriales, sua diastole, & systole agitantur: & aer inspirabitur, & respirabitur. Et isti sunt motus locales, & alteratio erit necessario realis: quippe aer inspiratus refrigerabit cor, & is ipse calefiet à corde, & calefactus respirabitur, igitur erit infrigidatio, & calefactio. Et quidem necesse est hæc fateri, si respirationem, & inspirationem illis concedimus. Mitto quod loquentur inuicem, & linguarum plestru necessario ad loquelam mouebitur. Neque iuuat si dixeris cum Tho. quæstio. 5. de potentia Dei, motum cordis humani

Varia de questione placita.

Vnitas cælestis motus.

Secundū Aristot. cessante motu cæli omnis motus inferiorum deficiet.

Motus localis est alteratiuus ad calorem.

Quādo licet rit proprietatis dicini sermo nis est obliuanda.

Fū d. mētopla citi s. Tho.

mani esse ab anima rationali, & quia anima non subditur cælo, ideo poterit moveri sine cælo, cor hominis. At verò etiam si motus humani cordis sit ab anima rationali, non tamen procedit ab ea, ut rationalis est, ut neque vegetatio neque sensio, sunt namque illi motus communes brutis animalibus. Quo fit, ut subdatur cælo motus humani cordis, & motus cordis brutalis. Et quid num si homines tum essent celsante motu cæli, qui neque damnatione torquerentur, neque beatitudine glorificarentur, sed viatores essent ut nos, illi secundum Thomistarum sententiam possent & scribere, & legere, & edificare. & c. etiam sine opera cælestis motus, quia voluntarij illi sunt motus, & ideo cælo non subiecti: item igitur possent generare alios homines, quia generatio hæc etiam est voluntaria actio. Quod si concedis, & cum generatio exigat alterationem, etiam esset alteratio sine motu cæli, at alteratio non est actus voluntarius. ¶ Quamobrem mihi plausibilius est si dixerim, ut sub Iosue Hebræo illo, insignique Hebræorum duce stante cælo, non propterea cessavit motus inferiorum, sed Deo miraculose operante inferiora hæc conservabatur in proprijs motibus. Ita iudico stante cælo in die iudicij, miraculo est dandum, quod inferiora omnia non pereant quod ergo sint tum homines, & quædam mixta, siquidem ignis qui vret corpora damnata erit non elementarius, ut quidam putant, tradunt enim purgatoriū ignem esse ignem qui vocatur carbo, at ignem gehennalem esse elementarium. Verum isti non advertunt Lucæ. 16. verba illa, crucior in hac flamma: flamma autem non est elementarius ignis. Nam propria forma ignis non est flamma, sed quæ habet in propria sphaera tradente Aristotel. 3. de genera. cap. 11. Ignem in propria forma solum reperiri in propria sphaera. ¶ Adhæc aer ille, quem respirabunt homines tunc & inspirabunt, non erit elementarius, quia elementarius ob suam nimiam raritatem non poterit refrigerare illorum corda, ut neque nostra. Vnde scripsit Plinius quoddam ascendentes in montem Olympum altissimum spōgijs densantibus aerem usos fuisse. Quia montis iugum quippe quod altissimum, & aere gaudens subtilissimo refrigerationi cordis erat ineptum. Et Basilus aiebat, ut

supra indicabam, vermes veròs tum futuròs, quid quod Apocalyp. 14. fumum tum futurum commemoratur. Et fumus tormentorum eorum ascendet in sæcula sæculorum, nec habent requiem die ac nocte: fumus autem ignis est mixtus: & ibidem traditur, & cruciabitur igne & sulphure. ¶ Aristoteles igitur ex hypothesi quod stet tum cælum plane diceret nihil inferiorum substitutum, vnde miraculo dandum est, vel quod homines vivant tunc, aut quod mixta aliqua extant.

¶ Cæterum supposito hoc miraculo quod ignis id temporis agat in homines gehennales, illis ad motus, non erit miraculo, imo erit naturalis actio. Thomistæ verò tradunt ignem non posse tunc calefacere, quia cessabit motus cæli, at verò, ut dicebam, neque ignis ille poterit tum esse per naturam, verum si nihil obstabit tunc cessatio cælestis motus, quominus sit ignis ille, etiam nihil obstabit illius motus cessatio quominus sit ignis actio. Vnde recte censuit Parisien. articulus, ignis tunc si extitisset, admovereturque stupæ, illa combustum. ¶ Etenim si cælestis quies non impediet quominus sint ignis, & stupæ, & inuicem admoveantur, item quies cæli non impediet actionem, Nam si non impedit antecedens, neque consequens.

¶ Quo circa arbitror miraculo esse tribuendum, si ignis infernalis non calefaciat corpora damnata ut prædiximus, vnde illa calefaciet sine miraculo, cæterum quod non exurat illa miraculo tribue. ¶ Neque Paluda. argumentum te terreat, quod essent illi dånati in perpetua febre, etenim qui valde vritur ab igne, non propterea febricitat: febris enim ab intrinseco est, non ab extrinseco: est enim calor extraneus in corde accensus. Neque si verum est quod algebunt damnati & ex algore stridebunt inde tertianarij, aut quartanarij erunt, siquidem ex niue algebunt, ut vulgo creditur. Et equidem me latet quoniam pacto intentionales alterationes tum esse possunt omnes: siquidem sonus non fit sine motu locali: quia fit ex collisione duorum corporum. Et odor multiplicatur multiplicatione reali, & non solum intentionali, itemque calor: igitur cessante cæli motu non possunt esse omnes intentionales huiusmodi alterationes. Memini autem me perfecta disputationis hesitatione de respiratione

Sub Iosue sic
tit cæli & motus
inferiores
non cessarunt.

Sub Iosue sic
tit cæli & motus
inferiores
non cessarunt.

3. de genera.
cap. 11.

Nō est dādū
miraculo quā
ignis vret gehennales
homines.

Soluitur Paluda.
argum.

ratione sanctorum, & rem in dubium vocabam, quia respiratio est ad refrigerium cordis tradente Arist. Refrigerium autem est ad temperandum cordis calorem excessivum, at corpora sanctorum erunt summe temperata. Et rursus, quia esset semper alteratio aeris, quia necessario refrigerabitur, & vicissim calefiet, id quod est quedam generatio secundum quid atque corruptio. At absolum videtur in celesti regno esse generationes & corruptiones huiusmodi. Adhuc quia aer est necessarius respirationi, & non elementarius sufficit, sed est necessarius densior aer, quam sit elementarius. Sed quis non mirabitur dogma hoc aerem esse in celo, & quomodo attrahetur, & expelletur in celo? Et quid aer ille penetrabit celos, an celum diuidet, vt subsistat? Quod si miraculo hec tribuemus forsan non errabimus, verum est tamen magis hoc esse consequentia ad miraculum quam miracula. Quippe ad miraculum resurrectionis, consequuntur cetera omnia, quae diximus. Dicebam superiori disputatione quod forsan aliquis diceret, non esse beatis necessariam respirationem, & inspirationem motus arguentis praetactis, quia forsan corda beata, non habent illam cordis incensionem, quae egeat refrigerio aeris. Ceterum autor est Aristot. 2. de anima respirationem esse necessariam vitae, & non solum hoc munere gaudet, sed etiam esse necessariam ad locutionem tex. comm. 88. & in libro de respiratione capit. 3. per nares fieri tradit respirationem non propter vitam, quia vitae fouendae illa, quae fit per pectus satis est, sed ad olfactum absoluendum. Beati autem viuacissimis fruuntur sensationibus: ideoque aptius dicemus beatos respirare siue ex aere, siue alio modo nobis occulto, nouit omnipotens, qui illos est beatificaturus. Namque recondita sunt in arcana diuiniae scientiae, siue modus, quo affliget Deus impios, & modus quo beabit pios. Et exiguum est quod nobis de poenis illis venturis aut gaudijs sanctorum subluceat.

Iam vero alterum ex duobus, quae proposuimus expediamus, id quod non est magis peruium, quam quod prior disputatione agebat ne dicam esse longe difficilius. Quo modo, scilicet, animae corporibus exuta, daemonesque ab igne crucien-

tur cum spiritus haec sint, & spiritus separata corporibus cum corporibus non communicant in materia: vnde neque ab illis pati possunt. Et sane quod animae iunctae corporibus in inferno ab igne crucientur, nihil est quod miremur. Item dolente corpore, anima corporis cruciatur cum corpore: & iterum modo abstracta a corporibus, vt crucientur ab igne fortassis superat ingenij humani etiam acerrimi vires. Quod si obieceris fumum iecoris ex piscibus fugasse daemones a Tobia, & lyra pulsationem Dauidicam expulisse cacodemonem a Saule, & exorcismos quosdam, & herbas illos depellere, vtique haec non depellebant, sed orationes Tobiae, & Dauidis fugabant malignos spiritus. Quamuis fieri potest medicamenta aliqua prodesse, vt minus noceat daemones violentia: si quidem actus actiuorum sunt in patiente bene disposito. Fieri igitur potest, vt per cantum citharae diu refocilletur animus energumeni, indeque non tam sentiatur sauitia demonisque tyrannis, quam sentiretur citra illum. Nam vt citharae dus vel psalteres excitauit Elia mentem ad prophetiam, ita poterit relaxare potestatem demonis, quia haec agit mediis humoribus humanis: qui dum fuerint intemperatius crudelius aget in hominem. Verum vis nulla naturalis est, quae vincere possit daemones potestate, sed sola diuina, coram qua per exorcismos, & ecclesiae preces flaccescit, & in totum euanescit, etsi sponte cedunt aliquando daemones virtutibus corporeis, vt imponant hominibus. Scito igitur Guilielmum Antisiodo. lib. 4. tracta. vltimo. q. 4. de purgatorio docuisse spiritus posse coniungi cum corpore solum quantum ad motum, & quantum ad sensum: vt si angelus assumit sibi corpus phantasticum: aliquando vero iungi potest, quoad sensum, & non quo ad motum. Et hac ratione animae in purgatorio iunguntur, cum igne quo ad sensum, quia ex illo torquentur. Verum si quo ad sensum vniuntur animae cum igne, igitur ex igne & anima fit vnum animal, quod est impossibile. Et rursum quia eadem est quaestio de daemone, restat idem dicitur Guilielmum. Cum autem vniuntur quo ad sensum, necessario vnita faciat esse vnum sensitiuum, ex opinione hac resultabit incommodum praetactum.

¶ Fuit Marfilus Ficinus insignis Platonicus

2. de anima. text. 89. & de respira. ca. 6.

homines
ad
ad
ad
ad
ad

Tob. 6.
1. Reg. 16.

4. Reg. 3.

Nulla virtus
corporea potest
preuale-
re aduersum
spiritum.

16 est dudu
miraculo qd
gnis vrar ge
ennales ho
nines.

o iur Pa
u. argum.

Anime modo
no habet cor-
pora quibus
patiantur ab
igne.

nici dogmatis assertor, & amator, qui ani-
mas dixit corporibus vniri, vt paterentur
ab igne. At restat difficultas, qua na ratio
ne vnientur corporibus. Nam si vniantur,
vt patiantur, constituēt vnū sensitivum
& vnū animal, siquidem si non vniantur,
vt anime cum corporibus vniantur ex na-
tura, pati non possunt. Et est semper pen-
dēs eadem quaestio, si spiritus illi nō sunt
corporei, vt patiantur a corpore. Dicere
autem animas facere tunc noua animalia
se vniedo corporibus vt patiantur est er-
ror: quia non esset necessaria resurrectio
corporum, si iam sunt illa animae aliorū
corporum formae. Aut dices sub resurre-
ctione fuisset moritura illa animalia quae
patiebantur, & erāt resurrectura alia, quae
in hoc mundo ceciderant. Hoc igitur do-
gma, si platonium est ipse viderit, Chri-
stianum non esse minime dubito. Durā-
dus, q. 11, dist. 44. vt defugeret tanti du-
bii angustias, cōmentus est, quod August.
presenserat, aut saltem disseruerat, tormē-
tum spirituum ab igne, non esse reale, sed
secundum translationem habendum. E-
tenim tribulatio, & anxietas sub nomine
ignis adumbrantur in diuinis scriptis. Vt
ergo scriptura ex sensibilibus nos doceret,
quanta sit anxietas malorum spirituum,
sub igne illud expressit, non tamen illi pa-
tiuntur ab igne: sed neque possunt pati.
Hae autem anxietas illis accidit, quia
Deum nō vident, ad quem videndū sum-
mus rerum creator illos condiderat. Ob-
ijcit sibi, quia secundum hanc rationē, in-
fantes, qui sine beneficio lauacri Spiritus
sancti decesserunt, etiam patiantur ab ig-
ne, quippe qui, etiam torquentur ob hoc,
quod diuino vultu non possentur sempi-
ternō. Itemque & animae sanctorum pa-
trum ob idem dicerētur quod torqueban-
tur ab igne, quia ob eandem tristabantur
causam. Respondet obiectis istis, infantes
commemoratos, quia discesserunt sine fi-
de, ideo nihil nosse de beatitudine super-
naturali beatorum, quam fides assequitur:
vnde non tristabuntur de carentia huius-
modi beatitudinis. Et rursus sibi obij-
cit, quia animae puerorum sub Dei iudi-
cio resumptis corporibus videbunt sanctos
beati, & ipsi se cernent beatitudinis illius
extorres: & ideo dolebūt perpetuo, quia
vidēt, quod propter peccatū originale pa-
rentū orbantur perpetuo beatitudine q-

lesti. Respondet animas infantiles illas ig-
norare suum peccatū originale, sed solum
scire tum quod non admittuntur ad re-
gna caelestia, quia lauacro Christi nō sunt
asperse: itaque non dolebunt ob hoc.

¶ At verō contra Durād. est primo, quia
si defectus fidei, faciet illas ignorare pra-
mia beata, & inde non tristabuntur de ca-
rentia beatitudinis, quia quod ignoratur
bonum, non generat tristitiam, si nō pos-
sidentur, igitur eadē ratione infideles om-
nes damnati, non tristabuntur de amissio-
ne beatitudinis, quia sine fide decesserunt.

¶ Secūdo si infantes nō tristantur ob hoc,
vt ipse autumat, saltē tristabuntur, quia se
cernent in limbo tenebroso perpetuo cō-
clusos. Ad hae si sola poena demonum
est tristitia ex carentia visionis diuinae, nā
distinguit poenā animarū, & daemōnū,
quod istorū poena sola est tristitia ex carē-
tia diuinae visionis, quā ex fide dum erāt
in caelo nouerunt, at animarū, non sola
hęc, sed scire ex fide, quod resurgent cum
corporibus, & tū cruciandas ab igne pro-
pter corpora. Si ergo sola illa poena est
daemōnū, vbi est duplex illorū poena &
dāni & sensus quas catus theologicus in-
dubitāter affirmat, affligere daemones &
animas separatas impias? ¶ Præter hae,
quia infidelium animae nesciunt resurrectio-
nē venturā, quia fidē nō habēt: igitur mo-
do ante iudicij diē non cruciabit illas vē-
turi ignis formidatus cruciatus, sed solū
affigētur poena damni, sed neq; hac, quia
beatitudinē ignorant iuxta Durād. Acce-
dit istis, quia animae paruulorum solutę a
corporis cōpagine se ipsas clare vidēt, &
intuentur se esse creaturas spirituales a
Deo cōditas: & vidēt suā infectionem, &
cognoscunt, quod ex proprio cōsensu nō
precessit, sed aliudē cōciliatā. Et sciūt etiā,
quod Deus neminē punit, nisi propter cul-
pā, quia intelligūt Deū esse iustissimū: si-
quidē animae illę nō habebūt peruersam
mentē neq; actuali peccato obsecatā vt
hęc ignorent. Quā obrē cū videant se ple-
ti poena non videndi Deū, intelligēt suā
inde culpā. Ad aliud enim est plecti poena
aliud nō donari munere. Hoc enim pote-
rit cōtingere citra culpā, illud vero ex cul-
pa procedit: siquidē poena non infligitur
a Deo sine culpa illius, qui talē poenā su-
bit, maxime poena tā grandis qualis est
orbati diuino conspectu sempiterno.

¶ Vnde

anima ob . . .
ob . . .
ob . . .

Duran. refel-
litur.

Job . . .
Re . . .

Nella vltima
corporeo
testi
le . . .
an . . .

Anime paru-
lorum solutis
corporibus se
lucide intelli-
gent quia nō
erunt stultis
aut insipientes

Parulo
punita
poena m
maerit.

si vltima
ob . . .
ob . . .
ob . . .
ob . . .
ob . . .

Parulo
punita
poena m
maerit.

¶ Unde quidam catholici doctores, cre-
 diderunt paruulos molestiam subituros ex
 igne in quem cum diabolo detrudantur, vn-
 de & habebunt non solum poenam dani, sed
 etiam poenam sensus. Etenim sententia illa
 omnes inuoluit, ite maledicti in igne eter-
 num: & paruuli isti sunt arbores mala, &
 sunt palea & non frumentum, palea autem
 comburentur igne inextinguibili. Quauis
 hec molestia & poena sentibilis erit mitis-
 sima, vt August. docet in Enchiridion. Et
 miratu dignum est cum hoc doceat Duran-
 dus in suis ma futura infantium horum poe-
 nam, cur illos asserat ab omni poena? Si-
 quidem secundum Durandum carere visio-
 ne diuina non est paruulis poena, quia nul-
 la illis infert molestiam. Driedo in lib. de
 lib. arbitrio. cap. 1. par. 5. primam putat esse
 magis consonam scripturis sacris: quauis re-
 non prorsus diffinit. Et Greg. Arimi. hoc
 esse August. dogma iunctis vmbonibus,
 quod a iure defendit: id quod nos. 2. senten-
 tiam vberius differuimus. ¶ Verum sustinendo
 vulgata theologorum sententiam, poteri-
 mus aliter theologizare, quam Durandus si
 dixerimus infantes huiusmodi poenam
 dani solum affici, scilicet, quia priuatur ex-
 lesti visione: neque tamen ob hanc causam
 tristatur aut dolent, quia percipiunt non
 ex proprio consensu infectos fuisse culpa
 illa unde priuantur, aut si qua erit tristitia
 erit modica: vnde non ob id poena sensus
 est dicenda, quia modicum & nihil compa-
 rantur. Quod si dixeris nonne erunt per-
 petuis carceribus addicti, siquidem lim-
 bo erunt conclusi: Sunt qui inficiantur, vt
 Palud. quem supra indicauimus, credens il-
 los esse futuros in lucis loco ne a tenebris
 occupentur & molestentur. Et Nicolaus
 ite credit illos esse nimia voluptate per-
 fundendos. Alijs placuit illos futuros bea-
 tos naturali beatitudine, & quod degent
 laudando Deum, & gaudebunt ex notitia
 eximia rerum qua fruuntur: neque tristabun-
 tur, quia beatitudinem supernaturalem beato-
 rum ignorabunt, quippe qui nunquam fuerunt
 donati magisterio caelesti, vt illa scirent:
 quapropter non dolebunt de carentia vi-
 sionis diuinæ, quia illos latebit. Quod si
 ita est, vt isti autumat, non erit illis poena
 dani: quippe, si nulla illis molestia infert,
 non posse videre Deum, & ipsi infantes ha-
 bent beatitudinem naturalem, utique: hac bea-
 titudo naturalis tristitia sempiternam non

admitteret, ideo neque poenam. Et adde quia
 furgent in iudicio, & videbunt gloria san-
 ctorum exteriorem saltem, an non dolebunt,
 quod illa priuantur aeterno? Accedit istis
 quia duo traduntur loca ex euangelicis
 oraculis, scilicet, supplicium aeternum, & vi-
 ta aeterna Mat. 25. & Mat. 13. Exhibunt an-
 geli, & separabunt malos de medio iustorum.
 Ergo infantes isti non sunt iusti, non erit
 illis vita aeterna, sed dices mittentur in ca-
 minum ignis, at infantes non torquentur
 ab igne. Est sane verum non torquendos ab
 igne, vt dixit Ambrosius gehennalia in ce-
 dia neminem subiturum propter peccatum pri-
 mi parentis, sed ob propria scelera: ceterum
 scriptura non distinguit loca danatorum
 adultorum & paruulorum. Quia quamuis
 duo sunt, sub igne illa comprehendit, quia
 illa sibi sunt vicina, & loca sunt damnatio-
 nis. Si ergo post diem extremum solum sunt
 duo loca, & vita aeterna, caelum & danatio-
 nis aeterna infernus, quo modo isti docto-
 res fatentur futuros paruulos in loco splen-
 dido, vt Paluda. & in loco summae volu-
 ptatis, vt Nicolaus, non video qui consen-
 tiant cum diuinis literis. Quapropter magis
 illis conueniens si dixerimus limbum pue-
 rorum esse proximum inferno danatorum: &
 hec duo, tamen si loco differant, at sub igne
 vel sub camino ignis comprehenduntur: quia
 vterque locus est danationis, quauis diffe-
 res est punitio, vt saepe diximus. ¶ Sed iam
 instat questio si sunt in limbo obducti te-
 nebris, utique poenam sensus patietur postquam
 propria acceperint corpora fortassis non ni-
 hil lucis illis lucebit, etiam si nos lateat mo-
 dus quo illis lucis micabit non nihil. Nam si
 danatis, vt supra aiebamus erit non nihil lu-
 cis, unde possint se videre inuicem, cur in-
 fantibus non erit. Nolle tamen dicere hos in-
 fantes esse in igne, vt & gehennales, & ideo
 ab igne illustrari. Quia vel ignis ille aget
 in illos & tunc afficientur poena sensus, aut
 non aget, & tunc miraculum temere asseritur.
 Demum ne pluribus agamus contra Durand.
 asserere ignem torquentem daemones non esse
 verum ignem, sed metaphoricum non puto pro-
 prium. Siquidem literarum diuinarum propria
 significantiam quoad licuerit obseruare
 oportebit: siquidem metaphoricus sensus
 solum est admittendus, quando ad illum
 seruandum ipsa literarum sacrarum nos
 urget seruandae veritatis necessitas. At
 vera non urget nos necessitas per ignem

Paruulorum
 puniendorum
 poena mitis-
 macrit.

Scriptura non
 distinguit cla-
 re loca paru-
 ulorum, & adul-
 torum reprob-
 borum.

ad hoc magis
 tunc illa
 soluitur
 etiam in
 illam & talis
 quibusdam

si vult
 huiusmodi
 ob hoc
 etiam in
 illam & talis
 quibusdam

Anime paru-
 lorum solatis
 corporibus se
 lucide intelli-
 gent quia non
 erunt stulti,
 aut insipientes

Mat. 25. aut Mat. 13. aut. 3. c. &c. intelligere metaphoricū ignē, quia possumus aliter seruire veritatē significationis, vt patet sub hac. Neque quod citat ex Paulo. Ipse tamē saluus erit quasi per ignē suo suffragatur placito, ipse enim ex dictione, Quasi, colligit non esse verū ignem, sed similitudinē, quod argumentū est faciendū, quia. Quasi, in scriptura nō semper denotat similitudinē, sed sepe veritatem, vt est illud, Vidimus gloriā eius, gloriā quasi vni genitiā a patre. Et cetera nō pauca sunt, quae ad hanc rationem poterant aggregari.

Denarrat autē Tho. loco praedicto, sententias nō paucas, quae omnes exponere studēt modū, quo torquetur ignis spiritus, & Durād? Verū tamen modi illi omnes nō sunt probabiles, quos ne te morer apud illos leges iudeo, qui probabilior cunctis est ille est, quē Tho. & Scotus amplectuntur: huiusmodi cruciatū ab igne esse per violentā detentionē spiritui in ignibus. Hoc nāq; est poena & cruciatu ingens. Hae autē detentio autore Scoto plurifariā incutit violentiā, & quo ad intellectum, & quo ad motū. Quoad intellectū quidem, quia ignis ille non sinit mentē detentorū alio vagari, vt distracta leuius ferat detentionē. Et rursus quo ad motū, quia impedito illis est ignis ne vagentur, id quod vendicant ex natura sua lustrare mare & aridā Job. Hoc tamen intelligito recte, quia daemones, & animae etiā ignibus detētā, possunt quidē alia cogitare, & nō solū ignē praesentē: vt patulo testimonio nobis est, superbus ille diues, Luca 16. qui flāmis ardēt, suorū nihilominus gerebat curā. Verū etiā alia cogitent, vt re vera cogitāt, non tamē distrahuntur à cogitando igne detinēte. Ignis autē ille, nō ex sua natura habet qd affligat hac ratione hos spiritus, sed vt est instrumentū diuinā iustitiā: siquidē spiritus illi non magis inclinat ad esse hic, quā alibi: at vero ignis ille illos detinet, nō quod possit hoc efficere ex natura sua, quia est multo viribus inferior, quā sint spiritus ipsi, sed hoc habet Deo cooperante. Et est manuductio quē dā ex August. & Greg. supra indicatorū, sicut nō nunquā anima nostra angustiatur ex vita quā agit in corpore, & corpus est illi tanquā carcer. Verū latissima est diffinitia, quia corpus nō est carcer animae, ne

que animā detinet, violenter, sed naturaliter. Et quidē sacratissimae mulae hunc modū cruciatu subindicāt, nunquā non inemorātes, vel laqueos, vt in Psalmo, Pluet super peccatores laqueos vel ligamentorū, vt in Euangelio ligatis manibus & pedibus. &c. Et rursus, Amen non exies inde donec soluas minutissimū quadratē, vel vinculorū, vt Iudas tradidit illos vinculis & ternis. Quae omnia praefert hūc cruciatu quem patiētur ab igne spiritus esse detentionē violentā ab igne. Durando nō sapit hoc dogma, quia iam insent, persuaserat sibi, quod modo spiritus videlicet incorporeos nō esse in loco per essentiam diffinitiuē, sed solum secundum operationem a deo non videt quo modo sint in igne daemones, & animae separate, vbi nullam habent actionem transcurrentē, neque possunt habere. At quia re vera anima Domini Iesu descendit ad inferos secundum essentiam, vt alibi est à me diffinitum, & theologis est confessum, ideo ista haec dubitatio nō obscurat sententiā praefatam. Non ergo ignis aliquam qualitatem imprimit in spiritus: siquidē vel illa esset spiritualis, vel corporalis, spirituale non poterit efficere, quia est agens corporale, nisi solam si velis speciem sui produceret hac species ignis non torquet, sed perficit spiritum. Et si corporalem produceret, maxime calorē, & liccitatē, & hac ratione spiritus redderetur vel calidus vel siccus, quod est ridiculum. At obijcis cur ergo detinentur magis ab igne, quam ab aqua, quā à caelo? dixerim tibi quāuis detentio violētā carcer est, & vinculū est, vbi cunq; illā fingas. Vnde si quis in propria domo violētē detinetur carcer redditur habitatio propria, ceterū, quantū est nobilior locus carceris tantū est minus poenalis carcer. Ideo Dominus non in caelo, aut in aere. &c. ligauit hostes suos, sed in viliissimo terrae loco, profundissimo & elongatissimo à caelo, qui est optimus sanctorum & Dei locus. Verum ignem fecit illorum detentorem, & vltorem, quia nefandissimum crimē Sodomorum ex igne puniuit. Ideo, vt scriptura nos admonet nefanda esse crimina impiorū, exposuit impios ad ignē vltimos. Et rursus quia ignis habet actionē vehemētissimā, aqua vero, & aer, tēperatiōrē, terra vero magis passibilis est quā actiua. Vt ergo insinuat nobis

Ignis gehennalis bifariā detinet violentas & malignos spiritus

Thomae in fiantur spiritus angelicos suscipere species a materialibus.

Cur vltore ignis specioru sempiternus.

Non or dātiq; iteri cruciatur ab igne

Superbia magis cruciuntur.

Daemones periores in inferos quando.

bis scriptura illos vehemētissime torqueri ignē cōmemorat tortorē dānatorū modo quidē spiritū. Posthāc erit corporū, quæ sociā fuerūt animarū in malis operibus faciēdis. ¶ Quod si occinis, iam ergo omnes dānati equalē patiētur pœnā: quia ignis æqualiter detinet omnes, respondebis non esse confectariū. Scimus enim si vincti plures sint in eodē loco carceris, vt in catasta quibusdā esse molestiorē locū, alijs non æque molestum. Secundū quod delicta sunt alia alijs grauiora, aut secundū maiorem, aut minorē cordis superbiā coniectorū in carcerē, vel secundū maiore nobilitatem illorū. Quippe vir nobilis iniquius feret catastam, quam agricola. ¶ Quāobrem angelici spiritus maligni, quō superioris ordinis sunt tantō iniquius ferunt detineri ab igne, in vilissimōq; coerceri loco. Animæ vero rationales, quæ maioribus sunt onustæ delictis sunt superbiiores, ideoq; molestius habebūt esse in igne quā alix, quæ non tanta tumēt superbia: quāuis omnibus erit carcer ille tædio-sissimus, quia omnes superbia tument docētē psalmographo, Superbia eorū, qui te oderunt ascendit, &c. ¶ Obijcies adhuc, ignis non est contrarius spiritibus, neq; illis repugnans, igitur non erit illis tædio-sum esse in igne. ¶ Vtiq; si natura ignis expēditur nulla est repugnātia, at quia nouerūt dānati esse vltorē ignis, & detentorē suū, ipsis repugnantibus, ideo redditur ignis illis quā molestissimus. ¶ Nō cessabis forsan replicare cōtra prædicta, quia animæ sanctorū patrū, erant dententē in limbo, & sine igne: & illa detentio erat illis pœnalis ex pœna dāni: ergo & dæmōnes possunt detineri violēter, & nō ab igne. ¶ Et quidē non dubito Deū hoc posse facere ligare cacodæmōnes vbi ipse voluisset: nā si superiores dæmōnes possunt ligare inferiores, vt indicio sunt dæmōnes, qui in phialis aut annulis dicuntur ligati per incātationes incantatorū, multo fortius Deus ligare poterit. At verō scriptura ligatos docet in igne, vnde cruciatur propter rationes cōmemoratas: ideo hoc credendum de facto est. Animæ vero sanctorū patrū, etsi molestū habebant spē vēturę beatitudinis remorari, ceterū erāt in refrigerio Luc. 16. hic autē est in refrigerio. Nō tamen est diffidendū eos tū doluisse, & cōtristatos fuisse, de mora beati-

tudinis, docētē Petro solutis doloribus inferni, Si ergo Christus descēdens ad inferos, hoc est ad limbū sanctorū patrū inferni soluit dolores, vtique soluit dolores, & mœstias inferni, non quia infernus dolebat, aut dolere poterat, sed vtitur Petrus synecdoche infernū vsurpans, pro illis, quos infernus cōtinebat, sanctis. Quia ergo liberauit illos Christus ab anxietate qua premebantur, ideo dixit soluisse Dolorem inferni dolores. Cōferas igitur vtrūque locū euangelicū & apostolicū, & videbis, animas illas dolore actas, & in super refrigerio fuisse. Quapropter etiā si dolebant, dolor ille nō erat pœna sensus: nā que dolor ille non erat pro peccatis suis, sed de remotione gloriæ: vt scitē dixit Tho. 3. par. q. 52. ar. 2. ad secundū. Ex detentione igitur illa nō sequebatur pœna sensibilis, neque erat illis limbū carcer, quia carcer est vel in custodia delinquentium, vel in pœnā. ¶ Quod vero Zacha. 9. commemorat, illos fuisse vinctos, nō eo dixit, quo credamus illos fuisse in limbo; ceu in carcere, quia, vt dicebā carcer est locus delinquentiū, at animæ illæ erant sanctæ, & innoxix & culpa & pœna, pro personali culpa, vt supra dicebā, sed eo illos vocant vinctos, quia nō erat illis facultas gaudendi plena libertate filiorū Dei. Quādo vero illos beatificauit Christus, iā tum fructi sunt libertate adoptionis filiorū Dei, & soluta sunt vincula isthæc spiritualia ipsorū. Superest iā argumēta obiecta diluere. Primo dices, ad hoc quod animæ perfecte patiatur ab igne, necesse est induere corpora. Quia quāuis modo patiatur, nō tamē perfecte patiatur: siquidē si totus homo peccauit, totus est passurus. Et hoc sibi volebat Tertullianus. Nāq; si animæ impię etiā nū expectassent corpora, & libera essent à tormēto, etiā animæ sanctorū nullā experirētur beatitudinē, quousque donarētur corporibus, quod est erratū Armenorū, vt supra admonebā. ¶ Secundo dices, ignē ex sua natura nō posse torqueri, vel dæmōnes, vel animas separatas, quæ si torquet ex diuina procedit potestate, cuius est instrumentum, vt detinendo torquet: & hoc sibi vult Lactantius. ¶ Argumento. 3. respon. ignem detinere, Ad arg. 3. & incarcerare spiritus, non per vim naturalem, quia spiritus non habet repugnantiam cū igne, neq; ignis lædere spiritū

Non omnes dānati equaliter cruciantur ab igne.

Superbiiores magis cruciantur.

Dæmōnes superiores ligantur interioribus quando.

Animæ sanctorū, quæ in limbis continebantur, dolerant de mora beatitudinis.

Arg. solutio:

potest per naturam suam, vt apte probat
 argumentum, sed torquet spiritus per vim
 supernaturalem: quia Deus per ignem illu-
 lum disposuit daemones, &c. a terro habe-
 re in inferno conclusos; quae conclusio,
 aut clausura à Grego, 4. dialogo, vocatur
 animarum incendium. Non ergo, ideo su-
 pernaturaliter torquet quia ignis calefa-
 cit, vel urit illos spiritus, quod fieri ne-
 quit, sed ad sensum praetatum. Quarto
 iam responsum est, vt & 5. & 6. Septimo
 item responsum est, inter differendum,
 scito tamen vulgatum esse theologis dam-
 natos homines esse passuros ab igne, & à
 niibus motis ex verbo Iob saepe citato.
 Et Tho. in. 4. dist. 15. in principio congru-
 tiam dogmatis scripsit, quaedam enim pec-
 cata sunt ex amore facta, & alia ex timo-
 re, quae ex amore igne sunt torquenda, quae
 ex timore frigore. Vnde inferas daemo-
 nes non esse torquendos frigore: quia non
 peccauerunt ex timore, sed solum igne
 quia ex amore peccauerunt. Porro autem
 locus Iob non habet, transibunt, sed tran-
 seant, & non esse referendum ad poenas in
 ferni secundum Gregorium in priore di-
 sputatione fuit tractatum. At admissio hoc
 quod corpora torquebuntur ex algore, &
 animae etiā illis algebunt sociatae, at quod
 modo separate algeant non video. Quod
 si etiā te mouet alia dubitatio, cur ani-
 mae, quae solum in corpore degentes, vel
 bene vel male gesserunt, sunt coronandae
 pro bonis factis ante corpora, vel suppli-
 cius afficiendae? Videtur enim sine corpo-
 re non esse donandas retributione, vt Ter-
 tullianus praeferebat. Respondebis hoc
 argumento vfos fuisse haereticos, quo suū
 constituerent errorem, animas carere re-
 tributione tantisper dum essent sine cor-
 pore. Sed Scito animas esse principium
 operationum. Siquidem ex voluntate, ac-
 cedit meritum, aut demeritum operi. Est
 autem corpus, per quod anima operatur
 instrumentum: ideoque anima primò co-
 ronatur, aut punitur: quandoquidem ipsa
 est primum mouens intrinsecum, & cor-
 pus illius mobile est. Quod si dixeris etiā
 appetitum sensitiuum habere proprium
 motum pugnacem cum ratione fatemur,
 at haec pugna cedit ad animae coronandae,
 bellionem sensuali appetentiae infran-
 ctis. Demum pro coronando hanc disputa-
 tionem scito primò nos supra constituisse

In modo a-
 nima & spiri-
 tu mali pa-
 tiuntur ab ig-
 ne Inccndia.
 in aibus

Cur patietur
 homines inco-
 dia & algores
 in inferno no-
 aut demones

causol. g. a

causa

2209

emo 1

quinque receptacula, caelum, scilicet, quod
 sanctorum est habitatio, infernum, quod
 est filiorum ire conceptaculum, quod desti-
 tuitur gratia Dei, visioe diuina, abudatq;
 poena sensus, & puerorum limbū, quod gra-
 tia Dei & visione: vacat at poena sensus
 non vexatur, & purgatoriu, quod cu pe-
 na sensus suos incolat vexet gratia Dei no
 deferitur, & quam non habet actu vitam
 beatā, certa spe illius interim consolatur.
 Est autem triplex purgatoriu, alterum
 praesentis saeculi, quando fideles interim
 multis & varijs angustijs premuntur, quas
 a quo animo ex charitate Dei ferunt. Hu-
 iusmodi namque tunctiones, & tribulatio-
 nes sunt tanquam ignis, qui excoquit sor-
 des contractas ex peccatis: Et sicut argen-
 tarius faber igne probat aurum, ita Deus
 electos suos. Aliud est alterius saeculi, qua-
 do animae electorum corpora sua destituunt
 nondū ad purū excoctam scoriā peccato-
 rum secū deferentes in vitam alterā ideo-
 que necesse est, vt aptae reddantur, quae vi-
 deant Dei vultū, vt scoria illa expurgetur
 per ignē verum purgatorij. Demū aliud
 erit purgatoriu sub iudicij die, quo adue-
 tante ignis a facie Domini exardescet, &
 inflammabit in circuitu Domini inimicos
 eius: & hoc exurens, purificabit Dei
 amicos. Et hic ignis appellatur confagra-
 torius ignis, cuius Petrus mentionē facit
 dicens, Adueniet dies Domini sicut fur,
 in quo caeli magno impetu transibunt, &
 elementa calore soluentur, terra autē & quae
 in ipsa sunt opera exurentur. Hic igitur
 ignis confagatorius, aut exustorius voca-
 tur, quia omnia terrena deuret, & in cinea-
 res rediget. Et hic ignis descendet ad infer-
 nū nouissimum excepturū in vltionē cor-
 pora danatorum. Nā ingerentur igni, qui
 iam ibi ad est, ab origine mundi Mat. 25. qui
 iam modo torquet impios animos. Inter
 haec autē tria purgatoria istud discriminis
 esse cōperies, quod purgatoriu primū &
 secundū, purgat peccatorū sordes, & illas
 purgādo, sunt causa merendi purgandis.
 Quandoquidē dū hoc saeculo vivitur san-
 cti patiendo flagella à Deo immissa pro-
 meretur gratia incrementa, & poenas cō-
 meritas pro peccatis extergunt. Iudē sub
 finale iudicij electi Dei patietes ignē il-
 lū confagatoriu, & ex confagationē,
 efflantes animā, promerebuntur itidē gra-
 tia, & gloriae augmentū, & suorum piaculo-
 rum

receptaculū
 animarū.

Triplex pur-
 gatorium.

2. Petr. 3.

Discrimē in-
 ter purgato-
 ria.

An pur-
 riji duo
 locus m
 & demo

In purg-
 rio alter-
 te no est
 rii locus
 que dem-
 ti.

4. 11. 11. 11.

11. 11. 11. 11.

An purgato-
rij: duob' est
locus meriti,
& demeriti.

rū pœnas detergēt, vt prorsus mūdi Deo
præsententur. Quāquā, quia diē iudicij,
multa præcedēt mala affligētia homines,
& pios, & in pios, nā in terris erit pressu-
ra gentiū: & Mat. 25. i. deo forsan ignis il-
le modicū reperiet in electis purgādū, ni-
si in illis, quibus fortē nō tāta tolerantia la-
borū illorū, quanta fuisset necessaria, ad
meritū, & purgationē suorū delictorum.

¶ Purgatoria igitur duo ista extrema ced-
dūt electis in triūphales coronas, cedunt
quoq; ad expiationē suorum piaculorū.

At verō purgatoriū aliud animarū est, nō
enim corpora torquet. Quod si quæsieris à
mē si corpora fuere focia ad peccatū, cur
nō focia etiā sunt ad tormenta subeūda si
quidē sola anima ibi purgatur? Respō. ani-
ma tātis perdū in corpore est, dōlēs de er-
ratis suis præteritis; & præcauere dispo-
nēs, futura ne inficiāt crimina, etiā corpus
sociū est illius doloris, & pœnitētiæ, quia
totus homo est, qui dolet, aut quem pœni-
tet peccasse cōtra Dominū. Quia ex re fit
vt totus homo redigatur ad Deū perditā
prius amicitia. ¶ Quod si interdū autē quā
homo totus absoluat cō dignā de peccatis
admissis pœnitētiā mors interueniat, iam
corpus nihil potest ad pœnitētiā, neq; ad
satisfactionē præstandā, quia cadauer est:
sufficit tamē sibi quod quādiu aura frueba-
tur vitæ, præstitit quod suū erat. Restat
igitur, vt anima, quæ sola superstes est sa-
tisfactionē absoluat in loco aliquo, quē
purgatorium Latini doctores vocāt meri-
to. ¶ In hoc autem purgatorio, nullū pro-
priè quæras meritū, liquidē animæ nō me-
rētur, nisi in corpore ad Rom. 14. & 2. Co-
rin. 5. vbi & male aliquādo etiā merētur.

Patiūtur quidē ignes, & a quo animo il-
los ferūt, at hæc patiētia æquanimis, non
cedit ad meritū, vt distin. 21. prætactū est.
Et Aug. in Enchiri. c. 9. quē Magist. citat
in litera, prorsus negat meritū post hæc vi-
tā, intelligens siue bonū, siue malū meri-
tū. Quod verō animæ iuuentur, quæ sunt
in purgatorio ex precibus & sacrificijs si
deliū, non est propter meritū nouum illa-
rum animarū, sed ob meritū vetus, quod
habuerūt à corpore mortali in charitate
Dei decedētes, vt August. commemorat.

¶ Illis nihilominus theologi concedunt
meritū secundum quid, nō simpliciter, vt
dist. præcitata meminimus, itē & dānatis
de meritū tribuunt, secundū pœnā accidē-

tariā, quia hæc resarche, ex quorū supersti-
tō doctrina alij imbuūtur erroribus, patie-
tur vehemētius ex discipulorū damnatio-
ne, quos malè vel exēplis, vel doctrina
imbuerūt, vt etiā sanctis crescit in gloriā
accidentariā quod fideles ex eorū doctri-
na diligentius colant Deū. Vnde Paulus
quosdā discipulos suos vocat gaudiū suū,
& coronā suam. ¶ Est autē pœnā dāni, &
pœnā sensus cōmunis damnatis aduleis, &
pueris non initiatis ex sacramento bap-
tismi modo, aut olim ex sacramento circūci-
sionis, vel ex sacrificio aliquo vt ante legē:
& rursum his, qui sunt in purgatorio.
Nāq; omnes isti orbantur diuina visione,
quæ est miseriarū maxima, siquidē si bea-
titudō totā essentialis est visio, & scuitio
Dei, summa infœlicitatis erit se hominē
reddidisse huius felicitatis incapacem:
quidquid Aureolus contēdat nō esse ma-
ximā pœnā hanc nō videre Deū, sed odio
habere Deū, quē indicat Capreolus. ¶ At
verō odio habere Deū, peccatū est maxi-
mū, quia contra Dei charitatē directū est,
quæ apitē tenet virtutū. 1. Cor. 13. Igitur si
hoc est maximū peccatum, maxima est
multandū pœnā. Exhibeat igitur ipse,
quæ pœnā erit hanc & nullā exhibere po-
terit, præter cōmemoratā. Itē vt beatitu-
do est quæ vel sola maxime perficit natu-
rā rationalē, ita quod maxime illā lædit
erit infœlicitas sibi cōtraria, scilicet, se fe-
cisse incapacē beatitudinis supernæ. Pœ-
nā vero sensus est cruciari ab igne quæ pœ-
nā cōmunis est etiā dānatis, & ijs, quos lu-
strat ignis purgatorius. At quanquā istis
sit dāni pœnā cōmunis, atq; sensus, at ve-
rō dānatis est perpetua, purgandis vero
temporalis. Censetur autem pœnā purgā-
dorum eadem secundum intensionē pœ-
nā inferorum seu gehennæ: Et non ab re,
siquidem homo cū subiacet peccato mor-
tali ad gehennalem pœnā obligatur pa-
tiendū: quando vero Dei gratia se subdu-
cit à mortali peccato, cōmutatur tum pœ-
nā æternitas in temporalitatem. Fit autē
hæc cōmutatio manente substantia pœ-
næ eadem, quæ prius: igitur purgatorium
eadem vexat suos pœnā, quæ illos vexat
gehenna: nisi quod temporaliter tantum,
& in alio loco. Nam sicut fit cōmuta-
tio æternitatis pœnæ in temporalita-
tem eiusdem, ita, & locus gehennalis mu-
tatur in locum purgatorium. ¶ At ve-

Ad Philp. 4?

Aureolus
feliciter lege
dist. 46. vbi
de se hanc

Pœnā secūddū
speciē eadē
gehennali-
bus & purgā-
dis.

ceptu
nmarū.

iplex pur
torium.

Petr. 3.

Discrimē in-
er purgato-
ia.

Per poenitentiam tollitur poenae aeternitas, & locus commutatur.

nonnunquam adeo increfcit poenitentia, vt etiam in tēfio poenae relaxetur, quae debetur in purgatorio. Caeterum quia in tēfio & remiffum non variant speciem tēfio adhuc est eadem poena purgatoria specie cum illa qua patitur damnatus: quae non punitur ad purgandum, sed ad puniendum. Sunt qui fatentur, vt Bartholomaeus & Sibylla in decedibus fuis purgatorium ex purgare habitus viciofos, quos fedum conuolunt electi post mortem tēfio hanc & fomitem peccati. Ego vero illi non poffunt fubfcribere, quia habitus illi viciofi fi extarent fub purgatorio, vtique inclinarent ad peccandum tēfioque fomites ibi conceditur, inclinaret ad peccandum: vnde anima in purgatorio haberent purgationem, & certamen contra peccata, vt habebant in carne degentes. At vero quis credit illud: nemo pfecto. Sufficit enim illis poena quam fufcinent, absque addita merito pugnae. Adde quod pugnavitatum est, qui poffunt mereri, & non mereri: at vero anima illa non poffunt mereri. &c. Vt fape est difinitum. Et rursus quia fi illi habitus viciofi illas inclināt ad peccandum, igitur in purgatorio tētatur ad culpam, porro ftatus ille animarū, non est fubiectus tentationibus, quia neque in eādo illas quicquam promereri poffunt. Praeterea fac hominem praeditum illis viciofis habitibus, ex nimia tamen contritione deleuiffe poenam debitam pro fuis mortalibus & venialibus, itaque anima illius extiens corpus nihil culpae fecum conuehit, nihilque purgandum poenae: fed folūm ex veteri cōfuetudine mala habitus illos habet viciofos, quos repentina morte fublatus homo, non potuit viuēdo per contrarias cōfuetudines depellere. Quid ergo anima haec purgatoria petet loca? Vtique fecūdam illum Bartholomaeum petet, vt excoquantur habitus illi viciofi, fimul cum fomite: at vero habitus illi non funt culpa, vt neque fomites, igitur propter illos nihil patietur anima illa. Dices forfan funt peccati poenae, fomites enim est poena originalis, & habitus viciofi funt poena actualium, vnde procefferunt. Recte quidem: at has poenas peccatorum, non fufcinent anima purgatorij, neque ob has torquentur: imo quantum iudico habitus hofce, & fomites, non deferent animae purgandae, fed auferentur ab eis, aut ceffabūt

Anima in purgatorio non tētatur ad peccandum.

Obiectio: anima in purgatorio non tētatur ad peccandum.

Anima purganda non reuertentur ad peccandum.

ftatim à morte ratione ftatus. Siquidem ftatus ille in purgatorio, quia est ftatus animarum impeccabilitatis, quia quamuis non funt id temporis in ftatu beatitudinis fed in via ad illam, at quantum ad impeccabilitatem iam funt in ftatu, perinde atque anima beata. Quia ergo funt in hoc ftatu ideo repugnat illis vel fomes, vel habitus viciofus, quae omnia inclināt ad peccatum. Damnatis autem non repugnat illi habitus viciofus, aut fomes, fiquidem illi funt fub perpetua culpa, etiā noue non demereantur ex peccato, quia funt etiam extra ftatum demeriti. Lutherus etiam cenfuit, vt fupra meminera animas haefce, quas purgat ignis purgatorius, fomites vexari, & inde autumat timore illas angere, & perturbari: at vero vt liquet ex praenotatis falsum autumat. Forfan obijcies contra praedicta, in purgatorio non erit fletus, & ftidor dentium, neque erit vermis corrodens. &c. igitur non eadem poena est purgatoria, & punitoria fuae gehennalis namque illa priora erunt in gehēna Mat. 22. Mar. 9. Respondebis fletum & ftidorem torquere corpora, ideoque huiusmodi torquebunt impios post diem iudicij. Et quia in fletu funt duo & refolutio lachrymarum, & capitis turbatio, non erit fletus tunc quantum ad primum, fed quo ad fecūdam iuxta placitum alumnorum S. Tho. quibus aridet ceffante motu ceffaturum omnem motum naturalem. Verum fi ceffabit ille motus fi quando rum lachrymarum, quo modo erit obfecro dentium ftidor, qui nunquam continget nifi concuffo ex frigore corpore: neque enim foli dentes contutientur ex frigore, fed & totum corpus. Adde, quia conturbatio capitis non fit fine humorum afcendētium in caput cōmotione. Sed nos quid de re hac fit fentiendū fupra docuimus. Stridor igitur dentium, & fletus quia funt corporales motus, fi corporaliter illos intelligas, non erunt animabus purgandis. De veritate autē nulla eft controuerfia, quia purgandas animas non affliget, nullus enim vermis confcientiae illas corrodebit. Numerantur autem vulgo à theologis 8. poenae, quas luent dānati, videlicet, ignis inextinguibilis & vermis corrodens, fletus, tenebrae palpabiles, foetor intolerabilis, afpectus dāmonum flagellū corporis, & quia oculi corporei dānatorū non

Obiectio: anima in purgatorio non tētatur ad peccandum.

Obiectio: anima in purgatorio non tētatur ad peccandum.

Quis fletus damnatorū.

Alūm S. Thomae excutiatur.

Anima purganda non fletu & ftidore dentium torquetur neque verme corroditur.

Octupli suppliciorum fuf damnatorum.

Corporis flagellū fup na damnatorum.

pos.

possunt aspicere Demones, quia sunt substantia spirituales, ideo creditur Demones corporibus assumptis esse terribiles damnatos homines, denique frigus. Quod si exquisieris, unde sument corpora tum Demones, respondebis, ab aere illo, qui erit in cavernis terrae, ubi latitabunt damnati. **C** Rursum sciscitaberis, num terrebuntur damnati ex visione illa. **D**emonum, quippe certo sciunt semon. morituros: igitur nullus erit timor illis, ut neque nobis esset timor de aliquo, si immortales essemus. Dices non timebunt mortem, quam desiderant, at quia patibilia habebunt corpora forte timebunt passionem inferendam per Demones. **C** Hæc octo, spectat poenam sensus, quamvis non omnia hæc enargentur à divinis scriptis, quarum solum ignem, tenebras, sicutum, stridorem, vermè legimus ac fectorem, ac frigus. Ex quibus omnibus, quod cruciabit purgandos erit ignis quin & tenebræ, quia obscurus creditur locus purgatorij, ut Græcæ nica est confessio in Concilio Florentino: Quamvis mihi videor maiori luce esse donandos, quia sunt filij lucis, quam Gehennales, qui sunt filij tenebrarum, & cum amore operum tenebrorum ex hac in aliam comigrarunt vitam. Verum hæc ad vnguem absoluerè, & enodare quis poterit: Stridor autem fletus, flagellam, vermis, hæc, ut dixi nõ torquebunt animas purgandas, quia ex utraque corporibus suis purgantur. **C** Forfan quæres à me poenam istam flagellorum corporalium, unde discemus ex scripturis? Et quidem est locus Proverb. 19. Parata sunt derisoribus iudicia, & mallei percutientes stultorum corporibus. Et glossa interlinealis hunc locum retulit ad Gehennales poenas. Ait enim instar ferri cadentis, quod ad incidem à ferratio fabro percutitur percutiēda esse corpora damnatorum, & verberanda. Verum locus non colligit necessariò, quia Lyranus locum intellexit de poenis presentibus, quia scelerati homines ex varijs affliguntur tormentis, quæ per malleos intellexit scriptura. Unde autem reliqua defumantur ex scripturis damnatorum supplicia ex precedentibus liquet: qua quoque ratione sunt intelligenda. **C** Denique omnes poenæ flagellum vocantur in scriptura, iuxta illud, Vixit Iob post flagel-

la. 42. & in Psalm. 3. Multa flagella peccatoris. Verum quod sit quædam specialis poenæ flagellum, quo flagellentur corpora damnatorum à Demonibus in corporibus assumptis non video, unde certum esse colligam ex scriptura. **¶** Quid quod locus ex Proverb. auditus de malleis loquitur, & aptius glossa illum expoluit, malleis esse verberandos damnatos, veluti ferrum supra in vde. Verum nisi hoc metaphorice deus sensu, ubi tum erit quæso mallei? ubi ferrum? ubi incidēs? quare videtur flagellandos quidem illos sempiternò, qui cruciabuntur multis sitie sine cruciatibus extra consolationem. **C** Summatim igitur dictum puta, animas purgandas non tubituras, eadem prorsus poenas, quas subibunt damnati, sed eas, quas modo subeunt animæ damnatæ, excepta æternitate. Et ad hunc modum probabis vulgatam Theologiam, eadem testantem esse poenâs harum, & illarum. **C** An autem Purgatorius locus diversas contineat habeat, sub terra, ubi iuxta qualitatem comeritarum poenarum, sit differens tortura, ut etiam vulgò dicitur iuxta differentiam peccatorum mortalium, esse differentiatio mansionum infernalium. Unde septem esse mansiones infernales confitentur Theologi complures. Quod si hoc verum est, etiam oportet hic dicere gravius peccantes loca inferiora inferni tenere, & leuius sublimiora. Unde Lucifer peccatorum maximus, ima tenet inferni loca. Et homines, quo gravius deliquerunt, irretiti criminibus profundius quoque descenderunt, ut Mahometus, Arius, & alij hæretici iuxta gravitatem suarum hæresum &c. Item Infideles seorsum secundum infidelitatis differentiam, & qui fuerunt fideles seorsum. **C** Et quidem videtur non abhorrens à veritate, ut quemadmodum caelestis habitatio, mansionibus gloriosis multis fulget, docente Evangelio Ioan. 14. In domo patris mei mansiones multæ sunt: ita quoque mansiones infernales multæ sunt: speciatim tamen illas secernere divini est potius iudicij, quam humani. **C** Deus enim, qui omnia fecit in pondere numero & mensura, Sap. 10. ipse solus novit, quæ peccatoribus mansio sit conveniens, secundum congruentiam suorum peccatorum.

Animæ purgandæ nocaf dem subibūt poenas quas damnati.

Quod Paganicum Paganis, Iudæicū Iudæis, Hæreticum Hæreticis, malis Christianis probabile est puniri in Gehenna.

Octuplex supplicio sensus damnatorum.

Corporis flagellum sit poena damnatorum.

Corporis flagellum sit poena damnatorum.

Quis fletus damnatorum.

Quis fletus damnatorum.

Animæ purgandæ nõ fletu & stridore dentium torquetur neque verme corro duntur.

¶ Superest post hanc dissertationem, aliam attexere, de apparitionibus animarum defunctorum, quas apparuisse viuis frequenter refertur, & apparere certo plerique contendunt. Et scriptura commemorat Samuelis animam corpus induisse, & apparuisse Sauli: & belli impendentis, infaustum praedixisse euentum Reg. 13. & Moyses animam corpore assumpto apparuit Christo & Apostolis in vertice montis Tabor, itemque Heliae anima si credimus ipsam mortuam, & non superstitem esse, Matthaei decimo septimo, & 2. Machabeorum vltimo, Ornam & Hieremiam defunctos apparuisse Machabeo per quietem scriptura indicat, & Iacobum apparuisse in auxilium Hispanorum fidelium contra Saracenos historia Hispanica nunquam silet, vt neque Germanica Mauritium in fauorem apparuisse Germanorum tacet. Et Beatam virginem apparuisse sub Liberio Papa, cuidam Romano ciui & docuisse se velle institui haeredem ab eodem & iussisse illam edificare templum tantae capacitatis quanta aspersio niuum aestiua clarissime indicasset, Ecclesia in festo sanctae Mariae ad Niuces celebrat. Et S. Gregorius pleraque denarrat in rationem horum. Anima etiam, quas continet Purgatorius locus, saepe memorantur viuis apparuisse: & suffragia pia in praesidium suum petiuisse per vigiliam, & per quietem. Deamones item apparuisse saepe hominibus Euangelium commemorat, quando Christo apparuit tentandi gratia: & historia sancti Antonij idem commemorat. Et demum ne in imminens euagentur sanctorum historiae frequenter hoc accidisse denarrant. Et vulgus confirmat, quia inerebuit vulgaris fama vetus & noua has apparitiones docens. ¶ Porro autem in hac re vnum est, quod est confessum, animas huiusmodi nunquam exire a suis receptaculis, illo nunquam regressuras, Naque beatam animam, si quando exeunt perfecta actione, ad quam exeunt absoluedam remeant ad astra: vt animae damnatae ad tartara, vt Angelus, Tobiae ducor perfecto ducatu Tobiae, euolauit in caelum. ¶ Rursum & hoc est in confesso habendam, animas huiusmodi ex natura sua non venire ad nostra. Etenim cum sint separatae a corporis commercio, ex

natura sua non possunt iam agere cum corporalibus, siquidem non possunt videri a nobis, neque nobiscum agere, quia civilia negotia non possunt agere, vt dixit Aristoteles primo Ethicorum, non esse communicationem civilium operum inter viuos & mortuos. Et quamquam animae Purgatorij loci indigeant nostralope ad subleuandam suam poenalitatem, at nihilominus, istud non est communicatio civilium operum, quippe iam sunt extra forum huius seculi, sicut quamuis nos egeamus ope caelestium animarum, nulla tamen propter hoc est civilis communicatio inter nos & caelestes illos spiritus, quae est in actionibus civilibus, quae sunt cohabitatio, commercia, gubernatio &c. Angeli autem qui nobis sunt tutelares, neque communicant nobiscum in civilibus, quia illos non videmus, neque possumus. Dispensante tamen Deo in corpore assumpto, fuit socius Tobiae Raphael, quae civilis erat actio. Quapropter si ex natura spirituum istud non procedit, oportebit dicere ex speciali prouidentia geri huiusmodi apparitiones, quando fiunt. ¶ Obseruante dixi, & non temere, ex prouidentia speciali, hoc est ex extraordinaria Dei prouidentia, & quasi ex priuilegio quodam. Etenim ordinaria Dei prouidentia est vt sicut volatilia volatilibus, aquatilia aquatilibus, terrena terrenis, ita spiritualia spiritualibus aggregentur. Nempe caelestes spiritus caelestibus, & infernales infernalibus, vt purgandi purgandis. Caeterum ex causis quibusdam fieri poterit huiusmodi apparitio, & facta est, quando facta legitur vel creditur. Namque cum fiant Deo dispensante necesse est ex causis iustis has fieri apparitiones. Etenim quis inficiabitur Mosaicam animam a limbo fuisse a Deo reuocatam, vt assumpto corpore Christo in monte asisteret, & Apostolis tribus appareret, hocque gestum esse ex exquisita causa: Enimvero etiamsi interrim nobis occulta causa sit, at illius aequalitas credenda est. Et forsasse haec inter alias causa est, neque infima, aut spernenda. Nempe quod sicut Apostoli testaturi erant Christi gloriam apud viuentes, ideo in monte gloriae Christi fuerunt testes, ita Moyses, & Helias mortui asiterunt Domino, vt testes essent diuinae, quam in Christo aspexerant

Anima defunctorum viuis apparentes.

Ung. scilicet...

Confessio...

Confessio...

...

Animae apparent nobis ex speciali prouidentia Dei.

Apparitiones quando fiunt ex causis iustis fiunt

Hellas...

Hugo...

Lib. 3. cap. 10

Hellas...

Hellas a mor-
tuus.

ago equi
milita

Hugo Caren-
sis non pro-
batur.

aspexerant, glorie apud defunctos fide-
les, quos limbus tenebat. Si tamen He-
lias mortuus est, quia non est copuentum
Theologis omnibus illum obiisse. Siqui-
dem Irenæus lib. 5. aduersus hæreses Va-
lentiniani asserit illum cum Enoch simul
viuere in paradiso terrestri vnde Domi-
nus depulit Adā. Alijs probatur, vt Bar-
tholo. Sibylla cap. 4. de cadis, illū mor-
tuum fuisse. Hugo vero Carenfis Postil-
la super Lucā ex Ambrosij sententia hæc
visionem docet fuisse imaginariam, &
non veram. Quippe Angelico ministerio
formata fuerunt corpora representantia
Mosem & Heliam, Angelique apparen-
tes sub istis corporibus, agebant personas
Mosis, & Helia, vt Angelus apparens
Mosi in rubo agebat diuinam personam.
Verum Ambrosio hoc falso imputatur
& quantum autumo est contrarium Euā-
gelicæ veritati glossema istud. Siquide
Euangelium aperte loquitur apparuisse
discipulis Mosem & Heliam, & quod col-
loquebantur cum Christo. Et Aposto-
lus Petrus hæc rationem dixit. Faciamus
hic tria tabernacula, tibi vnum, Mosi v-
num, Helia vnum: si vero Angelos cre-
didisset esse, nihil Petrus de tabernaculis
tribus meminisset. ¶ Alia verò senten-
tia est huic ex diametro aduersa Mosem
& Heliam in veris corporibus apparuis-
se, Mosem quidem suscitatum fuisse à Do-
mino, Heliam vero de cælo, vbi erat, il-
luc in motem venisse, Mosi verò corpus
peracta apparitione, iterum occubuisse
vsque ad finalem resurrectionem. Hoc
dogma arrisit oppidò autori libri illius,
cuius inscriptio est, de mirabilibus scri-
pturæ, qui vulgò falso tamē, tribuitur Au-
gustino. In hanc verò sententiam vide-
tur iuisse Hieronymi lib. cōm. 3. in Mat-
thæum. Scribis, inquit, & Phariseis ten-
tantibus se, & de cælo signa poscentibus,
dare noluit, sed prauam postulationem
confutauit responsione prudenti. Hic ve-
rò, vt Apostolorum augeat fidem, dat si-
gnum de cælo. Helia inde descendente,
quo conscēderat, Mose verò ab inferis re-
surgente. ¶ Atqui mirabile hoc est, si
Helias in cælum ascenderat, igitur ante
quam Christus penetrasset post Crucis
triumphum cælos, iam Helias in cælo e-
rat. Et rursus si sine mortē cælos ascendit,
quia non legitur mortuus, dignioris con-

ditionis fuisset in hoc, quā Christus, qui
absoluta morte cælos ascendit. Imò faci-
le superaret dignitate omnes animas fan-
ctas, non solum veteris testamenti, sed &
animam Ioannis Baptistæ, quo nullus in
ter prophetas surrexit maior ex mulieri-
bus: siquidem animabus istis clausa fuere
cælestia regnā, donec Christus illis ingre-
diens cælum, fores cælestes patefecit.
¶ Adde quia scriptura Mosem resurre-
xisse tum non commemorat, sed apparuis-
se: apparitio autem leuari potest absque
resurrectione. ¶ Quam ob rem proba-
bilis & syncretius est istud dogma cōmu-
ne Theologorum Mosem in corpore as-
sumptō ficto, non vero suo corpore id tē-
poris apparuisse, Helia vero in vero suo
corpore apparuisse. Et quod scriptura cō-
memorat. 4. Reg. 2. ascendisse in cælum,
non subaudiāmus ad cælum ascendisse sy-
dereum, vt iam colligebam, sed in parte
aeris sublimiorem sublatum fuisse docet
scriptura: quæ sepe cælū vocatur. Et quod
Hiero. inquit venisse de cælo, eo dixit,
quo intelligamus, illum de paradiso terre-
stri, quem in sublimi collocat auctores lo-
co, vel ex alia parte, vbi degit valde subli-
mi descendisse: verum hæc hæc tenemus.
¶ Apparitiones igitur istæ ex causis ius-
tis à Deo dispensantur, vt ad instigatum
nostrum remeet oratio. Vnde Beata vir-
go ex eo apparuit ciai Romano, quia tē-
plum sibi nō fuerat eo vsque dedicatum
Romæ. Est autem valde commodum, vt
templa Virginis sint apud nos, vbi me-
moria illius iugiter colatur, vt & aliorum
diuorum, vt patrocinia illorum pro-
mcreamur. Et animæ, quas lustrat Pur-
gatorius ignis, eo apparēt, quò sibi ex no-
stris subueniant suffragijs, & vt fides de
Purgatorio firmetur amplius apud fide-
les, & vt inertia nostra in subueniēdis fide-
libus defunctis decutiatur. Animæ verò
quas Tartara torquent, rarius multo appa-
rent nobis, at verò nonnunquam apparēt
vt Grego. refert. 4. Dialogorum: ex eo au-
tem apparent, vt nobis incutiatur timor
ad committenda scelera, & augeatur fi-
des nostra de supplicijs impiorum.
¶ Animæ verò paruulorum, qui sine ope
sacramenti decesserunt, non leguntur ap-
paruisse: quia nulla extat, vt videtur, ne-
cessitas. Cæterum memini me audiuisse
ex historia Lusitana Regi cuidam Por-
tugalia

Moyse non
surrexit sub
domini trans-
figuratione

Hiero. dorus
locus exponi
tur.

Animæ Pur-
gatorij cur a-
liquando vi-
uis apparent

Ananimæ par-
uulorum alt-
quando appa-
reant nobis, vt
sunt sup-
ra notata

lib. 3. cap. 10.

Hellas nūquā
ante aduētū
domini cælū
stella ualcan-
dit.

regalia famiam morituro, turbam gran-
dem puerorum apparuisse, Regemq; ex-
clamasse vehementer se torqueri ab infan-
tibus illis, quos videbat, & ex postulabat
instanter à circumstantibus vt illos abige-
rent à conspectu eius. Erat autem huius
apparitionis vt fertur causa hæc, quod
Rex ille male animatus in Iudæos, quos
tunc subditos habebat, iussit multa mil-
lia puerorum minorum septennio, qui ce-
rant nati ab illis, sine remis per mare de-
portari ad insulam, cui nomen est del Bra-
sil: vt ibi infantes illi omnes perirent, vt
perierunt. Et ideo Deo dispensante ad vlti-
tionem Regis, & vt facinoris immanitas
omnibus patefieret illi Iudæi infantes mo-
rituro apparuerunt Regi.

Dubitatio de
notione ani-
marum sepa-
ratarum

Hæcitas forsitan expendens prædicta, vn-
de Moses, & Helias nouerunt Dominum
transfigurandum: aut vnde Samuelis ani-
ma nouit Saulis petitionem? Et quidem
ex reuelatione diuina nouerunt, vt etiam
Virgo beata nouit patricij illius Romani
hæredis desiderium. Et ceteri sancti in ce-
lo noscunt orationes sibi deuotorum. Enim-
uerò animas separatas trifariam poterit ali-
quis dicere nosse, quæ apud nos agantur,
aut ex natura sua, aut ex visione beata,
aut ex reuelatione docente. Vtique ex
natura hoc præstare nequeunt siquidem
animæ separatae si de supernaturalibus
mysterijs sermo vertatur, illa secundum
naturam non assequuntur, quale erat my-
sterium transfigurationis Dominicæ, quod
naturam omnem latebat, nedum animam
Mosi aut Helias. Si verò de ciuilibus a-
ctionibus nostris mentio fiat, itidem la-
tent illæ animas separatas, quas vel cælum
cõtinet, vel limbus, vel infernus, vel pur-
gatorius locus. Nisi velis purgatorium ef-
se apud nos, vt Hugo de Sacrament. par-
te 2. innuere videtur purgatorium esse do-
cens, vbi quilibet purgandus mortem op-
petisset. Tunc enim animæ illæ, si essent
apud nos scirent nostra, quia possunt cape-
re notionem ex particularibus & memo-
riam habent particularium, quæ intellex-
erunt dum agerent in corpore, vt nos in

Animæ sepa-
ratae cõmi-
scentur suo-
rum, & ope-
rum suorum
quæ fuerunt
degentes in
corporibus

2. Senten. expressimus. Et Luca. 16. diues
ille epulo suorum recordabatur consan-
guineorum: & illos amabat, ergo cogno-
scebat eosdem. Et si damnati obliuisceren-
tur suorum peccatorum diuinam nesci-
rent iustitiam, & se esse innoxios, arbi-

trarentur, & sanctis etiam non esset mate-
ria Deum laudandi, qui eduxit illos ex
angustia peccatorum, ad latitudinem di-
uinae patriæ. Neq; illud canerent. Trans-
iimus per ignem, & aquam, & educti su-
mus in refrigerium, & rursum. Torrem

pertransiuit anima nostra, & reliqua hoc
genus multa, idem comminiscuntur.
Verum quod dixit Hugo nisi de pur-
gatorio extrauaganti intelligatur, non
probat. Theologis. Quia ergo animæ se-
paratae longe absunt à cõmercio viuenti-
um, ideo non possunt scire nostra. Exi-
gitur enim distantia proportionata obie-
cti ad potetiam, vt producat rei notio,
sunt tamen ipsæ longissime distantes a no-
bis. Vnde ex natura sua non possunt sci-
re nostra, & quæ sunt arcana peccatoris no-
stri scire nequeunt, etiam si essent nobis
propinquæ, vt de anima cuiusdam Rico-
baldi dicitur, quæ in turri quadam vbi pec-
catum immane fecerat patiebatur purga-
torium suum, quæ colloquebatur cum quo-
dam religioso ab illo petens suffragia di-
uini sacrificij, & dicebat, ego oculos non
habeo, at te video, & noui ex nomine, &
aures non habeo, & audio verba tua. Hæc
nihilominus anima cogitatus non pote-
rat videre illius cum quo colloquebatur,
qui soli Deo patent: ideo quantumlibet
velis animas esse nobis loco propinquas
mentales conceptiones nostræ fugerent
illas. **D**e modo alio cognoscendi iti-
dem dicitur per beatitudinis naturam ne-
scire beatos orationes nostras. Quippe
beatitudinis essentia non includit notiti-
am nostrarum orationum. Poterit enim ani-
ma esse quam beatissima etiam si illam la-
terent orationes nostræ. Non tamen pro-
pter Durand. quæst. postre. huius proba-
tionem, scilicet quia beatitudo est immo-
bilis, orationes nostræ contingentes. Quip-
pe orationum volubilitas, nihil officit
beatitudinis immobilitati: siquidem fieri
poterat, vt quæprimò anima esset bea-
ta illi paterent in verbo Dei, omnes ora-
tiones, quæ ad illam dirigendæ forent suo
tempore à fidelibus. Ideo rectius theolo-
gizabis si dixeris cum Scotò quæst. vlti-
hulus distinctio. nõ esse necessarium hoc
ad beatitudinem sanctorum cognoscere
orationes ad illos directas: quia tamen est
accidentaria hæc beatitudini notitia, ideo
est perfectio accidentalium beatorum. Est
enim

Per beatitudi-
nis naturam
beati nesciunt
orationes no-
stras.

Beati mmo-
res possunt
frui perfecti-
ne accidenti-
ria qua max-
res non fru-
tur tam et
beat. mmo-
aliquid vide-
ar distinctio
quam excel-
sor beat. a
hic lege plu-
ra alia disti-
ctus videt in
verbo. Sicut
verbo videt
preces no-
stras beati.

enim satis decens ad eorum beatificum statum, vt norint saltem tertio modo scilicet per reuelationem has orationes, vt possint curam gerere suorum amicorum orando Deum pro illis. Ideo Deus prouidit reuelare illis, quæ ad illos diriguntur orationes: quia pertinent ad perfectionem accidentalem proprii status. Ratio rursus alia est, quæ probat ex reuelatione beatos accipere hæc nostras orationes, quia Angeli per reuelationem norunt nostra, scilicet, Angelis supremis reuelantibus medijs, & medijs, in finis pandentibus illa: ergo animæ beatæ itidem, non ex beatitudinis natura, sed ex reuelationis munere, nostra etiam mentalia discunt. Antecedens patet, ex Dionysio lib. de celestis hierarchia. At scio occines istis ad præfata dicens cõsequi, sanctos minores plura scire, quam maiores, quippe sæpe minores beati habent additiores vulgares homines quam superiores. Vnde Antonium plurimum precantur fideles & Blasium, & alios huiusmodi, qui sunt inferiores Apostolis, quos non tam pulsat oratio vulgarium fidelium. Nanque Blasium aduersus anginas, Agatham precantur assidue propter mammillarum morbum, Luciam propter ophthalmias oculorum, Apolloniam propter dolorem dentium, Sebastianum aduersus pestem, Clementem ad euadenda pericula aquarum, Antonium ad extinguendum plagam ignis, Faustum ad fracturas sanandas &c. Verum hæc obiectio non est multi pretij, siquidem quid obstat obsecro beatos minores perfectione aliqua accidentaria qua maior, quam Apostolorum, utique Pauli, quæ sit. Vltim. huius distinct. probabile censet has orationes nostras beatos videre in verbo, quia reuelatio solum fit de his, quæ pertinent ad statum Ecclesiæ, & mihi non est improbable.

¶ Quod si animæ beatæ ex reuelatione discunt nostra, vegetius multo colliges animam Samuelis, didicisse Saulis angustias ex reuelatione Dei, & animam Moysi Deo reuelante per Angelum, quia tum libum patrum tenebant. Itemque Heliam accepisse Dominum transfigurandum, & Deo iubente ad testimonium tanti mysterij ex limbo Mosem venisse, Heliam autem ex amantissimo, quem sibi Deus parauit loco. Animæ autem purga-

torij huc veniunt Deo annuente illarum desiderio, quo celerius ex obtētis suis suffragijs expurgentur, quanquam rarenter accidit. Animæ autem siue Gehennales, siue quas limbus concepit puerorū, Deo mouente ad nostra veniunt, at quam rarissime ob rationes præhabitas. Scito tamen sæpe imposturam esse diabolicam mentientem se esse animam illius, qui Tartarea tenet loca cum alioqui non sit. Diabolus enim effingit personam illam permittente Deo ad terredos homines scelestos vel ob alias causas. Itemque sancti Angeli agere possunt personas beatarū animarum, verbi causa, Iacobi, vel Aemiliani, vel aliorū sanctorū, vt Angeli sint qui sæpe in præsidium Hispanorum veniunt in conflictibus Hispanorum cum Saracenis, et si Iacobum, vel alium sanctorum representent.

¶ Rursusque & sub persona animarum, quæ sunt in purgatorio, angelos venire accidere potest expetitos vel imploratos suffragia fidelium, pro ipsi. Et hæc apparitio erit citra mendacium: siquidem legatur à Deo ad hoc munus explendum in bonum animarum illarum in quarum gratiam huc veniunt, aut in bonum fidelium si beatæ sint. Vt neque Angelus, qui colloquebatur Moysi in rubo mentiebatur, sub diuina persona legatum agens sibi concreditum. In præfationibus nostris ad Esaiam, de istis apparitionibus nostris ad Esaiam, de istis apparitionibus nostris alia diximus, quæ legere poterit volens illa videre.

¶ Restabat post horum dissertationem, de suffragijs mentionem facere, nisi res hæc proluxa disputatione arbitrata iam esset, supra, quando de satisfactione agebatur: quapropter ampliori disputationi supersedendum iudico.

¶ Porro solum memorari libet, quædam esse in Ioan. Chrysostomo duriuscula verba concernentia rem hanc suffragiorum, quæ imprudens lector non aduertens forsan offendiculum ex illis sibi parabit, ideo vt sibi caueat, illa in medium proferam. Enarras enim Iolum Matth. 9. Non est mortua puella, sed dormit. Homil. 33. ait. Putas cum maculis inquinatum abiisse: da ipsi sua, vt illis se à maculis detergat. Putas illum in iustitia decessisse: præbe ipsi tua ad mercedem, & retributionis adiectionem: & sermonem habet de animabus defunctorum. Vnde videbitur alicui forsan ex Chrysostome

Diabolus sæpe mentitur esse se defunctorum animam.

Angeli sancti aliquando vt ces agunt beatorum.

Accesio ad diserta defunctorum suffragijs.

Animæ beatæ ex reuelatione nostris discunt.

Beati minores possunt fruiperfectione accidentaria qua maior res non fruuntur tamē et si beat' minor aliquid videat distinctius quam excellens beat', ac hic iuge plurimam distinetur in verbo. Si in verbo videt preces nostras beati.

o exper...

er beatitudinis naturam...

er beatitudinis naturam...

stomo gehennalibus etiam prodesse suffragia nostra, & in gehenna esse remissionem peccatorum, quoniam ait, Vt a maculis se detergat. Et rursus apparet beatos posse mereri gloriae adiectionem, propter verba alia, quae retulimus. Et idem sapere praefert in liturgia sua, in qua formulam precatoriam ad oblationem Eucharisticam hanc docet. Offerimus tibi rationalem hunc cultum, pro in fide requiescentibus, patribus, patriarchis, prophetis & Apostolis, praecoribus & Evangelistis, martyribus & confessoribus, & omni anima in fide initiata. Unde videtur idem colligendum quod primo colligebatur. Et homil. 3. ad Philippen. vbi ait, Diuites desiendo qui in diuitijs mortui sunt, hoc est, fideles diuites qui nihil consolationis ex diuitijs suis post mortem corporum animabus procurarunt, qui cum potestate diluendi peccata sua accepissent, noluerunt, subdit, hos desicamus, sed cum modestiae decoro, desicamus istos. Inuenimus eos pro viribus procuramus eis aliquid auxilij, modici quidem, attamen inuenimus eos. Quomodo? quae ratione? precantes adiueamus, & alios, vt pro illis orent pauperibus; inde sinenter pro illis elemosinas demus. Non enim frustra ab Apostolis sancitum est, vt in celebratione veneratorum mysteriorum, memoria fiat eorum qui hinc decesserunt. Nouerunt illis multum hinc emolumentum fieri, multum vtilitatis. Verum istud quidem de illis dicimus qui in fide abcesserunt: catechumeni vero neque digni hac consolatione censentur, sed omni huiusmodi auxilio sunt destituti praeter vnum solum. Quod est illud? Pauperibus eorum nomine dare licet, vnde eis non nihil refrigerij accedit. Ex quibus verbis solum videtur excepisse Chrysostomum a consolatione suffragiorum infideles, at omnes fideles mortuos participes facit suffragiorum nomine excepto. Catechumenos vero excludit a suffragijs, quae proueniunt ex eucharistica oblatione: a reliquis vero suffragijs fidelium non excludit. Chrysostomo concinere videtur Augusti. in Enchiridio, quem magister indicat in litera dist. 46. credens eos, quos infernus possidet ad tempus alleviari ex tormentis: quia Deus cum illis iustitiam exercet puniendo, & misericordiam impendit alleviando, quibus

et in oblatione

et in oblatione

Mos apostolus secundum apostolos orationem pro defunctis.

Catechumeni quomodo excluduntur a suffragijs

subscriptit Prudentius in lib. de nouo lumine paschali in haec verba. Sunt & spiritibus saepe nocentibus Poenarum celebres sub styge feris Illa nocte facer qua redijt Deus, Stagnis ad superos ex Acheronticis Marcent supplicijs tartara miribus Exultatq; sui carceris ocio, Vmbrarum populus, liber ab ignibus Nec feruent solito flumina sulphure.

Prudentius de nocte paschali.

¶ Significatque haec carmina sub paschali illa nocte, qua dominus triumphator surrexit ex mortuis quotannis gehennales quiescere, a qua torquentur poena: id quod abiit in vulgi opinionem. Ex priorum autem doctorum scriptis resularunt posteriorum doctorum placita. Namque praepositio in compendio theologiae aristoteli suffragia prodesse damnatis, tantopere reque posse multiplicari, quanta opere proferus illa subleuantur: eatenus tamen, qua dies iudicij expectatur. Namque post diem iudicij receptis, quae deposuerant corpora, ad priores regredi poenas. ¶ Et Gilbertus Pictaorum Episcopus lib. Theologicarum questionum exillimauit fidelium precibus, & oblationibus reproborum admi poenas. Ad eum tamen modum hanc ademptionem est commentus, in quem Mathematici imaginantur a linea si secantur infinitae partes proportionales nunquam ex toto secanda, manet enim semper quod secundum restat. Quippe quodlibet continuu est diuisibile in infinitum. In quem prope modum poenae illae sunt intensae ex certis intensioibus, ideoque si a poena intensa, vt quatuor demas vnum, dein dimidium, dein tertia partem, dein quartam. &c. abibis in infinitum. ¶ Verum hoc commentum, si de poenis gradualiter intensis, vt eaque haberet imaginandi locum, de poena damni, quae est solum in priuatione diuinae visionis, quae est maxima animarum illarum poena, itemque maximus damnorum cruciatus, vt supra arguebatur contra Aureolum, quomodo finget ademptionem partium proportionalium, vbi nulla est pars, sed pura est summi boni priuatio? ¶ Guilielmus autem Altifiodo. Episcopus ad finem summae Theologiae aliam viam est ingressus, censet enim eatenus suffragia prodesse damnatis, quatenus illos confortant ad ferendas poenas, non tamen ad minuendas illorum poenas. Quem admodum

Placita antea qua enarrantur & reselluntur de suffragiorum profectu erga reprobos.

Altifiodo probatur.

Aurelius Prudentius resellitur.

admodum si quis hominem ingenti ponderere grauatim cibo foueat & nutriat, illum confortat ad ferendum idem pondus leuius quod grauius sine cibo tulisset, quia vires reparatae facilius gerunt, quod flaccidae vires cum maiori tædio sustinent. At vero qualis sit hæc damnatorum confortatio, restat quærendum. Etenim animæ damnatae vnde confortabuntur? nunquid ex natura suffragij? Vtique elemosyna vel oratio &c. ex natura sua animas illas non confortat, neq; potest, quippe quæ distant maximo interuallo à nobis, vel Deus confortat illas imprimendo qualitatem spiritualem nouam, vt ferant leuius tormenta quæ patiuntur. Sed hoc est gratis dictum, nam si Deus hoc alleuiationis genus voluisset, sine illius qualitatis productione, in principio ad minores poenas adegisset illas. Nam si confortatio non est contra ordinem iustitiæ diuinæ, vt Guiliel. credit, neque extenuatio poenæ, quia ambo æquipollent hæc duo. ¶ Ad hæc iustius est, vt puniantur animæ prius, puniantur quoque grauius quam corpora, quia corporis actio habet malitiam ex voluntate, at corpora nulla refocillabuntur confortatione: quippe post diem iudicij, nulla sperantur suffragia, igitur neque animæ modo fruuntur confortatione. ¶ Accedit eisdem, quia si animæ reprobae, confortantur ex suffragijs, quo plura numerantur suffragia, eo plus confortabuntur, igitur si maxima & numerosissima sint suffragia, maxima erit confortatio, ergo tum nihil sentient tormēta. Nam si modicum suffragium facit, vt leuius ferant tormenta maximum præstabit, vt leuissimè ferant, quod perinde est ac si non tulissent: & essent incurrere in Origenis dogma. ¶ Præter hæc si confortatio ex qualitate spirituali est, hæc qualitas perpetua erit, ergo perpetuò confortabuntur, etiam celsantibus suffragijs post diem extremum. ¶ Quod verò Prudentius cecinit vtique elegantius rem dixit, quam verius. Animæ enim illæ reprobae nunquā cessabunt à tormentorum passione, siue sub nocte quouis, siue sub die quouis. Ioanne in Apocalypsi. 14. testante, & fumus tormentorum ipsorum ascendit semper, neque habent requiem die ac nocte. Quod si contendas animas saltē Purgatorij tum quiescere, quæ facilitate dicitur eadem refelli-

tur. ¶ Scito igitur, vt rem hanc ex sua radice assequaris causam tormentorum reproborum esse, quia impoenitentes discesserunt ex hoc seculo. Etenim iuxta Apostolicam veritatem ad Romanos. 14. referent homines propria, quæ gesserunt in corporibus: si ergo impoenitentiam habuerunt quando vitam clauerunt, hæc impoenitentia æterna erit. Durante autem impoenitentia durabit etiam tormenti passio, quia extante causa extat effectus. ¶ Reprobi vero nunquam respiciēt à facinorosis, quæ gesserunt in corpore: ideo neque Deum poenitebit infligere illis tormenta. Quia igitur nunquam reprobi relaxabunt voluntatem, quam habuerunt ad peccata, quæ viuendo fecerunt, neque remittent illorum animum, vel tantillum, quia superbia illorū ascendit semper Dauid clamante. Psalm. 73. ideo neque Deus remittet illorum poenas, vel ad pūctum. ¶ Secundo aduertes quod prodesse alijs suffragia plurifariam expendi potest, aut propter meritum illius pro quo fiunt, aut propter meritum facientis, aut propter meritum vtriusque. Rursum meritum illius, pro quo fit, aut potest esse præsens, aut præteritum: suffragia enim si offeruntur pro altero viuente grato Deo, illi profunt ex merito illius, quia capax suffragiorum est. Vnde quia animæ Purgatorij gratæ sunt Deo, & nōdum beatae, ideo suffragia illis profunt vt beentur, quia quāuis merito præsentis orbentur veteri merito fruuntur: quia discesserunt poenitentes, & Deo gratæ. Quod si meritum vetus nō interruptum, quia morte confirmatur animabus illis dat suffragij capacitatem, multo melius viuus eandem capacitatem dabit meritum præsens. Nanque orationes & elemosynæ, quæ fiunt pro hominibus iustis illis profunt ad remissionem poenæ, quam erant soluturi cōmigrantes in Purgatorium. ¶ Animæ verò beatæ nō sunt indigentes suffragiorum, ideo etiā si Deo sint amicæ, illis non proficiunt. Imò, vt dixit August. iniuriā facit martyri, qui pro illo orat, itemq; qui data opera oraret pro beatis alijs peccatum admitteret grande, quia ipso facto proficitur ipsum non esse beatam. Cæterum, qui bona fide oblationes & preces offert pro anima beata, quæ alioqui credit non esse beatam, non facit illi iniuriam: quia bona fide facit. Et quia huiusmodi

subiunctis
de oblationibus
suffragiorum
quæ sunt pro
animabus
beatis
quæ sunt
pro anima
beata

Animabus
Purgatorij
sunt suffragia,
quia Deo
gratæ & non
dum beatae,
quo celerius
beentur.

De celebra
missa. ca. cū
marthe.

Actus de
epafcha

Actus anti
na enarran
& refellū
ur de suffra
torum profe
u erga re
probos.

Altiſſod. nō
probat. r.

Anrelius Pru
dentius refel
litur.

huiusmodi quæ bona fide oblationes sunt cedent in utilitatem indigentium animarum, quæ sunt in Purgatorio, hoc etiam proueniet in gaudium & gloriam accidentariam animæ illi beatæ pro qua bona fide fiebant: latabitur enim in domino, quippe alijs subuenitur ex suffragijs sibi non necessarijs. ¶ Et hoc volebat Chrysofomus supra indicatus dicens, Putas illum in iustitia decessisse, da illi sua, ad mercedis, & retributionis adiectionem, tu intellige de gloria accidentali. Hoc enim reputant beatæ animæ in mercedis suæ adiectionem si quod sibi non prodest, indigentibus proffit. ¶ Quod verò in liturgia commemorat eodem modo intelligito, sacrificium offerri pro sanctis non quia ex illo crescit illorum præmium essenziale, sed solum accessorium. Gaudent namque impendio sancti, quod sacrificium altaris Deo offeratur in laudem diuinam propter sanctorum merita, quæ Deus in illis, & per illos operatus est. ¶ In quem quoque modum intelligere licebit Gregorium, in lib. Sacramentorum, vbi in facris missæ mysterijs orandum instituit his verbis, Sumpsimus Domine mysteria, quæ sicut sanctis tuis profunt ad gloriam, ita nobis quæsumus proficiant ad medelam. Aut oportebit intelligere eum cap. Cum marthe. de celebratione missarum, quod profit illis ad gloriam, id est, ad hoc profit ad gloriam, vt magis ac magis à fidelibus glorificentur. Quamquam in eodem capitulo mentio sit opinionis credentis, quandiu hæc vita delectatur nostra sancti proficere possunt in gloria, & hæc sententia ibidem non reprobatur: quod placitum fortè fuit Chrysofomi. Verum si de gloria essentiali sit sermo prorsus est abnuendum dogma: quia beati iam sunt extra viam, si verò de gloria accidentaria annuendum est. ¶ Fortassis autem etiam num insistes ex eodem Chrysofomo suffragia non prodesse defunctis fidelibus. Quippe homilia de anathemate hoc vtitur dilèmate contra excommunicatores, vel excommunicatos viuum fidelem, aut defunctum: si viuū impie agis, quia illi offers impedimentum quominus conuertatur, abscondis enim eum à corpore Ecclesiæ, & priuas illum Ecclesiæ suffragijs, vnde facilius conuer-

tatur. Si verò defunctus est, multo crudelior eris quia eum, qui sub iure humano non est, poena multæ afficere conaris. Si ergo defuncti sunt extra ius humanū, autore Chrysofomo, igitur suffragia illis non profunt ex eodem, id quod longè abest à dogmate priori eiusdem Chrysofomi, qui videtur docere, etiam peccatoribus, qui sub peccato vitam expleuerunt suffragia prodesse. ¶ Porro locus hic non enervat suffragiorum valorem. Fatemur enim defunctos, non esse sub iure humano, & ideò directè illis non valent suffragia, sed solum per modum suffragij: vt in 2. tomo huius. 4. satis expressimus. Vnde Ecclesia illos non potest excommunicare directè vtendo clauis contra illos: quippe reprobi, qui in gehenna sunt, non priuati sunt ex iure dānationis ex omni ope suffragiorum, quare excommunicatio illos nō priuat. Verum Ecclesia declarat illos esse incapaces suffragiorū per suam excommunicationem. Vnde ob hanc causam excommunicat omnes hæreticos defunctos, vt fideles intelligant ex anathemate vibrato contra illos, torqueri in gehēna. ¶ Obiter autem scito hoc Chrysofomi dilèmate iactari ab hæreticis huius æui contra Ecclesiæ potestatem excommunicandi: ideò respondebis, Ecclesiam nō esse crudelem in excommunicando, siquidem ex iustissimis causis docet vibrandam excommunicationem, & quando tanta est peruicacia delinquentis, vt admonitionibus Ecclesiasticis non consentiat. At omnia tentāda docet esse prius, quæ mollesciant delinquentem, vt valefaciat peccato, prius quam excommunicatione feriat. Tætatis verò omnibus, ceu contra conelamatū morbū agēdū est excommunicatione, nō propter utilitatē delinquentis cōtumacis, sed ob cōmodum aliorū fidelium, ne ex illius exēplo peccarent. Et istud nihil habet crudelitatis, sed multum equitatis. Quia ergo remedio excommunicationis vtendum est, quando nullasperatur peccatoris correctio, tum enim ne ouis scabiola scabie sua alias inficiat, excommunicandus est peccator, & à gremio fidelium excludendus. Qui præcocè excommunicationem intentant iudices male faciunt, & contra eos diriguntur scripta verba Chrysofomi, non contra excommunicantes mature, & cum magno consilio: de qua re in 2. tomo vberiore leges disputatio-

Exponitur Chrysof. & Grego. de suffragijs sanctorum.

Differunt Chrysofomus & Hæretici nullū esse præfidiū ex Chrysofomi verbis cōtra potestatem ecclesiæ ostenditur

Moderatio ecclesiæ in excommunicando.

Dilectio chrysofomi

Expositio Augustini

Qua ratio dicitur in reprobatis

Quidam paces sunt fragiorum incapaces

Iudices paces excommunicantes intentantes reprobantur à Chrysofomo

sputatio-

sputationem. **A**lia vero verba Chry-
sostomi, quae supra retulimus non signifi-
cant orandum esse pro damnatis, vel elec-
mosynas pro illis porrigendas, neque per-
diuites, qui potuerunt ex suis diuitijs di-
luere sua peccata, & noluerunt oportet
bit subaudire, diuites iniquos, sed solum
diuites qui poenas suorum peccatorum
potuerunt redimere viuendo, & non re-
demerunt. Et ideo per maculas detergen-
das in alia vita ne intelligas peccata mor-
talia, sed venialia, vel poenas mortalium
luendas in Purgatorio. Diuitum igitur
horum, qui pro latis elemosynis potuif-
sent & venialium, & mortalium deter-
gere in hoc seculo poenas & inertes fue-
runt, dicit non desperandam esse salu-
tem, sed pro illis orandum esse.

Haec datur
Chryostomus
de peccatis
in oratione
pro defunctis
dicitur

Differitur
Chryostomus
& haereticis
nullum esse pre-
sidiu ex Chry-
sostomi ver-
bis contra po-
testate eccle-
siae ostenditur

Quod vero ex Augustino protulimus
est sane intelligendum. Augustinus en-
nim in eo loco disputat contra Origeni-
stas, quibus cordi erat diuinam miseri-
cordiam exercendam erga damnatos,
quia tandem erant eripiendi a Gehenna,
vt memineram in secunda Disputatione.
Subdit Augustinus, melioris dogmatis
fuisset asserere, ad tempus mitigari illo-
rum cruciatum, quam dicere omnino re-
laxanda fore illorum tormenta. Non er-
go Augustinus rem diffinit, sed loquitur
ex hypothese si alterutra sententia ef-
set eligenda tutior esset secunda, quia
haec interpolando tormenti requiem,
non tollit aternitatem eiusdem.

Exponitur
Augustinus.

Qua ratione
De est mis-
ericors in da-
mnatos.

Porro quod scias Deus vtitur etiam
miseriordia cum damnatis, quia illos
non punit secundum condignum, sed ci-
tra condignum, ideoque in omni opere
diuino miscetur misericordia & veri-
tas. Caterum, quia abundantiori vtitur
miseriordia erga electos, ideo isti appel-
lantur vasa misericordiae: & quia abun-
dantiore iustitia circa reprobos, nuncu-
pantur vasa irae a Paulo Apostolo. Amo-
tis igitur offendiculis, quae ex verbis re-
latis sanctorum quispiam concipere po-
tuisset, admonere iam oportebit sub com-
pendio, quosdam esse capaces suffragio-
rum, alios vero incapaces. Sunt autem
capaces primo viuentes fideles omnes
quos excommunicationis censura, non
excussit ab Ecclesiastica communione.
Isti namque sunt capaces directe, quia
sunt Ecclesiae membra, & sub Ecclesia-

Quidam ca-
paces sunt suf-
fragiorum alij
incapaces.

Moderatio ecc-
lesiae in exco-
municando.

Iudices pro
a coces ex con-
municaciones
Intentantes
reprobatur a
Chryostomus

fica degunt potestates ideo illis, vt si-
bi subditis Ecclesia impartit suorum suffra-
giorum valorem. **Q**uod si huius-
modi sunt Deo amici profunt suffragia ad
remissionem poenae soluendae post secu-
lum istud: & illis proficiunt efficaciter,
sin vero culpa laborant mortali suffragia
illis non possunt prodesse, vt gratiam pri-
mam obtineant, nisi solum ex merito
congrui: quia solus Christus promerere
potest, & promeruit primam gratiam
obtenturis illam. Itaque fidelibus iu-
stis ex merito proprio profunt suffra-
gia, quia ex merito proprio sunt ca-
paces suffragiorum: fideles vero iniu-
sti, ex merito Ecclesiae, vel aliorum
fidelium, qui pro illis orant, obtinent
aliquando valorem suffragiorum de con-
gruo duntaxat, vt Stephani oratio Pau-
lo profuit. Quippe cum sint sub motu
a diuina amicitia excludunt a se omne
condigni meritum, quod radicatur in
gratia Dei, & in opere nostro. Defuncti
vero bifariam sunt incapaces, aut ex bo-
no, aut ex malo. Beati enim sunt inca-
paces suffragiorum ex bono: siquidem
beatitudo est status omnium bonorum
aggregatione perfectus: idcirco beati
nullo egent, & si suffragijs eguissent non
essent beati. Imo potius nos speramus
ab illis praesidia salutis, & suffragantes
illorum expetimus preces: ideo illi no-
stris non egent, quia abundant, & super
abundant omnibus bonis. Lucae sexto.
Mensuram bonam & confertam dabunt
in sinum vestrum. Damnati vero sunt
incapaces ex mali abundantia: siquidem
abundant summa miseria: si autem suf-
fragijs frui possent non essent summe
miseri: miseria namque quae leuari po-
test non est summa. Et hoc erat quod Au-
gustinus docebat valde malis non pro-
ficere suffragia. At scio obiectabis, par-
uulis, quos Limbus continet, suffragia
non profunt, non tamen sunt valde ma-
li, siquidem sunt mali ex propagine, non
ex propria voluntate sunt: ceterum Au-
gusti. eos vocat valde malos, quos dam-
natio excludit a regno Dei: quippe isti
sunt filij irae sempiterno: id quod est val-
de malum. Tamen si in valde malis est la-
tudo, quia Gehennales sunt valde
mali ex proprijs actualibus facinori-
bus, ideo isti sunt pessimi, ceterum in-

De peccatis
in oratione
pro defunctis
dicitur

bono pro-
prio sunt ca-
paces suffra-
giorum: fideles vero iniu-
sti, ex merito Ecclesiae, vel aliorum
fidelium, qui pro illis orant, obtinent
aliquando valorem suffragiorum de con-
gruo duntaxat, vt Stephani oratio Pau-
lo profuit.

Defunctorum
quidam ca-
paces suffra-
giorum alij
incapaces.

Incipit
liber de
miseri-
cordia
deus

factes valde mali secundum rationem
 aliam. Damirati enim damnantur, quia
 impenitentibus dicitur ex hac vita
 et pueri non ob impenitentiam dam-
 nabuntur, quia de peccato habituali
 non est necessaria poenitentia: at dam-
 nabuntur, quia non fuerunt adiuti ex sa-
 cramento baptismi, aut circuncisionis
 eo tempore, quo illa vigeat, aut deni-
 que ex alio aequipollenti praesidio sub le-
 ge naturae consuetudo apud fideles.

De peccato
 originali non
 est necessaria
 poenitentia.

Crimē quod-
 libet est, quo-
 da modo o-
 dium Dei.

Quod si rogitas num infantes isti odio
 habebunt Deum, vt & ceteri damnati?
 dixerim si sermo sit de habituali & in-
 terpretatio odio; odiunt Deum, ex
 peccato habituali, quod est originalis
 culpa: nam crimen quodlibet est inter-
 pretatio odium Dei. Verum quod actu
 odio habeant Deum non puto, quippe si
 ne huiusmodi odio defuncti sunt & com-
 migrantur in alterum seculum: neque
 tunc illud producent, quia sensibilibus
 non exercetur poenis, de quare alibi.

Deus, & Ec-
 clesia & bea-
 tamant ani-
 mas purgato-
 rij.

¶ Anima autem defunctorum, quae sunt
 in Purgatorio, illae sunt solae capaces suf-
 fragiorum, siquidem non abundant omni-
 ni bono, quo beati, quippe sunt sub mi-
 seria poenarum, neque abundant omni
 malo quo premiuntur damnati, quia non
 habent extremam damnationem. Ideo-
 que sunt indigentes suffragijs, & illo-
 rum capaces: quippe defuncti isti ami-
 ci Dei sunt, & sanctorum, & Ecclesiae
 Christianae, in cuius pace defuncti sunt.
 Ecclesia igitur hos reputans sibi amicos
 defunctos, precatur Deum pro illis, &
 sacrificium altaris pro illis offert, ceteri-
 que fideles, idem student operari in
 gratiam illorum. Deus autem quia illas
 animas amat, pietas fidei monet vt cer-
 to credantur, preces & sacrificia pro il-
 lis oblata; Deum suscepturum. Et quia
 caelicola illos amat, quis inficiabitur
 sanctorum etiam preces porrigi ad Deum
 pro illorum celeriori liberatione.

Deus, & Ec-
 clesia & bea-
 tamant ani-
 mas purgato-
 rij.

¶ Sed dices, heri igitur potest, vt anima,
 quae poenas diuturniores debet citius sol-
 uatur ab illis. Etenim poterit haec frui
 multis suffragijs, quibus alia minus de-
 bens destituetur: & hoc animus fieri
 posse. Namque, quae plus iuuatur ab a-
 mieis, citius leuabitur a poenis, ceteris
 paribus.

¶ Aduertes tamen in Purgatorio poe-

nas esse inaequales purgandorum & se-
 cundum intentionem poenae, quia alij
 acerbiores sustinebunt poenam, alij
 vero mitiorem. Etenim venialia mi-
 nori ferientur poena, quam mortalia.
 Et poenae etiam mortalium non erunt
 pares: siquidem alia sunt alijs grauiora.
 Et rursum quoad durationem non erunt
 aequalia. Etenim Paulus peccata pur-
 ganda contulit ligno, foeno, & stipulae
 primae ad Corinthios, tertio capitulo,
 at perspicuum est, lignum maiores pos-
 scere moras vt cremetur, quam foenum,
 vel stipulas. Acerbitas igitur poenae
 respondebit intensiori animi quo pec-
 catum est perpetratum, & qualitati pec-
 cati, at vero duratio & mora supplicij,
 correspondebit morae, quam quilibet
 traxit in peccando. Quamuis ad exa-
 ctum scire nequimus has corresponden-
 tias poenarum illarum ad culpas, nisi so-
 lum sub ratione generali quadam illas
 adumbrare possimus. In inferno au-
 tem extensio poenae erit infinita, ideo
 non correspondebit durationi culpae,
 quae est finita sed respondebit poenae il-
 la intensiori culpae & grauitati, & nu-
 mero eius. Quippe grauiora peccata
 acerbiores dabunt poenas, quam leuio-
 ra, & numerosiora, ceteris paribus,
 quam pauciora, vt supra abunde diser-
 tum est.

Acerbitas poe-
 nae correspon-
 det intensio-
 ni & grauita-
 ti peccati, at
 duratio poe-
 nae duratio-
 ni peccati seu
 continuationi

¶ Deum scito suffragia quaedam esse
 solum ex Christi merito, vt altaris sa-
 crificium, alia esse ex merito Christi
 & Sanctorum, vt Papales indulgentiae,
 alia esse ex merito Ecclesiae, vt pre-
 ces, quas Ecclesia in missa fundit pro
 fidelibus defunctis, per fideles, defun-
 ctos subintelligens, non ex licolas ani-
 mas, sed qui purgatoria versant loca.
 Alia sunt ex merito particulari, vt si
 iusti fideles, Deo porrigant preces,
 pro fidelibus defunctis. At si iniusti
 sunt, illorum preces, aut eleemosynae,
 non sunt suffragia pro defunctis, quia
 illa opera non sunt meritoria & proin-
 de neque satisfactoria vel pro faciente,
 vel pro eo pro quo fiunt.

Varij modi
 suffragiorum

¶ Tu intellige, quando sunt preces vel
 eleemosynae, quae valorem solum ob-
 tinent ex persona faciente: sedus est, quan-
 do huiusmodi alio de sibi conuehant va-
 lorem, vt sacrificium altaris quod a Chri-
 sto

sto oblato valorem obtinet: itemque preces quæ in missa offeruntur, aut quæ sub nomine Ecclesiæ effunduntur. Aut conuehant sibi valorem ex thesauro Ecclesiæ, vt indulgentiæ, quæ etsi a peccatore sumantur, vt defuncto profint, peccatum sumentis non officiet animabus in quarum gratiam sumuntur. Vt neque mandanscentum sacrificia sibi fieri post mortem, si operi mandetur legatum à testamentario peccatori, nihil oberit iusto defuncto leganti, testamentarius exequens peccator. Quod si de catechumenis scisciteris, num illis defunctis sub catechismo profint suffragia Ecclesiæ, res sane, controuersa videtur. Etenim Chrysostom. homil. 3. ad Philip. tractans verbum Pauli. Desiderium habens, &c. elemolynis solum illos iuuari docet, non alijs suffragijs. Et in Concilio primo Bracharen. idem traditur, non esse sacrificio missæ aut publicis orationibus pro illis orandum, item de dogmatibus Ecclesiasticis. Genadius idem docet illos excludens à cælesti felicitate. At vero Ambrosius in oratione quam habuit in funere Valentiniani Augusti, illos sine baptismo & martyrio beari posse tradit, tu intellige quando non baptizari per illos non stetit. Et hoc verum est, quia sufficit illis baptismus fluminis, si fluminis, aut sanguinis non datur: quamuis multo celerius bearentur si baptismo proluerentur. Et ad hanc rationem intellige August. dogma citatum, aut verius Genadij Massiliæ presbyteri.

¶ Hæc leui stylo transcurrimus, quia in Secundo Tomo disseruimus illa quoad licuit. Solum iam superest scrupus vnus ex Beato Damasceno, qui sermone de mortuis adiuuandis, asserit aliquot eorum, qui æternis erant mancipati supplicijs, precibus sanctorum viuentium fuisse ereptos. Et profert aliquot exempla, quæ hoc doceant. Alterum est Franconillæ femine, quæ quoad vixit cultrixerat idolorum, quæ tamen erepta fuit ab inferis quibus tenebatur precibus Teclæ virginis prothomartyris. Item profert exemplum aliud ex sacra Paladij ad Lusum historia Macharium magnum eremiculterem, assidue pro mortuis precantem, cui anxie perquirenti an orationes suæ pro defunctis prodesse, cranium quoddam

aridum hominis idololatræ, quod forte in via iacebat, diuino iussu prorumpens in vocem, Quando, inquit, Machari pro mortuis offers preces, nos interim aliquid lenimenti sentimus. ¶ Rursum & meminit Gregorij Romani pontificis factum, qui cum enixe precaretur pro salute Traiani Augusti, annis penè quingentis iam defuncti, audiuit vocem diuinitus editam dicentem, preces tuas audiui: & veniam Traiano docti deinceps hostiam pro impio, ne offeras. ¶ Sunt qui credant preces Macharij, vel alias aliorum sanctorum asferre infidelibus defunctis inanem quandam & fictam delectationem, nempe quod viuentes fideles illos ament, & pro illis orent. Etenim diabolus etiam delectatur fallaciter expeditione viuorum. ¶ Ad ea verò, quæ de Tecla, & Grego. producta sunt respondent Franconilla & Traiani animas nondum fuisse tum damnatas à Deo finali sententia, sed esse reseruatas in locis certis Deo notis, quousque preces Sanctorum fuerunt pro illis factæ, vt animæ illorum, quos Dominus suscitauit, nondum erant in loco animabus alijs deputato, siue limbo Patrum, siue Purgatorio, &c. quia Deus illas reseruabat suscitandas.

¶ At verò quod Macharius, vel quouis aliter orasset pro infidelibus defunctis superat fidem meam: quippe sine fide impossibile est Deo placere, istis autem sanctis certum erat huiusmodi fuisse idololatras, scilicet, Franconillam, & Traianum, & mortuos fuisse impœnitentes, quomodo ergo orassent pro infidelibus? Et rursus, si animæ Franconillæ, & Traiani, sunt precibus Teclæ & Gregorij in cælum adductæ, obsecro, num Deus illis infudit fidem, charitatem, & spem, & pœnitentiam eorum, quæ male gesserunt quandiu viuebant, an non? Si non, quid ergo citra fidem conciliauerunt Dei amicitiam contra Pauli vocem, sine fide impossibile est Deo placere: imò contra Domini oraculum, Qui non crediderit condemnabitur? Isti autem idololatræ viuendo non crediderunt, igitur, vt saluarentur necessum fuit vt post vitam credidissent. Et quia fides non sat erat, nisi & pœnitentia accedat, pœnituit igitur hos idololatricæ commissæ post vitæ periodum.

Fræconilla & Traiani ex-pladiffertur

Sancti nunquam orauerunt pro animabus infidelibus.

Fræconilla & Traianus nō sūt erepti ab inferis.

Id est, non videntur esse erepti ab inferis.

Quod si ita senseris, concedes poenitentiam esse post mortem, quod damnat Ecclesia, tanquam haereticum dogma, vt in prioribus Disputationibus praescriptum est. ¶ Quod si dixeris priuilegia paucorum non detrahunt vniuersali legi, dono tibi, at vnde tu habes haec priuilegia concessa fuisse istis, quae sunt contra fidem & Evangelica Decreta.

¶ Et praeter haec, est equidem monstrum dogma, animam Traiani quingentis annis substituisse in loco reservato, neque in inferis, neque limbo, &c. sine damnatione, & sine salute, expectans Gregorij preces. ¶ Et quidem si lenimentum Macharij oratio attulisset damnatis, iam si multas aggregasses sanctorum preces, multum lenimenti illis conciliaasses, vt supra agebatur. ¶ At dicere hoc lenimentum esse fallacia damnatorum gaudia, quis credit illos fallacibus gaudijs oblectari, & leniri? siquidem fallacia illis adfuisse eò vel maxime, quod falso crederent esse mitigandas illorum poenas, sed istud non credunt. Quippe indubitatum habent summam, quam sustinent miseriam sempiternam futuram.

¶ Quamobrem dixerim exempla haec non esse certa, neque autoritate legitima esse fulta, siquidem sermo hic, qui Damasceno inscribitur, non est Damasceni: siquidem, qui erit Damasceni? Si quidem Damascenus fuit ante seculum Gregorij Romani Pontificis, quomodo ergo citat eum, qui tum non vivebat, sed vixit multo postea. Nam Gregorius sub Mauricio Imperatore, & Phoca tyranno, at Damascenus prius sub Theodosio iuniore. ¶ Verum de istis haec tenus: quia tomo secundo vberiori stylo sunt discussa. Quod si etiamnum quaesieris, cum Baruch. 3. scribatur Deus omnipotens audi orationes mortuorum Israel & filiorum ipsorum, num in veteri testamento Iudei fruebantur suffragijs mortuorum? dixerim fruitos. siquidem 2. Machab. 12. illud testatur. Vbi elemosyna pro defunctis oblata templo, sacrificium pro mortuis appellatur. Et Sumus Pontifex tum rationali. 12. Patriarcharum defunctorum &c. 12. Tribuum nomina gerebat in sculpta, vt in sacrificijs viuorum & mortuorum memoriam celebraret. Exod. 28. ¶ Animae autem quae e-

rant in sinu Abrahæ, suffragijs non egebant, ad remissionem poenae sensibilis, quam non patiebantur, forte tamen suffragia illis proderant ad accelerationem gloriae. quam auidè sperabant.

D I S T I N.
ctio, 46. Cuius initium est. Sed quaeritur hic. &c.

DISPUTATIO
VNICA.

Num Deus in puniendis aeternò reprobis misericordiam misceat cum sua iustitia.

N T V I D E B I-
tur fors an alicui, im Argum. 1.
misericordem esse hanc iustitiam diuinam. Etenim, quod rigidissimè est iustitiae nullius est misericordiae: at

iustitia Dei vindicatiua, puniens reprobos in altera vita, est acerrima iustitia, igitur. Minorem probabis, siquidem si temperatè exercuisset iustitiã secundum mensuram peccati esset mensuranda vindicatio, at non ita fit, vt apparet, quippe vindicatio est sine mensura, quia est infinita, at peccatum est finitum: quod fit in finita liquet, quia infinito tempore durabit. ¶ Secundo, si quae est cum illis misericordiae operatio, esset vel maxime, quia illos non redegit in nihilum Deus quod alioqui ipsi ex suis demeruerunt facinoribus: at vero nõ videtur hoc dandũ misericordiae, sed iustitiae: quia si illos Deus annihili-

Ballinod...
-...
-...
-...

-...
-...
-...
-...
-...

Ballinod...
on...
da...
Vetus testam...
mentum etiã...
suffragijs fru...
ebatur pro...
mortuis ex...
Baruch. 1. &...
exalijs.

Exo. 28.

Arg. 3.

Argum. 4.

Argum. 5.

Argum. 6.

Argum. 7.

Arg. indicium.

Argum. 2.

Arg. 3. annihilaret, non posset illorum malefacta vindicare. **¶** Præter hæc, melius fuisset illis si nati, v. o. fuissent, v. de proditore suo Dominus Iesus tradit, Matth. 26. Si ergo melius fuisset illis non nasci, peius est illis natos fuisse, & vivere in inferno quam nunquam fuisse, igitur non est tribuendum illud misericordiam. **¶** Facit enim istis Iacob, 2. iudicium sine misericordia ei qui non fecerit misericordiam: at verò omnes reprobi ob hanc damnantur causam, quia non fecerunt misericordiam, Matth. 27. Esuriui & non dedistis mihi manducare, &c. **¶** Accedit eodem Sap. 6. Iudicium durissimum his, qui præsumunt, si ergo iudicium erit durissimum, non habet lentorem diuinæ misericordiam. Concinit Psalmus, Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos. **¶** Accedit omnibus istis, & hoc aliud, quia misericordia Dei, non est affectus aliquis, quo dolet de miseria nostra. Deus enim vacat ab omni affectu, sed est releuatio nostræ miseriæ, at Deus in nullò leuat miseriæ reproborum. Minorem colliges, quia summam patiuntur miseriæ, quia nulla maior excogitari potest tradente Augusti. Si omnes miseriæ huius seculi in vnum conferantur Inferorum miserijs collatæ non sunt miseriæ. Verba sunt Augustini sermo. 81. de tempore, Nihil est in rebus corruptibilibus quod conferri possit incorruptibilibus, siue bonis, siue malis.

Argum. 1. **¶** Præterea, quia Paulus hos reprobos vocat, vasa iræ, ad Rom. 9. & electos vasa misericordiam, nuncupantur autem vasa iræ, quia ira Dei hoc est vindictio peccati hos replet (vt liquor vas) si autem misericordia Dei erga illos esset, non appellerentur vasa quæ replet ira Dei, sed misericordiam vasa. Et Apoc. 14. & 16. hos reprobos bibere calicem iræ Dei traditur, quia in hos exercetur ira, & indignatio Dei. **¶** In diuersum est Psalm. 24. Vniuersæ viæ Domini misericordia, & veritas, At vt retribuere sanctis laborum suorum præmia est via Domini iusta & retribuere condignas reprobis suorum facinorum pœnas est etiam via Dei. Vt ergo in prima retributione harum, est iustitia Paulo docente. 2. Timoth. 4. Quam retribuet mihi Dominus iustus iudex, itemque est misericordia, quia vasa sunt

miseriçordia. Ita in posteriore retributione hæc vtraque agnoscere oportebit, & iustitiam punientem, & misericordiam punitionem saltem temperantem.

¶ Disputatio hæc obscura plus satis est, & quod certum in ea constituere possumus, est quod scripsit Augusti. lib. 2. de bono perseverantiæ cap. 11. Misericordias ait, eius in his, qui liberantur, & veritatem in his, qui puniuntur sine dubitatione credamus. Neque inscrutabilia, scrutari, neq; inuestigabilia, inuestigare conemur. **¶** Porro velut is, qui reptat per accliuia summo labore ascendere ad sublimia conatur: ita nos, vtunque per sublimia Dei mysteria reptantes non nihil elucidare quæstionem hanc admitteremur. Est igitur primo constituendum iustitiam, & misericordiam in Deo non esse vniuocè, atque in nobis: quoniam iustitia in nobis obligationem & debitum importat. Enimvero si iustitiam distributiuam consideras, ex debito est exercenda: iudex namque cui incumbit præmia decernere iuxta civium suorum dignitatem, tenetur illa decernere, obseruata proportione dignitatis vnius ad dignitatem alterius. Namque iustitia distributiuam hanc proportionis æqualitatem amat, & ideo dixit Aristot. 5. Ethico. capit. 3. distributiuam iustitiam, consistere in æqualitate geometrica, qualis est inter numeros hos. 1. 2. 4. 8. qui numeri quamuis non sint æquales, proportio est inter eos æqualis. Quippe vbi libet inter eos est dupla. Iudex igitur, vel princeps, qui neglecta meritorum proportione distribuit suis munera, iniustus est.

¶ Rursumque in iustitia commutatiua debitum viget. E mentes namque & vendentes iustum precium in contractu huiusmodi seruare tenentur, & ideo Aristot. quinto Ethicorum, hanc iustitiam locauit in æqualitate Arithmetica: seruat enim æqualitatem valoris rei, ad precium. Nam non obseruat dignitatem personæ ementis, aut vendentis: non enim ex dignitate personæ, domus quæ venditur Regis verbi causa, cumulat sibi pretiū maius, ideoq; solū cōsiderat valorē rei, & iustitia cōmutatiua æquat rei precium. Ideo dixit Arist. hanc iustitiā esse in emendandis cōmercijs. **¶** Vindicatiua aut iustitia pertinet ad cōmutatiuam

Observandū
verbum Au-
gustini.

Iustitia distri-
butiua amat
æqualitatem
Geometricā.

Cōmutatiua
iustitia æqua-
litatem amat
arithmetica.

In puniendis
delictis digni-
tas personæ
obseruatur.

obseruatio
- ad modum
iustitiae

1. Cor. 4:

In Deo est iu-
sticia multo
preclari⁹ qua
in nobis.

In Deo est iu-
sticia multo
preclari⁹ qua
in nobis.

In Deo est iu-
sticia multo
preclari⁹ qua
in nobis.

In Deo est iu-
sticia multo
preclari⁹ qua
in nobis.

In Deo est iu-
sticia multo
preclari⁹ qua
in nobis.

In Deo est iu-
sticia multo
preclari⁹ qua
in nobis.

iustitiam, siquidem punire delicta secun-
dum taxationem factam à lege de punien-
dis delictis, commutatiua est. Quippe
iudex puniens æquat poenam delicto.
Non nihil tamen aliquando sapit distri-
butiuam, secundum quod in puniendis
delictis obseruatur personæ ab homini-
bus dignitas. Deus autem non obseruat
personam, sed solum culpam, secundum
cuius qualitatem, punit æqualiter, vel inæ-
qualiter siue Angelus sit siue homo, siue
rex sit siue subulcus. Deus igitur, qui nul-
li est obstrictus, neque tenetur ad distri-
buendum præmia sanctis, neque obliga-
tur ad puniendas culpas peccatorum, si
fermo agatur de obligatione simpliciter.
Deus enim non præmiando, vel non puni-
endo, non esset iniustus, siquidem san-
cti non possent exposulare cum Deo si
non præmiaret, quippe quod ipsi mere-
antur præmia, in primis fuit munus diuinæ
gratiæ, iuuantis, & præuenientis liberum
arbitrium, vt in. 2. Sent. diximus. Et ni-
hil habet homo quod non acceperit: quod
si accepit, non habet unde iustam contra
Deum querimoniam obtendere possit.
Neque etiam si non punisset hominum
scelera, nullus poterit iuste dicere, Deo-
que obuertere factum esse iniustum. Si
uoluisset enim non punire iuste uoluisset,
quia eius uoluntas iniusta nequit esse: quip-
pe ab illa pedit omnis creaturæ iustitia.
Propterea igitur Deo non competit iu-
stitia, vt nobis, sed multo præclarius, at-
que eminentius, vt cætera quoque quæ
Deo & nobis cõmunia esse videntur vt
in. 1. Senten. differuimus. Cæterum, quia
si homo Deum colit, pro facultate sibi con-
cessa, æquum est Deum illi retribuere cul-
tum, & cõtra, si non colit iustum est Deum
animaduertere in non colentem, propte-
rea Deo retribuimus iustitiam, cum ta-
men alioqui nulla intersit inter Deum
& hominem æqualitas, & quamlibet
Deum homo colat, non poterit creatio-
nis, & cõseruationis beneficium sibi im-
pẽsum, æquare vel rependere, quia Dijs,
parentibus, & Magistris, æquale vel crea-
tioni, vel generationi, vel doctrine repẽ-
dere non possumus. ¶ Verum si id re-
pendimus, quod vires nostræ suppetunt,
inde emergit iustum aliud, quod est iu-
stum secundum quid, quia est æquale non
simpliciter, sed ex hypothesi impotentiæ

nostræ, ad maiora expendenda. De mise-
ricordia verò idem propemodum dicitur.
In nobis nanque misericordia affe-
ctum notat: unde compatimur miseriam
patientibus: quibus si adfit facultas sub-
ueniendi subuenimus. Porro in Deo non
item. Deus enim non potest compati no-
stris miserijs, quippe qui impãssibilis est,
at verò quia iuxta libramen suæ sapien-
tiæ, illis subuenit, quando iudicat subue-
niendum fore ideo misericors proclama-
tur in scripturis. Non tamen semper no-
stras miserijs leuat, quia leuat secundum
arbitrium suæ infinitæ sapientiæ, secun-
dum quam disposuit, non semper depel-
lendas esse nostras miserijs, quia opus est
illis nos exercere.

¶ Istis præstructis Magister agitatur du-
bium propositum, si erga dånatos Deus
exerceat misericordiam. Et generalius
rem discutit si omnia opera Dei fruantur
misericordia & moderentur iustitia, indi-
catque August. & Cassiodorum, qui sibi
videntur obuij. Hic enim asserit, ille ne-
gare videtur: sed tandem illos conciliat.
Credat autem in damnatione vtrunque
esse, copula indiuidua connexum, & mi-
sericordiã, & veritatẽ: siquidem etiam si
non potiantur damnati misericordia libe-
rante, potiuntur nihilominus misericor-
dia relaxante. ¶ At verò verba hæc
Magistri non exiguam exigunt indagi-
nem. Quid enim sit hæc misericordia re-
laxans non exposuit. Nunquid Deus re-
laxabit ad tempus, iram suam & vindi-
ctam in damnatos? aut si non hoc, nun-
quid alleuiabit paulatim illorum suppli-
cia? Rursum quæ relaxatio est ista, quan-
doquidem æterna est vindicta, vbi ergo
relaxatio? vti que vbi est infinitas poenæ
relaxatio nulla est. ¶ Scito tamen, vt
nodum istum dissoluas in poenis infero-
rum duo esse meditanda, & intensionem
poenæ, & extensionem: & ista duo in sen-
sus poena se offerunt consideranda. In ex-
tensione autem poenæ cum illa ex fidei
catholicæ traditione sit infinita, nullam
prorsus crede in illa futuram misericor-
diæ relaxationem: neque in hac exten-
sione poenæ socia sunt misericordia &
iustitia: siquidem infinitas diuinæ iu-
stitiæ ibi demonstratur, vt in æterni-
tate coronæ sanctorum infinitas diui-
næ misericordiæ. Veruntamen in inten-
sione

Misericordia
Deo & nobis
non est vniuersa
cõmunis.

Damnati non
potiuntur mi-
sericordia libe-
rante, sed
relaxante.

Pœna sensu
est finita
premiũ quod
quod factum
intensiuẽ
santum

fionē pœnæ vtrunq; oportebit confiteri
 esse sibi cōnexum, & misericordiam Dei,
 & iustitiam, quia intensio pœnæ est fini-
 ta. At oportebit mecum paulisper rē istā
 librare, vt liberalius quæstionem hanc ex-
 pediamus. ¶ Deus igitur ab initio taxauit
 pœnas reprobatorum, vt præmia electorū
 nam ante mundi constitutionem, iam ap-
 pud Deum erant vtraque sancita. Taxan-
 do igitur pœnas reprobatorum, non ad tan-
 tam exactionem taxauit illas, ad quantā
 peccatorum poscebat grauitas; sed illam
 moderatus est secundū temperamentum
 suæ misericordix. Vnde si condignū erat
 peccatum afflictione, vt decem, remisit
 ad. 9. gradus, vel ad. 8. secundum cōsiliū
 suæ sapientix. Et hoc sibi volunt Theo-
 logi celebrātes illud proloquium, Deum
 punire citra condignum ex Iacob. 2. Mi-
 sericordia super exaltat iudicium. Itaque
 punit secundum quod digna sunt vindi-
 ctæ diuinæ humana & angelica peccata,
 non tamen secundum condignum: quia
 taxauit ab initio illorum punitionem nō
 secundum omnem gradum, quē ipsa pos-
 scebant puniēda. Quod si obijcis, si Deus
 non punit secundum condignitatem deli-
 cti facit contra iustitiā, igitur si seruat mi-
 sericordiam, detrahit iustitiam. Respon-
 dum sic taxando nō facere contra iusti-
 tiam, quia Deus nulli debet hoc vel illo
 modo punire. ¶ Quia igitur tam præmij
 quam supplicij intensio est finita: idēq;
 pœna sensus est finita, neque fieri potuis-
 set hæc esse infinita, siquidem subiectum
 pœnæ, aut præmij sunt finita propterea q;
 illa esse finita est necesse. Durationem ta-
 men infinitam capere possunt subiecta fi-
 nita, quia anima rationalis & celi & ange-
 li elementaq; perpetuo durabunt. Et quia
 huiusmodi pœna sensus finita est, habet
 intensiōem finitam, & illam taxare mi-
 norē, quam pro meritis dānatorum fuit
 opus misericordix diuinæ. Quāuis lateat
 omnem hominem nisi quem Dei spiritus
 imbuerit quantū detraxerit Deus in taxa-
 tione hac à cōdignitate debita culpis. Ex
 taxata porro nunquā Deus diminuet dā-
 natorum pœnas, neque interrumpēdo il-
 las ad tempus, neque gradum taxatum re-
 mittendo: vt in superiori distinctione de-
 finitū est. ¶ Quod verò vulgatū est Theo-
 logis misericordix actum esse non annihili-

lare dānatos, vtiq; non annihilare est con-
 seruare: conseruare autem creaturā, actus
 est suo modo misericordix: quia liberat
 creaturam ne labatur in miserā non essen-
 di: verum conseruare dānatos in sua dāna-
 tione arbitror esse actum iustitiæ vindi-
 ctix. Hæc nanque conseruatio non est, vt
 damnatis bene sit, sed, vt torqueātur æter-
 no, igitur non est actus misericordix. Et
 donamus dānatos mereri annihilationē
 cæterū, si non annihilarentur, vt solum ef-
 sent, misericordix scriberem non annihili-
 lare, at non annihilare, vt torqueantur ef-
 se iustitiæ actum quis non videt?
 ¶ De pœna autem dāni esset forsan, qui
 duceret in quæstionem, num in illa infli-
 genda, Deus misericordiam exerceat? At
 verò cum hæc sola sit priuatio, & priuatio
 infiniti boni infinita est quodammodo,
 idēo non suscipit misericordiā neq; susci-
 pere potest, quippe priuatio non est boni
 capax, & non tam infligitur, quā conser-
 uatur ad finalem impœnitentiam, vt in
 proxima distinctione est cōmemoratum.
 ¶ Accedit eodem, quia non suscipit ma-
 gis, & minus, seruans legem aliarum pri-
 uationum. Atqui quamuis probetur hoc
 dogma, vulgo Theologis, insultabit ali-
 quis obijciens pœnam dāni, quam susti-
 nent damnati, non est æqualis. Enimverò
 pueri, qui originalis macule pœnas dant,
 non tantam pœnā sustinent damni, quan-
 tam adulti supposito, quod nō aliam pœ-
 nam ferunt nisi damni. ¶ Et equidem
 quia secundum Aristo. priuatio per habi-
 tum est dignoscenda, cum pœna damni,
 sit priuatio diuinæ visionis, ex diuina vi-
 sione indagare possumus pœnam damni,
 si suscipiet magis, & minus. ¶ At verò
 beati omnes non ex æquo vident Deum,
 quidam enim clarius vident diuinitatem
 alij non ita clarē, quippe quidā sunt alijs
 beatiōres: & Angeli quo sublimiores sunt
 secundū naturam eō sunt beatiōres, quo
 distinctiorem nacti sunt deitatis visionē.
 Quamobrem non ineptiret, qui diceret
 demones illos maiorem pœnam damni
 sustinere, qui sublimiorē fortiti sunt An-
 gelicam naturam. Namq; huiusmodi or-
 dines maior beatitudine, ex cuius orbi-
 tate maior accidit eruciatus. Vnde Luci-
 fer maximam omnium pœnam damni
 habet. De hominibus vero damnatis, nō

Non annihili-
 lare dānatos
 an sit actus iu-
 stitiæ an mile-
 ricordix.

Pœna damni
 an suscipiat
 magis & mi-
 nus.

Angeli quo
 sublimiorem
 adepti fuerūt
 naturā subli-
 miorem affe-
 runt sūt bea-
 titudinem.

Insuper Det
 iustitia osten-
 ditur in infi-
 nitate pœnæ,
 & infinita mi-
 sericordia in
 infinitate do-
 rationis glo-
 riæ.

Deus taxādo
 pœnas miseri-
 corditer non
 facit contra
 iustitiam.

Pœna sensus
 est finita vt
 præmiū quo-
 quē sicut or-
 intensiō est
 finita.

ricordia
 & nobis
 yniuo-
 munis.

amnati nō
 stionem
 ricordia li-
 rante, sed
 laxante.

tam in aperto res hæc est, siquidem omnes æqualem sunt adepti naturam, vnde beatitudo maior, excellentiori in naturalibus homini non correspondet. Quippe etiam si in accidentarijs naturæ dotibus, quidam longe alijs præfulgeant, vt acrimonia ingenij, iudicij dexteritate, & id genus quæ Deus hominibus quibuldam insigniter impartit, at non subinde ad maiorem deuehantur gloriam. Quia multos horum in baratrum esse detrusos legimus, & detrudendos esse non dubitamus. Quapropter forsitan illi maiorem habebunt damni pœnam, qui maiora commiserunt peccata, siquidem quo maiora commiserunt crimina, eò magis obstiterunt diuinæ participationi, quæ est per visionem diuinæ claritatis. Aut forsitan fideles qui damnantur maiorem sustinebunt pœnam damni, quam infideles. Nempe quia infideles beatitudinis non habuerunt notitiam quoad vixerunt nisi sub ratione generali, fideles verò edocti à fide specialius talem futuram esse beatitudinem Sanctorum acceperunt. Quam ob rem quia particularia magis mouent, quam generalia, magis tristabuntur ex priuatione beatitudinis fideles, quam infideles. Ingenuè tamen fateor pœnam damni secundum rationem priuationis, non enim negatio quatenus talis suscipit magis & minus, at priuatio est negatio quædam in subiecto apto nato. Veruntamen si bonum consideras, quod priuat, ratione priuati boni priuatio admittit magis, atque minus. Fac enim si hæc non assequeris homines duos suapte natura ita affectos, vt alter videat acutius, quam alter: itaque plura videat alter altero. Fac item illos orbari penitus visu, ex cæcitate superueniente. Vtique qui plura videbat maiorem habet cæcitatem, quippe qui plura videbat, quam alter, qui pauciora videbat. Ita cum proposito, Angeli qui si perstitissent clarius vidissent Deum, magis priuantur visione, quia maiori beatitudine orbantur, quam hi qui non tanta claritate viderent deitatem: vnde conficitur magis tristari ex carentia diuinæ visionis, superiores Angelos, quam inferiores. ¶ Homines vero illi magis tristabuntur, vel qui specialius beatitudinem norunt ex fide, vs

dudum aiebam, aut maiora obstacula opposuerunt beatitudini assequendæ. Quæ ratio etiam extendit se ad Angelos malos, quia quo maiores erant, grauius diuinam celsitudinem læserunt. ¶ At scio obijcies, damnati odio habent Deum, Psalmo testante. Superbia eorum qui te oderunt Domine ascendit semper, at quæ odio habemus, non cupimus videre, imò illius conspectum fugimus quoad licet: quia horremus illius aspectum: igitur damnati non tristantur de Deo nõ vito, quem odiunt. ¶ Verum quia visio Dei, est omnium bonorum cumulus, & damnati creditum habent viso Deo, omnium malorum suorum finem accepturos, ideò desiderant summopere Deum videre, quem quia videre nequeunt maximopere tristantur. Secus in nobis, nam visio illius hominis quem odio habemus, nihil emolumentum nobis affert, imò molestiam, & tædium, ideò horremus illius videre faciem. Sed obijcis, voluntas non est impossibilem, igitur damnati non appetunt beatitudinem sibi impossibilem. Respõ. quod velleitas est impossibilem, ideoque illi vellent beari, & quia non possunt tristantur.

¶ Hoc absoluto dubio, alterum expediamus, quod etiam Magister elucidare contendit in distinct. hac, An generaliter loquendo, in opere omni diuino hæc duo concurrant misericordia & veritas? Vocata autem Regius Platies, iustitiam veritatem, non quia iustitia sit veritas, vt est actus mentis, sed quia ad veritatem mentis distantis hoc vel illud esse iustum sequitur, vt veritas vitæ vocantur idonea officia vitæ, vt sunt opera honesta, & quæ non egent aduersione, qualia sunt opera, quæ Aulus Gellius censoria vocat. Et sane si misericordia vsurpetur iuxta proprietatem suam non in omni opere diuino hæc duo coeunt. Quandoquidem misericordia est miseria leuamen, verum bruta, & inanimata, & vegetalialia, hæc namque, quæ retulimus non sunt capacia felicitatis. i. Ethic. cap. 9. vnde neque miseria: quare si miseria non sunt capacia, non leuabuntur à miseria quam proprie non patiuntur, nisi tantum metaphoricè. ¶ Veruntamen si misericordiam vocet aliquis, benefacere alicui, ytiq; cum Deus alicuius creaturæ

Homines dā-
nati quo abū-
dantiores cri-
minibus ma-
iorem pœnā
dāniferunt.

¶ Hinc vult
distingui
tam & dicitur
¶

¶ Hinc vult
distingui
tam & dicitur
¶

Maloritaspe
ne dānatio ho-
minib' & An-
gelis vnde ca-
pienda.

Psal. 144.

In brutis
est iustitia.

Respõ. arg.

Opus censo-
rium cōtra ve-
ritatem vitæ.

Misericordia
proprie erga
rationales cre-
aturas.

creaturæ omni benefaciat, nam nō solum illam creauit, sed illam conseruat, quia aperit manum suam, & implet omne animal benedictione ad hanc rationem erga omnē creaturam Deus exercet misericordiam. Ideoque Sap. 11. Misereris, inquit, omnium quia omnia potes. Deus enim sua conseruatione omnia manu tenet, ne labatur in nihil, quia lapsus quoddammodo miseria esset rerum. ¶ Iustitia vero si proprie item sumatur, non est in creaturis irrationabilibus, nisi solum materialiter. Bruta namque prolem alentia, & generantia seruant sanē iustum materialiter, ducta ex naturæ impetu, non ex rationis libramine docente, illud faciendum, quia iustum. Quare neque proprie irrationalia patiuntur iniuriam: idcirco Deus erga illa non proprie operatur iustitiam. Verū si fufius vsurpetur vox hæc iustitia, vt de notet condecensiam quandam, & ordinem consentaneum rationi, hac ratione Deus in omni opere suo operatur iustitiam. Siquidem circa vniuersa fecit misericordiam, extrahendo res omnes ex nihili miseria ad esse, & fecit iustitiam, quia decentissime vniuersa condidit omnibus naturis à se conditis illa tribuens, quæ illis erant congruentissima. Nam leuia sursum, grauiam deorsum fecit: terrenis terram, aquatilibus aquam, volatilibus aerē habitationem dedit: homini demum præfidentiam & principatum super hæc omnia tribuens, quia dignissimus est animalium. &c. Ad hancque rationem intelliges Thom. 1. par. quæstio. 12. artic. 4. & in hac distinctio. artic. 2. quæstio. 1. Superest argumenta diluere. Primo iam responsum est superiori distinctio. peccatum ideo puniri perpetuo, quia habet impenitentiam sociam perpetuo, ideo non excedit Deus mensuram in puniendo. ¶ Secundo dicitur non esse illam causam cur Deus est misericors in damnatos, sed aliam, quam inter differendū tradidimus. ¶ Tertio dices, peius esse male viuere, quā non viuere: & Domini verba hoc docent, at simpliciter melius est esse, quam nō esse: & damnatis melius est esse quam nō esse: verum melius fuisset illis non nasci, quā nasci, vt se macularēt culpis. At vero postquam se macularunt, melius est quod patiuntur ad seruandum illæ sum diuinæ iu-

stitiæ ordinem, quam quod immunes relinquerentur. ¶ Tertio dices verba Iacobi Magistri exposuisse de misericordia liberante, qua non fruuntur damnati, sed misericordiam relaxantem Deus illis impendit. Quæ tu intelliges ad sensum præfatum: non quod Deus modo relaxet illorum pœnas, vel aliquantulum, sed quia ab æterno taxauit illis minores quam pro meritis pœnas. ¶ Vel dicitur nullam esse misericordiam in extēfione pœnæ, quippe quæ infinita est duratione, & hanc intellexit Iacobus dicens, Iudicium sine misericordia ijs, qui non faciunt misericordiam. ¶ Quarto dices iudicium futurum durissimum male præfidentibus, si conferatur ad iudicium eorum, qui non præfident: quia illis nō tantum relaxabit Deus intensiōis pœnæ, quantum alijs. Nihilominus præfidentibus impijs relaxaret etiam Deus, quod secundum abyssalem sapientiam suam decreuit expedire relaxandum. Eodem modo Psalmi verba expones. ¶ Sexto dices, summam esse miseriam damnatorum si simpliciter loquaris, verum si intelligas summam esse intensam pœnam illorum falsum est. Siquidem si summe esset intensa æqualis esset intensio in pœnis damnatorū, non tamen pœna hæc æqua est, quia, quidam acerbius alijs dant pœnas suorum scelerū. Tametsi illas si referas ad pœnas huius vite illæ summæ sunt, quia excedunt etiam maximas viuētium pœnas, vt supra commemorabam ex Augusti. ¶ Septimo dices damnatos, appellari vasa iræ, quia plus patiuntur iram Dei, quam fruuntur eius misericordiam: non tamen eo quia sunt prorsus a symboli diuinæ misericordiz, & ideo à principali denominantur vasa iræ, & indignationis. Contra vero beati vasa misericordiz, non quia erga illos Deus nō operetur iustitiā, quippe Deus distributiua seruat iustitiam in coronandis sanctis suis: ceterum quia origo huius iustitiæ fuit diuina misericordia: quæ sanctos suos elegit ab æterno citra illorum merita, sed ex gratia sua prædestinavit, quos voluit, & vocauit gratis eosdem: ideo nuncupantur vasa misericordiz non excludendo tamē iustitiam, sed quia principalior est vsus misericordiz erga sanctos, quippe modicum laborauerunt & magna præmia reportant: idcirco

Ad. 3. arg.

Ad. 4. & 5. argum.

Ad. 6. arg.

Pœnæ damnatorū si conferantur huius scilicet summæ sunt.

Superest argumenta diluere.

Psal. 144.

In brutis nō est iustitia.

Respō. argu.

Misericordia proprie erga irrationales creaturas.

circo à principaliori vasa misericordiae iustissimo nancupatur nomine. Aut si vobis dicere aliter poteris, sunt sane vasa misericordiae, quia vindicativam iustitiam in eos non exercet Deus, quippe illos detestatur ab omni macula, ut in abaco illo caelesti, tanquam rutilantia ex auro purissimo vasa splenderent in aeternum.

Pro coronide tandem huius disputationis superest scrupus, qui excitari poterit contra praedicta. Diximus enim ex sententia Augustini, & omnium theologorum poenam maximam esse visionem Dei non posse adipisci: & Chrysostomus idem firmat homilia. 24. in Mattheum ubi ait carere visione beata maius esse supplicium, quam gehennale incendium. Et in priore paranesi ad Theodorum lapsum absurdi credit iudicij esse praeferre gehennae tormentum malo carentiae divinae visionis. Iam ergo dicet aliquis, cum infantes hoc datum patientur, quia aeterno exclusi sunt à videndo Deo, igitur longe maiora mala patientur, quam sunt gehennalia. At August. in Enchiridio. ad Laurentium, infantium poenam docet esse mitissimam. Porro nihil controversae esse censeo inter Augusti. & Chrysost. quippe mitius est orbati divino conspectu sine gehennali incendio, quam hoc torqueri, simulque illo orbati. Est igitur poena infantium mitissima non simpliciter, sed collata poenae adultorum. At. 2. est mitissima, quia non novenerunt per fidem beatitudinis celsitudinem, ideo de illius oratione non tristatur specialiter, vel demum ob alias causas supra in priore disputatione relatas. At imminet nobis Prudentius in fine Amartigeniae suae canens in haec carmina.

Multa in thesauris patris est habitatio
Christe

Disparibus discreta locis, non posco beata

In regione domum sint illic sancta piorum
agmina,

At mihi Tartarei fatis est, si nulla minis
stri

Occurrat facies, avidae nec flamma gehennae

Deoret hanc animam inersam fornicibus imis.

Quibus carminibus maius malum esse, magisque formidandum supplicium ge-

hennae docet, quam sit desiderandum visionis divinae bonum. At vero meminere Aristot. dixisse. 3. ethic. capit. 9. Tristitiam corrumpere & stupefacere naturam, unde ex naturali appetitu magis fugimustitias quam sequamur voluptates. Ideoque dixit Aristot. à voluptatibus abstinere facilius est quam dolores ferre & experimur, canis, vel musio, si baculi plagam sibi imminere viderint, abstinere à cibi voluptate, ne plaga feriantur. Unde non absurdè aliquis putabit, secundum physicam rationem, naturaliter plus univicta re fugere se lædentia, quam se perficientia. Quapropter homo naturali ductu magis tugieta sua læsura, quam amabit suam perfectionem. Quia ergo gehennale supplicium est maximum hominis læsivum, beatitudo vero est maximum perfectivum, magis horrebit supplicia, quam amabit beatitudinem, & forsitan hoc Prudentius carmine suo insinuare volebat. Et quidem si fingamus visionem divinam accidere simul cum supplicio illo gehennali optabilius esset homini non videre Deum sine supplicio illo, quam videre cum supplicio, ut eligibilis est esse pauperem sine dolore tormentorum, quam esse divitem plenum tormentis, quia Sapiens docet meliorem esse buccellam cum gaudio, quam domum plenum victimis cura mœnore. At vero occites forsitan, Quid ergo si hæc ita se habent, carere divina visione non esset maxima poenarum, illam tam esse maximam omnium schola fere theologorum concrepat. At vero si maxima esset poena ergo illi, qui in limbo detinebantur maxima torquebatur poena, quippe qui orbabantur caelesti visione. Asquifiet illos torqueri maxima illa poena Luca commemorante, 16. Lazarum esse in refrigerio: ubi enim refrigerium est, maxima esse poenam ne dixeris. Quod si dixeris esse in refrigerio, quia spe gaudebant venturae consolationis, ideo maxima non erat quia perpetua non erat. Quid ergo respondebis, de poena infantium, quos aqua baptismi non lustravit, illa enim poena perpetua erit, igitur maxima affliguntur poena, quæ tamen alioqui est testante August. mitissima. Quod si dixeris est mitissima (ut dicebam) comparatio est sed esset obsecro comparatio, & discute poenam illam

Exponit August. de mitissima poena infantium.

Prudentius exponitur.

A voluptatibus abstinere facilius est quam dolores ferre

do abhorret. illam h.

Vnoerf
xime ap
rur sua m
ma perfe
ne, quæ e
deption
prijs hnt.

Pro. 17.

Differetur
carere divi
na visione sit
maxima poe
narum.

Ratio v
ta theolo
rū discip

illam absolute, num iudicabis illam secū- dum se esse maximam? Quod si annuis à tergo tibi imminet argumentum, quia etiam secundum hanc poenam minus patiuntur infantes, quam adulti: siquidē infantes non dolent, aut tristantur ex illa, vt credit vulgata theologia: aut si tristantur modica est tristitia, vt censeatur non tristitia. Ad huius igitur nodi enodationem expendere oportebit, omnia autore Aristot. i. ethic. & experientia quotidie docē te bonum appetere. Et quia perfectio vltima, rei est rei optimum, ideo vnū quodque maxime appetit, quod est sibi optimum maximeque refugit malum, quod huic aduersatur optimo bono. Est autem finis vniuscuiusque rei vltima illius perfectio, ideo optimum est illius rei, & ideo finem suum, vt suam consummationem

Vniuersa maxime appetunt suam vltimā perfectionē, quæ est in adceptione proprijs finis.

maxime appetunt vniuersa. ¶ Vnde gratia centrum appetunt, quia in centro est illorum quies, & maxima conseruatio. Finem igitur appetunt omnia, tum ob quietem suam, tum quia coniūcta suo fini maxime submouentur ab omni læsiuo, quod poterat illa lædere. ¶ Verum si coniūcta fini læsua etiam paterentur, magis amarent esse non cōiūcta fini suo nō experiendo læsionem, quam esse coniūcta fini cum propria læsione. Quapropter cum finis hominis sit Deo coniungi clamante August. fecisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum donec perueniamus ad te. Et. 2. ad Corinth. 5. Audeamus autem, & bonam voluntatem habemus, magis peregrinari à corpore, & præfentes esse ad Dominū, idcirco in vnione mentis ad Deum, per clarā visionem, & perfectam fruitionem, est mentis creatæ consummata quies. Vnde quia hæc cōsummata quies, non potest esse nisi aliena sit ab omni læsiuo, necesse est, quod in Dei visione sit possessio omnis boni, & elongatio ab omni malo. Quamobrē qui ex culpa actuali sua reddit se incapacem huius visionis, vel ob hoc solum maximā poenam sustinet, magis quam ex gehennali incendio vt recte dicebat Chrystostomus dudum. Iustum enim est magis dolere ex non adceptione infiniti boni, quod est Deus, quam ex passione finiti mali, quod est dolor ex gehennali incendio, quod est finitū intensiue. Quod si cespitas, quia etiam diuina visio & fruitio sunt finita in

Ratio vulgata theologorum discutitur

tensiue fatebor tibi, meminisse tamen oportebit, quamuis illa sint finita intensiue, copulant nihilominus mentem creatam, cū bono infinito. ¶ Porro restat discutendus grauior scrupus, siquidē hæc ratio dudum acta belle procederet, si Deus esset humanæ vel creatæ mentis finis naturalis, at est supernaturalis: verū natura plus defugit læsionem suam quam perfectionem (vt dicebam paulo ante) naturalem, quid quod supernaturalem? Et quo læsio maior eō illius est maior abominatio, at læsio illa seu gehennale supplicium, est læsio supernaturalis, quod si læsionem naturalem maxime fugit natura, quid tu putas de læsione supernaturali, quæ est multo vehementior?

¶ Perfectionem autem, supernaturalem non tantum amat quia citra illam poterit natura bene esse, quantum odit læsionem supernaturalem, quia cum illa necesse est pessime esse. ¶ Quod si læsitas an Deus sit dicendus potius finis naturalis, quam supernaturalis, nos rem hanc tibi discussā dedimus pro modulo exiguo nostro primo libro sententiarum. Et tandem post multam disputationē constituimus Deū, vt proponitur à fidei doctrina beatificationem animas esse supernaturalem finem. Quo admissio dixerim nō videre Deum, qui supposita fide se clare videndum exhibebit beatis, cum cumulo omnium bonorum, & absentia omnium malorum est maxima poenarum: hoc est, se facere incapacem ex propria voluntate ad videndum beate Deum excedit omnia mala, & omnes poenas. Quippe priuari hac visione ne quispiam fruatur infinito bono quod solus est Deus excedit omnia mala poenalia. Verum si loquamur submota fide, nō videre Deum non est maxima poenarū si quidem priuari perfectione supernaturali, etsi maxima sit non est maior poena, quam affligi summa poena positua gehennali propter rationē iam commemoratā. Ideoque dicebat Prudentius sibi satis esse non torqueri ex gehenna, si aliud non daretur, videlicet, inter esse agminibus beatis celestium spirituum.

Qua ratione priuatio diuine visionis sit maxima poena, & quare ratione non.

123A

123B

D I S T I N.

47. cuius initiū est.

**Solet etiam que-
ri. &c.**

**DISPUTATIO
VNICA.**

**An Christus iudicaturus
sit omnes homines.**

TVIDEBITUR alicui forsan non esse iudicaturum, quia hominum, quidam sunt fideles, alij infideles, alij neque fideles neque infideles, ut infātes, quos mors de medio ante ba-

ptismi gratiam tulit. Primi horum nō iudicantur Ioan. 3. Qui credit in filiū Dei, non iudicatur: secundi non iudicabuntur Ioan. 3. Qui non credit iam iudicatus est.

Postremi non iudicabuntur, quia vel nō consistunt à dextris, vel à sinistris iudicis.

Si à dextris bearentur, sed non beabūtur, si à sinistris, igitur ibunt in ignem eternū, quia hominibus ibi consistentibus dicitur, Ite in ignem eternum, qui paratus est

Confirmatio, diabolo. &c. ¶ Præterea vel isti erunt recensendi inter maledictos, vel inter benedictos, vel erunt neutri neque maledicti, neque benedicti: at istud medium diuine

literæ non docent, sed omnes iudicandi, aut erunt maledicti, aut benedicti. Si ergo erunt benedicti fruuntur Deo, quod est hæresis: si maledicti, ergo cruciabuntur igne eterno, qui est maledictorum yin

dex. ¶ Tertio Apostoli non iudicabūtur Mat. 19. sedebitis & vos. &c. Si ergo erūt iudices, non iudicabuntur, ¶ Quarto solū

duodecim tribus iudicabūtur, ergo cum duodecim tribus sint familiæ Iudæorum Iudæi solum iudicabuntur. Antecedens

patet ex Matthæi. 19. sedebitis & vos iudicantes duodecim tribus Israel, & Lucæ

22. Quod si dixeris, apostolos etiam iudi-

candos, ad Rom. 14. Omnes stabimus ante tribunal Christi, & vnusquisque pro se reddet rationem Deo, Et 2. Corin. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gelsitiam colligam vt conueniunt hæc duo, & quod sedebunt apostoli iudicaturi, & quod stabunt iudicandi. ¶ Contrariam tuetur partem Matthæ. 25. videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli. &c.

Disputatio hæc certam nacta est decisionem ex fide catholica: est enim articulus fidei Christum venturum iudicem ad iudicandum omnes homines, id quod Dauid spiritu Dei afflatus à longe conspexit illud psalmi. canens, Iudicabit in nationibus, implebit ruinas, conuassabit capita in terra multorum. Et psalmus ille expref-

se Christum loquitur Matt. 22. At in psalmo isto non solum iudicaturum Christū duodecim tribus, vt euangelium commemorat, sed omnes nationes Christum iudicaturum traditur. Nationes autem exphrafi scripturæ, gentes insinuant. Et in Actis apost. 17. à Deo inquit constitutus est iudex viuorum, & mortuorū, id quod

exponit per duodecim tribus iudicandas à Christo omnes homines esse intelligendos. Itemque Paulus ad Rom. 14. Christus mortuus est & resurrexit, vt mortuorum & viuorum dominetur. Et articulus fidei idem cōfiteatur venturum Christum ad iudicandum viuos, & mortuos, & sensus est ad iudicandos non solum viuos & mortuos ex duodecim tribubus, sed omnes homines ex omni natione, quæ sub

cælo est. August. autem lib. de fide & sym-bolo capit. 8. hunc articulum bifariam intellexit, vel ad iudicandum omnes iustos & omnes peccatores: quia iusti subintelliguntur per viuos, vt per mortuos peccatores: aut quod mortuos omnes tunc iudicabit, quia resurgent, & viuos qui tunc re-

perientur vini aduentante die nouissimo illo iudicabit Dominus. Quamuis viui illi secundum vulgatiorem theologiā prius mortem gustabunt, quam iudicentur.

¶ Porro quod in Matt. scribitur seculos apostolos supra duodecim sedes iudicatos duodecim tribus significat iudicatos apostolos totum orbem. Verum quia gentes aliæ à duodecim tribubus, quando conuerse fuerunt ad fidem euangelicam

inferre

inferre

inferre

inferre

Arg. 1.

Arg. 2.

Arg. 3.

Arg. 4.

Arg. 5.

Arg. 6.

Exp. ontur ar
ticulus fidei.

Primaria au
toritas iudic
di est pen
diuinitatem

Corin 12. tri
bus natione
nes omnes co
prehendit

insertæ sunt in fidem Dei, quam colebāt duodecim tribus, & prophetas, & libros sacros illorum susceperunt, ideo in duodecim tribubus gentes fideles subaudiūtur. Gentes autem, quæ non credunt quia imitatae sunt infidelitatē infidelium Iudæorum, similiter comprehenduntur sub tribubus duodecim, quia vt credentes sectatae sunt fidem illorum, ita non credentes infidelitatē: quare merito per duodecim tribus omnes nationes fidelium, & infidelium denotantur: vnde Abraham pater credentium appellatur. Et Paulus ad Rom. 11. gentes esse tanquam rami oleastrinum insertum in bonam oliuam, id est, in fidem sanctorum Iudæorum testatur.

¶ Cæterum potestas hæc iudiciaria, quæ est in Christo, illi competit ex multis & præclarissimis titulis: & quia Deus est, & quia redemptor hominum est. Deus enim ex sua natura est iudex hominum & angelorum, quippe ipse condidit omnia. Quare angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni tradidit in Tartarum cruciandos. 2. Petri. 2. Et Iudas in catholica Angelos, qui non seruauerunt suū principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in iudicium magni Dei, vel dici (vt alia lectio habet) vinculis æternis sub caligine reseruauit: homines vero iudicauit, quando protoplastos Adamum, & uxorem Euam à paradiso voluptatis, in hoc exilium, & in hæc erumnas eiecit nostras. Mundum rursus iudicauit in uolens omnes homines, exceptis Noe cum suis, in gurgitibus vastissimis aquarum, vt Petrus inquit, Originali mundo non pepercit, sed octauum Noe iustitiæ præconem custodiuit. Et alia iudicia diuina ibidem referuntur à Petro. Est igitur primaria autoritas iudicandi penes diuinitatem, qua Christus gaudet qua Deus. Delegata vero autoritas est in Christo, quatenus homo est. Legimus enim Ioan. 5. Dedit ei iudiciū facere, quia filius hominis est. Et rursum Pater non iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio. Quod si obiectas, quomodo hæc constabunt patrem dedisse omne iudicium filio, siquidē ex dudum citatis pater ante uerbi sui incarnationem, multa executus est iudicia. ¶ Sciendum autem est Deum sane ante incarnationem uerbum multa & miranda tulif

se iudicia contra impios, & in fauorē piolorum, vt de iudicio diluuij exemplū proutum est, & de iudicio Sodomorum: & hoc genus sunt iudicia Dei multa, quæ nos persecuti sumus in declamationibus ad Esaiam. ¶ Cæterum obseruare oportet iusta fuisse hæc iudicia non patuisse omnibus, siquidem iustitia illorum infidelibus ignota erat, fidelibus uero credita quidē, ac manifestum non fuit illis quo modo iusta fuerit. ¶ Rursus antequam ueniat ad iudicandum exercet iudicia erga homines occulta etiam. Nā Ioā. 9. In iudicium ait, ueni in mundum, vt qui non uident uideant, & qui uident cæci fiant. Hoc quidem iudicium in gēte illa Iudaica expletum est. Siquidem Iudæi arrogantes sibi scientiam legis, & prophetarum Christū à lege & prophetis propalatū ignorarunt, at gentes neque legem scientes, neq; prophetas audientes Christum cognouerunt propterea; iudicium aliud in illos exercuit, quod excæcauit illos, & subiecit illos nationibus. Propterea, inquit, relinquetur domus uestra deserta, & c. ¶ Omnia igitur iudicia diuina, quæ ab orbē cōdito celebrantur ineuidentem habent sue iustitiæ causam in finale usque iudicium, ubi manifestabuntur à Christo euidenter patefaciēte iustissima fuisse. Quapropter ait, omne iudicium esse datum filio à patre. Non quia pater, iudicante filio nō iudicat, inō illud iudicium etiam patris est, aut quia pater ante incarnationem filij, neminem iudicauerit, sed quia Christus omne iudicium Dei manifestabit fuisse iustissimum in die nouissimo. Vnde Augustinus in Psalm. 9. duos aduentus Domini dicit esse, & occultum, & manifestū itemque duo iudicia insinuari per scripturas, alterum occultum, alterum manifestum. Occultum iudicium est pœna, qua vnusquisque hominum, aut exercetur ad purgationem, aut admonetur ad conuersionem, aut si contempserit uocationem aut disciplinam Dei excēcatur ad damnationem. Iudicium autem manifestum est, quo uenturus est Dominus iudicare uiuos & mortuos, omnibus fatentibus eum esse à quo & bonis præmia, & malis supplicia tribuantur. Sed tunc illa confessio non ad remedium malorum, sed ad cumulum damnationis ualebit. Idem ipse August. lib. 20. de Ciuitate Dei. capit. 2. postquā

Iustitia & reatitudo diuinarum iudiciorum ineuidens est modo.

Christus in die nouissimo manifestabit iustitiam diuinarum iudiciorum.

Primaria autoritas iudicandi est penes diuinitatem.

ur in r. 2. tri ubas passio es omnes co re hē pūtur.

xp onltur ar culus fidei.

quã dixerat omnia Dei iudicia tũc in die illo esse manifestãda subdit, Vbi hoc quoque manifestabitur, quã iusto iudicio Dei fiat, vt nunc tam multa, & penẽ omnia iusta iudicia Dei sensus, mentes mortalium lateãt, cũ tamẽ in hac re piorum fidem nõ lateat, iustũ esse quod latet. Quia ergo pater non habet formã visibilem neq; Spiritus sanctus, sed solus filius accepit formã manifestã hominis, ideo ipse apparebit manifestus in summa maiestate hominibus omnibus, vt manifestet pios iustã promeruisse mercedis, quam accipiunt retributionem, & impios iustissime luere pœnas æternas. Et rursum manifestabit omnia iudicia diuina, quã infideles, vel casui aut fortunæ tribuebant, vt Protagoras, & alij huius notæ viri, quos subinlinuat Ecclesiast. capitulo nono. In omnibus, inquit, est tempus, & casus: fideles autẽ credẽtes illa iuste à Deo lata illa demirantur nesciẽtes causã illorũ. Vnde Abacuc. i. veluti exostulans cũ Deo inquit, Quare respicis contẽptores & taces, cõculcãte impio iustiorẽ se? Et sunt multa Dei iudicia hoc genus, quã fideles ducũt in stuporẽ, quod innocẽtes, videlicet, eadẽ dẽt pœnas in sæculo hoc, quas noxij homines demerebantur. Quod viri probi, & iusti sint contẽpti, & conculcati & iniusti quique exaltentur. Quod infideles Deum blasphemantes honorentur à Deo, & augeantur opibus, & floreat imperio, & illis subdantur sæpe fideles boni vt Turcarum gens modo nobis indicat. &c. Hæc igitur & alia hoc genus causã habent iustissimã, quam manifestabit in die illo Christus. Hac igitur causã dictum putã à Domino fuisse, Pater non iudicat quenquam, idest, pater non est manifestus iudex, neque iudicandi illum videbunt: at solum filius erit manifestus iudex, quia solus ipse homo in Triade est. Ideo ait, Pater omne iudiciũ dedit filio, quia filius hominis est. Hoc est, ideo delegata est illi autoritas manifestandi diuini iudicij, vel ferendi manifestum iudicium diuinum, quia homo est. Tu intellige tamen recte verbum hoc euangelicum, non quod humanitas sit causã præcisã iudicij ferendi, quia consequens esset omnes homines futuros iudices, sed quia homo est, idest, quia filius, solus ex tribus diuinis personis assumpsit huma-

nam naturam, ideo illi delegata est potestas iudiciaria vt homo existẽs iudicet homines. Est & alius illustris titulus, quod Dominus Iesus sit constitutus à Deo iudex vniuersalis, totius humani generis, quia ipse est redemptor omnium hominum, quos mercatus est sanguine suo, illos afferens à tyrannide Satanica, & restituens vero Domino, cuius sunt creatura. Nãq; empti sumus precio magno. 1. Cor. 6. & 7. nõpe sanguine Dei, & Apoc. 14. vt Paul. ait, & concinit illi Petr. 1. Pet. 2. Nõ corruptibilibus auro & argento redempti estis de vana vestra conuersatione, sed sanguine immaculati agni Christi. Et si qui emitaliũ auro vel argẽto, illum facit suum seruũ, multo magis Christus emens nos pprio sanguine fecit nos suos seruos: vnde iure redemptionis est Dominus omnium hominum: quare ex iure illi competit diuino, iudicare omnes homines. At redemptionis iure non est Dominus angelorum, quia illos non redemit. Quippe qui non egebant redemptione: quia angeli sancti non fuerunt venundati peccato, qui autem sese tradiderunt peccato angelis, illis non profuit redemptio, quia incapaces sunt remissionis peccatorũ: & angeli festina illa lætitia natalis Domini, Natus est, canũt vobis non nobis dicunt, saluator. Et non accepit Christus, angelicã, sed humanã naturam, vt homines redimeret. At vero diuinitatis iure est Christus angelorum Dominus Paulo testante, Et adorent eum omnes angeli eius ad Hebræ. 1. Quare accesserunt angeli & ministrabant ei Matth. 4. Vnde & sibi competit iudicare angelos. Ioan. 16. Princeps huius mundi iam iudicatus est. Dominus enim suo aduentu euerit tyrannidem dæmonis, & eripuit prædã de manu eius. Cũ fortior, inquit, superuenerit vincet eũ vniuersa arma eius auferet. &c. Luca. 11. Quãuis nõ omnino Dñs sub primo exterminauit aduẽtu Satanã: at in secũdo aduẽtu penitus illũ deturbabit à sua tyrannide. Porro sub quadã ratione Christus, vt homo est iudex angelorũ bonorũ, & malorũ: siquidem angelos pœna accidẽtali impios afficiet: quia cõtra homines à se redemptos moliti sunt fraudes, & tẽtamẽta & lapsus pararunt, vt bonos angelos quia sanctis præsidio fuerunt vt salutem consequeretur æternã, gloria quadã accidentaria illos

Fideles latet iudicia diuina iusta non tamẽ latet iustũ esse quod latet.

Dialoꝝ iudiciorũ admittãda veritas.

Alius titulus cur cõgruat iudiciaria potestas Christo.

Christus non est redemptor angelorum.

Iudiciũ dicitur à gestis à Christo iudice secundũ quod

Christus iudicatur potestatis in Christo.

Psal. 119.

Esa. 53.

4. titulus.

Iudiciū de angelis à Christo iudice est secundū quid.

illos donabit. Hoc autem iudicium angelorum vel de angelis, non est iudiciū simpliciter, quia istud iudicium ab origine mundi absolutum à Deo est, quando sanctos angelos beatificauit, & culpatores à celo deiecit in miseriam, quam patiuntur modo & eterno sustinebunt. sed est iudicium secundum quid. Quandoquidem de demonibus accrescet tædium ex hominibus damnatis, quos ipsi subuerterunt, & angelis pijs accedet gaudium ex beatis hominibus quibus ipsi ad beatitudinē patrocinia administrant. Non enim de demonibus alijsque damnatis illud prouerbij verum erit, solacium est miseris socios habere poenarum: imo desolatio erit illis illos habere in socios poenæ, quos socios in culpa habuerunt. ¶ Præter duos autē exhibitos titulos, cur Christo congruat iudiciaria in totum humanum genus potestas est & alius, quippe Aristotel. autor est. de anima. tex. 85. rectum esse iudex sui & obliqui, quia per rectum ipsum, & obliquum cognoscimus. Iudicandi igitur autoritas penes rectum est; quia obliquū non iudicat, sed iudicari debet. ¶ Porro omnes homines in Adam peccauerunt ad Rom. 6. ideo omnes declinauerunt, & inutiles facti sunt concinēte psalmographo. Christus vero solus est, in quo pater sibi bene complacuit: quippe qui solus nō potuit ex humana propagatione infecta infici: quia sine semine virili conceptus est de Spiritu sancto; Luc. 2. Mater tamen eius, quamuis non fuit infecta ex originali infectione, potuit tamen infici: quia ex semine virili concepta est, & non de Spiritu sancto. Quamobrem solus Christus est rectus, & omnes sumus obliqui, quia declinauimus à veritatis diuinæ tramite nam omnes nos sicut oves errauimus. &c. Ideirco solus ipse mentisime est iudex hominum omnium. ¶ Cui accedit in. 4. titulum, quod Paulus commemorat. 1. Corinth. 2. spiritualis omnia iudicat, & à nemine iudicatur. Animales igitur homines sunt iudicandi, at spiritualis homo est cui congruit iudicare. Christus autem est omnium hominum spiritualissimus: quippe peccatum non fecit, & non est inuentus dolus in ore eius: & quia conceptus est de Spiritu sancto, & quia promeruit hominibus spiritum sanctum sub plenitudine exhibendum. ¶ Quintus titulus est humi-

litas Christi, qua nulla potest vel excogitari maior, quam quod ipse cum esset verus Deus, verus item homo, & liber à debito humanæ naturæ ad moriendū, quia expertus erat omnis peccati: ipedia enim peccati mors, nihilominus se subiecit morti, vt hominibus per mortem suam exhiberet vitam, ideo ex altari meruit à Deo supra omnem potestatem, & supra vniuersam creaturam. Quapropter iuste exaltatus est à Deo patre collata illi autoritate iudicandi omnes homines nam qui se humiliat exaltabitur. Id quod Paulus testatur dicens, Humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen quod est super omne nomen: vt in nomine Iesu, &c. ad Philip. 2. Et ita erit in die iudicij quia Christum venientem in sua maiestate in die illo, angeli & electi reuerentur ex nimio amore: & ad illius conspectum pauebunt omnes tribus terræ: quia tunc illo conspecto plangēt se omnes tribus terræ. Et demones item horrebunt irā iudicis sempiterni Christi. ¶ Et, vt semel dicam, sapientia, potestas, rectitudo, sunt necessaria in primis in iudice: & qui in istis præcellerit alios, dignus est autoritate iudicandi. Sapientia sane necessaria est iudici vt merita iudicandorum nouerit discernere, potestas vero, vt poenas, & coronas pro meritis distribuere possit. Denique rectitudo, vt virgam æquitatis in iudicando necessariam non fiet at, sed rectam & immobilem custodiat. At vero Christus quatenus homo est, illis tribus dotibus excellit genus humanum, & sapientia, quia summa præstat, & potestate, quia potens est opere & sermone supra omnes mortales, & rectitudine, quia iustitia est cingulū lumborum eius Esai. 9. Quamobrem illi soli competit congruentissime delegatio iudicij vniuersalis supra omnes homines. Accepisti sub paucis, de congruentia iudicis, iam vero de necessitate ferendi vniuersalis iudicij, pauca accipito. Et quidem si sententiam illam vetus, quā sonant nonnulla sanctorum scripta (vt in distinctio. 45. supra meminimus) vera fuisset, forsitan res hæc apertior esset. Enimvero si animæ beatæ sunt conditæ in quibusdam promptuarijs inferni sunt, neque beatæ adhuc, neque damnatæ vsque in die iudicij.

5. titulus iudicariæ potestatis,

Christi humilitas puerit iudicariæ potestatis certitudine.

Tria iudicib. necessaria in Christo maxime fulgēt.

ambrosius

titulus congruat iudiciaria potestas Christi.

Christus non est redemptor angelorum.

titulus iudicariæ potestatis in Christo.

Psal. 13.

Esa. 33.

titulus.

cij, non est arduum creditu futurum iudicium, vt animæ sanctæ recipiant coronas pro laboribus suis, & animæ noxiæ suarū culpæ damna sentiant. Et Vigilantius hoc amavit placitum, vt Hieronym. commemorat in declamatione contra Vigilantium. Hic namque Vigilantius ex libro quarto Esdræ hoc sibi suavit errorem, nam capitu. quarto. In inferno ait, promptuarum animarū, matrici assimilata sunt. &c. & capit. 5. Coronæ assimilabo iudicium meum, sicut non nouissimorum tarditas, nec priorum velocitas: hoc est, vt in corona iunguntur principium & finis: ita in præmio primi & nouissimi simul iunguntur: idemque de supplicio. Et alia sunt in eodem libro testimonia idem dogma clarius patefacientia: vnde animas sanctas non esse orandas docebat, quia nondum erant beatæ. Porro istud esse hæreticum supra docuimus, neque modo huius rei disputatio nos morabitur: siquidem liber Esdræ hic caret autoritate, & ideo nihil colligit testimonium ex illo depromptum.

¶ Nam vero si animæ sanctæ exute corporibus iam sunt beatæ, & animæ culpatae separata à commercio corporali sunt dæmonatæ, quorsum expectandum est alterum iudicium, merito in questionem ducitur? Et sanctus Thomas. 3. part. quæstio. 59. articulo. 5. affert rationem huius rei, itemque Scotus hac distinctio, itemque alij doctores, in hoc enodando defudant dubio. Verum quid quid ipsi ratio cinantur rem non conuincit. Demulcet sanè mentes fidelium, at infidelium non conuincit ingenia. Nulla namque demonstratio deuehi poterit, quæ conuincat iudicium vniuersale futurum, est enim articulus fidei, ideo in demonstrabilis est. Et equidem apud me nulla congruentia maior quam ea est quæ supra tangebam ex August. videlicet, ex eo futurum vniuersale iudicium, nempe ad manifestanda Dei iudicia. Erga animas enim sanctas iam exercet Deus iudicium illas statim beatificans nisi uenialis culpa, vel mortalis nondum exoluta poena obstet, vt noxias condemnans. Vt ergo omnibus hominibus pateat iustissimè hoc à Deo factum, veniet Christus suo iudicio demonstraturus orbi rectissimam fuisse diuinam iusticiam præmiantem pios, & vindicantem peccata impiorum. Et quia sunt alia iudicia Dei innumera in guber-

nandis hominibus, quæ culpant infideles & infani homines, vt conuincantur euidenter illa fuisse iustissima & inculpatisissima, ideo erit illud iudicium vniuersale omnibus manifestissimum. Ad hæc alia causam docemur esse. ex capit. 5. Ioannis, Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio, vt omnes honorificent filium. Causa igitur generalis iudicij est propter Christi honorem & gloriam. Etenim nunc nodum manifesta est apud omnes homines. Est autem Christi gloria hæc, vt omnibus euidenter fiat, quod obtempèrantes illi præmiantur magna celsitudine beatitudinis: & qui illi non obtempèrarunt, vel non credendo vt infideles, vel non obediendo creditis illa explendo, vt mali fideles acerbas dent pœnas suæ infidelitatis aut suæ inobedientiæ ad euangelij præcepta. Propter quod instituit Deus iudicij diem generalis, vbi omnibus hominibus liquidum sit patrem caelestè sic honorasse filium suum Iesum Christum, vt obedientium Christo publicè sint triumpales coronæ, & non obedientium publicè sint gehennalia supplicia. Namque quæuis illi sint iam beati, & isti miseri, at hoc occultam est iudicium & inuisibile, Deus autem ex inuisibili iudicio occulto, rem deducet ad visibile & manifestum. Quippe hominum notitia ex sensu habet exitum, ideoque postquam Deus facit iudicium modo à sensibus abhorrens faciet tunc iudicium sensibus germanum: namque hæc est natura hominum, vt ex sensu discant intelligibilia. Vt ergo sensibilibiter & ad oculum videant homines gloriam Christi, & amicorum suorum gloriam, & inimicorum supplicia, & inde Christi inimici euidenter discant Christum esse verum Deum, etiam si non videbunt diuinitatem, quia diuinitatis visio bearet illos, at videbunt manifesta signa diuinitatis Christi, ideo constitutum est generale iudicium. Et quia anima non sentit sine corpore, ideo corpora resumēt animæ, vt sensibilibiter videant Christi maiestatem, quam infideles despexerunt non credendo, & mali fideles male viuendo. Itaque ad manifestandam suam iusticiam, & ad propalandam Christi filij sui gloriam iudicium erit generale. Et sane rationabile est, vt Deus, qui creando vniuersam creaturam euidenter monstrauit suam potentiam, & creata gubernat.

Vigilantij heretis, & quod animæ sanctæ exute nondum sunt beatæ, & quod ex hoc sequitur non esse deprecandas à nobis, quia nostras orationes non audiunt.

¶ Nam vero si animæ sanctæ exute corporibus iam sunt beatæ, & animæ culpatae separata à commercio corporali sunt dæmonatæ, quorsum expectandum est alterum iudicium, merito in questionem ducitur?

Optima congruentia sua dens vniuersale futurum iudicium.

Christus à patre constitutus iudex ad illam gloriam & honorem.

De homines ex inuisibili, & occulto iudicio deducet ad visibile & manifestissimum iudicium.

Locus Patet exponitur

Ecclesia per iudicium sit perfecta D

bernardo patefecit suam sapiētiā, itē clare ostēdat se in cūctis operibus suis circa gubernationē generis humani iustissimum fuisse, id quod faciet in die iudicij, vt impij in tenebris conticescant. Et qui noluerunt sponte credere in Christum ad premium, tū inuiti videant Christum ad dānationem. Et hoc quod Paulus. i. Corint. 15. insinuat, Oportet autem ipsum regnare donec ponat omnes inimicos suos sub pedibus suis. Etenim Christus modo regnat per fidem in ecclesia donec euidenter ponat omnes inimicos, hoc est, infideles omnes, & fideles, sibi non obtemperātes sub pedibus suis. Quāuis enim in presentia animę horum iā sunt sub Christi pedibus, quia pœnas dant æternas propriorū peccatorum, at vero nondum perfecte sunt sub pedibus Christi: donec resumptis corporibus euidenter sit cūctis hominibus hos Christi inimicos dānationē, & in anima & in corpore subire, quia aduersarij fuerūt Christo. Tū ergo illo die beatitudo amicorū Christi erit perfecta, quia in corpore, & anima, visibiliter regnabūt cum Christo regnante in cælis secundum animam, & secundum corpus. Itemque & dānatio erit consummata, propter idem. Vnde subdit, Cū autē illi subiecerit omnia, tunc ipse filius subiectus erit ei, qui illi subiecit omnia. Vtique Christus, vt homo semper subiectus fuit patri, sicut, vt Deus sēper illi æqualis. At vero Chrs hoc loco, mysticū corpus significat. Etenim post diē iudicij deiectis Christi hostibus ad inferos, electi perfecta pace fruuntur cū Christo, nihil erit quod perturbet eos, aut secūdū corpus, aut secūdū animā. Ideo tūc ipse filius, id est fideles electi subiecti erit ei, qui illi subiecit omnia. Quippe dū curricula vitæ huius trāscurrimus nō ple ne Deo subijciuntur, etiā sanctissimi quiq; quia in multis offendimus omnes.

At scio exquisiturum à me lectorem, quā nā ratione iudiciorū suorū Deus tū manifestabit iustitiam hominibus? Nunquid Deus adducet illa in memoriam omnium hominū? Quod si hoc dixeris, necesse est fateri Deum tum reuelatorum orbi omnia, quæ ipse mirabiliter gessit apud homines. Vtique reuelauit ipse, vel per se vel per angelos suos illa omnia: quemadmodum, & adducet tunc singulis hominibus in memoriam singula, quæ fecerunt

vel bona, vel mala ad declarationem sui iusti iudicij. Etenim damnatis constabit pœnis istis, aut illis puniri, ppter hæc aut illa quæ fecerunt, & si omnium nō habebunt memoriam, illa memorabūtur Deo reuelante. Forte autē de proprijs nō egebunt reuelatione: siquidē animæ, quæ modo apud inferos delictorū suorū dāt pœnas manifesta habēt, quæ & qualia fuerint delicta ob quæ luunt pœnas. Quod si forte quando deposuerunt corpora illorum obliuione tenebantur, de mon illas ducēs ad infera loca tormentorum, patefecit illis, illa. Quare resumentes in die iudicij corpora sua de proprijs non indigebūt reuelatione: vt neque animæ beatæ, de meritis suis, sub quibus vitam clauerunt, & de peccatis, quæ ex pœnitentia deterferunt noua non egebūt reuelatione. Quippe illa omnia vel in verbo, vt theologis quibusdam arrisit, aut ex diuina reuelatione in cælesti habitatione nouerunt: ideo resumptis corporibus illorum memoria persistet. Ceterū de alienis, vel meritis, vel peccatis necessaria erit reuelatio. Enimvero tum pandētur omnium hominum merita, malorum quidem mala bonorum vero bona. Quando quidem malis constabunt merita sanctorum, & peccata quæ deterferunt ex gratia Dei opitulāte, & ex pœnitentia propria desente, vt inde videant iustissime à Deo esse coronatos, & pijs expandentur mala impiorum merita, vt inde constet illis, iustissime impios puniri à Deo. Hoc autem ita gerendum esse Daniel docere videtur capit. 7. Iudicium sedit, & libri aperti sunt. Vsurpat enim iudicium pro iudice, opus, pro operante. Namque iudicium est actio iudicis. Et ad finem capit. eiusdem idem repetit iudicium, inquit, sedit vt auferatur potestas, & conterat, & dispereat, quasi dicat, iudex Christus sedit in sede maiestatis sue. Per libros autem ex vulgato omnium sensu, libri conscientiarum intelliguntur. Quia tunc conscientia omnium & sanctorū, & impiorū sunt retegēde cūctis sanctis ad gloriā, & impijs ad probū semperiternū. Et Paul. hoc idē tradit. i. Corin. 4. Quousq; veniat dñs, qui illuminabit abscondita tenebrarū, & manifestabit cōsilia cordiū. Nunc enim cōscientia liber soli Deo patet, at tum quia manifeste veniet Dñs, & iudicabit, manifeste retegentur

Locus Pauli exponitur.

Ecclesia post diē iudicij erit perfecta subiecta Deo

Impijs cōstituit cōscientia piorū, & impiorū pijs in diē iudicij.

omnia conscientiae penetralia cunctis hominibus. Et obserua Paulum dicentem Dominum Christum manifestaturum abscondita tenebrarum: siquidem solus ipse illa nouit, ideo ipse manifestare solus potest, Deus enim est, ideo ex natura sua illa nouit, & homo est, ideo ex unione hypostatica ad Deum, etiam illa nouit: unde sibi accessit omnium, siue actionum externarum siue cogitatum internorumque; affectuum humanorum, in fusa scientia. ¶ Quam obrem vel ipse illa reuelabit cunctis hominibus, quae sunt aliorum facta & dicta & cogitata, vel angelos suos de illis docebit, qui edocti hominibus patefacient omnia quae sunt hominum vel opera vel dicta. &c. siue bona siue mala. Et hoc secundum est mihi uero similis: siquidem Deus humanae naturae grandia negotia per angelos suos administrat. Neque obstat Paulum dixisse Dominum illuminaturum abscondita tenebrarum, quia angeli sancti Domini auctoritate, & instructione illud illuminandi negotium gerent. ¶ In Apocalyp. autem capit. 20. apertius legimus, qui sunt illi libri. Vidi, ait, mortuos magnos & pueros stantes in conspectu throni, & libri aperti sunt: & alius liber apertus est, qui est uita: & iudicati sunt mortui ex his, quae erant in libris, secundum opera ipsorum. Et paucis interpositis, Et iudicati sunt secundum opera ipsorum. ¶ Quae uerba non obscure docent, opera esse libros, quae quia tum manifestanda sunt omnibus, & secundum illa iudicandi sunt operantes, ideo ait, iudicati sunt secundum ea, quae erant scripta in libris. Et hoc non est absurdum a priore glossate exponente per libros conscientias: siquidem ipsa opera sunt, quibus attestatur conscientia. Testimonium, inquit, reddente illis conscientia ipsorum ad Rom. 2. Quod uero subiecit & liber uita est apertus, hoc ex eo dicit, quia tunc occultissimi. nunc praedestinationis mysterium reuerberabitur: quia omnibus patebit, qui sunt ab aeterno electi a Deo, quod obiectum semper erit ne videatur, donec illucescat dies ille reuelationis iusti iudicij Dei.

Hactenus ex multis ostendimus Christo uni iudiciariam potestatem in omnes homines competere, item iudicij illius necessitatem demonstrauimus: iam de iudicandis subnectemus sermonem. Et quidem hoc unum confessum est theologis, omnes ho-

Christus per angelos suos manifestabit dicta, facta, cogitata humana omnia omnibus hominibus.

mines id temporis apparituros in iudicio, siue electos siue reprobos siue iij, qui adultaria obierunt a tate, siue morte intempestiua ante discretionis annos ex uiuis sublatis sunt. Verum an omnes sint iudicandi deferendum venit. Et uulgata est theologia omnes quidem esse iudicandos, quantum ad retributionem mercedis, quia siue sancti, siue peccatores, tunc retributionem accipient suorum operum quae retributio erit iudicialis, quia a iudice Christo illis retribuetur uel bonum, uel malum, secundum exigentiam suarum actionum. Quod si obieceris retributionem iam esse celebratam, respondebo quoad animas esse iudicatos quae sunt hominum partes, non tamen toti homines, ideoque illa retributio finalis erit totius hominis ut sicut totus male, uel bene commeruit, totus tunc suscipiat retributionem. Itaque quantum ad retributionem omnes sunt iudicandi.

¶ Porro quantum ad meritorum discussionem Magister in litera inficiatur omnes esse iudicandos, quem Tho. & reliqua theologorum candida sectatur turba. Enim uero, quidam sunt qui resplendent summis meritis, quorum collatione peccata, quae commiserunt extenuantur prorsus. Unde istorum praclarissima merita non habent unde discutiantur, quia habent ueluti obruta demerita, seu mala merita: quales fuere apostoli, & apostolici uiri. Id quod persuasum iri uidetur ex uerbo Domini, Cum sederit filius hominis in sede maiestatis. &c. Sedebitis & uos & reliqua. Et praecessit sermonem istum alius, uos, qui secuti estis me, & reliqua. Igitur cum multi praeter apostolos secuti fuerint Christum instar apostolorum, se debent etiam illi tamquam iudices, igitur non erunt iudicandi: quia non habent quod in illis discutatur: quia magna meritorum multitudine qua fulgent euidens erit illos promereri iustitiae, coronas quas reportant.

¶ Et quemadmodum isti ob celsitudinem euangelicae uirtutis quam obseruauerunt non sunt iudicandi, quo ad discutendum meritum & demeritum, quia illorum peccata ueluti obubratur ex nimio splendore suae uirtutis, ita contra infideles, qui Christi fide contempserunt, ut sunt pagani omnes, Iudaei, idololatrae, haeretici, schismatici, apostatae, non erunt iudicandi, ob rationem diuersam quam apostolici uiri: quandoquidem euidens

Omnes homines apparebunt in finali iudicio.

Re tributio finalis erit totius hominis.

Magistri plurimum de iudicandis.

Angeli ueniunt ad iudicium non ut iudices sed ut comites Christi iudicis, & ob alias causas.

dens erit tunc in die iudicij, qui fuerunt a symboli fidei, idē euidens erit, nullum habuisse opus meritorium vitæ æternæ, quia citra fidem impossibile est placere Deo. Quapropter nihil gerent discutiendum, ideo apud Ioannem ait Dominus, Qui non credit iam iudicatus est, hoc est iam decretam habet suam damnationē, non solum apud Deum, sed apud omnes electos eius, imo apud reprobos, quibus tum etiam euidens erit infidelitatem incapacitatem facere vitæ æternæ capiendæ. Sunt denique quorum merita nō fere tam præclara, vt illorum claritas obsecraret prorsus peccatorum malitiam, sed res veluti dubia pendeat, & isti sunt iudicandi. In perfectis igitur, vt summam accipiat, est parum quod accuset, multa sunt quæ illos defendunt in infidelibus nihil est, quod defendat, omnia enim accusant illos, ideo nihil gerunt discutiendum, at vero electi alij, qui non fuerunt præclari meritis, vt apostoli, vel apostolici viri, habent vnde accusentur nempe ex peccatis quæ admiserunt, & habent quod defendat, vtique ex pœnitentia illorum, quam fecerunt, ideo isti sunt discutiendi. Porro autem quamuis hoc cōfessum cernam theologis, ego tamen esse hoc omnino extra iudicij aleam non video. Enimvero exquirere oportet, quid nam sit hæc discussio? num est dubitatio, quædam si digni sunt imperfecti vita æterna? Hoc enim sibi vult discussio, nam nemo discutit, quod est indubitatum. At vero indubitatum est hos imperfectos esse dignos vita æterna, quandoquidem euidens tum omnibus erit esse beatos, non solum alijs beatis, sed & damnatis. Sapiē. 5. Ecce quo modo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos fors illorum est, quæ verba sunt damnatorum. Et prædixerat, Videntes turbabuntur timore horribili. Et rursum, quis faciet hanc discussionem? non ipse iudex Christus, cui omnia patent, non apostoli, quia ipsi nō retribuent præmia, vel pœnas, neque etiam ob eandem causam alij apostolici: sed neque angeli, quia ipsi non erunt iudices, quamuis enim illi descendunt cum Domino Matth. 23. non vt iudicent descendunt, sed vt comitem tur iudicem Christum ad ostensionē suæ diuinitatis: & vt deducant electos, quos ipsi in custodiam habuerunt in caelestem

patriam: & vt denique accusent reprobos, quos frustra custodierunt. Neque damnati erunt discussores, quia ipsi non sunt iudices, sed neque ipsi beati se discutient, quibus euidens est dignitas ad propriam, & ad aliorum beatitudinem. Ad hæc quæuis reprobi nihil habeant, quod defendat illos, at quidam sunt digni maiori accusatione, quam alij, quippe non omnes infideles æqua premuntur infidelitate: neque æqualibus vrgeantur peccatis. Mahum at enim grauissime omnium Saracenorum infidelis fuit, quippe ex suo pestilenti magisterio Saraceni omnes infecti sunt: sicut & Arrius, Lutherus & alij hæresiarum, maiores luent pœnas, quam sui alumni. Quamobrē si quidem tunc euidens erit quantam pœnam quilibet damnatorum subiturus est, necesse erit manifestam esse quantitatem, & qualitatem peccatorum. Et quamuis verum sit horum nullam futuram discussionem quo ad merita quia illa desiderant, at vero quia abundant malis meritis, & hæc in alijs sunt grauiora, in alijs non tam graua, hæc grauitas maior aut minor cur non egebit discussione, vt pœna sit secundum grauitatis maioris, aut minoris exigentiam? Præter hæc Petri peccatum erit manifestum omnibus tunc, quod negauerit Dominum, & illius amarus fletus non abscondetur: vt etiam vsuræ Matthæi patebunt cunctis, vt persecutio Pauli, qua insectabatur Christianos, & Magdalene meretricium atque la chrymæ, & ita de reliquis. Igitur apostolorum peccata & apostolicorum crimina, & pœnitentiæ cunctis erunt nota & palam erit illorum pœnitentiam, excessisse suæ delicta. Et in hoc superabunt apostolice ceteros beatos, qui non tanta nituere vitæ claritate, quia apostolice longe maiori pœnitentiæ sua deterferunt crimina, quæ ceteri, & hoc constabit tum in iudicio diuino. Quod si ad hæc rationem Magister docuit illorum merita non esse discutienda, non negando illorum peccata esse patefacienda cunctis non inficiamur illius placitum. At dicet aliquis, num ista manifestatio erit in particulari omnium bonorum, & malorum meritorum, at in generali duntaxat? Dixerim in particulari esse tum factam manifestacionē. Etenim, quæ Daniel dixit esse aperiendos vel apertos libros, hoc insinuat, hoc enim est libros aperire, iudicij.

Omnes homines apparent in finali iudicio.

Re tributio finalis erit totius hominis.

Magistri placitum delicti candidis.

Angeli venient ad iudicium non vt iudices sed vt comites Christi iudicis, & ob alias causas.

Peccata & merita apostolorum patebunt in die iudicij, & aliorum sanctorum.

Peccata & merita sanctorum in particulari manifesta buntur in die iudicij.

particulatim non generatim demonstrare contenta in libris, itemque ex lib. Apocal. idem praefertur. ¶ Quid quod Dominus idem nos admonet dicens. Matth. 12. quodcunque verbo ociosum, quod locuti fuerint homines reddent de eo rationem in die iudicij, igitur si verba ociosa sunt particulatim manifestanda, quælibet alia grauiora item particulatim erunt propalanda. Denique iudicium particularium est, non vniuersalium. Nunc enim iudicium non v surpamus dialectice, vt iudicium sit affirmatio, vel negatio mentis, assentientis, vel dissentientis, sed capitur iudicium ciuilitate, pro examine factorum, & pro iudicis sententia: hæc autem vt feratur præexigit particularem discussionem factorum, verborum. &c. Cæterum forsitan insultabis ex verbo Domini, sedebitis vos. &c. vbi apostoli & apostolici viri videntur prorsus eximi à iudicio, quando quidem constituuntur iudices, super iudicandos omnes. Vos, inquit, qui secuti estis me. &c. quem locum tractans Hiero. exponit non solum apostolos, sed omnes alios, qui secuti sunt Christum iudices futuros in die iudicij. Quippe Dominus ait, vos, qui secuti estis me, igitur omnium qui secuti fuerint Dominum erit eadem prærogatiua. Quamquam iudices eò putat faturos, quia apostoli crediderunt Christo, & duodecim tribus non crediderunt, id quod est iudicare secundum comparationem. Vnde damnabunt duodecim apostoli duodecim tribus, quia ipsi receperunt fidem Christi non recipientibus tribus duodecim. ¶ Et Chrysostr. ad eundem sensum euangelicum hunc locum intellexit. homil. 33. in Matt. At obicit sibi quid ergo, aut quantum hoc est apostolicum priuilegium, quando quidem, hoc eodem gaudebunt viri Niniuitæ, qui surgent in iudicio, & condemnabunt generationem Iudaicam, itemque regina austri. &c. Respondet non solum hac insignientur dote apostoli, sed & alia præclariori, nempe, quod sedebunt in duodecim thronis, qui throni, erunt singularis & ineffabilis gloriæ celsitudines, quibus insignientur apostoli. ¶ Veruntamen indicat aliam viri docti expositionem, quam ipse probat multo diuersam ab hac: siquidem per regenerationem non resurrectionem in mortuorum intellexit, sed conuersionem gentium

ex baptismo post Christi ascensionem sub hac regeneratione animarum Dominus ^{Expositio ra} ^{ra de thronis} sedit in sede maiestatis suæ, vt psalmus canit. 46. Regnabit Deus super gentes, Dominus sedet super sedem sanctam suam. Quia ergo Domino subiecerunt se gentes, ideo factæ sunt sedes Dei. Quippe anima iusti sedes est sapientis. Sapient. 7. Tunc autem sederunt & modo sedent apostoli super duodecim thronos. Sunt autem omnes gentes fideles adumbratae per duodecim thronos, secundum numerum duodecim virtutum, quibus fideles polent, alij fide, alij charitate, alij spe. &c. Et secundum hoc quædam congregatio cætus fidelium est vnus thronus vnus apostoli, & alter thronus alterius secundum quod apostoli alij, alijs virtutibus quibusdam insigniores fuerunt. Vt quia Petrus fuit insignis fide, habet in thronum eos fideles, qui illa præcipue fulserunt, & quia Ioannes innocentia micuit, eos habet in thronum fideles, qui illam magis colunt: & ita de reliquis. Sedendo autem in istis thronis fidelium iudicant vel damnant duodecim tribus Iudæorum. Nempe cætus fidelium, vbi abundat fides damnat Iudæos de infidelitate. Et Petrus qui ex attributione quadam sedet in hoc throno illos iudicat de infidelitate. Itemque de alijs apostolis dicito: & si placet spaciari discurre per omnes.

¶ Atqui hæc expositio non est dissona ab ea interpretatione, quam Hilarius amavit, declarans per regenerationem non resurrectionem mortuorum, sed regenerationem animarum ex baptismo. Vos, inquit, qui secuti estis me in regeneratione, id est, secuti estis meam sanctificationem ex baptismi regeneratione, quam lex desiderabat Mosaica. Et si hæc declaratio defenditur, non est cur simus anxij in inquirendo, quo modo erunt iudices apostoli in die iudicij, siquidem secundum hæc expositionem iudicium apostolicum iam agitur in hoc sæculo.

¶ Veruntamen germanior videtur expositio textus prior, quam Hierony. Augusti. & vulgo theologi amplectuntur. Sed adhuc non est cur nos premat quæstio, quo modo erunt iudices apostoli, quippe iuxta Hieronymum & Chrysostr. erunt iudices per comparationem, vt præmonuimus: & nihilominus

excl-

Omnes viri perfecti sedebunt super thronos iudicarios.

in die iudicij

Throni. 12. apostolorum quid.

in die iudicij

Christus p
feret iudic
lem senten
apostolici
ro viri illa
notificabu
alijs.

Expenditur
Thomas.

Sententia iu
dicij finalis
proferenda à
Christo voca
liter at reue
lato factorum
erit metalis.

excellentijs iudicabunt, quam Niniuite, & regina Aufri, vt paulo ante dicebamus. ¶ At verò sunt, qui rem hanc amplius ferutantes dicant, sanctos apostolos, & apostolicos viros iudicatuos tum, non ex autoritate proferendi sententiã, quia Christus illam proferet, at verò iudicabunt illam sententiã à Christo prolata, notificando eunctis electis & reprobis. Itaque istis viri isti insignientur dotibus, & quod erunt sublimiores in loco cæteris electis iuxta Christum conledendo, aut illi assidendo, & quod continebunt in suis mentibus apertiore notitiã iudicandorũ, quam alij electi, & demum quod prolata à Christo sententiã notificabunt omnibus alijs iudicandis. Hæc autem notificatio erit per reuelationem. Nam sicut angeli docent homines de faciendis, ita homines perfecti, docebunt alios de sententiã iudicis, quæ pro illis, aut cõtra illos erit. Tho. in dist. 4. 7. artic. 1. & in additio. quæst. 89. artic. 1. ex Ricardo Victorino hoc modo theologizat. ¶ Verũtamen si sententiã Christi tum proferenda est vocaliter, vt illi placet, & suis familiaribus, & ex Dei miraculo extendenda est in omnes homines, tum cõgregatos in correspondentibus locis ad vallem Iosaphat, nõ est opus quod apostoli & alij perfecti notificent Christi sententiã per reuelationem, vel aliã alijs hominib⁹. Quod si dixerint sententiã nõ esse futuram vocalem, sed mentalem, aut mentaliter edendam, utiq; res incerta est. Et euangelica narratio magis præfert vocalem illam esse futurã. Quamuis apertio librorum, cuius dudum memineram, reuelatio, videlicet; cogitatum, factorum, verborum, siue sanctorum seu noxiõrum non videtur vocalis futura, vt Magistro placuit. Et enim ex sanctis literis didicimus iudiciũ in momento esse celebrandum. 1. Cor. 15. in momento in ictu oculi in nouissima tuba, & Matt. 24. sicut fulgur exit ab oriẽte, & paret in occidẽte, ita erit aduentus filij hominis. Vbi suum aduentum secundum, coruscationi fulguris contulit Dominus, quia est ocyssima. Et quia à parte orientali vêturus est, ideo ait, sicut fulgur exit ab oriẽte. Et in Deut. 32. si arripuerit vt fulgur iudicium manus meæ, eadẽm vsus fulguris collatione.

¶ Quamobrem non videtur illam apertionem librorum futuram sub tempore;

quia egebat summa morã temporis, & temporum. At vero prolatio vocalis sententiæ illius, lte maledicti, Venite benedicite, &c. breui mora complecipotest. Verũtamen, quia nulla hominis vox, poterit ad maxima spacia distendi locorum, qualiter erunt, quæ tunc occupabunt electi, qui erunt in aere sublati, & quæ occupabunt damnati terra existentes, necesse est ex miraculo fateri illam deducendam ad omnium hominum notitiã. Quia citra miraculum ex natura facultate fieri nõ potest, quod vnus vocis species in tanta terrarum interualla proteletur; nisi velis dicere, tum homines futuros sese penetrantes, quod item citra miraculum nullus cõceder possibile esse.

Mihi tamen simplicius videtur exponendum euãgelicum, quem differimus locum cum priore expositione Chrylostomi, referendo illum ad apostolos Domini. Et per iudiciarios thronos, nõ sedes materiales intelligendo, quæ tum nullæ erũt, sed speciales quasdam prærogativas in iudicando, quæ tũ erunt apostolis cõcessæ. Neq; istæ prærogatiuæ erunt solum in loci positione, quia sublimiores erunt eunctis apostoli, quia circunstabunt Christum à dextris & sinistris, vt Altifiodo putat postrema quæst. summae theologiae, non solum hoc, sed aliquid eminentius habebũt. At sciscitanti qualis hæc erit eminentia, dixerim cum Chrylost. esse ineffabilem. Veruntamen meminisse oportebit Petrus fidelibus scribentem dixisse, Vos estis genus electum, regale sacerdotium. Equidẽ quia caput fidelium Christus, rex est, inde fideles participat regiam denominationem, & quia sacerdos est sacerdotalis dignitatis, nõ sunt a symboli vnusquisq; tamẽ secundũ modũ suum. Siquidẽ sacerdotes abundantius participat huius sacerdotij dignitatem, quia vere sunt sacerdotes cõsecrates corpus, & sanguinem Dñi, vt ipse summus sacerdos Christus consecrauit. At si fideles alij, sunt sacerdotes, quia mēbra sũt supremi sacerdotis, vt in 1. tomo huius libri prescius tradidimus. Quamobrem similiter dicamus in proposito nostro. Siquidẽ Christus iudex est supremus viuorum, & mortuorum, sancti fideles itidem participant hanc dignitatem iudiciariã, vnusquisque pro modulo suo.

¶ Quia ergo apostoli Domini, sunt eccle

Christus proferet iudicalem sententiã apostolici vero viri illam notificabunt alijs.

Expenditur Thomas.

Sententiã iudicij finalis proferenda à Christo vocaliter at reuelatio factorũ erit mentalis.

si hinc qd dicitur solidi in eandem obiectis

Throni dicitur aposto licis quibusdam modis

Fideles suum modum participant Christi honores.

se vexillam primis; & principes nostri, at
 que duces, qui sanguine suo plantaverunt
 Christi ecclesiam, & qui primitias
 spiritus acceperunt, ideo isti magis parti-
 cipabunt honorem iudicarium a Chri-
 sto, quippe illi sunt chariores, & coniun-
 ctiores. Quamquam enim alij fuerint & ce-
 runt vim apostolicam imitati perfectio-
 nem, at non ad eam perfectionem perue-
 nerunt vita spiritualis, quam sancti apo-
 stoli adepti sunt, unde primitias accepe-
 runt spiritus sancti. Quo circa a quibus est,
 ut apostolis sit prerogativa singularis,
 qua non erit in alijs sanctis in honore isto
 iudicario. At qualis sit illa me latet, quod
 enim alijs dant Christo, est sane preroga-
 tiva, verum alijs dedit, vel esse assessores ta-
 tum non est esse iudices. Apud nos autem
 assessores sunt, qui simul iudicant cum prin-
 cipali iudice, quo modo autem simul iu-
 dicabunt cum Christo, quis scit? Non enim
 ipsi proferent sententiam, sed Christus so-
 lus Matth. 27. & 28. deducet illam ad no-
 titiam aliorum res dubia mihi est. Ideo
 res hae latens videtur si non alijs, certe
 mihi non est perspicuum. Hoc autem cer-
 tum puto apostolos ob causas commemo-
 ratas, quia spiritualissimi sunt omnium si-
 delium, id est sibi vendicabunt Christo
 largiente maiorem celsitudinem in iudi-
 cando, quam ceteri omnes, quia spiritua-
 lis omnia iudicant. Corinthio. 2. Ceteri
 autem electi, quo spirituales erunt magis
 honoris huius iudicarij participes. Cete-
 rum in duobus communicabunt omnes
 quantum ad hoc, & quod omnibus ele-
 ctis probatissimum erit Christi iudiciu,
 & istud commune erit etiam angelis Dei
 sanctis.

¶ Et secundo quod electorum compara-
 tione facta ad reliquos non electos dam-
 natio demonstrabitur iusta. Etenim cum
 electi fuerint homines mortales sicut da-
 nati, & fuerint tentati, ut isti, & subditi
 miserijs humanis, ut isti, & nihilominus
 legem Dei electi amplexi sunt, & fide ve-
 nerati opere, & verbo: at illi legem Dei
 contempserunt, non relinquitur damna-
 tionem esse. Quare sapientia docet san-
 ctos iudicatos nationes, & dominato-
 ros populis. Erunt autem dominium hoc
 quod latrabuntur cum viderint vindictam,

& manus suas lavabunt in sanguine pecca-
 torum. Non quod electi Dei latentur ex
 odio reproborum, sed latrabuntur propter
 zelum divinae iustitiae, quae vindictam tu-
 met de adversarijs suae legis, & fidei. Quod
 vero ait, Manus suas lavabit in sanguine
 peccatoris, id est ac si diceret, sancti, qui
 culpabantur a noxijs hominibus, in die il-
 lo demonstrentur illos fuisse innoxios, &
 culpam quam falso incutebant electis,
 in ipsos tunc vere reverteretur.

¶ At dies etiam impij hoc modo iudica-
 bunt alios impios, quia Niniuitae condem-
 nabunt Iudaeos, quippe cum essent genti-
 les, & non nutriti in lege Dei, neque assue-
 ti oraculis prophetis, nihilominus fide
 habuerunt verbis Ionae. At vero Iudaei
 nutriti in lege Dei, & assueti oraculis pro-
 pheticis, Christo promisso in lege, & esse
 so per prophetas, non crediderunt, ideo
 legimus condemnatos Niniuitas in die
 iudicij Iudaeos. Verum impij hoc iudicio
 comparativum habentes, illud non habe-
 bebunt ad gaudium vel consolationem
 suam, quinimo cedet in damnationem suam,
 ut Niniuitis cedet in damnationem, quod
 Ionae primo credentes, deinde relapsi sunt,
 & tanquam canes redierunt ad vomitu-
 tum. Beati vero ex illo iudicio gaudebunt
 incredibiliter, quia se videbunt immu-
 nes a damnatione eorum, quos suorum me-
 ritorum collatio condemnat. Hinc spe-
 ctatum habe quod. 1. Corint. 6. scribitur,
 In vobis iudicabitur mundus hoc est mu-
 dani homines iudicabuntur per sanctos.
 Et hoc iudicio comparativum maxime co-
 demnabunt sancti, ex fidelibus damna-
 tos, illis obvertentes, quod cum potiti fuis-
 sent fidei illustratione & baptismi laua-
 cro abluti, abusi sunt Christi gratia, siqui-
 dem illam in vacuam receperunt. Infideles
 vero damnabuntur ex comparatione ele-
 ctorum fidelium, quia fidem, quam ele-
 cti fideles sunt amplexi, ipsi respuerunt.
 Et si hanc collationem velis collationem
 vocare discussionem, poteris. Verum quia
 culpabilis est suscepta fide, secundum il-
 lam non operari, aut contra illam agere,
 quam non suscepta, quia servus sciens vo-
 luntatem Domini, & non faciens sui plagis
 vapulabit multis: ex comparatione hoc
 iudicio damnabiliores apparebunt ma-
 li fideles, quam impij infideles. ¶ Por-
 ro apostoli maxime damnabunt ex hoc
 iudi-

Apostoli ha-
 bebunt ineffa-
 biles prae-
 gatiuas in iu-
 dicando.

Abolitione
 Christi solus
 profert senten-
 tiam finali-
 tem.

omnibus
 laetantibus
 illis Christi
 honoris

Sap. 3.

Psalm. 57.

Christi
 libenter
 non
 Match. 22.
 Luca. 22.

In iudicio ex
 comparatio-
 ne praecellit
 electi repro-
 bos.

Luc. 12.

Apostoli
 xime dan-
 bunt Iuda-
 nationem

Expenditur
 Thomas.

Christus pro-
 feret senten-
 tiam & causam
 illius.

Infantes re-
 probi an lo-
 cabuntur a fi-
 delibus in die
 iudicij.

quoque reprobi infantes, verum in loco semoto à reprobis adultis. Quoniam sicut differens erit damnatio, diuersa erit quoque loci positio. Ex qua loci differentia omnibus constare poterit sententiã Domini, non ferri contra paruulos illos ex loci illa separatione. Et idẽ probabile est infantes electos à dextris locandos futurorostic in loco distanti à ceteris electis, ut palam sit verba Domini, esuriui & deditis mihi manducare, non ad ipsos referri, sed ad adultos electos, & ideo adulti tantum respondebunt, Quando te vidimus esurientem. &c.

Respõ. argu.

Superest argumentis ante oppositum facere satis. Primo dices, quod fideles iudicabuntur. Electi enim iudicabuntur quia illis ex Christi iudicio reddetur præmiũ: reprobi verò iudicabuntur, quia ex Dei iudicio damnabuntur. Et rursum quia cõstabit ex iudicio Christi, quod ipsi nõ vixerunt secundum fidem, quam sunt professi. Quod verò apud Ioan. legimus, intel ligere oportet de iudicio dånationis. Qui credit, igitur non iudicatur, id est, non dånatur: si credit sincere, & operatur incorrupte. Et est enim non alienũ ab scriptura per iudicium subaudire damnationem. Vnde Paulus, Qui manducat, & bibit indigne iudicium sibi manducat & bibit. Iudicium quidem manducat, quia ad dånationem Christi corpus sumitur, & sanguis bibitur, si indigne sumitur similiter verbum iudico nonnunquam, idem significat, quod condemno. Luca. 9. Serue nequam de ore tuo te iudico, id est, te condemno. Et ad Rom. 2. In quo iudicas alterum, te ipsum condemnas. Quod vero inquit, qui non credit iam est iudicatus similiter exponitur, iam est cõdemnatus. At vero. 1. Cor. 5. Eos, qui foris sunt Deus iudicabit, igitur, qui constabit esse iam iudicatos, & esse iudicandos? Et Marci ultimo. Qui non crediderit condemnabitur, igitur tunc iudicabuntur.

¶ Respondetur, iudicandos, quantum ad damnationis pœnam, non tamen quantum ad discussiõnem: quia nihil meritorũ gerunt discutiendum. At vero hoc verũ est de meritis, quia hæc desiderant infideles, & nulla habent, quæ veniant discutienda: cæterum mala eorum merita discussione possunt subiacere, quantum ad pœnæ quan

tatem, etiamsi non quo ad pœnam quia quantum ad hanc, nulla est necessaria discussio. ¶ Fideles verò damnandi tum videntur discutiendi, quia fidem habuerunt Christi, & nonnulla aliquando miscuerunt merita bona. Vnde restat videndũ, si perseuerantes fuerunt. &c. ceterum de hac re supra facta est mentio. De infantibus vero disertum est. ¶ Confirmationi arg. 3. & 4. Item liquida ex præhabitis est respõsio. Quod vero superest non liquidum illud est, quod inculcat argumentum. Si quidem locus alter apostolos iudices & sedentes facit, alter vero iudicandos, & stantes. Porro sedetes traduntur relati ad duo decim iudicandas tribus, stantes vero relati ad tribunal iudicis. Iudices quidem nationum, at iudicati à Christo. Quippe etiam in illos proferetur iudicij sententia venite benedicti patris mei. &c. Et causa sententiæ illis congruet, Esuriui & deditis mihi manducare, & reliqua.

Est autem istis attextenda quæstio de igne conflagrationis, quem sancti doctores tradunt tum venturum, quamuis qualis sit ille futurus ignis, non est vsquequaque constitutum. Sane huius ignis conflagratorij sacra, & prophana meminere scripta. Siquidem insinuat primo fuit Deuterono. 32. Ignis ait, succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima. Et Esaias capitulo. 66. illum non tacent dicens, Ecce in igne veniet Dominus, & quasi turbo quadrigæ vel quadriga ei, vt nostra lectio habet, reddere quali in indignatione furorem suum, & inre pationem suam in flamma ignis. Quia in igne Dominus diiudicabit: & in gladio suo ad omnem carnem: & multiplicabuntur interfecti à Domino. Quæ verba nos elucidauimus in elucidationibus nostris ad Esaiam. Et vates ille regius eiusdem fecit mentionem. Ignis, inquit, ante ipsum præcedet & inflammabit in circuitu. &c. Psalm. 96. Quibus Paulus concinit. 2. ad Thessalonicen. 1. In reuelatione Domini Iesu de cælo cum angelis virtutis eius, in flamma ignis dantis vindictam ijs, qui non nouerunt Deum, & qui non obediunt euangelio Domini nostri Iesu Christi. Consonus est Petrus. 2. Petr. 3. In quo cæli magno impetu transient elementa verò calore soluentur, Terra autẽ

Iudiciũ aliquã cõdånationẽ significat quæ est altera pars iudicij, & ite iudicare significat cõdånare.

Cõciliatur loca sacra.

De igne conflagratorio.

Sibyllæ extremo dicio.

autem & quæ in ipsa sunt opera exurentur. Et postmodum subdit per quem cæli ardentes soluentur. Extat autem ex profanis oraculis, quædam Sibyllina carmina in. 2. lib. Oraculorum.

Sibylla de extremo iudicio.

Tunc ardēs fluius, cælo manabit al alto Igneus, atque locos consumet funditus omnes,

Terramque, Oceanumque ingentem, & cæcula ponti

Stagna, lacus, fluiuos, fontes, Ditemque ieuerum,

Cælestemque polum: cæli quoque lumina in vnum

Fluxa, fluent forma deleta prorsus eorum

Astra cadent, etenim de cælo cuncta reuulsa.

Ouidius quoque. 1. Metamor. Sibyllæ vaticino concinit sub carminibus istis.

Esse quoq; in fati reminiscitur affore tēpus

Quo mare, quo tellus, correptaque regia cæli

Ardeat, & mundi moles operosa labore.

¶ Quin & Seneca in fine lib. de consolatione ad Martiam non discrepat. Si tibi, inquit, solatio potest esse cōmune fatum, nihil quo stat loco, stabit, omnia sternet, adducetque secum vetustas. Supprimet montes, sorbebit maria, flumina auertet, & cōmercio gentium rupto, societatem generis, cætumque dissoluet: alibi hiatiibus vastis subducet montes, vrbes tremoribus quatiet, & ex infimo halitus pestilentia mittet, necabitque omne animal, orbe submerso, & ignibus vastis torrebit, incendetque mortalia. Et cum tempus aduenerit, quo se mūdus renouaturus extinguat, viribus ista se, suis cadent, & sidera sideribus incurrent: & omni flagrante materia vno igni, quidquid nunc ex disposito lucet ardebit. Et Lucanus lib. 1. Pharsalia. istis est subscriptor in hæc carmina.

Sic cum compage soluta
Secula tot mundi suprema coegerit hora
Antiquum repetens iterum chaos omnia mistis

Sidera sideribus concurrent, ignea pontum

Astra petent, tellus extendere litora nolle

Excipientque fretū, fratri contraria Phæbe. Et reliqua.

¶ In carminibus autem Sibyllinis fluiū igneum de cælo descendurum memoretur, qui omnia deurat, & funditus consumat terrena omnia. Vnde præpta est collectio iuxta vaticinium istud ignem conflagratorum futurum elementarium, qui tamen demissus ab alto, & incendens terrena efficietur visibilis ex materia crassa quæ sortietur. At vero non omnibus Theologis est istud confessum. Multorū enim asseueratio est, hunc ignem non elementarium futurum, neque de cælo manaturum ab alto, sed Deum tunc congregaturum omnes ignes, qui erunt in terra, & subitus terram in vnum ignem flammantem. Cæterū si Dominus, vt lumeret vinctam de nefandis Sodomitis pluit ignē de cælo: & deustus quinquagenarios milites sub Elia, ignem demisit de cælo nihil habet improbabilitatis, quod Sibyllinum docet carmen. Restat tamen dubitatio, num hic ignis, sit, qualē volēs, deuret substantias omnium elementorum, quia mixta esse consumenda non vertimus in dubium, excepto homine. Et quidem si ignis elementarius ab alto manabit, miraculo esset dandum, quod non absumeret aerem, aquam, & terram. Et rursum quia Petrus. 2. Ca. 3. Nouos cælos, & nouam terram, & promissa ipsius expectamus. Idemque comemorat Apocaly. 21. Et vidi cælum nouum & terram nouam. Primum enim cælum, & prima terra abiit, & mare iam non est. Hæc autem testimonia vulgo Theologi non ad substantiæ corruptionem referunt, quippe tradunt substantias elementorum esse mansuras, verum erit renouatio secundum qualitates. Vnde asserunt, ab igne esse semouendam vim combustiuā, ab aere vero obscuritatem, ab aqua frigiditatem, à terra ponderositatem. Itaque ignis tum non erit calidus, neque aqua frigida, neque aer tenebrosus. Citantque in hanc sententiam. D. Basilium declarantem Psal. 28. versiculum illum, Vox Domini intercedentis flammam ignis. At Basilus eo loco vim vstiuam diuidendam docet à vi illustratiua ignis tum, at aquam semouendam à frigiditate non docet: & de aere nihil meminit. ¶ Porro quia elementa suas substantias immunes seruant sub suis qualitibus primis, atque secundis: enim uerò si aqua plurimum rarescat

Differuntur carmina.

Gene. 19.

4. Reg. 1.

rescat definit esse aqua, itemque si plurimum calefiat vertetur in ignem, vel aërem, itemque de terra apud Philosophos planum est. Quapropter necessarium erit fateri quod si ita est, ut istis placet Theologis, aqua diuino miraculo esse tum seruandam, item ignem, itemq; terram, namque si ipsa non est ponderosa non erit grauisissima; neq; locus proprius erit cætrum, ideoq; semper erit extra suum locum naturalem. Quare non video etiam quomodo erit tunc terra sicut Christallus: siquidem Christallina substantia mixta est & non poterit elemento terræ competere. At quod aërum vertetur in cæli puritatem, & quod ignis erit, ut Sol, & Stellæ, itidem non video: quia tunc ignis non esset elementum. Quippe ignis elementarius est rarissimæ & inuisibilis materiæ, ut supra ex Aristo. comonefaciebam. Vel igitur oportebit multiplicare miracula, nulla urgente necessitate, quod sincera Theologia non amat, aut renouationem elementorum non ad istam, sed ad aliam rationem expendere. Quod autem substantiæ totæ elementorum non corrumpentur annuo, ut mox disseretur, at vero innouatio illorum non erit quia amittent suas qualitates actiuas, & passiuas, vel qualitates alias secundas, scilicet, ponderositatem, densitatem, &c. Verum quia post diem iudicij non se inuicem alterabunt secundum illas, quia alterationes elementariæ, ut mixtorum pendent à motu cælesti, qui tunc finem habebit. Ideo citra miraculum non inuicem agent neque inuicem patiëtur elementa, quia cessante causa cessabit effectus. Ideo cessante motu cælesti, cessabit alteratio elementorum.

¶ Porro aduertendum est rem hanc non esse prorsus extra iudicij & controuersie aleam: siquidem etiam si id quod diximus sit asseueratio vulgata Theologorum, sequentium Augustinum lib. 20. de Ciuit. Dei. cap. 24. qui planè fatetur neque elementa, neq; cælos, soluenda esse secundum suas substantias, sed solum secundum qualitates, aut secundum pristinos effectus. Et ad hanc rationem intellexit verbum Petri indicatum, & quod cæli tum erunt noui, & terra noua: & quod mare non erit, quia non alet pisces, neque falsugine afficietur, neque navigationibus sulcabitur.

Placita de
quæ. varia.

Ut terra noua erit quia virgulta, & arbores & alia vegetalia non alet, neque metalla nutriet, neque pondera & dificiorum sustinebit. &c. Et sicut Petrus dicit sub diluuiio cælos esse solutos, intelliges aëreos, ita sub iudicio iudem cæli soluentur.

¶ Subteripsit Genadius lib. de Ecclesia. dogma. cap. 70. Cælum, inquit, & terram non credamus abolenda per ignem sed in melius comutanda, figuram quoq; mundi non substantiam transiuram. Verum obstant istis plura, & quod Psal. ait, Ipsi peribunt tu autem permanes, & omnia sicut vestimentum veterascet: quod autem veterascit propè interitum est. Et rursum, Cælum & terram transibunt. Et præter hæc Esaias ait, cap. 51. Cæli tanquam fumus liquefcent. Et Apo. 21. & Esa. 65. Motus est autem istis testimonijs Ambrosius Episcopus Cõpsi com. ad Epist. ad Hebræos, ut crederet cælos alterandos & deurendos, & corrupendos substantialiter & mutandos in cælos pulchriores, quam nunc sunt. Et istud præferunt Sibyllina carmina, quæ ipse non profert, Cæli quoque lumina in vnum fluxa fluent. &c. Item theologizat de terra, illam futuram tunc aliam ab hac nostra propter verbum Petri iam citatum, nostramque vertendam in aliam longe pulchriorem, & amœniorem, quam inhabitabunt, ij qui non sunt digni regno cælesti, neque gehenna: quales pueri sunt defuncti sub infectione originali. Nam hic Ambrosius, hoc piuum esse dogma arbitratur: id quod nos ex Nicæo & alijs referebamus, & arguebamus. Neq; longe abest ab hoc placito Clemens in. 2. recognitio. volumine duos cælos credens, & visibile, quod cernimus, & inuisibile: ignemq; cælum hoc visibile esse deustum penitus testatur, ut illo subruo per ignem, cælum inuisibile pateat ut fracta testa oui, pullus emergit. Neque Hilarius abhorret ab hoc dogmate Canone. 4. in Matthæum. Et Hierony. lib. 4. com. in Esa. docet hoc placitum fuisse Stoicorum Philosophorum, credentium, mundana omnia absumenda ex igne. Et quidem Senecam Stoicum supra in hanc sententiam indicabam: & Ouidium referentem idem carmine suo. Fuerunt alij, ut Oecumenius, qui in collectaneis suis tradit cælos quidem esse ex substantia corruptibiles,

Matth. 24.
Mar. 13.
Luc. 21.
Psal. 102.

Infantes erunt
post iudicium
in loco amœ-
no secundum
quosdam

Quatuor ele-
menta perti-
nent ad ordi-
nem essentia-
lem vniuersi.

les, at ex igne purificante illo conflagra-
 torio, purificandos & reddendos incorru-
 ptibiles. Itaque secundum hoc dogma, ig-
 nis non solum purificabit elementa, quin
 & ipsos celos: non solum aereos celos quod
 probatur omnibus: sed etiam aethereos ce-
 los: ubi infixata sunt astra. ¶ Cui placito
 plane, & indubitata refragatur ab schola-
 sticis Theologis, quantum ad aethereos ce-
 los etiam in reliquis non conveniant: quia
 substantias elementorum superstites futu-
 ras testantur contra illos. ¶ Et sunt qui
 contendunt celos aethereos esse igne solu-
 endos, verbum Petri non de aereo caelo,
 sed de aethereo intelligentes dicentis, quod
 caeli sunt igni exurendi. Aiunt namque
 in sacra scriptura per celos, pluratiue nul-
 quam aerem, sed aethera intelligi cum ta-
 men hoc falsum sit, quia ubi nos legimus:
 Benedicite volucres caeli Domino, He-
 braice legitur, volucres caelorum: &c.
 ¶ Beda vero com. ad Epistolam Petri. 2.
 diuersum arripuit iter credens duo elemen-
 ta aerem & aquam esse peritura ab vltio-
 ne ignis illius: at vero terram, & ignem non
 esse abolenda, sed solum purganda. Quod
 si vt sonat habendum est, post diem iudi-
 cij a caelo summo vsque ad terram solum
 erit elementum ignis. ¶ At vero quia
 hoc Bedae dogma iuxta literam sonitu ab-
 surdum videtur. Quippe non est cur po-
 tius illa, quam alia duo seruentur ele-
 menta: quando quidem quatuor elementa
 sunt pertinentia ad ordinem essentialem
 mundi, & sunt partes huius vniuersitatis
 mundanae praecipuae, quae tamen si secun-
 dum partes corumpantur, ex toto non
 corumpuntur. Ideo videtur si haec duo
 desiderarentur vniuersum etiam mancum,
 & violatum futurum post diem iudicij.
 Propterea Bedam intelligo, quod aer &
 aqua non manebunt: quippe actio & pas-
 sio, & corruptio & generatio maxime ap-
 parent ex istis elementis. Etenim propter
 eorum humiditatem excipiunt, facile, &
 plurimum caelestem actionem: vt mare est
 indicio ex suo fluxu & refluxu. Et plu-
 uia, & grandines & niues, &c. testantur:
 quae omnia in aere fiunt, & aequa fortiu-
 tur naturam. Et plura procreat mare ani-
 malia quam terra. Quod vero Oecume-
 nius aiebat Philosophiae aduersatur. Ete-
 nim si caelum ex corruptibili fieret per ig-
 nis adustionem purificantem incorrupti-

bile, ignis ille non purificaret, sed potius
 corrumperet: & caelum prius non purifica-
 retur sed potius corrumperetur: quando qui-
 dem caelum nouum, & vetus different
 plusquam genere. Etenim corruptibile &
 incorruptibile plusquam genere differunt
 secundum Aristotelem. 1. 0. Meta. tex. 26.
 igitur ignis ille nihil purificabit, quia ne-
 que caelum vetus, quod corrumpt, neque
 nouum, quod non eger purificatione. At
 testimonia illata, quae praefertur caelorum
 interitum, atque elementorum, vtique si
 praetextus verbalis solum habenda esset
 ratio, praetextus hoc innuit, celos, & mun-
 dana omnia esse profus peritura, & reno-
 uanda. Verum ratio aliud monet, substan-
 tiam caelorum illa sam permanuram, at-
 que elementorum. Si quidem caeli sunt se-
 cundum germaniorem Philosophiam in-
 corruptibiles quomodo ergo tu corrup-
 pentur, aut annihilabuntur: Si a Deo enim
 perdendi erant, non creasset illos Deus na-
 tura incorruptibilis. Quid quod ignis il-
 le non potest agere in caelestes globos, si-
 quidem caelum est inalterabile, & nihil ha-
 bet istarum actiuarum, & passiuarum qua-
 litatum: Rursus quia autores commemorati
 dicunt istam conflagrationem esse pu-
 rificationem: At si purificabit elementa,
 igitur manebunt quae prius puriora tamen
 & caelum nihil habet purificandum.
 ¶ Quod si dixeris, Luciferum cum suis An-
 gelis caelum violasse, vtique si violauit, ce-
 lum empyreum violauit, at hoc caelum
 quis dicet esse deurendum: Quid quod pec-
 catum Angelorum erat spirituale, ideo cor-
 pora caelestia non violauit. Quippe modi-
 co post peractum peccatum deturbati sunt
 a caelo. Neque peccata spiritalia, quae ad-
 mittuntur in Ecclesia, Ecclesiam violant.
 ¶ Quamobrem testimonia allata intelli-
 ges vt supra intelligebam. Hoc enim vo-
 lebat Dominus dicens, Celum & terra tras-
 ibunt, quantum ad rationem motus varij,
 quam habent. Et quod Esaias. 34. dixit, ce-
 li complicabuntur tanquam liber, & mi-
 litia caeli defluet. Quia cessabunt tunc con-
 iunctiones, oppositiones & aspectus varij
 astrorum, & influxus in haec inferiora. Ideo
 complicabuntur, siquidem cessabit hyems,
 autumnus, ver, & aestas, & motus Solis in
 obliquo circulo & planetarum. Et quia haec
 deficient, ideo dicuntur caeli perituri &
 complicandi, quantum ad statum, videlicet

in. 47. dist. 4.

Caelum est
natura incor-
ruptibilis &
ideo est in-
terabile.

Peccatum Lu-
ciferi non
violauit ce-
lum violatio
ne e gente pu-
rificatione.

34.

Contra Bedam
dicitur in
Epistola Petri
2. caelum
peritum

seru-
dicium
am-
ndum
m

Quatuor ele-
menta perti-
nent ad ordi-
nem essentia-
lem vniuersi.

cet quem modo habent. Idem de elementaria purificatione dicit. Neque hoc mirretur præcitas Ambrosius tanquam ab horrens ab scripturæ consuetudine, si qui de cælos apertos legimus Acto. 7. & Esaiâ clamantem. 64. non ignoramus diruptionem cælorum. At nemo dicit, cælos vnamquam apertos, aut diruptos. Tropus est autem scripturæ, cæli apertionem vocat, secundum effectum. Quippe apertio est ad demonstrandū occulta, quia ergo Stephano ostensus est Christus, qui absconditus est ab oculis nostris, ideo dixit cælos videre apertos. Et quia hanc ostensionem Christi Esaias desiderabat rumpendos cælos exposcebat. ¶ In quem prope modum, quia elementa ab statu priore in statum alium longe diuersum conuertentur: & cæli quoque in alium statum salua illorum substantia sunt mutandi, ideo illa peritura docet scriptura. ¶ Quod verò addit Ambrosius præindica tus terram futuram amœnissimam vt infantes nō ablu ti ex baptismo in illa oblectetur, non probos: siquidem amœnitas sine virore herbarum, & copia arborum, & riuorum decursu non constat: hæc sine miraculo nouo tum non extabunt: quia motus cæli cessabit, vt supra dist. 45. actum est. Imò mihi probabilius ducitur terram esse. tunc obtuolendam aquis, vt nihil illius extet, Quia reducenda videtur, ad exordiū suæ creationis: creata enim fuit obducta aquis. Vnde Dominus, Congregentur aquæ in locum vnum, & appareat arida. Gen. 1. ¶ Quod vero Clemens aiebat, duos tantum esse cælos, non videtur consonū scripturis diuinis, nam. 2. Reg. 8. traditur, Si enim cælum & cæli cælorum, te capere non possunt, & Ecclesia concinit, cælos, cælorumque virtutes in præfatione nominans: quã rem pressius dissertam videbis in. 2. nostro Senten. lib.

q. 2. annexa. ¶ Secunda quæstio annexa huic Disputationi est hæc, an hæc conflagratio præcedet iudicij diem, an sequetur? Etenim concors videtur Doctorum asseueratio præambulam esse futuram hanc conflagrationem: siquidem purgabit mundum, & renouabit. Et purgatio erit ab inquinamētis in seculo hoc admissis cōtra Deum. Quippe homines peccatores abutendo mundo contra Deum, illum videtur suo modo coinquinare, ideo ignis ille erit ad

purgandum & purificandum elementa. Vnde traditur asceturum ignem in eum locum aeris, in quem cataclismis peruenit. Gene. autem. 6. inundatio illa cataclismi superauit. 15. cubitis, montes omnes etiam excelsissimos orbis. ¶ Vnde testantur ignis, vt sic dixerim, cataclismum illo peruenturum, quia putant nidorem sacrificiorum oblatorum idolis, illo vsq; permeasse. Bonauent. hac distinct. etiam vltra ignem peruenturum opinatur vsq; ad igneam spheram, non ad purgandam hanc, sed ad illam renouandam a vetusta te corruptionis: quia ignis sphericus ex parte corrumpitur ab aere, & ex parte generatur. ¶ At verò quo modo ignis aget in ignem illum igniando, & renouando, non est mihi exploratum: quia simile non agit in sibi simile actione corruptiua. ¶ Sed neque memini ex diuinis oculis an compertum sit ignem processurū. 15. cubitis supra eminentissimos montes: verum ex similitudine ducitur ratio, ex cataclismo aquæ ad cataclismū ignis. Ideoque glossa supra. 2. Petri, illud censuit. ¶ Veruntamē ignis iste conflagratorius non solum apparebit in hoc nostro hemispherio, sed & in alio, quem colunt antipodes, quamuis in nostro apparebit iudex Christus. Siquidem Ioelis. 3. Super vallem Iosaphat, quæ situm habet inter montem oliuarum, & Hierusalem veniet Dominus iudicaturus. Ideoque interpretatur vallis iudicij: non quod Dominus in illa locabit pedes suos, sed quia in sublimi aere illi correspondente existet iudicaturus. Diuina autē virtute ex altero hemispherio, & ex nostro, Angeli sancti adducunt reprobos, & electos iudicandos: quorum ministerio congregabuntur illorum cineres excitandi. Ignis autem ille conflagratorius igniens aerem, & aquam, necessario illa calefaciet, & rarefaciet valde. Vnde necesse est, si hæc duo elementa rarefiunt valde, quod aer secundum partem supremam densetur, quo densato, ignis quoque densabitur fugiens penetrationem dimensionum. Et aquam item censuerim secundum partes suas centrales densationem subituram: vt cedat partibus superioribus rarefactis. Absoluto tamen iudicio, & aer restituetur in calorem, humiditatem & raritatem sibi germanam, & aqua in frigiditatem suam & den-

Phrasia scri-
ptura.

Ambrosius
episcopus. Cō
psi. non pro-
batur.

Immo
non
videtur
consonū
scripturis
diuinis

Conflagratio
adustio
nō superabile
terminū cata-
clismi Noeti
ci.

Ignis conflagratorius nō
solum ardebit in nostro
hemispherio
sed in oppo-
sito nobis.

Augustinus
expendit.

& densitatem, vt denique ignis in sibi natura raritatem.

¶ Nam verò, vt ad institutum nostra recurrat oratio, quæ stio propofita erat, si præambulus conflagratorius ignis erit ad iudicium, an cōsequius? Quia cōmuni sententia præambulum fatenti, obsistere videtur Augustinus. 20. de Ciui. Dei. cap. 30. ad finem in hæc verba, In illo vtique iudicio, vel circa illud iudicium, has res didicimus esse venturas, & futuras, Heliam Thesbitem, fidem Iudæorum, Antichristum persecuturum, Christum iudicaturum, mortuorum resurrectionem, bonorum, malorumque diremptionem, mundi conflagrationem, eiusdemque renouationem: quæ omnia quidem ventura esse credendum est. Sed quibus modis, & quo ordine venient, magis tunc docebit experientia, quam nunc valet ad perfectū consequi hominum intelligentia. Existimo autem eo, quo à me cōmemorata sunt ordine, esse ventura. ¶ At verò quī constet hic ordo, quē August. docet, equidem non est perspicuum. Et enim videtur Heliam Thesbitem, & fidem Iudæorū post persecutionem Antichristi esse ventura: quando quidem Helias veniet, vt Iudæorum corda trahat ad fidem Iesu Christi. Iudæi enim Antichristo præbebunt fidē, Domino testante. Ioan. 5. Ego veni in nomine patris mei, & non accepistis me, si aliter venerit in nomine suo, illum accipietis in sinuās Antichristum. Ab hoc autem errore Iudæos abducturus est Helias, vt Malachię vaticinium docere videtur. Ecce, inquit, cap. vltimo, mittam vobis Heliam Prophetam antequam veniat dies Domini magnus & terribilis: & conuertet cor patrū ad filios, &c. ¶ Rursum difficilis ordo est quod prius Dominus venturus sit ad iudicandum, & quod postmodum mortui resurgent: si quidem conuenientior ordo videtur quod iudicandi expectent iudicem, quam contra. ¶ Præter hæc quod conflagratio præcursoria erit testimonia sacra clamant, quæ supra citata sunt ex Psalmo, & Esaia dicente. Ecce dominus in igne veniet. Si autem ignis erit postea, nō veniet in igne, sed recedet Dominus in igne. Et Danielis. 7. à facie iudicis sedentis describitur fluuium exire igneum, vt idem insinuet, quod priores loci insinuant. Et equidem Bonauē. in vltima

quæst. huius hoc idem discutit dubium, quantum ad postremum, quod veramus de conflagrationis ordine, & alioqui rem nō absoluit. Et nisi Augustinum intelligamus, voluisse conflagrationem esse posteriorem, non illam, quæ purgabit electos Dei, vt mundi sistant in iudicio, sed illam, quæ cruciabit reprobos corpora & animas, me latet Augustini intelligentia qualis sit. Siquidē de electis corporibus damnatis ad tartara simul cum illis deuoluetur fluuius rapidus ignis, qui cruciabit æternò illos. ¶ Quod verò dicit postremo futuram renouationem, non est asperū intellectu, quando quidē sublati electi ad æthera, & reprobis ad tartara detrufis & mundo purificato, & quieto, mūdus nouum habebit statum quem sempiternò obseruabit. Tu tamen considera aliam intelligentiam Augustini forte congruentiorē. Nisi forte quispiam addat, ignem deusturum seu repurgaturum terram, quam calcarunt pedes damnatorum, & aerem, quem ipsi suo halitu infererunt, postquam ipsi demersi sunt ad tartara, & post hanc terræ repurgationem ignem hunc esse diuina virtute descensurum ad baratrum, forsan non ineptiet. At vero arcana hæc sunt & rationem, & sensum hominum superant valde. Nihilominus Ioel. 3. legitur, Ante faciē eius ignis vorans, & post eum exurens flāma. Quæ verba Glossa interli. retulit ad diē iudicij. ¶ Est. 3. quæstio contexenda prioribus, quando creditur venturus Christus, vt ponat rationem cum seruis suis, si quidē Lactantius Firmianus lib. 7. institutionum, cap. 7. credit expleto anno sexies millesimo venturum Dominum ad iudicandum orbem. Ratio quæ hominē duxit in hæc sententiam, est, quia dies laboris sunt sex, & Sabbatum dies est quietis & 7. nam septimo die requieuit Deus ab omni opere quod patrarat. Et sex diebus fecit Deus cælum & terram, & contenta in ipsis, ergo curriculum sex milliū annorū erit duratio huius mūdi laborib⁹ pleni & miserijs, & illis expletis erit Sabbatismus, & consummatio omnium laborum, & perfecta quies sanctorum. ¶ Hilarius itidem canone in Math. 17. subscriptor est. Et August. lib. 10. de Ciuit. Dei, cap. 17. nō videtur abhorrere ab hoc placito. Alij addunt sex millibus, quingentos annos. Et Hebraeo-

Conflagratio
præambulus
iudicio.

De duratio-
ne mūdi que-
stio.

Augustinus
expenditur.

De duratio-
ne mūdi que-
stio.

Helix vatic
nium ex Tal
mudico codi
ce.

brarum hoc est vt videtur commune etiam decretum: quia in Talmudicis codicibus ordine. 4. tract. 4. in lib. cui inscriptio est Sandriu, hoc iudicium ex Helix propheta refertur duraturum mundum solum sex millia annorum. Vnde inquit, sex millia annorum erit mundus, & iterum destruetur. Duo millia inanitatis, duo millia legis, duo millia dierum Messia. Vocat inanitatem legem naturam: quando nulla lex erat à Deo euulgata. Ambrosius autem istis non acquieuit lib. 7. com. in Lucam: etiam si ipse censeat ibidem iam suo auro fuisse transacta sex millia annorum, quod secundum veritatem Hebraicam tum nondum fuerant expleta: imo neque modo, quia ab exordio mundi vsque in Christi natalia fluxerunt anni. 3962. Vnde à natalibus Christi ad annum hunc in quo hæc scribimus defluxerunt. 1576. quare ab exortu mundi vsque modo decursi sunt. 5538. Et restant ad seculi summationem si vera narrassent Lactantius, & Hilarius. 462. Porro August. in Psalm. 6. confutat hoc placitum, primo citans illud Matth. 24. De die illa nemo scit neque Angeli Dei, neque filius hominis, sed solum pater. Et. 1. Thessa. 3. Dies Domini sicut fur veniet. Et rursus si peractis sex millibus annorum erit dies iudicij, iam ergo palam erit, quando erit dies iudicij. Porro euadet forsitan quispiam hoc argumentum, dicens, scripturam solum tradere diem illum nouissimum esse occultum, non quia latet omnes quoto die erit. Verum tempus iudicij finalis hoc non est absconditum, quia erit sex millibus completis annis. Hanc tamen argumenti elusionem Augustinus ad Eschium epistol. 78. deludit in hæc verba, De die autem illo, & hora nemo scit, sunt, qui sic accipiunt, vt putent se posse tempora computare, diem verò tantummodo ipsum, & horam neminem scire. Vbi omitto dicere quemadmodum scripturæ soleant diem & horam pro tempore ponere. Sed certè illud de ignorantia temporum dictum apertissimè est. Nam cum Dñs interrogatus esset à discipulis suis, Nemo, inquit, potest cognoscere tempora, quæ Pater posuit in sua potestate. Non enim dixit diem, vel horam, sed tempora, quæ in breui spacio non solent dici, sicut dies vel hora, at nos legimus tempora vel momenta. Locus igitur

Acto. 1. Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate, item probat ex August. tempus iudicij esse occultum, et si ipse non legit vel momenta, vt nostra lectio habet. Et demum ratio peremptoria hoc colligens hæc est, quia iudicium finale est opus supernaturale: itemque mundi finis, est supra naturam totam. Ergo nõ subest cognitioni mortalium, vel Angelorum huius rei notitia, nisi ex reuelatione, at reuelatione esse omnibus negata, locus Matth. 24. docet. De die autem illa. &c. Quod si scisciteris, quid ergo, etiam Christum iuxta Matth. & Marcum latet: vtique non latet. Etenim illum non latet, quia Deus est, & filius Dei sed neque quia homo est, siquidem hac ratione veturus est iudicare quia homo. Igitur vt ipsum non latent omnia facta & cogitata hominum, etiam illi patebit iudicij dies. At verò autor operis imperfecti Hom. 50. in Matthæum docere videtur Christum latere diem illum. Vnde inquit, nos nõ pudeat profiteri ignorantiam diuinorum mysteriorum, quandoquidem Christus confessus est se ignorantiam habere diei nouissimi. Porro Hiero. com. huius loci affirmat clausulam hanc, neque filius hominis, non extare in Græcis codicibus præsertim Adamantij, & Pierij. Idemque testatur Euthymius. Et Ambrosius lib. de fide. 5. cap. 8. affirmat hæc ipsam particulam, neque apud Marcum olim fuisse scriptam, sed ab Arrianis dolose adiectam. Vt hinc firmarent suum dogma vehementius Christum asserens non esse Deum. Cæterum Orige. tracta. ad Matth. 30. Chrysost. homil. 78. Hilar. Cano. 26. in Matthæum legunt, Neque filius. Et equidem vtraque lectio siue legas, Neque filius hominis, siue neque filius, est aspera intellectu. Nisi quod illa prior mollior videtur, siquidem Christum ex natura humanitatis nescire diem iudicij verum est. Et hoc verum est quia ex natura humana non constat Christo, vt homini dies ille, sed ex scientia infusa in animam eius. At posterior rigidam habet faciem, quia præfert filio Dei negatam esse scientiam diei iudicij. Cæterum Augustinus enarras Psalm. 6. sic habet. Vbi ergo, quod neque filius nouit? Quod vtique ideo dictum est, quia per filium homines hoc non discunt, non quod apud se

Finis & con-
summatio se-
culi est supra
naturam, ideo
non pot sub
esse cognitio
ni mortaliu,
vel immorta-
lium Angelo-
rum.

Christi nõra
tione huma-
nitatis scit
diem iudicij.

Deut. 13.

Quomodo
Christus ig-
norare scribi
tur diem no-
uissimum.

ipse non nouerit, sed secundum illam locutionem, Tentat vos Dominus Deus uerter, ut sciat, id est, ut scire faciat vos. Exurge Domine, id est, fac nos exurgere. Cum ergo ita dicatur filium nescire hunc diem, non quod nesciat, sed quod nescire faciat eos, quibus hoc non expedit scire, id est, non eis hoc ostendat. ¶ At forsitan quispiam opponet August. Ad eam rationem etiam dicemus patrem nescire diem iudicii, & spiritum sanctum, quippe hunc diem ipsi non docent. ¶ Forte responderi poterit, Patrem concedidisse filio suo, ut homini autoritate magisterij universalis erga omnes homines: ideo ipse uocat se Magistrum, subaudi, mysteriorum Dei. Vnus est, inquit, Magister uel ter, ideoque de solo filio scribitur nescire, quia non docet nos diem illum: quia filij erat si esset docendum hoc docere, non patris neque spiritus sancti. Ideo non docentibus patre, & spiritu sancto, non propterea nesciunt, quia non illorum est hoc docere mysterium. Verum insultabis etiam nunc, quia spiritui sancto, item competit doctrina fidelium, est enim doctor Ecclesie. Spiritus, inquit, sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille uos docebit omnia, &c. Vtique docebit omnia in particulari & aperte quae Christus generali doctrina expressit. At dies iudicii quando venturus sit, nullo sermone neque generali, neque particulari Christus significauit, ideo huius rei magisterium non est spiritus sancti, cui alioqui cuncta patent.

¶ Sunt ergo presumptuosi homines, qui tempus contuminationis mundi exquirere satagunt, quod exploratum Deo solum est, ideoque est in arcanis secretis diuinitatis. Neque ob aliam causam arbitror Christum tam exaggerate dixisse se nescire, hocque tropo sermonis usum fuisse nisi quia praeuidebat huius rei futuros inanes indagatores. Ut ergo eos subduceret a uana indagine dixit, se nescire, ut nemo tentasset huius rei scientiam habere, quam ipse eum se profitebatur nescire, quo alios docere eandem uolebat. Hoc autem tropo loquendi uere affirmant confessari sibi resecta sub confessionis arcano se nescire. Et qui proferuntur in testes, uere negant se nescire, quae probari non possunt. Nos multa de finali iudicio in declamationibus ad Esaiam diximus, quae huc inserere

non iuuat. Ex praedictis promptum tibi erit, cur Esdra liber. 4. reiectus sit, & inter apochrypha recensitus, quia durationem mundanam praescripsit. Ait enim cap. 14. durationis mundanae duodecim esse partes, ex quarum numero iam suo tempore transactas fuisse decem & dimidium undecimae partis. Quod si uerum esset, iam pridem mundus delisset, siquidem ab exordio mundi ad Esdras fluxere anni. 1470. in quo numero abruptae erant partes decem & dimidia undecimae. Exiguum igitur erat quod restabat explendum, nunc uero ab Esdra usque in annum praesentem plusquam bis mille decursi sunt anni.

D I S T I N.

48. & 49, Quarum initia sunt. Solet etiam

quari, & Post resurrectionem.

D I S P U T A T I O P R I M A.

Num creata mens uidebatur clarè deitatem ex ipsa uisione, uel ex alio beetur?

T V I D E B I T U R Argum. 1.

foras alicui, quod ex uisione non beetur, Primo, quia per illud actum beatur potentia appetitiua rationalis, seu uoluntas, qui est immediatior, & propinquior fini ultimo suo: at uelle est immediatior actus ad ipsum finem ultimum: igitur beabitur per uelle, & non per uisionem. Maior patet quia finis extra, qui est obiectum uoluntatis est optimum simpliciter: igitur

tur

tur cum per velle magis tendat voluntas in hoc optimum quod est extra se quam per intelligere, per velle beabitur.

Confirmatio ¶ Siquidem etiam si per intelligere originaliter tendat in summum bonum, at vero completiue, & formaliter non tendit in summum bonum, nisi per actum suum, qui est amare summum bonum. ¶ Et confirmatur quia voluntas non iungitur summo bono per actum alterius potentie, sed per suum: siquidem actus alterius potentie, est remotus ab ea, ideo per actum remotum ipsa non poterit perfici, vnde neque quietari, nisi per actum proprium, per quem proximè iungitur summo bono. Vt gustum non quietat pomi visus, nisi gustetur, at actus intellectus remotus est a voluntate: igitur. ¶ Secundò, velle est finis intelligere, ad hoc enim ordinatur cognitio, quando rectè instituitur, ad amorem. Namque Anselmus lib. 2. Cur Deus homo, inquit, ordo peruersus esset velle amare, vt intelligeret. Si ergo velle est finis intelligentie, visio non erit mentis creaturae beatitudo, sed amor diuinitatis vitæ.

Argum. 1.

Argum. 3.

Argum. 4.
10. Ethic. c. 7.

Argum. 5.

Argum. 6.

¶ Tercio, beatitudo est summe volenda, at voluntas magis appetit suam perfectionem intrinsecam, quam intellectus perfectionem. Igitur beatitudo formalis, quæ est in actu in hærente potentie magis locabitur in amore diuino illo, quàm in actu mentis, qui est visio diuinitatis: quia ille inter intrinseca bona est summe volendum bonum. ¶ Quarto, 1. Corinth. 11. Charitas est virtutum regina, igitur in actu Charitatis locanda erit beatitudo. Probo consequentiam, quia beatitudo est actus optimus, & optimæ potentie, & ex optimo habitu. ¶ Quinto, voluntas est præstantior quam sit intellectus, igitur voluntatis actus erit beatitudo formalis. Antecedens probo, quia consequentia est perspicua. Voluntas est ab intrinseco libera: intellectus solum est liber participio voluntatis. At omnis potentia libera est longe præclarior, quam naturalis potentia: siquidem hæc non est ad opposita, illa vero est ad opposita auctore Aristotele. 9. Meta. tex. 3. & 4. Rursum ex libera potentia est, ex qua contingit meritum beatitudinis. Igitur si voluntas est, vnde promeremur beatitudinem, ipsa erit etiam, ex qua beabimur formaliter. ¶ Sexto, Visio est prior generatione, quàm amor: igitur amor erit prior

perfectione. Probo consequentiam. 9. Meta. phy. tex. 15. Posteriora generatione sunt priora perfectione: igitur si est perfectior amor Dei, quam visio in amore erit locanda beatitudo formalis. ¶ Indiuersum est Augustinus, summum præmium erit visio super gene. q. 114. & Magister Sententiarum dist. 49. cap. 1. Habere, ait, vitam est videre vitam, hoc est cognoscere Deum in specie. ¶ Disputatio hæc est cum primis in Scholis Theologorum celeberrima, quia illam celebritas sententiarum variarum celebrè fecit. Clatici namque Theologi quales sunt Henricus Gandensis Tho. Scotus, & proleteri, qui hos habent duces illam illustrem suis altercationibus reddiderunt. Henricus igitur quod lib. 13. quæst. 12. nouam excogitauit doctrinam super hac concertatione viam. Dixit enim beatitudinem, neque locandam in actu intellectiuo, aut volituo, aut in quavis anime potentia, sed in ipsa anime essentia. Siquidem essentia mentis est, quæ maxime beatur, & inde, vt à fonte dimanat beatitudo in suas potentias. Et forsitan sibi hoc suauis placitum, quia legebat apud Paulum Deum tunc esse futurum omnium in omnibus, 1. Corinth. 15. igitur Deus vnietur maximè animabus, seu mentibus beatis, hæc autem visio non potest sincerius intelligi, quam per quandam illapsionem. Rursum quia beati vocantur dei formes à doctoribus sanctis, sed non sunt deiformes, quia Deus est forma ipsorum, quia Deo repugnat esse formam alicuius rei. Igitur erunt deiformes per illapsionem quandam specialem. Ad hæc quia amor est transformatiuus amantis in amatum ex Dion. cap. 7. de diu. no. igitur beati sunt transformati in Deum. Et non videtur quomodo alio modo sit intelligenda hæc transformatio, nisi quia diuinitas beatis modo quodam speciali inicitur. ¶ Rursum, si charitatem habent filij Dei, & Dy appellatur in scriptura, multo magis beati sunt dicendi Dij, igitur hoc erit ex mirabili diuinitatis participio. Et pro suggestu hæc opinio satis proclamatur. Concionatores enim ad conciones suas hanc sententiam extollunt & magnificant, & exaggerant, quoad licet. Aiunt enim esse beatos tantamquam nubes, quas Sol cum infuderit sua luce, reddit lucidas, vt iam non nubes videantur sed Sol. ¶ Porro qualis qualis sit opinio hæc mihi est inintelligibilis. Non

Argum. in di
uerfam.

Placita auto
rum varia.

Bonū qu
nescitur
beatificat

Psal. 81.
Ioan. 10.

Potentia nō
beatur sed e
sentia per po
tentiam.

Quid est
quod beati
transformantur
in Deum.

Henricus dis
tinguitur & re
flectitur.

Non enim capio quid sit, aut qualis sit illap-
 sus hic. Enumero si est quædam diuini-
 tatis intinatio in essentias beatorum;
 utique intinatus est Deus omnibus rebus;
 clamante Augustino, Intimior es Do-
 mine intimo meo. At hæc intinatio non
 facit beatos. ¶ Quod si dixeris, intima-
 tio illa beata, erit specialior, utique quam li-
 bet Deus intinetur beatorum essentis, ni-
 si illam intimationem viderint clarè bea-
 ti, ex illa intimatione non reddetur beati,
 quia bonum quod nescitur non facit bea-
 tum, quandiu habentem later. ¶ Est ergo
 necessaria notitia clara illi illapsus, &
 iam tum visio beabit non illapsus. ¶ Fa-
 cit cum istis, quia diuine literę nullam hu-
 ius illapsus fecerunt mentionem, sed solum
 vitam æternam in cognitione diuinitatis
 collocarunt. Ioan. 17. Hæc est vita
 æterna, ut cognoscant te solum Deum
 verum, & quem misisti Iesum Christum:
 at verò illapsus ille non est cognitio di-
 uinitatis. ¶ Quod verò Paulus ait, Utique
 Deus tunc erit omnia in omnibus
 beatis: quia bona omnia habent beati cum-
 mulatissime in clara visione diuinitatis.
 ¶ Quod verò vocantur Dij, aut deiformes,
 non est ex illapsu illo, sed quia beati
 sunt Deo quam simillimi: quia cum ap-
 paruerit similes illi erimus. Et exem-
 plam concionatorum est quodammodo
 simile beatitudini, at nihilominus lata est
 differentia. Deus enim non est forma
 sanctorum, ut lux nubis, at verò quia fru-
 untur luce sempiterna, & videndo Deum
 vident omnia, quæ ad suum statum spe-
 ctant, ideo luce diuina inuisibili perfrun-
 tur. Est autem verum essentiam esse bea-
 tam. Nam si intellectus est accidens, ut
 ipse putat, atque voluntas, accidentia non
 beantur, verum essentia mentis beatur
 mediantibus suis potentijs. Verum si a-
 nima est essentialiter suæ potentiæ, equi-
 dem beatur intellectus, siquidem est ipsa
 essentia vel animæ rationalis, aut mentis
 Angeli. ¶ Transformantur autem beati
 in diuinitatem, non quia mutatur sub-
 stantia beatorum in diuinam, sed quia quid
 quid Deus vult ipsi volunt, & quod Deus
 non vult, ipsi nolunt. Et quidquid deniq;
 volunt, vel Deus est vel ad Deum. Namq;
 Paulus adhuc sub carnis sarcina gemens in
 hac transformatione gloriabatur dicēs, Vi-
 uo ego, iam non ego, sed viuunt in me Chri-

stus vitæ suam non formidās vocare Chri-
 stum. Neq; enim solum contentus fuit di-
 cere, se viuere in Christo, quod sibi magis
 germanū esse videbatur, sed altius sonat
 voce magnifica prædicans Christum in
 ipso viuere. Quales erunt ergo sãm & amo-
 ris diuini vigentis in sanctis cælicis? an
 non viuet Deus in eis, & ipsi in Deo? non
 quod Deus sit formalis vita ipsorum, sed
 quia vita ipsorum est supra totā naturam,
 & est diuina vita, quia immortalis, & utri-
 que beata vita, ideo viuunt in Deo, &
 Deus in ipsis. ¶ Thomas autem in. 1. 2.
 quæst. 3. art. 4. facile asseuerat beatitudi-
 nem non consistere in voluntatis actu, sed
 potius in actu intellectus. Et summam
 colliges ad hanc formam illius rationem.
 Aut amor est rei iam habitæ, aut habenda.
 Si primum, igitur per illum amorem
 res non est habitæ, quia amor de re habitæ
 causatur, quia res iam habetur. Vnde prius
 natura res habetur, quam sequatur amor
 ille fructuosus, qui est de re habitæ. Si verò
 est de re habenda istud est desiderium: &
 per huiusmodi res etiam non habetur. Si
 ergo per amorem res non habetur, quia
 vel causatur ex re consequuta vel conse-
 quenda, & neuter horum amorum est ha-
 bitio siue habitus rei, sequitur quod beati
 per amorem Deum non habent. Ergo
 in amore non consistit beatitudo: siqui-
 dem beatitudo est actus ille quo consequi-
 tur mens Deum, & suo modo illum com-
 prehendit. Et est collatio quædam rem istā
 faciliorem faciens, fac pecuniarum posses-
 sionem beatificare: quæ res tum restat vn-
 de pecuniæ tunc beatificarent, nunquid
 quia amantur non utique. Quippe vel a-
 mor est pecuniæ possessæ, vel possiden-
 dæ. At neuter illorum beatificat, quia per
 neutrum homo possidet, igitur solum beati-
 ficaret actus possessionis, & dominiū pe-
 cuniarum. Si ergo per amorem non possi-
 dent sancti Deum, vel illū non consequen-
 tur restat exquirere aliū actum, per quem
 beati possint cōsequi Deū. Et nō est alius
 nisi clara visio Dei. Namq; hic actus in pa-
 tria est primus, & summe desideratus egēs
 lumine gloriæ, per quē Deus est omnia in
 omnibus beatis. Et quantum coniectu as-
 sequi possum huius doctrinæ fulcrū illud
 potissimum est, quia per amorē habemur
 ab amato, at per actum intellectus habemus
 intellecta. Vnde Arist. docuit ob hoc

Per cognoscit
 non habent
 tur cogitatio
 per amorem
 habentem
 illam

Differētia
 Thomæ pla-
 citum.

Amor fructu-
 nus cōsequi-
 tur ad posses-
 sionē rei que
 prius nō pos-
 sidebatur.

Bonū quod
 nescitur non
 beatificat.

Psalm. 31.
 Ioan. 10.

Potentia nō
 beatur sed ef-
 fectus per po-
 tentiam.

Quid est
 quod beati
 transformantur
 in Deum.

3. de Ani. text.
 cō. 13. & 12.
 Metaph. cō. 39.

Per cognitio-
nem habentur
per amorem
habemur ab
amatis.

intellectum possibilem esse quasi omnia, quia cognitio fit per unionem cogniti secundum speciem cum cognoscente. Et quia habet species omnium rerum materialium, quodammodo est omnia, quia habet similitudines omnium, ideo intellectum cum intelligitur fit idem quodammodo cum intellectu. 12. Meta. com. 39. Igitur si per amorem habemur, unde illud quod proverbio celebratur. Anima plus est ubi amat, quam ubi animat: Et per cognitionem habemus cognita a nobis. Et vulgatus sermo est, habes me, quando exquirimus si sermo noster est intellectus. Quod si respondeatur, habeo te certum nobis est, verba nostra esse intellecta. Igitur quae intelligimus illa habemus, & quae amamus non habemus, sed illa nos habent. Quamobrem si cognitio est imperfecta habemus rem cognitam imperfecte. Quocirca per fidem modo Deum cognoscentes, Deum habemus imperfecte. Unde Paulus habitare ad Ephes. 3. ait. Christum per fidem in cordibus nostris: quasi dixisset, nos Christum habere habitantem in nobis imperfecte quandiu cognoscimus Christum ex fide, & non ex specie. At vero si cognitio est perfecta, tum cognitum habemus in nobis perfecte. Clara autem visio beatorum est cognitio perfecta, ergo perfecta, ergo per illam beati habent Deum habitantem in cordibus suis perfecte: per claritatem autem ipsi non habent Deum, sed Deus habet illos.

¶ Rursum fulciet hoc dogma, quia amor abstrahit a consequenda vel consecuta re, siquidem amor, ita est de consecuto sine, ut de consequendo: igitur per amorem non consequimur rem, illam consequimur per actum intellectus. Ad haec dogma hoc vocat in suum praesidium Ioan. 17. Haec est vita aeterna &c. Quem locum Scotus firmam non constituere probationem credit in Dist. haec, quest. 4. quia interpretatur illum de cognitione & amore. Vt cognoscent, ait, & ament. Et equidem quamvis familiares. S. Thom. agminatim irruant in Scotum, deridentes istud glossema, verum, non est cur rideant, siquidem eloquijs diuinis familiaris phrasise est per cognoscere, comprehendere etiam amorem, iuxta illud, Amen dico vobis nescio vos, id est, non probo vos, & illud, Cognovit Dominus, qui sunt e-

Cognitio im-
perfecta ha-
bet cognitum
imperfecte &
amor imper-
fectus facit
haberi imper-
fecte.

Matth. 25.
2. Tim. 2.

ius, id est, elegit Deus suos, illos a mandato ab aeterno. Namque si de solo mentis intuitu res agatur. Deus omnes intuetur, omnia scit, ignorat nihil. Non tamen probauerim, quod ipse, ut asserat suum dogma ait, aliud esse vitam aeternam, aliud vitam beatam, & Dominum, non dixisse haec est vita beata, ut cognoscant te solum Deum &c. Sed haec est vita aeterna. Quia ait, quod actus intellectus vitalis est, & aeternus est, & ideo vita aeterna. At vero vbilibet in sanctis scripturis vita aeterna, significat beatam vitam. Unde Matth. 25. ibunt in supplicium aeternum, iusti autem in vitam aeternam. Et equidem si vera narrasset Scotus, damnatos potiri vitam aeternam esse concedendum. Nempe quia habent actus vitales aeternos: intelligunt enim & volunt, vident, audiunt. &c.

¶ Scotus vero ex diametro pugnat cum Sancto Thoma, credit enim loco nuper indicato beatitudinem locari in amore. Distinguit autem amorem in fructivum, qui est de re amata praesente, & in desiderativum, qui est de re amata absente. In desiderio autem non est beatitudo, quia amor hic imperfectus est: & beatitudo ablegat a se omnem imperfectionem. At in amore Dei fructivo locatur beatitudo. Et quoniam fructio est duplex, alia fructio viae, at haec fructio est amor diuinitatis cognita per fidem: quia fideles per charitatem Deo fruuntur illum amando propter se. Haec vero fructio Dei cognita per fidem, non est beatitudo: quia est fructio ex fide. At fructio alia est Dei clare inspecti, & haec fructio est beatitudo. Per hanc enim voluntas coniungitur summo bono, quod est Deus, perfecte. Et quamvis visio sit necessaria ad hanc fructivum, at vero non sinitur in clara visione: quia illa consummatur in Dei amore fructivo. Et quia haec fructio est ultima perfectio, ideo est maxima perfectio: quia posteriora generatione sunt priora perfectione. Hanc sententiam Scoti probant argumenta facta ante oppositum. Porro ad hanc sententiam consequitur voluntatem esse digniore intellectu, ut ad Thom. sequitur diuersum, intellectum esse nobiliorem voluntate. Proptereaque de re hac est eximia concertatio inter utrumque, & familiaris horu claisicoru doctoru.

Exponitur
Scoti placiu

Tum vit
ac labili
bitur per
fatus ama
us Deum
quoniam intell
gimus.

Exponitur
Thomas.

Concertatio
de praesentia
intellectu
praevoluntate

Et

Et quidem Thom. prima parte, quæ est. 82. articulo tertio, dissertationem istam elucidat, dicens intellectum ex eo esse præstantiorem simpliciter voluntate, quia est de abstractiori objecto. Enimvero intellectus considerat rationem boni, voluntas verò ipsum bonum. At abstractior est ratio boni quam bonum. Adiecit tamen secundum quid esse, nonnunquam meliorem actum voluntatis, quam intellectus. Siquidem intellectus cognoscit rem, ut habet esse intra se, voluntas verò amat rem, ut habet esse extra se. Quocirca intellectus quando intelligit Deum, vel divinam, non potitur tam sublimi intelligenti actu: quam voluntas amando: siquidem Deus non habet tam excellens esse in intellectu nostro quam habet extra.

¶ Verum quia voluntas fertur in Deum ut est extra, ideò fertur in eum secundum dignitatem, quam habet ex se ipso, & in se ipso. Propterea dignior est voluntas amando Deum modo, quam intelligendo: & perfectius potest amare Deum modo quam intelligere. Quoad divinam igitur pro decursu huius vitæ dignior est voluntas, quam intellectus: quia illa altius volat amando, quam intellectus intelligendo per fidem. ¶ Cæterum quo ad materialia intellectus dignior est quam sit voluntas, quia intellectus est simplicior in sua operatione, quam voluntas. Ut autem assequaris Thomæ dogma, scito apud ipsum obiectum intellectus nostri esse essentiam materialem, seu quod quid est materiale: quandoquidem intellectus noster obrutus, & obductus corporea mole non se dilatat ad penetrandum nisi essentias, quas vestigare potest per sensus, quæ sunt sensibiles essentia. Secundo observabis, essentiam & existere diversis distingui rationibus, tamen si unum ens sunt. Intellectus autem iuxta Commentatorem composita dividit, & divisa componit. Vnde quamvis essentia sit actualiter existens, at intellectus nudare potest, & sæpe nudat per suam operationem essentiam ab esse: coniuncta dividens. Hoc est quæ sunt naturaliter coniuncta, secundum rem (quia rationes habent distinctas) illa separat intellectus. Enimvero ratio essentia, non est existere. Possamus namque rei essentiam considerare sub moto existendi actu. Ut rosam in hyeme conside-

ramus secundum rationem essentialem, quando actu non existat. Et finiendo hominem, solum finimus per animal rationale, non addendo, quod existit. Quamobrem habet bonum, suum quod quid est, quæ est essentia eius. Hanc autem intellectus poterit considerare simpliciter sine existentia, imò nudare illam ab existentia, coniuncta nempe secundum rem dividendo secundum rationem. ¶ At voluntas hoc præstare nequit, quia fertur in bonum sub existentia reali, seu sub esse reali, & non sub esse intentionali. Enimvero sanitas non est appetibilis sub esse intentionali. Ut nemo appetit episcopatum sub esse intentionali, quia sub illo esse proficit nihil, sed sub esse reali. Appetit enim homo veram sanitatem, non fictam, verumque episcopatum. &c. Igitur concretior est atque compositior operatio voluntatis, quæ sit actus intellectus. Vnde intellectus est potentia purior & simplicior, quam sit voluntas. Etenim operatio est, quæ indicat formam: & actus est, qui potentia qualitatem denotat.

¶ Porro obijcies forsan contra hanc rationem, quia quamlibet nudet intellectus essentiam boni, semper includit esse reale: siquidem bonum est quod est appetibile, & bonitas in abstracto est appetibilitas: ut malum est quod est fugiendum, & malitia fugibilitas, ut ita dixerim. Appetibile autem necessario est, quod existit, vel includit existentiam, ut fugibile. Namque quæ sunt impossibilia, neque sunt appetenda, neque fugienda. ¶ Respondebis includere existentiam bifariam accideret aut aptitudine vel actu. Fatendum est autem, boni essentiam existentiam includere & accersere aptitudine. Est enim boni ratio aptitudo, ut appetatur. Necessario enim bonum est aptum natum, quod appetatur. Et intellectus considerans hanc essentiam nudat quidem illam ab esse actuali, non tamen ab aptitudine. Neque enim ab hac, nudare intellectus potest boni essentiam: ut neque essentiam cuiusvis alterius rei. Ut verbi causa essentiam hominis nudare non potest, ab aptitudine existendi. Quæ namque non possunt esse, ut chimera, essentia non gaudent. ¶ Porro voluntas, non appetit aptitudinem illam, sed ipsam actualem existentiam boni: ut neque etiam non horret

bonum est
potentia quam

Intellectus
est purior &
simplicior po-
tentia quam
voluntas.

Impossibilia
non gaudent
essentia.

¶ Cum vita
labilis
ditur per-
fectius ama-
re Deum
quam intelli-
gere.

Exponitur
Thomas.

concertatio
prædicta
intellectus
voluntatis

aptitudinem mali, sed mali existentiam. Hanc namq; fugit. Quippe malum fugit, vt est sibi noxium, at non est noxium, nisi, vt actu est, vt bonum appetit quatenus est sibi conueniens, at non est sibi conueniens nisi secundum existentiam actua-lem. ¶ Suffragatur Thomae locus Ari- sto. 6. Metaphy. text. cōm. 8. Bonum & malum sunt in rebus: verū & falsum sunt in anima. Quem locum exposuit egregie cōmenta. 12. Meta. tex. 36. dicens Balneū in anima mouet vt efficiens: & balneum extra animam mouet, vt finis. Quia ratio finis, est ratio boni, amati, & desiderati: & res habet bonitatem, in esse extra, & non in esse intra animam, quod est esse dimi- nutum & aduentitium. Sed veritas & fal- sitas fundantur in re, & terminantur ad a- nimam. Et ipsemet Auerro. disp. 1. lib. de stru. solu. 22. Dubij veritas est adæquatio rei ad intellectum. Vnde quando res ostē ditte intellectui sicut est, in hoc consistit eius veritas, quare veritas dicitur in men- te consistere. ¶ Quod si obstreperis obji- ciens. Iam ergo intellectus non potest ab- strahere ab existendi actu: siquidem veri- tas est in ipso actu existendi, quia est ad- æquatio rei ad intellectum: at res non est, sine existentia. ¶ Respondebis esse ve- ritatem & existentiam, & existentiam, illa nō exigit esse existentiam: sed tunc est vera ef- sentia, quando ipsa ostenditur talis qualis est essentialiter. Veritas autem existentia postulat actum existendi. ¶ Verume- tiam num obijciat quispiam, voluntas nō fertur, nisi in bonum cognitum, quia nihil volitum, quin præcognitum: igitur volun- tas fertur in bonum, vt est intra animam, quemadmodum intellectus. ¶ Respon- debis, vt dicebat cōmentator, balneū, vt est in anima, est causa efficiens, vt est ex- tra animam est causa finalis. Est igitur ve- rum, quod bonum vt cognitū mouet vo- luntatem secundum efficientiam: quippe notitia boni excitat appetitum, verū non excitatur ad illud capeffendū esse cogni- tum, quod est esse diminutum, & fictum, quod non appetit voluntas, sed ad esse verum boni. Hoc enim est finis volunta- tis, & non esse cognitum. Vnde argumen- tum Scoti flaccidum est contra Thomam colligens voluntatem non differre ab in- tellectu in eo, quod voluntas fertur in bo- num vt extra est, intellectus vt est intra

animam: quia, inquit, vtraque potentia fertur in cognitum. ¶ Quod si adhuc quaesieris à me num essentia ipsa abstra- eta ab esse existentia sit bona: quia si bo- na est, appetibilis est: vnde conficitur ip- sam voluntatem ferri in essentiam nu- dam, & nullum erit præscriptum discrimen voluntatis, & intellectus. ¶ Quod si dixeris non esse bonam, & cum sit, erit necessario mala, id quod est impossibile. ¶ Respondebis, essentiam illam nudam tantum habere de bonitate quantum de existentia, hanc autem habet in aptitudi- ne, ideo est bona secundum aptitudinem non actu bona, quia actu non est appeti- bilis, at apta est quæ appetatur. ¶ Quia ergo intellectus versat essentias coniunctas cum existentijs, & nudas ab illis, at vero voluntas essentias non versat sed solas existentias, ideo intellectus est vniuersalior potentia, quam voluntas, quia in plura se dilatat obiecta. Est rur- sum simplicior, quia in nudas fertur essen- tias, quas sua operatione ab esse existen- tia sibi coniuncto nudauit. Hinc liquet quid velit Thomae dogma, quod si pres- sius non differitur obscurum valde est. Et Caietanus suo commentario non illustra- uit illud, sed potius illud mea sententia obscurauit. Hinc quoque patet, beatitu- dinem locari in visione clara Dei quia vi- sio est actus potentia nobilioris, nempe intellectus, qui præstat voluntati. ¶ At si obieceris rectè Philosophatum fuisse à me quantum ad sensibilia, cæte- rum quia beati vident diuinam essen- tiam non per species creatas, sed per ef- sentiam diuinam, itemque amant diui- nam essentiam non vt cognita est per spe- ciem, sed vt cognitam per se ipsam, non poterimus inde colligere nobiliorem ef- se intellectum tunc, quam voluntatem: quia ratio præfata non habet locum in cælesti patria, vbi tam intellectus, quam voluntas immediatè feruntur in essen- tiam diuinam. ¶ Respondebis naturam intellectus hanc esse quam ex Arist. di- ximus ferri in obiectum, vt est intra & voluntatis vt est extra. At verò propter sublimitatē diuinæ naturæ, nulla est crea- ta species, quæ illam distincte repræsen- tare possit. Ideo cognitio diuinæ essen- tia, non fit per mediam speciem, sed per vnionem ipsius essentia cum intellectu: item.

Obseruand' cōmentator.

in intellectu
et in re
et in anima

Veritas essen- tia, & veritas existentia.

Reale esse est reale bonum & habet ratio- nem finis, at esse rationis est fictum bo- num & nō ha- bet rationem finis.

Quantum ha- bet res de exi- stentia tatum de bonitate.

In. 4. dist. quæst. 4.

itemque de amore dicitur. Quamobrē, etsi
 cesset ratio prior, non tamen intellectus
 ob hoc variatur ex facto illo, speciali bea-
 titudinis. ¶ Hactenus persecuti sumus
 dogma Tho. illud enodātes, quoad licuit,
 In. 4. dist. 49. quæst. 4. cur tamen occidit Scotus credens volun-
 tatem esse nobiliorem intellectu, vnde in
 fruitione; quæ est actio voluntatis collo-
 cat beatitudinē, quia est nobilior potētia.
 Et credit solum esse verū locū citatū ex
 Arist. 6. Metaph. quando per abstractiuā
 notitiam cognoscit, tunc enim intellectus
 fertur in id quod est intra animā; at vero si
 de intuitiuā habeatur sermo, nihil discrimi-
 nis constituit inter utraq;. Quia tum
 vt voluntas fertur in id, quod est extra ani-
 mam, eodem modo intellectus. Et habe-
 bis Scotum, si obseruas, apud ipsum intel-
 lectum nostrum nō esse de vniuersalibus
 solum, sed etiam de singularibus. Ideoque
 etiam si vniuersalia solum abstractiuā no-
 tione cognoscantur, at singularia possunt
 intuitiue intelligi ab intellectu. Caietan⁹
 vero in cōmentario putat nullam habere
 humanam notionē intuitiuā singularē,
 quia inquit, hanc per sensum non experi-
 mur. Sed quid obsecro, aut quātum valet
 hæc argumentatio, siquidē neq; nos habe-
 re scientiā vniuersaliū, per sensum ex-
 perimur. Satis est autē si ratione non sper-
 nenda colligatur. Quandoquidē intelle-
 ctus nos ter iudicat Petrū esse hominem,
 igitur cognoscit singularia directē, & si
 Petrum coram habet illum quoq; iudicat
 esse hominem, & illa est intuitiuā intelle-
 ctio Petri. Porro istud modo, adducere in
 dissertationem refert nihili: quia in. 1. lib.
 Senten. satis superque rem hanc egimus.
 siue autem cognoscatur ab intellectu in-
 titiue Petrus vel alia singularia, siue non
 refert nihili, quia adhuc vera est proposi-
 tio absolutē loquendo, intellectus fertur
 in obiectum vt est intra animam, & vo-
 luntas, vt est extra quemadmodum supra
 deduximus. Etenim istud est germanum
 intellectui, nam cognoscere intuitiue,
 etiam cōmunē est sensibus. Quinimo ap-
 petitus sensitiuus fertur in rem, vt extra
 est, & sensus interior in rem, vt intra est.
 ¶ Adde quia cessantibus istis, intellectus
 habet vnde præferendus sit voluntati.
 Quia ille essentias poterit cognoscere nu-
 das ab esse existentia, & voluntas non itē
 sicut paulo ante demonstrabamus. ¶ Sco-

tus verò plurimum fidit illi loco Aristot.
 9. Meta. tex. 15. Priora generatione, sunt
 posteriora perfectione & contra: at amor
 est posterior generatione, igitur præsta-
 bit nobilitate. ¶ Cæterū si vt iacet hæc
 propositio est audienda cum Scoto ipso
 pugnat, & illi aduersatur. Namq; ad amo-
 rē sequitur delectatio, quādo adest, quod
 amatur, delectatio igitur est postrema
 quæ generatur, igitur præferēda erit amo-
 ri, quod Scotus negat. Et rursus post ge-
 nerationē substantiæ generantur acciden-
 tia, quia ad formā ignis sequitur calor &c.
 at calor imperfectior est quā ignis. Dica-
 mus igitur propositionē esse audiendā pri-
 mo in generationibus substantiarū, quādo
 vna forma ordinatur ad aliam, vt forma
 vegetalis ordinatur ad animalem, & hæc
 ad humanam in generatione embrionis.
 Secundo in generatione accidentiū, quan-
 do illa ordinantur ad generationem sub-
 stantiæ: vel quando vnum accidens dispo-
 nit ad aliud. Nunc autem intellectio specu-
 latiuā nō ordinatur ad aliam actionem,
 quia speculatiua est sui gratia.
 ¶ Quantum autem spectat ad dubij huius
 solutionem, prius quam principalem cau-
 sam agamus, proferam tibi meam senten-
 tiam: quā tamen vt plenius assequaris, re-
 petere oportebit ex Arist. nonnulla, quæ
 lucidiorē tibi facient meā decisionem. 3. Decisio da-
 igitur de Anima Aristot. distinguens, in-
 tellectum practicum, & speculatiuum, placito auto-
 ritis, hunc dixit contemplari veritatem, so-
 luti propter veritatem: illum vero specu-
 lari veritatem propter operationem tex.
 cōm. 49. Et ibidem intellectum practi-
 cum & appetitum docet esse principia
 operationum, seu motus localis animalis,
 ita tamen, vt sub intellectu phantasia cō-
 prehendatur: quia in phantasmatibus re-
 perit quid fugere aut prosequi debeat,
 tex. cōm. 33. & tex. 46. intellectus specu-
 latiuus, non est causa motus animalium,
 quia tantum considerat ea, quæ sunt spe-
 culabilia, & non ea, quæ sunt agibi-
 lia: & ideo nil præcipit fugiendum,
 aut prosequendum. Ex istis in promptu
 est, Intellectum speculatiuum non ha-
 bere in finem actionem voluntatis, vel
 motum aliquem animalis, quia finis
 illius est sola speculatio. Vnde cum
 speculatio non ordinetur ad actionem,
 non est quærenda prioritas per se loquen-

Scott per se
no.

Exponitur
Aristoteles

in libro 9
de anima

Decisio da-
bij secūdi ex
placito auto-
ritis.

Practicus in-
tellectus & ap-
petitus sunt
principia mo-
tus localis a-
nimalis.

do inter speculatiuum intellectum & voluntatem, sed solū per accidens. ¶ Quam obrem argumentum Scoti ruit, quia verbum Aristo. posteriora generatione &c. Solum verum est in his quibus est prioritas per se & non per accidens. Similiter argumentū Thomistarū probantiū intellectum esse digniorē voluntate, quia præcipit nihil probat de speculatiuo intellectu, quia iste nihil præcipit, at solus practicus præcipit. Verū hoc colligit minime, esse nobiliore siquidem præcipit, non cogendo voluntatem, sed disponendo. Et præceptum hoc est in gratiam voluntatis, & finem habet actionem voluntatis, ideo hoc est indignior quia voluntati seruit, vt consiliarius regi. ¶ Dixerim igitur, intellectum speculatiuum esse præstatiorem voluntate, quippe qui essentias rerum speculatur, & hæc est prima operatio eius. ¶ Vnde Aristo. 3. de Anima tex. cō. 26. Primam operationē intellectus speculatiui dicit esse intelligere ipsum quod quid est, & in hac operatione docuit temper esse verum intellectū secus in secunda, quæ est componere. Neq; abhorret à dogmate isto August. qui in lib. de serm. domini in monte. Quod excellit in homine mēs, & ratio est. Quam obrem si de huiusmodi intellectu Tho. intellexit dogma suum, illi subseribo. At vero practicus intellectus, non tanta præstat nobilitate quāta micat voluntas. Quandoquidem intellectus practicus operatur in gratiam voluntatis, vt disponat ab illa gerēda, vt patuit ex Aristotele. Quocirca voluntatis actio est finis practici intellectus, vnde illi præstat. Quod si ad hanc rationem Scoti cum placitum temperare velis, Scoto est subscribendum. Verum isti autores nō exposuerunt distinctionem intellectus, ideo videntur discordes, qui fortassis sunt cōcordes. ¶ Vnde nihil opus factū est glossē mata Ioā. Maioris, dist. hac, quæst. 5. multificere. Interpretatur enim Arist. dicentem sapientiam esse nobilissimam virtutem, & beatitudinem naturalem hominis esse contemplationem diuinorū, non quod sola contemplatio sit finis beas, sed ipsa contemplatio cum reuerentia voluntatis. Ipse enim acquiruit Scoto, vt & plerique Parisien. doctorum. ¶ Verum tamen, vt diserta docent, hæc expositio non est ad mentem peripateticam, siquidem

speculatiui intellectus dignitas sumitur ex his, quæ iam sæpe sunt declarata. Et speculatio diuinorum habet rationem finis: est enim gratia sui. Cætera autem habent rationem in mediis vt recta operatio voluntatis, quæ præexigitur pacatē contemplationi diuinorum, vt sub hæc patebit. Neque argumentum illud vulgatum, voluntatem colligens esse liberam, & non intellectum, probat voluntatem præferendam simpliciter intellectui speculatiuo, sed probè persuadet quoad rationem meriti præstare illi: siquidem radix meriti in libertate iacet. ¶ At verò nihilominus purior, & simplicior in ratione potētiæ est speculatiuus intellectus, quā sit voluntas, quia puriori & simpliciori obiecto gaudet quā voluntas, vt memoratū est. ¶ Iā verò ad causam principale ventilandā stylum admonere oportebit. Quamuis hæc, quæ differuimus meminisse plurimum habet momenti, ad illam discutiendam. Protulimus igitur duas classicas Theologorum sententias. Thom. & Scoti inuicem pugnantes. Ioan. Maioris verò, vt euaderet quæstionis huius pondus, Beatitudinem tradit bifariam vsurpari: aut collectiue aut diuisiue, collectiue denotat aggregatum ex visione clara Dei, & fruitione & delectatione consequente. Secundum quam rationem vsurpant eam, Boetius. 2. de consolat. philoso. dicens, Beatitudo est status omnium aggregatione perfectus. Et Cice. lib. 5. Tusculana. quæst. exillimo beatus, qui sunt in bonis nullo adiuncto malo. Et August. 13. de Trinit. cap. 6. & 7. Beatus habet quidquid vult, & nihil mali vult. Dialectici quoque tradunt Logicam significare congregationem omnium habituum Dialecticorum, itemque de alijs scientijs. Diuisiue verò beatitudo iam vsurpatur pro sola visione. Ioan. 17. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te Deum verum, &c. Iam pro dilectione Dei clarè visi. Quam acceptionem retinet August. 1. de Trinitat. capit. 13. Solo ait, illo illustrari, perfruique sufficit. Et beatus est qui habet quidquid vult, vt supra indicabam. Et primo de Doctrina Christiana capite sexto, summa merces est, vt ipso perfruamur. Tertiū, item capitur pro summo gaudio Ioānis. 16. Gaudium vestrum, nemo tollet à vobis. Iuxta has acceptiones, quæstio

Speculatiui intellectus nil præcipit.

Concordia Tho. & Scoti

Volūtas quatenus libera præfertur secundum rationem meriti.

Dist. 49. q. 3.

Varia vsurpationes huius vocis beatitudo.

Ioan. Maioris beatitudinem suis distinctioni

Inueni glossæ est præstabilissimus habitum.

Habitu summi gloria diuisiuisimus omnium habitum.

stio quæ proponitur est multiplex, & ideo non vnica responsione, sed multiplici responsione soluitur. Enimvero beatitudo diuisiue primo modo consistit in sola visione: secundo modo in fruitione & visione: tertio modo in gaudio collectiue vero neq; in hoc vel illo solum, sed in collectione omnium. ¶ Porro autem etsi plausibilis est primo aspectu solutio hæc, at introspecta non euacuat dubi, intrinsicam difficultatem. Etenim restat etiam num dubitatio ytra potior actio, visio clara Dei an fruitio Dei? Siquidem de gaudio illo dubitat nemo esse consequi ad prædicta. Quia si clara visio est potior actio beatorum, in illa maximè locabitur beatitudo, utpote nobilissima actio: in fruitione est in hac locabitur. Et hoc est, quod maximè in præsentia exquiritur. Et Tho. & Scotus de re ista variant. Ille enim censet visionem esse potissimum beatorum actum, quia est nobilissima potentie actio, scilicet, intellectus: hic verò contraphilosophatur. ¶ Porro si res dijudicanda, permittitur, mihi videtur visionem esse potiore fruitione. Siquidem Scotus autumat lumen gloriæ esse potiore habitum quam sit charitas, & verè autumat: quandoquidem lumē gloriæ non admittit vllam imperfectionem, quia viæ repugnat: at charitas non excludit omnem imperfectionem, quia in via illam admittit. Fidei namque adiungitur in viatore charitas. Iam ergo si autore Scoto gloriæ lumē est præstantius charitate, & verba Pauli huic primatum concedentis. 1. Corin. 13. sunt intelligenda de viatrice charitate, quæ excellit omnes viatrices, & quasi ambulatorias virtutes, non tamē de relata ad patriæ virtutes, quia lumē gloriæ illam excedit) confectarium est lumen gloriæ locandum in optima & præstantissima potentia. Cū ergo confessum sit Scoto, & vniuersis Theologis lumen gloriæ esse in intellectu conficitur contra Scotū, ex proprio dogmate ducto aduersus autorem, intellectum esse optimam potentiarum animæ, & esse nobiliorem voluntate. Maxime, quia intellectus hic, speculatiuus est non practicus: quia in practico propter suam imperfectionem non locatur beatitudo. Si ergo visio clara Dei, est ab optimo habitu, & ex optima potentia conficitur esse

præstantiorē fruitione. ¶ Accedit eodē vel fruitio illa patriæ est eiusdem speciei cum fruitione viæ, aut diuersæ: si eiusdem, at nostra non facit beatū, quamlibet eam augeas, ergo neque patriæ. Namque si sola differentia est secundum intentum, & remissum, statue patriæ fruitionem, Petri, vel Pauli, vel cuiuscunq; alterius beati habere intensionem, vt decem, fieri potest vt fruitio viatrix, ad illos proficiat gradus. Quippe fruitio patriæ augeri nequit, viæ vero in infinitum crescere potest, vt in. 1. Senten. probatum est, quare poterit increfcere fruitio viæ vsque ad decem, & amplius etiam prouehi. ¶ Quod si dixeris fruitionem patriæ certo potiri limite, in quem non potest peruenire fruitio viæ, doce si libet, quis hic limes? vtique gradus intensionis est: & quocunq; constituto, ad illum pertingere potest fruitio viæ, vel saltem cum illa non repugnat tale incrementum, & maius. Quod si dixeris esse diuersas specie, exquiram, vnde nanciscuntur hanc diuersitatem, quippe voluntas est eadē, obiectū idē: eadē siquidē est voluntas, & idem Deus quē amat charitas in via, & in patria eademque charitas: siquidem hæc sublatis alijs in patria manet superstes, ex theologice virtutibus. ¶ Quod si dixeris diuersitatem esse, quia patriæ fruitio est Dei visi, & viatrix est de Deo credito, hoc sane non colligit diuersitatem specificam, siquidem variatio notitiæ non variat speciem amoris. Eodem namque amore amo Petrum præsentem quo amabam illum absentem, quamuis auctiori ex præsentia. Quod si obieceris desiderium esse alium actum ab amore rei præsentis, quia cessat desiderium re præsentem, quæ desiderabatur, vnde fruitio viatrix videtur esse desiderium Dei habēdi, vt cecinit ille, Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum. Dixim tibi Psal. 42. fruitionem viæ esse amorem Dei propter se ipsum, iuxta præscripta ab Augustino libr. 1. de Doctrina Christiana, capit. 4. & 5. Verum est tamen quod ex charitate dissultat desiderium videndi Dei. Vnde Paulus aiebat desiderium habens dissolui, & esse cum Christo. Veruntamē hoc desiderium, formalius pertinet ad spem. Namque quæ speramus illa videre, & obtinere desideramus, quam-

visio des præstantior est quæ fruitio.

conclusio

Varietas cognitionis non variat speciem. fruitio nis.

Psalm. 42

Ad Philp. 3

Ioan. Ma. nō euacuat dubi distinctionibus

Lumen gloriæ est præstantissimus habituum.

Habitum gloriæ diuini habet

uis à charitate imperetur desiderium hoc: de qua re in. 3. Sentent. affatim differuimus. Actus vero amandi, utpote alicui velle bonum, est enim amare velle bonum, non variatur, etiam si notitia ex abstractiua varietur in intuitiuam, ut diximus dudum.

Visio est præstatior quam fruitio. Quamobrem si fruitio est eadem specie patriæ, & viæ, & fruitio viæ admittit fidei imperfectionem, & fruētis lapsum venialem, & fruitio patriæ hæc prorsus repudiat, consequium est, visionem esse perfectiorem essentialiter, quam sit fruitio. Ergo in visione principaliter constituenda est beatitudo. Et equidem Scotus hac distinct. quæst. 5. argumento hoc valde premitur, & euasiones suas nos iam reieciimus.

Conclusio re sponsalis. Constituenda igitur conclusio est beatitudinē in Dei clara visione locari. Quæ conclusio argumentis iam prolatis videtur suasibilis satis: & nisi fallor est Augustini dogma. Et enim lib. 9. super Genes. q. 114. expresse ait, Nihil remanebit in ipso corpore vetustatis, & Dei visio summū erit præmium, & lib. de spiri. & litera ad Marcellinum tractans verba Domini Ioā. 17. sæpe indicata illa, inquit, cognitione illa visione, illa contemplatione, satiabitur in bonis animæ desiderium. Hoc enim sat est ei, ultra non habet quod appetat, quod inhiat, quod requirat. Et ibidem vniuersus quisque tamen sufficientem in eius visione suis meritis habebit beatitudinē. Nec plus quæret, quam habebit, neque se minus habere quam volet, dolebit. Et in lib. de beata vita disputatione tertiæ dici. Illa est igitur plena satietas animorum, hæc est beata vita piæ, perfecteque cognoscere, à quo inducaris in veritatem, & lib. de moribus Ecclesiæ. cap. 25. Aeterna igitur vita est ipsa cognitio veritatis, & lib. de videndo Deum ad Paulinū, cap. 19. contemplationem ait, Dei esse summam, & magnam mercedem quam promisit Deus se diligentibus, & colentibus. Et probat quod dixerat ex illo Ioan. 14. Qui diligit me, diligitur à patre meo: & ego diligam eum, & ostendam me ipsum illi. Et lib. 10. de Ciuita. Dei cap. 16. ait, Visio namque Dei, tanta pulchritudinis visio est, & tanto amore dignissima, ut sine hac quibuslibet alijs bonis præditum, atque abundantem, non dubitet Plotinus infelicissimū

dicere. Porro, quæ obijcit Scotus ex August. in distinct. hac quæst. 4. inter arguendum in principio, tolues ex Augustino eodem, qui libro. 8. de Ciuitat. Dei cap. 8. cedant, ait, igitur hi omnes, Philosophis, qui non dixerunt beatum esse hominem, fruētem corpore, vel fruētem animo, sed fruētem Deo: non sicut corpus vel se ipso animus, sed sicut luce oculus. Vbi clarè patet intellectū videntē Deū, videndo frui Deo, sicut oculus fruitur luce, quam videt. Et equidem si oculus beandus foret, ex ipsa lucis visione, non ex actu appetitus bearetur. Quare per fruitionem beantem intelligas ex Augusti. ipsam visionem æternæ lucis, qua fruitur videndo illam mens ex ipsa visione, siquidem sui Deo, ut modo loquitur Augustinus, est Deum possidere. Creatura autem rationalis Deum possidet per visionem, & ideo ne mireris si vocetur fruitio ab Augustino: vnde sub hac ratione fruitio actus est intellectus. Et Latinis gaudere aliqua re, idem est, quod illam possidere. Et quod scias hoc non est Augustinianum, aut Thomisticum, sed Platonicum dogma. Plato namque lib. de Repu. & legibus, & Phædone cognitionem veritatis summum esse hominibus bonum affirmat. Quæ cum perfecte cōtingere in hac vita nequeat, fit ut difficile putet viuētium aliquem verè posse beatū dici. At magnam esse spem docet, ut vita functi liberi à sarcina corporali, illam perfectionem assequamur. Et adiecit quod cum absolute beata est anima, non primum, ut pulchro, & charo fruitur Deo in quo est voluptas, qui est actus voluntatis, sed fruitur Deo ut vero, qui est actus intellectus. Tametsi mox pulchritudo consequitur, & statim voluptas, ut in Philebo. distinguit, nec seiuncta hæc possunt esse. Itaq; Platoni prius (intelligere natura) est videre Deum, ut verum, quam ut pulchrum & bonum. Est igitur Platoni sententia inspectioni Dei primas partes tribuens beatitudinis nostræ. Id quod Augustinus sectatur, & probat, ut veram doctrinam de beatitudine. Vnde colliges fruitionem & delectationem non abesse beatitudini, verū non esse hæc vbi essentialiter beatitudo rationalis creaturæ cōsistit, sed esse consequētia ad illā.

Hanc

Obscrua-
apud Augusti-
num fruitionem multo
cam esse ite-
dēque apud
Platonem.

Plato &
sto. de be-
tudine.

Plato opti-
mè philoso-
phatur de
beatitudine.

In inspectio-
ne Dei beatitudo principaliter consistit, in careris consequēter.

Hanc rursus cōclusionem deducere possumus ex illo. Exod. 33. Ostende, inquit, mihi faciem tuam, ut sciam te, si autē beatitudo esset Deo frui, dixisset Moses, ut fruar te, at non ait, ut fruar te, sed ut sciam te: igitur in cognitione clara Dei est beatitudo. Et sane subit mirari, unde Platoni doctrina hæc de beatitudine contigerit. Quippe per inspectionem, clarā Dei notitiam intellexit: siquidem hæc inspectio nem, animabus nostris in corporibus de gentibus mortalibus negavit, & illam animabus purgatis, & à corporis contubernio separatis concessit. Aristote. vero non ita clare philosophatus est, de beatitudine, quia illam etiam tradens esse in contemplatione diuinitatis, non tamen clara, Aristoteles enim naturalis philosophi munera explens, ex sensibilibus solum philosophabatur. Et reperit beatitudinem hominis esse optimū quod homini poterat obtingere: & ideo illam retulit in optimam operationem, quia esse in habitu non est esse optimū. Et quia optima operatio est optimæ potentie, & optimi obiecti, propterea dixit esse in intellectu speculatiuo qui est præcipua hominis potentia. Et quia multæ sunt speculationes, nō locauit beatitudinem in speculationibus mathematicis, aut physicis: sed quia diuina omnia antecellunt, in diuinorum contemplatione illam locauit, quæ tamen poterat homini obtingere ex sensibilibus cognoscendo Deum. Caterum, quia per sensibilia status animarum post mortem nō potest colligi qualis sit futurus, ideo Aristoteles huius non meminit. Plato vero magis theologum, quam naturalem philosophum agens, non ex sensibilibus sed aliud videlicet ex oraculis prophetarū, vel vel aliàs edoctus, animæ purgatæ post corporis obitum Dei inspectionem, & eorum quæ sunt in Deo rerum dixit beatitudinem. Et videtur platonem hanc beatitudinem non viribus naturæ ascripsisse, sed diuino muneri, quoniam ait, spēs esse purgatis animis illam obuenturam id quod theologicum est decretum. Mentē creatam docens, non ex naturali facultate Deum inspecturam, nisi lumine gloriæ inuetur. Porro de philosophis hæcenus, ad institutum regrediamur. Probat igitur nostrā

conclusionem, præter inducta Ioan. locus 14. Ostende nobis Patrem, & sufficit nobis: igitur in visione Patris est tota sufficientia, & beatitudo. Hunc autem locum Scotus eludit in fine quæstio. 4. illum detorques ad fidem. Aut enim Philippum petuisse à Domino, patris ostensionem, non claram, sed eam, quæ est ex fide. Quasi dixisset, Doce nos Patrem tuum, & sufficit nobis, ut perfectam habeamus de Trinitate fidem. Sed quid nū sufficit credere in patrem, & filium ad perfectā Trinitatis fidem? non arbitror, nisi & credamus in Spiritum sanctum. At vero quando Philippus petiuit à Domino, ut ostenderet illi patrem, non viderat Spiritum sanctum, ideo etiam hæc persona erat manifestanda ad perfectam fidem Trinitatis. Verum Philippus non dixit, ostende nobis Patrem & Spiritum sanctum, & sufficit nobis, sed solum, ostende nobis patrem: & Domini responsio non commode ad fidem potest retorqueri. At enim Philippe, qui videt me, &c. quæ verba, nō sunt audienda de visione corporali humanitatis Christi, quia illa visa non videbatur Pater, sed de visione diuini verbi, nam viso verbo patris, videtur pater quibus visus spiritus videtur amborum. Et rursus locus ille vatis regij, satiabor cum apparuerit gloria tua Domine. Psalm. 16. idem persuadet, namque tunc fatetur David satiandum, cum illi apparuerit diuina gloria. Caterum apparitio diuinæ gloriæ est eiusdem manifestationis, igitur in manifestatione diuinitatis est mentis creatæ fatietas. Quare cum manifestatio fiat intellectui, sequitur beatitudinem esse in hac manifestatione. Cui concinit locus Ioannis, cum apparuerit similes illi erimus. Quando ergo locus Ioan. 17. non colligeret, quia cognoscere, diceret aliquis ibidem significare cognitionem, & amorem, sunt alia loca hanc conclusionē probantia, quæ dudum retulimus. Quamuis non me later Augustinum eundem locū Ioan. 17. inculcasse ad hoc idem probandum.

¶ Porro autem obijciat forsan aliquis contra conclusionem dicens procedere ex falsa hypothese Deum, videlicet esse visibilem à mente creatā. Quippe Chryso. homil. 14. In Ioannem cap. 1. inquit, id quod

Regressio ad priorem conclusionem.

Alia testimonia probata conclusionē.

1. Ioan. 8.

An Deus sit visibilis à mentibus creatis.

Plato & Aristote. de beatitudine.

opti-philosophur. de beatitudine.

inspectio-Dei beatitudo principiter consistit in caritate consequente

est Deus, non modo propheta non videntur, sed neque angeli, neque archangeli. Etenim natura creata increatum videre non potest. Et obiectum illud ex Matth. 22. Angeli eorum vident faciem patris, & Matth. 5. beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt soluit, videbunt cogitatione scilicet, & imaginatione, quam pro viribus nostris de Deo capimus.

¶ Et Theodoretus episcopus Cyrenensis Chrysostomo concinit, in dialogo cui titulus est immutabilis, ubi ait, Deum ab angelis non videri in substantia, & essentia, sed per similitudines quasdam, eo modo quo olim visus est à prophetis. Et Theophilactus versans locum Ioan. Deum nemo vidit vnquam, ait, Neque angeli vident substantiam Dei, quamuis dicantur videre substantiam eius. Hoc enim indicat semper Deum illis apparere. Idem sapit Euthimius, ipsis inquit immaterialibus virtutibus inuisibilis est Deus, nedum materialibus. Etequidem conclusio est certa & catholica beatos visuros diuinam essentiam visione clara & intuitiva: & non per similitudines instar prophetarum, quibus Deus ex similitudinibus & sub imaginibus sensibilibus videbatur Esai. 6. Vidi Dominum eleuatum. &c. Et hoc probat locus Pauli, Videmus nunc per speculum in aenigmate tunc autem facie ad faciem. 1. Corint. 13. Qui locus aperte conuincit Deum à beatitis videndum citra omnem imaginem, sed facialiter. Et rursus Paulus, Nunc cognosco ex parte tunc cognoscam, sicut & cognitus sum. At cognoscere ex parte, & videre ex parte, est imperfecte videre siue aenigmaticè videre, quod non est videre clare, nisi obscure videre: in caelesti autem habitaculo, videndus est Deus non ex parte, igitur perfecta visione, quae est intuitiva visio. Ad hanc beatitudo est satiatiua voluntatis, quia illi tunc superest nihil de siderandum. At vero si mens non videret Deum, non esset satiata, quia hoc illi supererat desiderij, videre diuinam substantiam.

¶ Facit cum hac veritate, quia fidei Trinitas in caelestibus regnis, fides igitur, ad huc ibietit Trinitatis. Quo modo ergo Paulus inquit nos ambulare modo per fidem, non per speciem? Igitur beati non ambulant per fidem. Quod verò Chryso-

stomus, & citati autores tradiderunt, quod mentibus creatis increatus Deus est inuisibilis, tu intellige quantum ex natura est creata mentis videre non potest Deum, quandoquidem indiget lumine eleuante & confortanti, vt Deus illi sit visibilis. Vel secundo, esse inuisibilem retulerunt ad esse incomprehensibilem quia soli sibi Deus est comprehensibilis, de quare post haec differetur.

¶ Superest argumenta in exordio disputationis obiecta diluere. Primo dices procedere ex falsa hypothese potentias esse beatificabiles. Siquidem qui credunt has esse accidentia, non possunt concedere esse beatandas, tanquam quod quia accidentia ista non sunt quae per se beatificantur, sed quibus beatificamur. At vero ipsa mentis substantia per potentias beatificatur.

¶ Verum mens ipsa immediatior est suo vltimo fini per intellectum, quam per voluntatem, quia per intellectum Deum assequitur non per voluntatem. Si vero potentiae sunt idem realiter atque ipsa mentalis substantia, tunc aequè proxima est realiter per intellectum, atque per voluntatem. Quod si exquiris: siquidem distinguuntur ratione, secundum cuius actum potentiae immediatius se habet ad suum rationalis creatura finem. Videbitur enim fortassis per actum voluntatis, quia beatitudo est summum bonum, & bonum est voluntatis obiectum. Sed dicitur immediatius per actum intellectus se habet ad hoc summum bonum, quam per actum voluntatis. Quoniam voluntas non fertur in summum bonum, nisi quatenus est intellectum: & ideo prius est cognitum summum bonum ab intellectu, quam sit amatum à voluntate. Et ad summam fruitionem summi boni, praerogatur summa illius cognitio, quae est visio illius. Nam visio in genere cognitionis summa est, at per ipsam visionem assequitur mens ipsum bonum, & idcirco potius in visione, quam in amore locanda est beatitudo: siquidem intellectus non praerogatur actum alterius potentiae, vt videat Deum, at voluntas eget, igitur immediatius fertur intellectus in Deum, quam voluntas.

¶ Vnde probe censuit Plato (vt pridem commemorabam) cum absolute anima est beata, non primum fruitur Deo, vt pulchro,

Respō. argu.

A 3 orat
B 20 21. 22
C 20 21Arg. Scotla
diliuntur.Beatitudo
formalis h
tudo ob
sua.Quaestio a
xenda.Observanda
Plato, de bea
titudine do-chro,
ctrina,

chro, & charo, in quo est voluptas, qui est actus voluntatis, sed primum fruitur Deo, vt vero, qui est actus intellectus. Quare iuxta Platonem summum verum est obiectum beatitudinis formaliter, etiam si ipsum summum verum est summum bonum. Ideo ad assecutionem summi veri per intellectum, consequitur fruitio summi boni per voluntatem: est actus enim fruitio voluntatis. Et quidem primum consistit in actu voluntatis, quae est potentia caeca non videtur contentum rationi. Quod per caecam potentiam prius homo beatificetur. ¶ Ex hac solutione confirmationis nodus, enodatur. Secundo argumento dices, culpandum esse ex fundamento. Nos enim dicimus beatitudinem provenire ex contemplatione clara Dei, quae quidem est actus intellectus contemplatiui, at intellectus hic non ordinatur ad dilectionem, imo dilectio viat, ad illam assequendam claram contemplationem ordinatur. ¶ Est sane verum practicum intellectum ordinari ad dilectionem, vt ad alias actiones, ceterum nos de huiusmodi intellectu non curamus modo. Et Anselmus de practico intellectu est habendus. ¶ Tertio dices, quod si accidentia sunt voluntas, & intellectus, realiter distincta, vt multis est confessum: sit sane voluntatem magis appetere suam perfectionem quam alterius potentiae, sed nihil ad rem, si quidem anima est quae appetit suam beatitudinem, quippe quae ipsa est quae beatur, etsi potentia est qua beatur. Et quia magis consequitur beatitudinem per actum intellectus, quam per actum voluntatis, ideo, magis illum intellectus actum appetit. Si autem anima est suae potentiae, nullus locus est Scotico argumento, vt vides. ¶ Quarto, prompta est responsio charitatem esse reginam virtutum, quandiu misera haec labitur vita. Quippe nunc videmus Deum per enigmata, verum quando reuelata facie speculari, tunc clara Dei visio primatum obtinebit, quia ista est beatitudo formalis, hoc est per quam mens beatur: Deus autem est beatitudo obiectiua, quia est obiectum huius visionis. ¶ Quinto responsum est inter differendum, iudem & sexto. ¶ Post haec praefate attendenda est alia questio, num Deus sit visibilis a substantijs se paratis citra luminis gloriosi operam. Et

quidem facilis est & difficilis est huius questionis enodatio. Facilis sane, quia ecclesia decreuit lumen gloriae esse necessarium videndo Deo, in clementina ad nostrum, de haeticis. Vbi refutat haeresim Beguinorum, & Beguinarum dicentium intellectum creatum non indigere lumine gloriae adiuuante & confortante ad videndum Deum. At vero difficilis est, quippe causam decernere, quare sit necessarium istud lumen gloriae, & ad quid seruiat, num ad confortandum & iuuandum potentiam, num ad disponendum, non est periculum. ¶ Enimvero dicit aliquis Moysen in monte Sinai, & Paulum in raptu vidisse Deum, vt Augustinus memoratur in libr. 12. super Genes. capit. 27. & 28. Et libr. de videndo Deum ad Paulinam capit. 12. & 13. Vbi tradit hos viros duos vidisse Deum non ex similitudine, vel ex imagine creaturae vt prophetae vidisse creduntur, sed nudam & claram diuinam essentiam obtinuerunt inspectionem. Neque sibi aduersatur August. libr. 2. de Trinit. capit. 17. & 18. Vbi stultos vocat eos, qui credunt Deum a mortalibus in sua substantia visum esse. Siquidem ipse stultitiam putat (& vere putat) diuinam substantiam oculo corporaliter esse visibilem. Vnde in fine cap. 18. concludens ait, ipsa enim natura vel substantia, vel quolibet alio nomine appellandum est, quod Deus est, quidquid illud est corporaliter videri non potest. Iam ergo si isti viderunt diuinam essentiam, & sine lumine gloriae, igitur Deus est visibilis, sine lumine gloriae. Probat antecedens, quia lumen gloriae est habitus, at Moyses, & Paulus hoc habitu non sunt potiti, siquidem habitus est forma permanens illi vero habuerunt visionem transeuntem. ¶ Quod si dixeris ex eo quia visionem transeuntem habuerunt, ideo non fuisse instructos lumine gloriae, obijciam tibi, Visio mansua Dei, & visio temporalis, non differunt specie, quia album vnius diei, & album multorum dierum sunt eiusdem speciei tradete Aristotele primo ethicorum. Igitur si ad visionem raptim transeuntem non est necessarium lumen gloriae, neque ad visionem morosissimam erit necessarium. ¶ Secundo, quia vel intellectus creatus suapte natura est potens videre Deum, vel non est potens. Si secundum, igitur neque adiecto lumine gloriae

Arg. 1.

Moses vidit
Dei essentiam,
& Paulus.

Arg. 2.

Beatitudo
formalis bea-
tudo obiecti-
ua.Questio at-
tenda.Observanda
ato, de bea-
titudine do-
rina,

Argumenta
differentialia
in gloria na-
tura & neces-
sitate.

ria erit etiamnum impotens. Habitus na-
que non facit, sed præsupponit potentiam,
quam ipse accedens facilitat ad actum. Igi-
tur si intellectus non habet potentiam ex
natura sua ad videndum Deum, accedens
habitus luminis gloriae, non faciet ipsum
potentem: si quidem auditus quavis adie-
cta qualitate etiam supernaturali non po-
terit videre colores. Si vero suaapte natura
potens est, ergo non eget lumine gloriae,
nisi forte, ut facilius seu citius aut delecta-
bilis videat. ¶ Tertio, vel beatitudo est
actus productus ab intellectu beato, vel
non est actio intellectus creati, sed est ope-
ratio quam Deus operatur in intellectu
creato. Si primum igitur lumen gloriae,
& intellectus ambo simul concurrent ad
actum beatificum, ut duo trahentes nauem
simul coeunt ad tractum nauis. Quod si
ita theologize: igitur ex se habet intelli-
ctus creatus facultatem aliquam naturalem
ad videndum, quam non poterit præstare
solus: nisi adiutus ex lumine gloriae: At
contra videtur, quia vel lumen gloriae iu-
uat, ut habitus, vel ut potentia. Si ut habi-
tus: igitur cum habitus concedatur ad pro-
prie, & delectabiliter operandum, & non
ad operandum simpliciter, igitur lumen
gloriae solum est necessarium, ut creatus
intellectus qui alias difficulter se haberet
in producenda clara Dei visione prom-
te se habeat. Quod si concedis simpliciter,
igitur non est necessarium lumen gloriae.
Quod si dixeris iuuare, ut potentiam, ut
duo trahentes se iuuant, trahendo nauem,
iam lumen hoc esset potentia partialiter
videns Deum: igitur esset hoc lumen in-
tellectus aliquis supernaturalis, qui intel-
lectum creatum iuuaret ad videndum Deum,
unde beati constarent ex duplici poten-
tia intellectiva, quod esset absurdum. Quod
si dixeris visionem Dei non esse operatio-
nem intellectus creati, & ideo neque lu-
men gloriae esse habitum, neque potentiam,
sed esse dispositionem, quandam superna-
turalem reddentem capacem intellectu
creatum suscipiendae visionis diuinæ, ob
ijcitur primò, quia beatitudo est actus pro-
ductus à mente beata, & deitate sibi præ-
sentata, & non est receptus solum, sed etiam
elicitus. Quandoquidem et si sentire sit pa-
ti secundum Aristot., non tamen intelligen-
re, nam agens intellectus producit intelli-
ctionem. Nam quamuis. 3. de Ani. text. 2.

3. de anima.
text. 7.

intelligere est quoddam pati, ut sentire
tradatur: istud quidem est pari ab intelli-
gibili, quia obiectum intelligibile pro-
ducit intellectionem in intellectum. Ve-
rum istud non detrahit actioni intellectus,
qui cum obiecto coit, ad hanc productio-
nem. Itemque sentus agit cum obiecto
suam visionem, etiam si dicat Aristot. sen-
tire esse quoddam pati. Hoc enim dixit,
quia in sensu aliquando contingit alte-
ratio quaedam corruptiva, quae non acci-
dit intelligendo. Unde recte dixit The-
misti lib. 1. de memo. & reminiscenzia.
coire ad sensationem, & sensibile, & vim sen-
sorialem ex quorum admixtura sensio, seu
actus sentiendi, ut foetus excluditur. Ve-
rum forsitan dicet aliquis, secus esse de bea-
titudinis actu, qui cum sit supernaturalis,
erit à solo Deo producendus. Et quibus-
dà theologis confessum hoc est, ut OKam
in. 2. sent. distinctio. 19. & non solum de cla-
ra visione Dei istud fatetur, sed addit Deum
producere se solo odium sui in damnatis
ad poenam eorum. At si Deus producit
odium sui in damnatis, utique odium il-
lud non esset culpa, sed esset bonum, quia
vidit Deus cuncta, quae fecerat & erat val-
de bona. Sed quis non horrebit audire o-
dium Dei esse iustum & bonum, quod ha-
bent damnati? Et rursus quia hoc com-
mentum excogitavit OKam, ut obstina-
tionis damnatorum causam inueniret. At
vero etiam si odio habeant Deum, nihil
obstat odium Dei quo minus possint dili-
gere bene creaturas. ¶ Porro OKam cum
commentum missum in praesentia facia-
mus, & ad institutum regrediamur. Cum
ergo ab obiecto & potentia pariatur noti-
tia, ex proverbio detrito apud scholasti-
cos theologos, Visio Dei, excludetur etiam
ab intellectu creato & Deo. ¶ Ceterum
faciamus ita esse, quod non excluditur ab
intellectu, sed solum quod recipitur in il-
lo donante Deo, tum quarendum restat,
lumen gloriae quid seruiet? Respondebis
forsan, tunc non iuuat actionem, at dispo-
nit ad receptionem visionis beatæ. Quip-
pe cum sit hæc supernaturalis actus, eget
supernaturali dispositione. Et ad hanc rati-
onem theologizat Ioan. Maior. distin.
49. questio. 4. Sed quid dicet aliquis, est
set tum processus in infinitum, quippe ad
illam dispositionem, quae est lumen glo-
riae, erit necessaria alia dispositio. &c.

Actus intelli-
gendi vel sen-
tiendi est ta-
quæ factus ob-
iecti, & potè-
tia.

Odium Dei
quod habent
damnati non est
à Deo impres-
sum in ipsis.

Dist. 49. q. 4.
4. & q. 4. 3. d.
14.

Respon

Respondet Ioan. maioris, hanc dispositionem esse imperfectiorem qualitatem, quam sit visio beata, ideo non eget alia dispositione. Porro obijcit sibi clementiam tradentem lumen gloriæ: iuuare & confortare: igitur non disponit. Respondet iuuamētū esse & confortationē ipsam dispositionē. ¶ At verò clemētina non meminit adiutorij vel confortationis, sed solū lumen gloriæ esse necessarium ad elevandam naturam. Quid quod certum est, habitus supernaturales infundi posse, sine alijs dispositionibus supernaturalibus præuijs, vt fides, charitas, spes, non videtur necessariam esse dispositionem ex lumine gloriæ ad clarā Dei suscipiendam visionē. Quod si dixeris fidem non infundi &c. nisi præuijo caractere ad manum est responsio, catechumeno ex solo baptismo flaminis, illas infundi. Igitur vt colligam argumentum, si lumen gloriæ non est necessarium, vt coagēs, neque vt disponens, non videtur necessarium. ¶ Quarto, lumen gloriæ si esset constituendum, esset forte, quia sine lumine non fit visio, igitur visio beata erit in lumine, non naturali, igitur supernaturali. At verò neque istud probat, siquidem lumen non requiritur ad confortandum sensum visus, sed potius ad illustrandum medium. Etenim lumen est color diaphani, quia facit diaphanum esse visibile. Namque lumen est actus diaphani quatenus est diaphanum 2. de anima. tex. 70. & tex. 69. Quid quod quædam sunt sensibilia, quæ sine lumine videntur, vt squamæ piscium quorundā, & cicindelæ atque putridæ quercus. Et rursus quidam sunt visus, qui lumine non indigent, vt oculi felium, & catorum domesticorum qui sub tenebris clarè intuentur visibilia. Igitur lumen non est necessarium ex parte potentia, neque ad confortandum eam neque ad disponendum illam ad visionem, sed solū est necessarium ad visionem, quia visus non patitur à colore, sed a medio deducente species coloris in visum, vt docuit Aristot. 2. de anima. ¶ Quinto lumen est ad manifestandum visibilia: at verò Deus non eget hac manifestatione. Probatur minor: siquidem intellectus ab excellenti intelligibili perficitur. 3. de anima. tex. 7. & excellentia intelligibilia sunt ex natura sua valde nota, vt Aristot. dicit vt oculus vesperilio-

nis ad lucem solis, ita intellectus noster ad manifestissimam naturam, vocans manifestissimam naturam, spirituales substantias. Deus autem est maximū intelligibile, igitur maxime de se est notissimum intellectui vt lux est manifesta de se visui, sine alio lumine. Quod si modo non est adeo notus, est ex commercio intellectus & sensus, at postquam libera fuerit mēs ab hoc onere, erit sine impedimento. Ergo, quod est de se maximè notum, quia Deus lux est Ioan. 1. apertum erit intellectui tunc sine aliquo alio manifestante. ¶ Sexto si manifestat hoc lumen Deum, vt clare videatur, ergo erit species intelligibilis representans clare Deum, vt species visibilis visibile: at Deus non potest videri per speciem, igitur neque manifestari per lumen. Probatur consequentia, quia lumen hoc non se tenet ex parte mediij, vt constat, sed si est necessarium, est ex ratione potentia: at in potentia nullus est habitus manifestatiuus obiecti, nisi species. Minorem probabis, quia species cum sit creatura & effectus Dei, non poterit clare representare Deū: quia infinitis partibus est Deo dissimilior, quam similior.

Hæc sunt argumenta, quæ mihi proferre visum fuit, vt res hæc de lumine gloriæ pressius differeretur, & clarius manifestaretur. Et in primis confessum est theologis Deo subesse beatificare creatū intellectum citra intermedium lumen, vt Thomæ dist. hac. q. 1. & Paluda. q. 1. art. 3. & Durando. q. 2. & Maiori. q. 4. & reliquis theologis quos vidisse mihi contigit. Enim vero quod non est implicans contradictionem Deo. subest: at istud non implicat, vt liquet. ¶ Præter hæc, quod Deus potest facere ex interuentu causæ secundæ, potest se solo: igitur si beatificat interueniente lumine gloriæ, poterit beatificare illo non interueniente. Quod si refringas hanc rationem colligēs, igitur Deus poterit beatificare intellectum creatum sine actu beatifico, scilicet, sine clara visione: quippe si beatificat per illam, poterit sine illa. ¶ Solutio est prompta clarā visionem esse formalem beatitudinem creati intellectus, at Deus huius causæ vicem sufficere nequit, quia huius sufficientia seu supplementum est imperfectionis redargutio: siquidem forma hæret alteri, & ab eo pendet, quod

De potentia absoluta Deo sine interuentu luminis gloriæ beatificare.

Deo

Vices causae
formalis ut
neque mate-
rialis Deus
non potest
sufficere.

Psal. 35.

Quid lumen
ex Aristo.

Deo repugnat. At vero luminis gloriae efficientiam Deus supplere poterit, quia siue concurrat, ut agens lumen hoc producendo visionem beatam, siue ut disponens ad illam, utramque efficientiam Deus potest supplere. Quoniam ista haec suppletio, quia efficientiae est, nullam subindicat imperfectionem. Quid autem sit de facto, itidem consensus est theologorum lumen gloriae esse concedendum beatis, quantum Durandus, non habet hoc apud se omnino constitutum: quia inquit quid sit de facto, possibilis est beatitudo intellectui creato sine lumine isto. Veruntamen quia ecclesia decreuit, nihil est haesitandum in re hac. Quamvis rationem peremptoriam, quae illud colligat non est facile inuenire. Sed neque locus sacer, qui hoc aperte probet, est inuentu promptus. Enim vero locus ille vulgatus, Apud te est fons vitae & in lumine tuo videbimus lumen a glossa ordinaria ex Cassiano de Christo exponitur, qui lux est, & per eius praedicationem cognitus est pater, filius, & Spiritus sanctus, qui sunt lux aeterna. Et ad hanc rationem intellectum voluit hunc locum interlinealis. Itidem locus ille Apocalyp. 21. Claritas Dei illuminabit eam, & lucerna eius est agnus eadem glossa per claritatem Dei intellexit Trinitatem. Ad quem modum intelliges Esa. 60. Non erit tibi amplius sol ad lucendum &c. sed erit tibi dominus in lucem sempiternam. Et quod Aug. dixit. Animam non esse beatam nisi participatione diuini luminis non colligit lumen gloriae, quia per uia est responsio, sensum, esse animam non esse beatam, nisi ex mirabili confortio diuinitatis, quae est vera lux mentium. Rursum quod ecclesia canit sub mortuorum officio. Lux aeterna luceat eis domine &c. non conuincit, quia facile diceret aliquis, non ibi peti lumen gloriae, sed manifestationem diuinitatis. Siquidem autor est Aristoteles lumen esse lucis praesentiam. 2. de anima, text. 70. & in lib. de sensu & sensibili cap. 3. lumen est praesentia lucidi in diaphano. Vnde ex prece dicta ecclesia orat, ut mentibus defunctorum fidelium diuinitas sit praesens, & haec praesentiam diuinitatis per sui manifestationem forsan diceret aliquis esse lumen gloriae. Caeterum non probet diceret iuxta ecclesiae decretum: siquidem ecclesia de-

cernit lumen hoc eleuare intellectum ad videndum Deum ut doctores antiqui scholastici exposuerunt iuuamentum conferre, & confortationem ad videndum Deum. Vnde ad hoc quod Deus fiat praesens requiritur lumen gloriae: ideo illa diuina manifestatio, ut ecclesia loquitur, non est hoc lumen gloriae. Nicolaus Lyranus lumen hoc esse necessarium existimat, quia ex Aristo. 2. meta. sicut noctua ex debilitate visus eget confortante lumine ut videat lucem, ita mens creata, propter excellentiam diuinae lucis. Vt experimento videmus nos non posse oculorum aspectum defixum in luce solis tenere diu propter illius eminentiam. At vero hoc exemplo non probat, noctua enim non eget lumine adiecto ad videndum lumen, quippe a luce solis offuscatur, quare sub occasu solis illa potest esse videre et si debilitate. Et Aristot. comparatio non ad statum venturum animarum, sed ad praesentem retulit. Et aliud est de luce sensibili, aliud de luce intelligibili. Etenim, ut ex Aristo. memoratum est intelligibilia excellentia confortat intellectum, excellentia autem sensibilia sensum enervant. Vnde forte diceret Aristo. diuinam celsitudinem, ut inspiciatur a mente creata non egere lumine alio confortante super addito, quia ipsa sola tantisperdum clare intelligitur maxime confortat intelligentem. Scotus porro in dist. hac. q. 12. non simpliciter respondet huic questionem, sed sub distinctione temperat responsum ad hunc modum. Vel intellectus creatus producit visionem beatam, aut non producit sed suscipit tantum. Si primum, necessarium est lumen gloriae ad confortandum intellectum: est autem confortatio haec concurrere cum intellectu creato, ad illam beatam visionem eliciendam. Si vero solum suscipit, non est necessarium lumen gloriae: quippe ipsa potentia nuda ab omni habitu super addito est susceptiua beatae visionis. Et quia hoc habet ex propria natura, susceptiuam esse huius visionis, ideo non est opus lumine disponente. At vero occines forsan Scoto, neque temere, etiam materiam esse susceptiuam formarum substantiarum, at nihilominus eget dispositionibus. Verum solueret Scotus, has dispositiones esse sane necessarias ad expulsiorem formae existentis, & introductionem

Intellectus
noster confortatur
noctuae pro statu solis
praesentis.

Quid Aristo
teles de lumine
gloriae dixisset.

Exponitur
Scotus.

Deus in
da anima
tionari te
rit instar
se natural

Prima con-
clusio.

tionem nouæ formæ generandæ. At in beatitudine non est hæc vicissitudo formarum: sed sicut diaphanum ex natura sua sine adiecta dispositione suscipit lumen, ita mens creata submotâ omni alia dispositione est maximè susceptiua actus beatifici. Porro, quia producere actum beatificum, est longè præclarior, quam solum illum suscipere, quia nobilior est agere, quam pati, ideò ad actum nobilior, imò longè nobilissimum, requiritur habitus menti superadditus. Et istud forsân Scotus considerans, dogma præfatum scripsit. Paludanus etiam non longe abhorret ab hoc placito loco indicato. Iudicat enim mentem creatam nudâ ab omni adiecta dispositione esse capacem beatitudinis. Vnde si Deus vellet posset illam beare sine lumine gloriæ. Neque si argueris, igitur si est potentia naturalis ad beatitudinem passiuâ, erit actiua naturalis, illi correspondens, argumentum istius modi validum Scotus esse putat. Quâdoquidem materia est in potentia naturali passiuâ ad suscipiendam animam rationalem. At verò nulla est potentia naturalis, quæ illam possit producere: quippe quæ solum creatur à Deo. Ego verò non omnino probatum hoc habeo respondendum: siquidem Deus in creando animam rationalem, se gerit instar naturalis causæ: quando quidem agens naturalis agit in terminis dispositionibus, & Deus etiam creat animam in materia dispositâ sufficienter, & ad corruptionem aliarum formarum illa introducitur à Deo. Et quidè arridet mihi vehementius dicere, mentem creatam esse potius in potentia obedientiali quam naturali, relata ad beatitudinem super naturalem si illam solùm modo suscipiat, siue cum lumine gloriæ agat. Etenim potentia hæc obedientialis spectat ordinem diuinum supernaturalem, vt naturalis potentia ordinem naturalem. Facteur igitur ex Dei potentia absoluta mentem creatam esse in potentia obedientiali passiuâ ad suscipiendam beatitudinem, citra lumen gloriæ, vel ad producendam cum illo beatitudinem. Imò ad suscipiendum ipsum lumen gloriæ etiam est in potentia passiuâ obedientiali ob eandem causam. Iam verò constituam tibi aliquot conclusiones, vnde tibi constare possit, quid de lumine gloriæ ferat animus:

Sit igitur prima conclusio, mens creata non habet potentiam naturalem actiuam beatitudinis. Hæc tibi spectata erit conclusio, si obseruas tamen, potentiam naturalem actiuam, refertur ad actum naturalem, quem ipsa potest elicere. Ii verò illum actum naturaliter excludere nequit, ipsa non est potentia naturaliter actiua respectu illius. At verò beatitudinem non potest omnis mens creata naturaliter preferre, igitur &c. Minorem probabis: quia si posset, ergò angeli in instanti creationis primo fuissent beati omnes. Etenim vero, si ipsi poterat suapte natura videre Deum, & Deus erat illis presentissimus secundum essentiam, potentiam, &c. & nullum erat impedimentum, igitur necessario sequeretur visio beata. Quod si dixeris, illos omnes vidisse Deum, at hæc visio non erat beata, quia non erat à Deo producta, obijciam tibi, visio producta à Deo, & ab ipseiusdem essentia speciei. Igitur si vna erat beata & altera fuisset beata. Etenim tu non poteris probare de essentia beatitudinis esse, quod producat à Deo solo: sed essentia eius est, quod sit clara visio Dei vt supra probatum est. Si ergò angeli omnes fuissent Dei spectatores, fieri non posset, vt supplicijs æternis postmodum manciparetur. Et beati angeli prius reportassent præmium, quam illud promeruerint, quod est contra ordinem iustitiæ, quem Paulus expressit dicens, Cursum consummavi: fidem seruavi: de reliquo reposita est mihi corona iustitiæ. Rursum anima damnata etiam viderent Deum ob eandem rationem, quod est implicatio. Quod si dixeris Deum impedire ne videant Deum, consequens esset miraculo esse dandum, quod damnati non videant Deum, quod est erroneum. Imò consequium est ad contrarium conclusionis, omnem intellectum creatum seu naturam necessario esse visurum Deum, & quod esset miraculum non videre. Namque si hæc natura est potens videre Deum & obiectum est presens, nempe diuinitas videbitur necessario, id quod asserens hæresim asserasset. Secunda conclusio, Mens creata non est in naturali passiuâ ad beatitudinem. Hæc aduersatur Scoto Paluda. Durando, qui diuersum dogma præferunt. At verò probatur cum ex prioribus, tum quia potentia passiuâ

Exponitur Scotus.

Deus in creâda anima rationali se gerit instar causæ naturalis.

Prima conclusio.

ad istud in videri ut libni altius ad hanc m. m. m. m.

Secunda conclusio. Mens creata non est in naturali passiuâ ad beatitudinem.

passiva naturalis, correlationem habet ad actiuum naturale. Nanque frustra est potentia, quae nequit reduci ad actum, si non in indiuiduo, saltem in specie, vel genere. Si ergo nullum est actiuum naturale, quod illam passiuam potentiam posset ad actum trahere, illa frustra esset. Quippe si ab actu supernaturali trahitur ad actum, iam non erat naturalis passiva potentia, quandoquidem non patitur naturaliter, sed supernaturaliter. Ad rem igitur, cum actus beatificus sit supra totum ordinem naturae, non est ad illum suscipiendum potentia passiva naturalis, sed si qua est obedientialis erit nuncupanda. Quod si obstitueris, dicens esse naturalem hominum inclinationem, quin & angelorum ad beatitudinem igitur, cum haec inclinatio non sit frustra constitutum est, quod saltem in creatura rationali, erit potentia passiva naturalis suscipiendi beatifici actus.

Qualiter sit in nobis naturalis inclinatio ad beatitudinem.

Respondetis inclinationem esse ad beatitudinem naturalem, esse multiuocum, & ideo distinguendum. Vel loquimur de inclinatione generali & confusa, qua cuncta exoptant sibi bonum, & rationalis creaturae idem idem optat bene habere in cunctis, & nihil mali pati: vel loquimur de inclinatione particulari ad hanc beatitudinem caelestem, quam fides catholica praescribit futuram, Deum sincere colentibus. Si primam subaudire velis fateor inclinationem esse naturam ad beatitudinem viuendum. At vero si aliam inclinationem subintelligas, illa sane non est naturalis, sed ex fide & charitate procedens: ideoque illius appetitus est supernaturalis ex habitibus supernaturalibus procedens. Quare apud infideles non extat huiusmodi inclinatio. Quam ob rem prior inclinatio expleri potest secundum vires naturae, si non in omnibus hominibus, certo in aliquibus. Nanque. 16. Ethic. ca. 8. haec beatitudo describitur, quae sit: & illa est quidem homini possibilis ex naturae virtutibus. Si quidem speculatio vera substantiarum separatarum quae est felicitas contemplatiua, corporis prospera valetudo, sufficientia bonorum temporalium ad virtutis usum, & reliqua quae ab Aristotele sunt denarrata felicitati morali nec essaria, homini sunt possibilis secundum naturam eorum, quauis rarus est cumulus in vno hominum rerum omnium. Vnde soluitur Augustinus

Felicitas contemplatiua sola est contemplatio, moralis generum temporalium copia.

gusti. quae sit illa 13. de Trini. ca. 4. si omnes appetunt beatam vitam, quomodo pauci virtutem amant, vnde illam adipiscantur, quandoquidem generalis appetitus beatitudinis iste est ex generali eiusdem coque confusa notitia procedens. Notitia autem generalis finis errores in particulari circa electionem mediocrium & circa ipsum finem admittit.

Tertia conclusio, lumen est analogum ad varia lumina. Haec inductione manifesta est. Est enim lumen visibile, & hoc est actus diaphani, vt diaphanum. Est & lumen intellectuale, & hoc duplex, quod dicitur naturale, est enim intellectus creatus a Deo lumen quoddam: aliud supernaturale, & istud duplex, aliud est creatum a Deo, quod vocamus lumen gloriae: aliud mercatum, & est Deus ipse vnde Symbolum profiteretur Deum de Deo, lumen de lumine. Lumen visibile vero duplex ad huc est aliud quod est actus diaphani & c. Aliud est lumen, quod visuale potius dixeris & est intrinsecum visui, cuius meminit Aristoteles libr. de sensu & sensibili cap. 2. tradens aduersus Platonem lumen extrinsecum, non coniungi cum lumine visuali, neque in coniunctione horum celebrari visionem: quia tunicae oculares sunt interstitia. Verum de huiusmodi visibilibus vel visibilibus luminibus nihil ad praesens. Etenim Deus est inuisibilis oculo corporeo, propterea quod Deus non potest patere sensui vel externo, vel interno. Quippe neque coloratus est, neque figuratus, neque calidus, aut frigidus, & cetera quare omnem sensationem, omnem imaginationem fugit, quod enim vocatur lux, non eo vocatur, quo intelligamus esse lucem sensibilem, qualis est lux solis, sed vt per hanc lucem intelligamus esse lucem intelligibilem. Quarta conclusio, Deus cognosci potest imperfecte tamen a lumine intellectuali naturali. Hanc Paulus docet, inuisibilia Dei per ista, quae facta sunt, intellecta conspiciuntur ad Rom. 1. Est igitur Deus inuisibilis, vt etiam Thom. 1. scripsit idem Deum esse inuisibilem, at est intelligibilis, si qui deus esse, est intelligibile: est enim ens obiectum intellectus. Deus igitur, qui est maximum omnium entium siue perfectissimum, erit maximum intelligibilis. Intellectus igitur creatus potens est cognoscere Deum. Verum

Tertia conclusio.

Lumen est analogum ad multa lumina.

Lumen visibile lumen visuale. Lumen intellectuale.

Quarta conclusio.

Aenigma notitia solumco git nobi hic viuit

Conclu

Seraphini Cherubini es naturafu acquet in veri Deum

nos ante colla

rū quia est intellectus humanus, & est Angelicus, & humanus duplicem habet statum, & dū corpori est imersus, & quādo à corpore est subductus, ab oī intellectu sanè est deus intelligibilis: at lōge lateq; differēti rōne: nā ab intellectu cōiūcto intelligibilis est. At verō enigmatica solū magno labore paratur tāte celsitudinis notitia. Siquidem phātasmatib⁹ vtiitur intellectus hic: Deus aut phātasari nequit. ¶ At intellect⁹ separatus, nullo labore illū cognoscit: siquidē vidēs seipsum & alia, Deū intelligit clare autōrē esse sui, & aliarū creaturā: quā iā tū agit i foro intellectuāli & exiuit à foro rerū sensibiliū, & a depēdētia à phātasmate. Et ideō, quāuis intellectus separatus videbit Deū esse & autōrē esse omniū rerū, at vero diuinā essentiā impfectē cognoscet.

Aenigmatica notitia Dei solum continet nobis dū hic viuunt.

1. Conclusio.

¶ Quinta conclusio, Nullus creatus intellectus, poterit ex natura sua Deū cognoscere perfectē, hoc est, intuitiue. Hæc mihi est probatissima conclusio. Siquidē, ut paulo ante dicebā, si ex natura sua posset intellectus creatus clarē diuinā intueri essentiā utiq; intellectus, quilibet posset se beatificare, id quod etiā Philosophi Ethnici nō probarūt. Dicebat enim Plato, quod solū animis purgatissimis inspectio Dei cōcedebatur. Si uero ex natura possent intueri essentiā Dei, e tūā impurissimis animis post mortē corporū contingeret beatitudo. ¶ Quod si dixeris, impuritas impedimento erit videndo Deo: at impuritas naturæ vires nō tollit, utiq; miraculo esset tribuendū, quod animi impuri non viderent Dei essentiā, quam habent alioqui præsentem, quia intima. Quare videtur, quod Plato nō naturæ intellectus, sed diuino muneri tribuerit diuinitatis inspectiōne. Et Arist. hoc idē non inficiāretur. ¶ Porro locus ille Pauli. 1. ad Timo. 6. Habitat lucē inaccessibilem, mihi videtur conclusiōne istam colligere. Hoc enim est Deum habitare lucē inaccessibilem, habere essentiā, quæ nulli intellectui, quamlibet eminentissimo & æcerrimo vel Cherubinorū, aut Seraphinorū ex naturalib⁹ illorū viribus patere clarē possit, quæ sit, & ideo inaccessibilis vocatur. Neq; Paulus de accessu locali loquitur, siquidē diuina essentiā intima est oib⁹ reb⁹: neq; enim lōge est ab vnoquoq; nostrū. Act. 17. Sed sermo habetur de accessu mētis: quia nulla creata mēs, poterit illā ex sua natura clare intueri. ¶ Quod si dixe-

Seraphini & Cherubini ex natura sua acquirunt inueneri Deum.

ris nō fieri sermonē, de clara intuitiōne, sed de cōprehensiōne, quia est Deus incomprehensibilis à creatis omnibus mētibus, ego nō refragor: ceterū vtrāq; expositiōne admittit prædict⁹ locus. ¶ Adde ad Ro. 6. Gratia Dei vita æterna: igitur gratis cōmunicatur vita æterna, seu beatitudo supernaturalis: igitur null⁹ creatus intellectus suapte natura poterit clare videre Deū, quā iā tū non grā Dei esset vita æterna, sed natura esset vita æterna, quod hereticū est, cōtra Pauli veritatē. Accedit eodē Psalm⁹ canēs Posuit tenebras latibulū suū. ¶ Sexta conclusio, Intellectus creatus eget adiutorio, ut Deū clare videat. Hæc patet, quia Deus est lux inaccessibilis, igitur, ut ad illā fiat accessus, eget mēs creata adiutorio supernaturali, quia generale nō sat est, ut priora admodum nēt. Et hoc adiutoriū ycredicetur corroborare adiutū, quia adiuuās quodammodo est corroborans. ¶ Septima conclusio, Hoc supernaturale adiutorium est lumen gloriæ. Hanc admonet Clementina non semel cōmemorata. Scito tamen hanc Clementinam deludi à quibusdam Anglicis doctoribus. Afferunt enim illam non conuincere esse concedēdum lumen gloriæ habituale, sed Clementina hoc solum constituit hæresim esse dicere Deum posse videri ex naturalibus viribus intellectus. Ideo aiunt visionem Dei esse lumen gloriæ. Cæterum Clementina damnat docentes non esse necessarium lumen gloriæ eleuans intellectum creatū ad videndum Deum, igitur Dei visio requirit lumē gloriæ, quamuis locus hic non meminit confortationi esse necessarium lumen. ¶ Et rursum si ad actum fidei, charitatis, spei, concedimus esse necessarios habitus supernaturales: quid quod ad actum longe præclarissimum, qui est clara Dei visio, sit necessarius alius habitus in creata mente, Et sicut isti habitus eleuant naturam ad actum fidei &c. ita lumen gloriæ ad visionem beatam. ¶ Octaua conclusio, Mihi longe plausibilis est asseuerare lumen gloriæ diuinitus concedi beatis mentibus, ut productionem beatifici actus adiuuet, quam ut illas disponat ad suscipiendum actum beatificum. Enimvero beati à Deo optimis quibusque nobilitantur dotibus, at præclarior nobilitantur si suam producant beatitudinem, quam si solum excipiant. Quandoquidem nobilior

6. Conclusio.

7. Conclusio.

8. Conclusio.

est agere, quam recipere ex Domini verbo, beatius est dare quā recipere. Quocirca ad actum hunc longe præclarissimum necessarium est adiutorium supremum: & hoc est lumen gloriæ. Posset sanè Deus, quæ est eius potentia infinita, sine hoc adiutorio, per auxilium aliud speciale actuale non habituale, mentem leuare ad talem actum proferendum: at hoc est diuinum ingenium per intermedias præstare causas, quod se solo præstare potuisset. ¶ At scio dices, Ecquid si hoc verum est, iam creatura se beatificat, occinente Psalmo, gratiam, & gloriam dabit Dominus: igitur non producit mens beata, sed potius suscipit beatitudinem. Respondebis non esse despiciendum hoc argumentum. Verum nihilominus nihil incommodi reputabitur, si dixerimus mentem beatam partialiter concurrere ad suam beatitudinem, & ad se beatificandam. Deus tamen est præcipua beatitudinis causa: & hoc volebat Regius vates verbis commemoratis. Et equidem verba Clementinæ secundum planum literæ sensum hoc indicant, lumen gloriæ iuuare mentes beandas ad suam beatitudinem producendam illasque ad idem confortare. Nam si solum disponit, dispositio non præmittitur ad confortandum, vt qui cæram mollescit illam disponit in cudendo sigillo. Sed nunquid mollescitio est adiuuare cæram, aut illam confortare? non iudico, sed est expellere contrariam qualitatem, nempe duritiem, quæ obsistebat incisioni sigillaris figuræ. Idcirco non probo Maioris glossemam. Meminit quoque huius luminis gloriæ hymnus Ecclesiasticus, in hæc verba, Vbi patres præcellentes in mortali corpore, admirantur assistentes de tan grâdi munere, diuinum numecernentes increatolumine. Hoc enim lumen creatum, quo diuinum numen cernitur, est quod vocamus lumē gloriæ. ¶ Superest regumenta, quæ exordium huius quæstionis obiecit diluere. Primo dices admissio Mosem, & Paulum raptim vidisse clarè diuinā essentiam, oportet fateri, illos non habuisse lumē gloriæ habituale, quia si habituale lumen habuissent non raptim, vel trāscursim Dei essentiam intuerentur. Sed forsan lumen gloriæ, quod obtinuerunt non fuit habitus, sed dispositio, quæ ex Arist. decreto facile mo-

bilis est. Vel viderunt essentia Dei adiuti Dei auxilio actuale mirabili illis noto, nobis occulto. ¶ Secundo dices mentem creatam posse suapte natura cognoscere Dei essentia, sed imperfectè. Vt verò perfectè illam cognoscat, illam videndo clarè & nõ per effectus, concedimus lumen habituale esse necessariū: quod rectè inter habitus recensentur, non inter potentias, quia præstat non cognoscere Deū, quod mens ipsa alioqui poterat, sed perfectè cognoscere, scilicet, clarè intueri Deū. Etia si comprehendere Deum ex nullo addito lumine mens creata poterit: quia infinita est diuina essentia, & a mente finita illius infinitas non potest comprehendere. Quantūcūq; enim videatur, adhuc est magis visibilis, à mētibus creatis. Quò verò, quidā sunt alijs beatiore, eò lumine præstatiore illustrantur à Deo: quāuis videtur huiusmodi lumina gloriæ solū discrepare secundū intensum, & remissum, vt & ipsæ beatitudines. Quod si istæ speciei differunt, & illa quoque specie discrepabunt. ¶ Tertiò patet responsio ex præhabitis. ¶ Quarto respondebis lumē requiri ad confortandū mentē creatā, secusque se habet quam lumē visibile: quia hoc exigitur ad aduandū diaphanū vt diaphanum quod est medium per quod fit visio, illud verò non gratia medijs, sed gratia potentia conceditur à Deo, quippe quod est habitus supernaturalis mētibus beatis superinfusus. ¶ Quintò dices Deū esse lucē inaccessibile, nihilominus ex natura sua esse manifestissimā, vt Arist. docuit. At verò sicut ex istentia Dei est notissima ex lumine naturali, ita essentia eius est occultissima lumini naturali, at fit manifesta ex lumine supernaturali. Solis igitur lux videri nequit nisi à visu prædito lumine sibi nativo, cæcus enim nõ videbit lucē Solis, Ita quoque sine lumine gloriæ, cæca mēs est & diuinitatē nõ pot intueri. ¶ Sextò dicitur lumen hoc gloriæ, non esse speciem intelligibilem. Theologis enim vulgo confessum est etsi non omnibus, diuinam essentiam per speciem intelligibilem creatam videri non posse. Est autē huius dogmatis ratio, quia illa species creatura est, & effectus Dei est: ideoque per illā distinctè non potest cerni diuina essentia, quia magis est dissimilis Deo, quam similis. ¶ Et rursum quia species est eiusdem rationis

Perauxillū
actuale Deus
potest mētē
iuuare vt pro
ducant beati
tudinem for
malem.

Argumen. re
sponso.

Nullum lu-
men gloriæ
præstare po-
terit compre-
hensionē di-
uinitatis.

Deus nõ po-
test videri per
speciem intelli-
gibilem creatā

Sensus f
pit specie
nemater
ge Them
2. de Ani
pit, 20.

Dorades r
probatur.

tionis eum re, cuius est species, solum differens, in modo essendi: at vero nulla creatura est aut potest esse eiusdem rationis eum Deo, qui non est in genere. ¶ Hanc rationem S. Thom. commemorat hac dist. & Durandus illam probat: Paludā refrāgante. Et eadem ratio hęc quamvis ex prætextu plausibilis videatur, at si intōspiciatur, non vacat ab ambiguo. Et enim cum species verbi causa albedinis non sit albedo, quomodo erit eiusdem speciei cum albedine? ¶ Rursum cum non sit color, qui erit albedo? Et hoc patet: quippe Aristō. 2. de Anima. text. cōment. 1. 2. f. & 138. sensum docet recipere speciem sine materia: sicut cetera figuram sigilli, quę est in auro, vel ferro, sine auro vel ferro. Igitur si species est materialis, & omnis color est materialis, non sunt eiusdem speciei. ¶ Unde visus neq; albescit, neq; nigrescit susceptis speciebus albi, & nigri. ¶ Præter hæc quia album, & nigrum, sunt contraria, ceterum species horum non sunt contraria, simul namque possunt esse in visu, quando videlicet simul videmus album, & nigrum. Unde dixit 7. Metaphy. cōment. 23. Cōmentator in sensu species contrariorum non esse contrarias. ¶ Durandus vero suavit sibi dogma præfatum argumentum trahens ex luce Solis. Lux enim Solis multiplicat lumen suum per aerem, vel aquam, & illud lumen est eiusdem rationis cum ipsa luce Solis solum discrepans in esse intenso, quia remissius est in aere lumē quam in suo Solari fonte, igitur eodem modo de alijs speciebus est censendum. ¶ Secundo, quia species est similis obiecto: querendum igitur restat cum hæc similitudo sit relatio, in quo fundatur: & non est aliud fundamentum nisi unitas speciei. ¶ Porro argumentum primum retorquet quispiam in autorem, dicēs, si ita se habet species albi in medio, ut lumē, igitur ut lumen est visibile in medio Aristō. docente lumen esse colorem diaphani, quia facit diaphanum visibile, ut supra cōmemorabam, eodem modo species visibilis albi videretur, id quod falsum est & tripse negas. Habet igitur in medio lumen duplex esse & reale. Et secundum hoc est actus diaphani, secundum quod diaphanum, & facit illud esse visibile, sicut color eius. Quamvis secundum accidens, ut di-

xit Aristō. quia non fixē hærens aeri, sed mobiliter. Habet & aliud esse in te reale & illud est species lucis: & secundum esse est principium visionis, quæ videtur lux: & secundum hoc esse patitur vitos ut visus, ab ipso. At Durandus istud non cōsiderans eelsui argumentum suum rem absolueret, quod non præstitit. ¶ Cōtra secundum vero argumentum Durandi ego colligo quod querendo à Durando, quænam hæret similitudo inter speciem albi, & album, num est specifica: an individualis? Si primum, igitur uniuersalis est & confusa est, quia species est uniuersalis. Imò non erit sensus hæc species, quia sensus speciem istam uniuersalem ignorat. Si vero individualis est, cum indiuiduum sit autore Porphyrio, cuius collectio proprietatum in altero reperiri non potest, igitur inter speciem istam visibilem, & albedinem, maior est dissimilitudo, quā similitudo: igitur non potest clare repræsentare albedinem, magis quam unum indiuiduum, alterum eiusdem speciei indiuiduum repræsentare poterit. ¶ Et accedit eodem Aristō. dixisse. 3. de Anima. text. 98. Lapis non est in anima, sed species lapidis, quid ergo species lapidis est ne idem atque lapis? Non utique, species enim est uniuersalis in anima & ens rationis, & accidens denique: at lapis est ens reale & substantia. ¶ Quod obre dixerim, species non esse realiter id quod repræsentant, neq; solū differunt secundum intensum, & remissum: quippe quę hæc ratione differunt, si alterū augeatur, erit æquę perfectū, atq; alterū, ut albedo, ut duo si intendatur, ut quatuor, erit quę perfecta atq; alia albedo, ut quatuor. ¶ Porro species albedinis quantumlibet intendatur, erit semper diuersa in perfectiōe, ab albedine. Quocirca dixerim speciem repræsentare distincte suum obiectum, quia eminenter est illud quod repræsentat. Species namque albedinis, est ipsa albedo, non secundum esse albedinis & materiale reale, sed secundum esse eminentiæ. Quippe albedinis species habet esse spirituale & intentionale, quod est eminentius esse, quam esse quod habet albedo extra animam. Ideoque extra animam albificat albedo, & disgregat visum, sed intra animam, neque albificat, neque disgregat, sed aliquid aliud eminentius præstat, scilicet, repræsentare albedinem, vel uniri visui ut sit

Lumē in medio geminū habet esse & reale visibile & intentionale non visibile. idē de calore, calore & dicitur.

etiam dicitur in anima, quod est ens rationis, & accidens denique: at lapis est ens reale & substantia.

Solutur argumentum secundum Durandus

substantia

Sensus suscipit species sine materia. lege Themistii 2. de Ani. capit. 20.

Durandus non probatur.

etiam non potest videri per se esse intellectibile creaturæ

principium illi ad formandam visionem.

CAt si obieceris, qui fiet ut species albi, sit eminentior ipso albo, ut albu est, & quod causa excedatur ab effectu? Respondebis albu non producere specie se solo, sed mediante lumine, quae qualitas est caelestis. Ideoque etiam in medio species albi, est eminentior ipso albo, quippe quae a lumine multiplicatur. Itemque dicito de alijs speciebus, quae forsitan per qualitates caelestes occultas multiplicantur: & ideo sunt nobiliores, quam ipsae res, unde multiplicatur, ut species odoris, species soni, &c.

Cur Deus non potest videri per species intelligibiles creatas

Quocirca ratio haec, quae ex identitate rationis speciei & obiecti colligebat Deum non posse videri per speciem, non est probanda ratio, nisi aliter illam deduxeris. Species rerum eminentius esse habent suo modo in anima, quam extra: at vero nihil potest habere esse eminentius Deo, igitur divina essentia non est intuitibilis per creatam speciem, sed solum per suam essentiam, quae vnitur arcano modo cum mentibus beatis, & supplet speciei intelligibilis vices. De his tamen haec enusivberius namque haec de speciebus disseruimus comment. nostris ad librum de Anima Aristo.

Clementina ad nostrum dicitur.

Restat autem brevicula haesitatio, unde Clementina habuit quod decernit, esse haeresim negare lumen gloriae esse necessarium ad elevandum creatum intellectum ad videndum. Quanquam non tam uniuersaliter decernit Clementina, sed solum de anima rationali loquitur. Namque duo dantur inter alia. Alterum est, quod quilibet natura intellectualis, est in se ipsa beata. Alterum est, quod anima non indiget lumine gloriae elevante. Horum primum de quolibet intellectu creato loquitur, at vero secundum solum de anima rationali, non de Angelis mentionem facit. **Q**uare igitur aliquis, unde Ecclesia hoc habuit: siquidem loci sacri, quos supra denarrauimus non sufficienter illud colligunt, ut satis expositum est. Et quidem si glossa multorum esset probanda, scilicet, Clementina decernere, quod nulla anima videbit Deum ex puris naturalibus, nisi a Deo iuuetur, & eleuetur, sicut est locus Pauli gratia Dei vita aeterna. Et huc sensum glossam Clementinae probatum habuisse constat, quia Pauli commentum indicat locum. Unde rationem ad Clementina adiunxit, videlicet, illud, quod est proprium naturae superioris, infer-

rior assequi non potest, nisi per actionem superioris naturae cuius est illud proprium: sicut neque aqua potest fieri calida, nisi per actionem ignis. Videre autem Deum per essentiam, in quo est perfecta beatitudo soli Deo est proprium: nulla igitur natura intellectualis, potest videre Deum per essentiam, nisi Deo faciente. Verum si exponimus clementinam, ut Theologi scholastici veterastiores, Alber. Tho. Petrus de Taran. exposita volunt concedendum esse lumen habituale, quod iuuat intellectum ad eliciendam visionem & corroboret eundem, difficilius quae stio est: quia nullus locus facit illud eum: quidquid contendant Capreolus hac distinct. 49. q. 4. art. 1. Quanquam Theologis non est usquequaque conuentum, de huiusmodi corroboracione, & adiutorio. Quia Scotus loco praecitato, adiuuandum intellectum ad eliciendam beatitudinem, seu claram visionem putat esse necessarium. Thomistae vero non hoc sapiunt. Censent enim lumen gloriae esse necessarium, ut intellectui possibili uniatu divina essentia tanquam species intelligibilis, siquidem divina essentia est forma supernaturalis. Quare ad hoc quod intellectus illam suscipiat, tanquam intelligibilem speciem, necesse est, ut disponatur, quae ad dispositionem supernaturali, & haec dispositio vocatur lumen gloriae. Et tunc intellectus sic vnitus divinae essentiae, est in actu primo, & fit ceu vnum principium constitutum ex specie intelligibili increata & ex lumine gloriae, cum possibili intellectu: & inde profert se in actum secundum possibilem intellectus, scilicet, in visionem claram Dei. **C**Itaque iuxta Thomisticum placitum lumen gloriae non est immediate ad eliciendum visionem Dei, quae est actus secundus, sed immediate est ad praeparandum intellectum creatum, ut capax sit increatae speciei intelligibilis, quae est divina essentia, & vocatur lumen: quia per illud saltemmediate manifestatur diuinitas. Lege Tho. 1. parte. q. 2. art. 5. & q. de veri. q. 8. art. 3. Et Capreo. loco citato. Scotus vero lumen gloriae immediate concedi credit ad eliciendum claram visionem Dei. **P**er Thomae placitum dicitur.

Intellectualis.

Thomas & Scotus diuersi in re luminis gloriae.

Quod in gloriae ele creatam me extra con uersa est: dus vero uandi est trouerlus.

Thomae placitum dicitur.

si non

si non sit forma quoad esse, quia non dat esse intellectui. Quia istud est creditu difficilius, quod sit forma dans actum secundum, & non dans actum primum: siquidem omnis forma primum dat esse deinde operationem sibi congruam. **A**ccedit eodem, quia Clementina tradit lumen gloriæ eleuare animam ad videndum Deum & facile insinuat, immediatè esse ad visionem diuinam eliciendam: non ergo ad disponendam animam vel possibilem intellectum, vt sit capax increatæ speciei intelligibilis. **R**ursum, quia ex cõmuni cõtestatione Theologorũ lumẽ hoc adiuuat: at verò adiuuare est ad operationẽ immediatè exercendã cum alio: vnde coadiutores cooperarij dicuntur. Si ergo lumen gloriæ est solũ ad disponendũ ad susceptionẽ diuinæ essentiæ tanquã speciei intelligibilis, vtique nõ est ad adiuuandũ: quia suscipere diuinã essentiã tanquam speciem intelligibilem non est operari, sed recipere. Quamobrẽ mihi probabilius videtur Scoticum dogma, esse scilicet lumen gloriæ concessum possibili beato intellectui, vt eliciat claram Dei visionẽ: & elicitã suscipiat, quia illa actio est manẽs, & nõ transiens. Quid quod non est euidentẽ Deũ videri necessario mediante specie intelligibili increata, quæ est ipse: nam OKã. & Durã. species negant, **P**orro hac missa concertatione clementina, solũ tradit esse lumen hoc ad eleuandum mentẽ, & de hac re nulla est ambiguitas, quomodo autẽ eleuet, opinioniones circũferri possunt. **P**roferre autem locũ sacrum, qui hoc euidenter doceat lumen habituale esse concedendum, vt possibilis intellectus beati videat Deũ, aut vt disponat illũ ad vniõnẽ cum diuina essentia in ratione speciei intelligibilis, mihi est operosum. Quippe indicati loci non probant, & alij non extãt, vel mihi non suppetunt vrgentiores. Idcirco mihi sufficit Ecclesiæ autoritas, & locus sufficientissimus alius non est quæ rãdus, quãuis loci præcitati, si non conuincunt, admonent tamen. **Q**uod si demũ sciscitare, num Angeli hoc egẽt lumine gloriæ, itemq; anima Christi, responsio in absoluto est omnẽ mentẽ creatã, illius operã desiderare ad videndũ clarẽ Deũ. Nã rationes cõmemoratae hoc suadent: quãuis Clementina præfata de Angelis non meminert,

quãdo luminis gloriæ memoriã fecit: sed qua ratione egẽt illa animæ rationales egerẽ eodẽ intellectus Angeli. **S**unt sane perspicaciores mentes Angelicæ quã humanæ mētes: verum hæc perspicacia maior solum colligit, illas clarius multo creaturas intelligere quã mentes nostræ. At verò ad videndã Dei essentiã omnes mentes creatæ hebetes sunt: nisi hoc lumine iuuentur. Et hoc lumẽ est, quod variat beatitudinis gradus, nõ ipsarũ mentiũ excellentia maior. Quod dixerim, quia anima Christi longe beatior est quã omnes mentes Angelicæ, etiãsi mentis humanæ natura quã humana, est longe inferior, quã Angelicę mētis natura. At verò, quia lumine glorię potitur copiosiore, ideo est beatior. Dicitur idẽ de cæteris mentibus beatis humanis, si quæ sunt, vt sunt, Angelis beatioribus. Vnde collectio illa infirma est, intellectus est inferior, igitur habet inferiorẽ visionẽ, quia quod deest ex intellectus natura sufficitur ex luminis gloriæ adiutorio maiori. Demũ si voles spaciari in opinionibus varijs de lumine gloriæ lege Marfilii in. 3. Senten. q. 7. art. 2. vbi varia indicat placita de lumine gloriæ: si est species vel similitudo creata per quã Deus videtur, si est ipsa visio Dei si cõcurrit actiue, an passiuẽ. At vero ex disertis veritatẽ de omnibus istis disces, quã alioqui Marfilii non enucleauit.

Omnes creatæ mētes quãlibet finitublines hebetes sunt: ad videndum Dei essentiã,

Varia dubia de lumine gloriæ.

DISPUTATIO SECUNDA.

An beati videant vniuersa, quæ in Deo representantur.

T V I D E B I T V R alicui fortasse illos omnia videre, quia vel aliquid eorũ, quæ in diuina essentia repræsentantur, vident, vel nihil, nõ nihil, igitur aliquid, quod si aliquid vident cum sit æqua ratio de omnibus ibi repræsentatis: quia omnia æqualiter repræsentantur in diuina essentia, igitur omnia vident.

Argum. 1.

Secundò, vel beati solum vident beatam Triadem, Patrem, Filium & Spiritum.

Argum. 2.

Quod lumẽ glorię eleuet creatã mentẽ extra controuersiam est modus vero eleuandi est controuersus.

tum sanctum, nulla conspecta creatura, sed solam diuinitatem intuentur: vel simul videndo deitatem vident aliquam creaturam. Si primum, igitur omnes beati erunt æqualiter beati: siquidem non plura videt alter altero, quippe solam intuentur diuinitatem, & personas, & processiones. Et cum horum inspectio, sit communis omnibus & æqualis omnibus, quia non plura horum videt, vnus beatus altero: igitur ex æquo sunt beati. Si dixeris ex lumine gloriæ copiosiore beator est vnus altero, quia ex illo distinctius videt alter altero Sanctam Trinitatem. Obijciam, distinctius videre est plura videre: ille enim qui acriore gaudet visu dicitur distinctius videre, quia plura videt quam alius, qui non ob aliud confusus videt, nisi quia non tot videt. At vero nullus beatorum plures personas, aut plures origines, seu emanationes, videt in Deo quam alter, ergo æquè distinctè omnes beati vident. Quod si æquè distinctè vident diuinitatem, & Trinitatem, quia Trinitas est realiter Deitas, & Deitas Trinitas, non est necessarium copiosius lumen in vno quam in alio. ¶ Quod si deluseris argumentum forte asserens beatiorem eum esse, qui plura attributa Dei intuetur, opponam euestigio tibi, diuina attributa sunt sanè infinita, at verò illorum pluralitas non potest intelligi, nisi per respectum ad creaturas. Etenim sapientia, potentia, bonitas, in Deo sunt vnica simplicissimaque diuina perfectio, & nihil habent distinctionis nisi illa conferas ad creaturas. Etenim Deus, v intelligit creata & creabilia sapiens appellatur, vt verò illas creat, aut potest creare potens, & vt illis se se liberaliter communicat bonus. Si ergo per te beatus solum videt diuinitatem, & non creaturas fieri nequit, vt vnus beatus sit altero beatiôr, quia plura videt in Deo attributa. Quod si non solum diuinam naturam videt: sed creaturam, qua ratione vnã videt, eadem ratione, & omnes videbit: æqua ratio namque est de omnibus. ¶ In diuersum est, quippe beati nō solū non vidēt omnia quæ repræsentantur in diuinitate clarè, & distinctè: imò neq; possunt videre siquidē visio creaturarū nō pertinet ad rationē beatitudinis, igitur &c. Probatur antecedens, quia nisi id solum

pertinet ad rationem beatitudinis, quod quietat creatam mentem: at sola visio diuinæ essentia, quietat creatam mentem, ergo. Minorem probabis, quia sola diuina essentia est infinitum bonum: creaturæ autem omnes sunt finitum bonum, ergo visio creaturarum, non quietat, & sola visio diuina quietat. Ergo in solius visione huius infiniti boni, nullis alijs visis ratio beatitudinis seruetur, igitur non est necessaria visio creaturarum. ¶ Et constituitur magis hoc argumentum ex Augustino, 5. Confessionum. Infelix, ait, homo qui scit omnia illa, id est, creaturas, te autem nescit: beatus autem, qui te scit, etsi illa nesciat. Qui vero te, & illa nouit, non propter illa beator est, sed propter te solum beatus. ¶ Et augetur hoc idem vehementius ex verbo Domini Ioan. 17. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te Deum verum, & quem misisti Iesum Christum, Non dixit, vt cognoscant te, & alia à te, vel tuas creaturas in te, sed vt cognoscant te, igitur visio creaturarum, non est necessaria ad beatitudinem, quia videre illas non est beatitudinis. ¶ Quod si dixeris diuinam essentiam esse speculū, quoddam spirituale vniuersa repræsentans, & ideo beatos ex vi visionis beatæ videre vniuersa, quæ in hoc speculo lucentissimo repræsentantur. ¶ Obijciam, si ergo beati vident omnia, quæ diuinitas distinctè repræsentat, igitur vident omnia, quæ Deus videt: igitur non est magis visibilis Deus, quam à beatis videatur. Quod si annuis, ergo beati comprehendunt diuinitatem quod est impossibile. ¶ Probo consequentiam, quia comprehendere, est rem simul totam apprehendere, ita quod nihil restet, illius apprehendendū: at per te nihil restat cognoscendum de Deo, si fateris omnia, quæ Deus cognoscit, beatos cognoscere. ¶ At verò quod Deus sit incomprehensibilis, Iob docet cap. 11. Excelsior celo est & quid facies, profundior inferno, & vnde cognoscet? Id quod significat Deum esse incōprehensibilem. Et Hieremias. 32. idem commemorat, Dominus exercituum nomen tibi, magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatu. Et demum Paulus ad Rom. 11. idem sapit. Quam incomprehensibilia sunt iudicia eius.

¶ Dispu-

Confirmatio
Argum.2. Confirma
tio.Placita
rum.

Disputatio hæc sinuosa satis est, & quæ
meandris multis est inuoluta. Vnde ex
æ illam differere, arbitror ingenia no-
stra latere: saltē meū latet, si alijs patuerit
nescio. Est autē vnū, quod omnibus theo-
logis ferè probatum habetur, beatos non
videre omnia in verbo: vel in diuina es-
sentia. Tametsi istud non omnibus eo-
dem modo confessum est. Nanque fue-
runt quidam theologi, vt Goffredus. 6.
quod li. q. 3. indicat Capreolo, necnō &
Aureolus illi consentiens, etsi modera-
tius loquatur: qui dixerunt intellectum
beatum videndo diuinam essentiam, vi-
dere omnia ex natura illius visionis, quæ
representantur in eadē naturaliter. Sūt
enim quædam quæ representantur in di-
uina essentia naturaliter, vt sunt omnes
quidditates rerū omnium, quæ sunt, aut
fuerunt aut erunt, imō & omnes possibi-
les. Quod si huiusmodi possunt esse infini-
tæ, etiam infinitæ quidditates represen-
tantur in Deo beatis. Etenim necesse est
videntem diuinitatem, videre Patrem,
& Filium, & Spiritum Sanctum, quia
hæc sunt idem realiter cum diuinitate: at
vero creaturæ omnes, quæ representantur
in Deo, quia ibi non sunt realiter in
proprijs naturis, sed eminenter, sunt idē
atque ipse Deus, iuxta Anselmum dicen-
tem, creatura in Deo, est creatrix essen-
tia. Igitur si sunt idem, quod Deus, viso
Deo, necesse, quod videantur illæ. ¶ Alia
verò sunt, quæ representantur ex volun-
tate solum Dei, vt sunt singularia existen-
tia, præterita, vel futura. Siquidem horū
existētia pēdet ex diuino arbitrio. Deus
nanque creauit vniuersa ex suo placito,
ideo huiusmodi rerum existētia non re-
presentatur necessario ex Dei visione
beata. Et argumento quod illis impen-
det, igitur quilibet beatus Deum com-
prehendit, negant consequentiam. Nan-
que etiam si beatorum quilibet cognoscat
infinitas species creatas, & creabiles relu-
centes in diuina essentia, cæterum quia
non adeo limpide & clarè videt sicut
Deus ipse, ideo non comprehendit. Deus
nanque videt vniuersa hæc claritate infi-
nita: at verò beatorum nullus hac potiri
potest claritate. Vnde etiam quidā sunt
beatiores alijs, quia clarius diuinam essen-
tiam, & representata in eo cognoscunt.

Distinguit autem duplicem infinitatem
extensiuam, & intensiuam: extensiuam est
in effectibus infinitis, intensiuam est in di-
uina notitia. Cognoscere igitur infinitos
effectus contingit bifariam aut finitè in-
tensiuè, aut infinitè intensiuè, aut infinitè
extensiuè: solus Deus autem cognoscit in-
finitè intensiuè. Beati verò etiam si done-
mus videre beatos infinitas essentias crea-
tas & creabiles, non vident illas infinita
claritate, vt Deus, & ideo non cōprehen-
dunt Deum. Quæ vero representantur nō
naturaliter in Deo, illa non vident beati
ex visa essentia, sed per particulares reue-
lationes. Et de istis putat locum Pauli es-
se intelligendum. 1. Cor. 2. Quæ Dei sunt
nemo nouit nisi spiritus Dei. ¶ At re vera
non solum quæ voluntariè representat
Deus quales sunt rerum productiones,
aut corruptiones aut quæuis alia huiusmo-
di sunt Dei, sed etiam illa, quæ naturali-
ter representat. Enim vero rerum existē-
tiæ representatæ in diuina essentia, sunt
ipse Deus, perinde atque essentia rerum
in ipso relucens, sunt idem atque Deus.
Nihil nanque in Deo est, quod Deo acci-
dat, quia omnia sunt Deo. ¶ Est ergo De-
idæ rerū quæ in ipso sunt. Et quidē idæ
spectat potius existētiā rerum crean-
darum, quam essentias. Idæ nanque est
ratio faciendi, & cognoscendi, quæ ergo
sunt vel sunt factibilia ratione alterius,
habebunt idēam ratione illius. Nunc au-
tem essentia est factibilis ratione existen-
tiæ realis, seu singularis: tūc enim fit res,
quando habet esse reale. Essentia enim
secundum essentiale esse, nō habet quod
sit factibilis, sed solum secundum esse rea-
le, & indiuiduale: ergo idæ nō sunt quid-
ditatum primo, sed potius singulariū pro-
ductibilium per se primo, actiones enim
sunt de singularibus. Quare si quidditates
rerū creandarum, aut creatarum, vident
beati quia idæ horum sunt in Deo, vti-
que necesse est fateri, quod ipsa etiam exi-
stētia singularia iuxta differentias va-
riarum temporum videant, quippe, vt sunt
idæ rationes operandi illorum, sunt pri-
mo idæ, secus vt sunt ratio cognoscēdi.
¶ Ad hæc beati vel vident essentias crea-
tas vt creatas, aut non vidēt essentias crea-
tas vt tales. Si non vt tales, igitur nesciēt
distinguerē, inter creata & possibilia:

L 4 quod

Placita auto-
rum.

Refellitur
Goffredus.

Idæ potius
est respectu
rei primo &
per se facti-
bilis, quam
respectu, eo-
rum quæ nō
sunt per se &
primo facti-
bilia.

Idæ vt sunt
primo solum
operādi sunt
singularium,
quia opera-
tio est circa
singularia
1. Meta.

quod esset fateri absurdum. Si norunt, vt tales num ex vi visionis, si annuis, igitur ipsa visio beata ostendit creatas essentias, quæ alioqui pendent ex creatiõe, & creatio est opus voluntarium Dei. Si non ex visione diuina norunt, vnde igitur? Si ex reuelatione, ergo iam essentia diuina non ostendit omnes essentias creatas & creabiles. Rursum creabiles essentia non habent idæam, quia etsi creabilia indiuidua habent idæam suæ speciei creatæ, at essentia solum possibilis cur habebit idæam cum nunquam sit faciendæ? non ergo propter idæas cognoscunt beati essentias. Probabilis antecedens, quia illæ non sunt creandæ, sed solum creabiles. ¶ Huic placito nihilominus hæsit Durandus, distin. hac quæst. 3. Ait enim trifariam aliquid ostendi in altero, aut vt in speculo, aut vt conclusio in principio, aut denique vt effectus in causa. Res autem in diuina demonstrantur essentia, non vt in speculo. Et enim si proprietatem sermonis amas diuinitas procul abest ab speculo. Speculum enim vel suscipit impressionem ab obiecto, vel oblatas imagines ab obiecto reflectit in visum. Cum enim species defusæ per aerem, sistantur à corpore terso & polito, illas non sint ultra progredi, sed illas reflectit in visum, & per illam reflexionem apparet imago. At verò neque Deus suscipit species à rebus creatis, neque sibi obiectas reflectit, ideoque nõ est propriè speculum. Quid quod speculum non representat quæ non sunt, sed solum sibi præsentia, sibi que obiecta. Et rursum imagines reflexæ ab speculo sunt varix & distinctæ, neque ibi vniuntur: at in Deo omnia quæ ibidem representantur quam vnitissima sunt. Ideoque in re hac quantum ad hunc articulum probe docet Durandus Deum non esse speculum. Quod verò August. commemorat lib. de vidento Deum ad Paul. intelligendum est Deum esse speculum voluntarium: hoc est, habet se Deus instar speculi, quia vt hoc demonstrat clarè res obiectas, ita Deus distinctè representat creaturas. Porro si Cæthuriensis perspectiuam consulimus, neque est impressio in speculum, neque reflexio, sed ipsamet res, quæ obijcitur in speculũ, est illa quæ representatur in speculo. Iuxta quam rationem Deus posset

aptius dici speculum, quia ipsæ creaturæ in Deo representantur. De qua re nos lucidius differuimus in Commẽ. nostris ad libros de anima. ¶ Secundo etiam probat Durandus, quia conclusiones in principio sunt in potentia, & nõ in actu. Quia solum sunt secundum quod ex illis deducuntur per discursum conclusiones: at res in Deo sunt actu, & non potetia. Verum hoc argumentum non vsquequaque constat: quia etsi apud nos conclusiones sint in potetia principij ob hebetudinem nostri ingenij, at vero apud mentes angelicas non item. Imo arbitror angelos in hoc principio, homo est animal rationale, actu videre hanc conclusionem, est hominifibilis. Demum cõcludit res esse in Deo vt effectus in causa. Verum non distinguit de causa: liquidẽ res materiales sunt in materia in potentia, vt in causa materiali. Verum ipse non loquitur nisi de causa efficiente. Nam in causa efficiente sunt effectus, non sicut in potetia materiæ, sed virtualiter, vt in virtute agētis, illa potestis præstare. Vt in potentia solis sunt vermes, & mures plantæ &c. quippe illa potest efficere. Quia ergo Deus est causa eminentissima, & vniuersalissima, ideo vniuersa sunt in illo representata & creata, & creanda: & denique possibilis. Habent nanque vniuersa esse intelligibile in Deo, & secundum istud esse representantur in Deo. Et quia hoc esse intelligibile creaturæ in Deo est ipsa diuinitas, ideo vifa diuinitate illa sunt videnda. Hoc modo ego expono hoc Durandi placitum, quod est Thomæ, & aliorum Theologorum. ¶ Adiecit insuper Durandus, non solum mentes beatas intueri rerum naturalium quidditates, verum & supernaturalium. Quia beati vident in Deo quid sit gratia, quid fides, quidque sint sacramenta: etsi horum existetias ex vi visionis nõ videant. ¶ Præter hæc autem hoc idem placitum alij theologi antiqui conati sunt sub alia ratione exponere, supponentes reflexam notitiam significare idem, quod directam. Iam igitur, cum Deus omnium rerum sit notitia infinita, beata notitia sanctorum, est notitia, notitiæ diuinæ: quia est visio diuinæ notitiæ. Ideoque necesse est beatos videre omnia, quæ Deus videt, quantum Deus directè omnia intuetur, beati

Lege autorem de deis. l. sen ten. distin. 6. quæst. 1.

subloq. ubi dicitur quod non est nisi in rebus creatis.

subloq. ubi dicitur quod non est nisi in rebus creatis.

Esse intelligibile creaturam in Deo est ipse Deus.

Exp. tiqu.

Reflexio est culus.

Secundum distor.

An cogitans vifa quæ intelligit Deum.

Expositio an
tigua.

Reflexa noti
tia est eiusde
culus est dire
cta.

Secunda sen
tentia contra
diſtorta prio
ria.

Intelligi
e creatura
in Deo
ipſe Deo.

An cogno
ſcens vniver
ſa quæ Deus
intelligit
cognoſcat
Deum.

beati vero reflexe: quia vident omnia vi
dendo viſionem omnium. ¶ Porro hæc
expositio me male habet, & ſufficit huic
queſtioni, quod ſatis ſuper que anfractu
ſa ſit, abſque eo quod maioribus anfracti
bus illam inuoluamus. Etenim ſi ad diale
cticas rationes rem expendimus iſtam, re
flexa notitia eſt eiſdem, cuius eſt dire
cta. Non enim ſufficit quod ſit notitia no
titiæ, niſi ſit eiſdem. Eſt enim reflexa no
titia, cū cognoſco me cognoſcere, non ſi
cognoſco, alium cognoſcere. Cum ergo
directa ſit notitia Dei, reflexa beatorum,
non eſt dicenda reflexa. Quid quod eſi
donemus illam eſſe reflexam, reflexa tamen,
non eſt rei, ſed conceptus notitiæ: vnde
de non ſignificabit rem repræſentatam
per directam: ſed ſolum ipſam directam.
Sed, vt dixi reflexa eſt per quam intelli
gens intelligit ſuum conceptum non alie
nū. Idcirco hæc via non eſt mihi plauſibi
lis: & planior via eſt, quam vulgo theolo
gi amplectuntur, & quam pridem expla
nabamus Durandum exponentes. ¶ Eſt
porro ſecunda ſententia huic, quam ex
Goffredo, retulimus ex diametro contra
dicens ſcilicet vniuerſa, quæ in Deo re
præſentantur nullo excepto, ſiue quiddi
tas id ſit, ſiue ſingularis rei exiſtentia, vel
præterita vel futura vel præſens ſiue poſſi
bilis, vniuerſa demum quæ ibi demonſtra
tur patere beatis. Quia qua ratione vnū
oſtenditur, & reliqua oſtendentur, ſiqui
dem diuina eſſentia omnia demonſtrat:
& nō eſt defectus ex obiecto, patet enim
de ſe cunctis beatis, neque eſt defectus ex
parte intellectus, qui non eſt magis deie
ctus ad intelligendum hæc quam illa. Ne
que ratio exhiberi idonea poſſet, cur hæc
videat, & non alia. Alias rationes leges apud
Durandum. Verum hæc ſententia
non videtur probanda. Primo quia com
prehenderent beati Deum: iſtud eſt nan
que comprehendere attingere intellectu
ad omnia, ad quæ ſe extendit Dei poten
tia. At verò deludunt iſti hoc argumen
tum dicentes, non ſatis hoc eſſe cognoſcere
vniuerſa, quæ Deus fecit, aut poteſt fa
cere ad comprehensionem, ſed oportet
addere, & cognoſcere eodem modo: nūc
autem Deus infinita claritate cognoſcit
vniuerſa, beatus autem finita. Et hoc idē
cenſuit Goffredus, & Aureolus & Scotus
in. 3. diſt. 14. q. 2. colligens hæc ratione hoc

idē: quia ſi alicui ſubiecto competūt duæ
paſſiones propriæ, ordine quodam, ita
quod vna competit propter alteram, ver
bi cauſa vt Scotus aperiam hominis ſunt
duæ paſſiones propriæ, & quod ſocialis
eſt, & quod ciuiliſ eſt: Et ex eo eſt ciuile
animal, quia ſociale. Hinc nāque congre
gatæ fuerunt ciuitates, quia homo ſociale
animal erat: ſolitarius enim, dixit ille, vel
Deus, vel beſtia. Igitur huiusmodi paſſio
nes ordine quodam homini congruunt.
Iam igitur ſi quis intelligendo primam
harūm propriarū paſſionum non com
prehendit hominem, neque intelligendo
ſecundam. ¶ At verò in diuina eſſentia
duo etiam intelligimus ſe habentia ſecun
dum prius & poſterius ſecundum modū
intelligendi. Primum eſt infinitas diui
næ eſſentiæ, ſecundum autem vniuerſitas
repræſentatorum in illa: at hoc poſterius
competit ex primo. Si ergo beatus intelli
gendo clarè diuinitatis infinitatem, non
comprehendit diuinitatem, igitur neque
intuendo vniuerſa, quæ repræſentantur
in diuina eſſentia. ¶ Caietanus vero moli
tur hoc Scoticum eluere argumentum.
Eareſpondet verū eſſe antecedens, ſi cæ
tera ſint paria: modo non ſunt cætera pa
ria, hoc eſt, ſi vtrunque ex quo conti
neretur in diuina eſſentia. Nunc autem,
infinitas formaliter eſt in diuina eſſen
tia, at verò vniuerſa, quæ repræſentan
tur ſunt virtualiter, ita theologizat. r. par
t. 12. art. 8. Verū non abſoluit hoc Scoti
argumentum. Siquidem vniuerſa quæ re
præſentantur in Deo, diſtinctè repræſen
tantur, tam diſtinctè, quam ſi formaliter
ibi eſſent: igitur contineri virtualiter ni
hil pertinet ad argumēti ſolutionē. ¶ Ideo
aliter ego puto enervandum argumen
tum Scoti. Infinitas enim diuinx eſſen
tiæ bifariam poteſt videri: aut notitia
infinita, & hæc eſt comprehenſiua, aut fi
nita, & hæc non comprehendit. Et talis
eſt beatorum: qui infinitatem Dei finite
intelligunt, vt & nos, quamuis illi clare,
nos verò obſcure. At verò videre infini
ta, quæ repræſentantur in Deo notitia di
ſtincta, non poteſt fieri, niſi ſit infinita.
Ideo ad videre omnia, quæ ſunt in Deo
conſequitur comprehenſio diuinx eſſen
tiæ. Quod vt perſpicuum vtcunque fiat,
hoc modo probabis. Quia videre obiecta
duo diſtincta notitia, eſt aliquantæ perfe
ctionis

Diſtincta eſſen
tiæ infinitas
bifariam vi
deri poteſt.

Idē obiectū
eſt vbi
vniuerſitas
quæ ſunt
in Deo
notitia di
ſtincta

Mēs beata nō
sensim cogno-
scit quā in
Deo relucet,
sed simul in
ipso beatitu-
dinis ingrel-
su.
Tertia sen-
tentia.

la videns beatorum, erit infinita intensi-
ue, at hoc est impossibile, ergo & antece-
dens. ¶ Tertia sententia est ab vtraque
relatarū longe diuersa. Fuit nanque prior
dicens videri non omnia in diuina essen-
tia, sed solum ea, quæ in illa naturaliter re-
præsentantur, quæ sunt essentia rerum si-
ue naturalium, siue supernaturalium.

¶ Fuit posterior contradictoria, vniuersa
nullo excepto videri in Deo, ad quos se-
quebatur beatos videre cogitatiōes n̄as,
sine noua reuelatione. ¶ Hæc autem nul-
la videri in Deo asserit, sed solum beatis
patere diuinitatem, & beatam Triadem
cum suis originibus, relationibus, emana-
tionibus. Creaturæ autem nullæ demon-
strari beatis in diuinitate, sed creaturas
sciunt beati vel per propriam beatorum
scientiam. Beati nanque pollent intelle-
ctu: vnde est potens mens illorum suapte
natura multas & illas præclaras formare
rerum notitias, præclariore quam omnis
philosophorum turba, aut si facultatem
naturalem illorum excedant, illa acci-
pient ex reuelatiōe diuina. Vnde ad hos
sequitur beatos omnes æqualē sortiri bea-
titudinem quo ad essentialia beatitudi-
nis, quippe operarijs data est merces æ-
qua Matth. 20. ex denario diurno, qui æ-
qualiter primis, atque nouissimis est di-
stributus. Denarius autem hic visio diui-
næ essentia est. Hanc autem sententiā, e-
iusdem autores probant, quia visio diui-
næ essentia præsupponitur ad visionem
creaturarum in ipsa demonstratarū. Cum
ergo prius possit esse sine posteriori, pote-
rit diuina essentia videri non visis creatu-
ris. ¶ Secundo, quia visio diuinæ essentia
est visio sub ratione absoluta, visio autem
creaturæ in Deo, est visio idæalis, & ideo
respectiua: at nihil pugnat cum ratione
absolutum posse separari à respectiuo.

¶ Verum istæ rationes factum non pro-
bant, sed solum non repugnare diuinam
essentiam videri sine creaturarum visio-
ne. Et hoc adhuc secunda ratio non collig-
git, quia supponit falsum, cognitionem vi-
delicet creaturæ esse necessario idæalem
quod falsum esse hinc disces. Etenim De-
prius intelligitur cognoscere creaturas, &
dein velle illas producere. Quando ergo
illas absolute cognoscit non est cognitio
idæalis, sed quando vult illas producere,
aut voluit, tunc illas cognoscit idæaliter.

Durandus autem carpit hanc opinionem
fragiliter tamen. Sequitur inquit, co-
gnitionem viatorum esse perfectiorem,
quam beatā. Probat illatum: quippe nos
cognoscimus Deum, vt causam creatura-
rum, beati vero solum absolute. At hæc
ratio despicienda est, siquidem excelsior
est multo visio clara deitatis etiam num
absoluta, quam omnes notiones diuini ta-
tis, quæ sunt apud nos relatiuæ: imo non
sunt inuicem conferendæ, quia nostræ sunt
obscuræ. Quid quod beati cognoscūt has
relationes diuinitatis ad creaturas, per re-
uelationes particulares, aut ipsi suapte na-
tura causabunt in se ipsis harum relatio-
num ad creaturas, & creaturarum ipsarū
cognitiones. Nanque hoc dicerent huius
sententiæ assertores. ¶ Rursumque secun-
da Durandi ratiuncula non est multi pen-
denda. Ait enim, sequitur beatos nullam
obtenturos voluptatem si solum ex ratio-
ne absoluta diuinam intuētur essentiam.
Probat consequentiam, quia voluptas ex
apprehensio bono conuenienti suboritur:
verum hæc apprehensio relatiua est. At
verò respondebit opinans placitum com-
memoratum, mētem beatam videntem
diuinam essentiam, ex illa visione adipi-
sci suum bonum, scilicet, possessionem
summi veri, ex qua adeptione voluntas
beati necessario delectatur.

¶ Porro autem est argumentum neruo-
sus, quod istud placitum suadere potuis-
set magis, videlicet, mentem creatam nō
beari ex visioe creaturarum in Deo: quia
creatura nulla est bonum summum, aut fi-
nis mentis creatæ, vt supra etiam dicebat
Augusti. 5. confessionum. Igitur beatitu-
do essentialis solum cōsistit in visione ab-
soluta diuinitatis: siquidem hæc sola re-
plet desiderium nostrum in bonis, & hæc
sola est animi nostri satietas, atque angeli-
ci. Igitur non est necessaria visio creatura-
rum in diuinitate, ad beatitudinem essen-
tialē beatorum. Si non est necessaria,
igitur non vident beati creaturas in Deo.
Et sunt nonnulli autores ex neothericis,
qui hoc amēt dogma antiquum: ex quo-
rum numero est Ioan. Maioris in 4. dist.
49. quæst. 16. & in 3. sententiæ. distin. 14. q. 3.
vbi elegit hoc dogma tanquā rationi ma-
gis consentaneum, beatas mentes ex viso-
ne Dei solum diuinam essentiam clare &
distin-

Elidit Dur-
randi argu-
menta.

Notandū ar-
gumentum.

Antiquū pla-
citū exponi-
tur quidque
sit videre in
verbo.

Cognitio
creaturæ non
est idæalis ne-
cessario.

distinctè representat, creaturam autè nul-
lam: neque illius essentiam, neque illius
existentiã. ¶ Porro creaturas norunt bea-
ti vel per proprias notitias de rebus, quas
ipsi producant, vel per reuelationes diui-
nas. Vnde ait, videre in verbo, est vide-
re verbum, & habere visionem hanc a so-
lo verbo. Putat enim visionem beatificã
à solo Deo causari mente beata non con-
currente actiue ad illius productionem:
sed solo Dei verbo illam influente adest
beatihuiusmodi visio. Et quanuis pro-
phetæ illuminentur à verbo, non tamen
vident in verbo, quæ ipsi vaticinãtur: quia
verbum non vident, tametsi à Dei verbo
visiones futurorum accipiant. ¶ Argumẽ-
tum, quo se conduxit in hanc sententiam
est, quod subdam, quia impossibile est v-
nam singularem notitiam distinctè reprẽ-
sentare singularia diuisim. Verbi gratia,
quod vna notitia Socratis distincta, re-
præsentet etiam Platonem distinctè. Si
quidem etsi fieri possit, quod impedia-
tur à significando Socrate, Deo non con-
currente cum illa ad significandum So-
cratem, vt potest impediri calor ne calefa-
ciat, Deus enim impedimento fuit igni
Babylonico, ne deureret pueros, immis-
sos in illam, at fieri non potest, vt ignis ca-
lesfaciendo, etiam frigesfaciat. Similiter
fieri non potest, vt notitia singularis Pe-
tri, Petram distinctè representans, Pau-
lum etiã distinctè representet, quia sunt
repræsentationes diuersæ, & diuersarum
rerum. ¶ Quam ob rem notitia beatifica
cum sit notitia singularis Dei, & illum di-
stinctè representans, fieri nequit, vt re-
præsentet distinctè creaturam aliquam.
Dixit autem diuisim, quia copulatum ni-
hil incommodi est vnã notitiam singu-
larem repræsentare plura, vt notitia acer-
ui tritici, repræsentat multa grana.
¶ Secundo colligit idem, quia si repræ-
sentaret distinctè vnã creaturam visio
beata, æquaratione, & omnes extantes,
& possibiles. At hoc fieri nequit: quia si
visio beata repræsentaret illa omnia quip-
pe quæ sunt infinita, ipsa quoque esset in-
finita. Quandoquidem repræsentare vnã
creaturam distinctè, est aliquantæ perfe-
ctionis, & duas maioris, &c. ergo infini-
tas, erit infinita perfectionis. Neque va-
let si dixeris creaturas esse obiectum, se-
cundarium illius visionis, & solam diui-

Prophetæ ni-
hil videbant
in verbo, etsi
à verbo illu-
strabantur.

liberatio
mutatio

siq. beatificã
visio beata
supra illa
ni. creaturã
visio

nam esse obiectum primarium, quod est
vnum, & non multa. Si quidem a quo pe-
de progredietur argumentum in obiectis
secundarijs, vt in primarijs, cognoscere,
scilicet, vnum obiectum tale est aliquan-
tæ perfectionis &c. Ad hanc sententiam
confectarium est omnes beatos essentiã
ter esse equaliter beatos, id est, quo ad bea-
titudinem essentialem. Enimvero si sola
ab illis spectatur diuinitas, & non repræ-
sentantur creaturæ, non vident beatorum
alij plura alijs: quia in diuinitate nulla est
distinctio: si quidem ipsa est vnica se-
cundum se, nisi distinctio accedat per re-
spectum ad pluralitatem creaturarum. Id
quod concessum est à theologis assertori-
bus huius placiti. Verũ est locus ille 14.
apud Ioan. In domo patris mei mansio-
nes multæ sunt: ex quo videtur beatitudi-
nis gradus esse decernendos varios. Et rur-
sum. 1. Cor. 15. stella ab stella differt in cla-
ritate. ¶ Verum tamen etiam alter ille lo-
cus Matth. 20. vnitatem gradus beatifici
demonstrat: quia operarijs omnibus vnus
denarius non plures sunt distributi. ¶ Et
quidem assertores huius placiti differen-
tiam autumant esse in beatitudine, quo
ad accidentalia nempe secundum reuelati-
ones, quibus potientur pluribus & illu-
strioribus quidam beati, quam alij. Et rur-
sum in dotibus corporis erit maior excel-
lentia quorundam quam aliorum. ¶ Rur-
sumque in autoritate iudicandi. Nanque
Apostoli alijs erunt præ eminentiores, vt
supra dictum est, item munere aureola-
rum &c. Et hoc sibi velle loca citata isti
dicent. Sed quid dicent de anima Chri-
sti, quæ est omnium beatissima quippe
quæ vnica est oleo lætitiæ præ conforti-
bus suis. Porro item dicent in scientijs in-
fusus, reuelationibus &c. præeminere cun-
ctis etiam supremis angelis. ¶ Durandus
huius meminit placiti distin. 49. quæst. 2.
respondens primo argumento, & illi non
acquiescit. Vnde subdit, securius forte
esset tradere intellectum beatum se gere-
re passiuè in recipiendo actum beatum
Deus autem influit, quibusdam beatis a-
ctum intensiorem, seu perfectiorem, &
alijs nõ adeo perfectum. Vnde euadit ar-
gumentum satis neruosum videlicet nul-
la est differentia ex representante essen-
tia, neque ex parte intellectus est incapaci-
tas, vt videat quædam representata, &
alia

Cognoscere
distinctè est
perfectionis
in notitia.

Multitudo
mansionũ quo
modo futura
in celo credi-
tur à quibus-
dã theologis.

Intellectus se
gerit passiuè
quo ad actum
beatũ ex De-
o. & Maiorẽ

Dura
excit

Argumẽ-
Ioan. M.
nis soluit

Essentia d
na vnue
vnitatis
representat

Durandus
excipitur.

alia non, qua ratione enim quædam videt æqua & omnia alia, igitur oia videt beatus, quæ diuinitas repræsentat, vel solam Dei videt essentiam. Insinuat Durandus si ipse produceret visionem beatus intellectus argumentum probè collegisse, at verò nõ producit visionem (supposita opinio ne, quæ intellectiõne recipi, & nõ produci concedit) sed ex diuino influxo suscipitur: Deus autè variè visionem beatam influit, vt dudum referebã ex eodem. ¶ At verò obijciã illi, nõ illa visio influxa repræsentat solam essentiam, an etiam creaturas. Quod si solam, iã labitur in placitum, quod dudum reiecerat. Si verò repræsentat nõ solam, æqua ratione omnia videbit nullo excepto beat⁹ intellectus, & tum adhuc idẽ consequitur omnes beatos, esse ex æquo beatos, quod vt incõmodum ipse cõcedere refugit. ¶ Ad hæc semper argumentum stat: quia quærã à Durando, cur diuina ista influxio variat suã perfectionem? Num ex essentia Dei repræsentãte? nõ ex intellectu creato suscipiẽte? Non primũ, quia æqualiter repræsentat, neque secundũ, quia ex æquo sunt susceptiua. ¶ Porro autè neq; Ioannis Maioris argumentum palmariũ est, vt ipse cõset, vt probet quod instituit probandũ. Quandoquidẽ quod duxit esse impõssibile vnã notitiã singulari rem distinctè repræsentare duo singularia vel plura, diluet aliquis dicẽs, verum esse quãdo diuisim illa repræsentat, non tamẽ si coniunctim, vt etiã ipse testatur. At verò notitia beata non diuisim repræsentat, sed coniunctim ostendit quæ sunt in se diuisa. Quãdoquidẽ Petrus & Paulus, etiam si ex parte rei sint diuisi, & separati, at verò in Deo non separantur. Siquidẽ omnes res in Deo sunt vnũ & ipsissimũ, quod est Deus. Supra namq; exponebã esse res in Deo secundũ esse intelligibile: & hoc esse intelligibile, esse in Deo diuinum esse, Idcirco, omnia sunt in Deo quã maximè vnũ ex ratione diuinitatis. Quãuis enim distinctissimè repræsentet vniuersa, at verò hæc distinctio non capitur ex essentia diuina repræsentante, sed ex rebus repræsentatis, quæ sunt alioqui distincta, & quæ sunt distincta in suis naturis, sunt vnita in diuina natura. Ideoq; ne miretur Maioris si vna eademque notitia singularis beata, repræsentet distinctè plura. Cur autè hæc & non illa sub hæc demonstrabitur.

¶ Est quarta sententia, quæ est S. Thomæ, quæ neq; tam arcta est vt hæc dudũ commemorata dicens Deũ solum videri à beatis, quæ quidem si arrisisset Scotiũ dogma, itemq; Altiſiodorensis placitũ tradẽs beatitudinẽ collocandã in fruitione Dei, defendi posset, differentiã beatitudinis & gradus esse in varia fruitione diuinitatis. Itaq; etiã si diuina essentia sola videatur sine visione creaturarũ, at vero nihilominus, quidã sunt alijs beatiore effentialiter, quia magis Deo fruuntur. Namque etiã si æqualis sit visio, at verò fruitio non subinde æqua esset, quia charitas est inæqualis beatorũ. Verũ si in sola visione consistit, omnes beati sunt beatitudinis æqualis iuxta hoc dogma, vt prædiximus, quomisso Thomæ denarrem⁹ placitũ, quod, vt aiebã, non est tam arctũ, vt istud quod modo differebatur, neq; tam amplũ, vt secundũ, quod tradebat vniuersa conspiciã beatis in diuina essentia, nullo excepto: sed medium tenet inter hæc duo. Ait namque Thomas beatas omnes mentes, videre omnes essentias, siue omnia genera & species, & rationes earum in diuina essentia, non tamen omnia possibilia, neque omnia singularia. Quippe beatitudo quietum reddit appetitum mentis creatæ, qui ad sciendum est, omnes enim homines naturaliter scire desiderant, quia istud est mentis perfectio. At verò scire possibilia non desideramus, & singularia non pertinent ad perfectionem intellectus, ideo beatos hæc scire non est necesse ad suam beatitudinem. Verum scire genera extantium rerum, & species & rationes horum, perfectionis est mentalis. ¶ Hoc autem dogma videtur conuenire cum dogmate Goffredi, quod probatum habuit Durandus, vt commemorabam: Siquidem genera, & species, sunt rerum quidditates, quas spectatas habere in Dei essentia Goffredus beatos fatebatur. ¶ Nisi quod vt reor discrimen est, siquidem Goffredus omnes essentias rerũ etiam possibiles testatur spectari à beatis in diuinitate, at Thomas etsi clarè non doceat quid velit, de speciebus possibilibus, at insinuat species omnes possibilium, & non extantium à beatis non videri in diuina essentia. ¶ Porro in lib. contra Gentes. 3. cap. 59 omnes species & virtutes earũ, & accidentia beatos docet videre in diuina essentia,

Quarta sententia.

Est visio def
esset æqualis
beatis fruitio
Dei nõ esset
æqualis.

Differitur
Thomæ.

Cõsentus de
gnatum, &
dissentus.

...

Argumentum
Ioan. Maioris
soluitur.

Essentia diuina
vniuersa
distinctissimè
repræsentat.

scientia videntur, quippe quæ præsentia actuali deservuntur, sciuntur scientia simplicis intelligentiæ: utiq; quia quæ non sunt præsentia actu non videntur, sed magis intelliguntur. ¶ Sunt equidē vniuersa Deo quam præsentissima, at varia ratione, quia alia, ut actu præsentia iuxta varias differentias temporum, alia ut in potentia præsentia solū. Probatur igitur conclusio hac præfatione præmissa, quam latius disseruimus in. 1. Senten. Etenim diem iudicij beati non cognoscunt, quippe qui omnes latet Angelos Matth. 24. & Mar. 13. Rursus Dionys. 6. cap. cælestis Hierarchiæ Angelos superiores illuminare, purgare & perficere tradit Angelos inferiores de diuinis mysterijs cognoscendis, igitur non omnia vident, quæ Deus videt visionis scientia. ¶ Tertio quia cogitationes soli Deo patent, igitur beatos latet. ¶ Quarto Ioan. Chryso. Homilia. 1. in Ioannem ait, Angelos multa didicisse ex Ioannis Euangelio, quæ prius ignorabant. Et Hierony. lib. 2. in Epistolam ad Ephesios cap. 3. versans locum Pauli, ut innotescat Principibus, & Potestatibus in cælestibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei, videtur idem docere mysterium incarnationis, & redemptionis humanæ latuisse Angelos beatos, ante Christi mortem, & resurrectionem. Et profert Esaiæ testimonium, ut constituat quod dixerat apud quem Angeli quærent, Quis est iste qui ascendit de Edon? Et idem in Psalmo sciscitatur. Quis est iste rex gloriæ? Et Sedulius in collectaneis loci eiusdem idem sapit, Christum aperuisse sacramentum incarnationis Angelis, quod ante nesciebant. Hæc autem ratio est ambigua siquidem obijciam Hiero. Angelos canentes in natali Domini Lucæ. 2. & Angelum Gabrielem, qui nunciauit incarnandum Dominum ibidem. Et Angelos ministrantes Domino ante mortem eius, & Angelum eum confortantem Lucæ. 23. ¶ Ad hæc Dionysio autore homines, non docent Angelos, sed ab eis potius docentur homines: ut diuinarum scripturarum discursus satis ostendit Angelos docuisse Prophetas, & Apostolos, post Christi ad sidera ascensum. Et Angelus item docuit Mariam & Ioseph Christi mysteria. Non ergo Angeli sunt edocti vel à Ioanne Euangelista, vel ab Apostolis, cum contra Apostoli ab Angelis sunt

edocti gratiæ sacramenta, ut Apoc. Ioan. factis indicat. Quæ obrem ratio hæc conuincit nihil, sed ex eo à me prolata est, quo exponerem horum sanctorum testimonia. Et sci to Magist. Senten. in. 2. dist. 11. Hieronymo opposuisse Augustinum tradentem, Angelos nouisse Incarnationis, & Redemptionis sacramentum, ante quam illa Deus exqueretur. At conciliat Hiero. August. sub hac ratione videlicet, Angelos supremos nouisse hæc mysteria, prius quam celebrarentur, non tamen inferiores qui illa didicerunt postmodum per Ecclesiam. ¶ At vero rô aduersantur Magistro, quæ à me sunt inducta dudum. Angeli enim, qui missi sunt ut cæticis cælestibus laudaret Christi exitum, & pastoribus euangelizarent infantem natum, non erant ex supremo ordine, sed ex inferiori. Et Gabriel item, qui cæleste de incarnando Domino attulit nuncium, & ij qui Domino ministrauerunt. Et Gabriel nunciauit Zachariæ præcurserem qui omnes creduntur vulgo Theologis inferioris fuisse ordinis, ut nos dixim? in. 2. Senten. Et quid si Prophetæ sacramentum Dominicæ mortis, sciebant, Angeli quorum ministerio erudiebantur, quomodo ignorassent? Dicamus ergo Angelos beatos calluisse diuinæ huius dispensationis sacramenta, ante quam incarnaretur Dei verbum, & pateretur. At vero aliqua circumstantiæ horum mysteriorum latuerunt illos experimentaliter notitia, quas postmodum experimentaliter nouerunt prædicantibus Apostolis. Neque Paulus loco præfato expressit Incarnationem, aut Redemptionem, sed solū ait multiformem sapientiam Dei. Meminisse autem oportet Paul. 1. Cor. 4. dixisse Apostolos spectaculum fuisse Angelis, mundo, & hominibus? Cur obsecro Angelis? Nepe quia mirabantur in experientia rei, quæ iam nouerat vel in verbo vel ex reuelatione diuina, nepe quod Apostoli fragiles, & insipientes, mundum conuerteret ad Christum. Et hoc pacto poteris exponere commemorata sanctorum testimonia. Quia igitur sancti Angeli consilia Dei altissima, quæ ipsi iam nouerat per speculationem, viderunt experimentaliter & in effectu in Ecclesia Dei completa, ideo ait Paulus multiformem Dei sapientiam Principibus, & Potestatibus in cælestibus innotuisse per Ecclesiam. Sed obijciēs forsan, cur meminit solum Principum, & Potestatum;

Angelos non latuerunt mysteria humana redemptionis ante quam celebrarentur.

Locus Pauli ad Ephes. 3. explicatus.

Scientia visio nis & scientia simplicis intelligentiæ quid.

Ca. 63.

Matth. 4.

Apostoli non docuerunt Angelos.

& non aliorum ordinum superiorum, vel inferiorum. Respondebo, ex altera parte, totam intellexit Angelicam cohortem; Et forsan ex verbi huius occasione Magister dixit superioribus Angelis notū fuisse mysteriū redemptionis, prius quā celebratum, non Angelis inferioribus. ¶ **Secunda conclusio.** Beati eorum, quā Deus scientia visionis comprehendit, et si quā dā ignorēt, alia tamē illis patent. In gratiam huius obseruabis tria. Primum est, diuinitatem comprehendere eminentissimē in se vniuersa etiam tam actualia, quam possibiliā semper sub actuali esse subaudi, secundum aliquam temporis differentiam: quā inquam sunt, aut fuerunt, aut erunt. ¶ **Quod autem vera sit hęc obseruatio in de diffēs,** quia Deus est causa totius esse, ab ipso enim fuit esse ad res vniuersas, quare ipse se nominans dixit Moyse, dices ad eos, **Qui est,** misit me ad vos. Si ergo vniuersa ab illo, vt à primo entis fonte deriuantur. Quā actu sunt vtique; ab illo hauriunt suum actuale esse, & quā possunt esse, etiam nūm ab ipso deriuat suum potentiale esse. Et quia omnis perfectio fundatur in esse, quia impossibilia nihil habent perfectionis, quia non possunt esse, & possibilia exigua sunt perfectionis, quia non sunt, vt posse esse diuitem paruam ostendit perfectionem, sed solum esse diuitem. Vnde cum Deus sit plenitudo totius esse, inde est plenitudo omnium perfectionum. Inde processit quod August. dixit Deum esse speculum vniuersale, nempe, quia in ipso est plenitudo totius esse, quod est in creaturis, & omnis perfectionis. Namque quā in creaturis sparsim sunt, quia finitæ sunt, & non possunt omnibus perfectionibus gaudere, in Deo sunt vnitissimē, quia infinitus est & immensus. Et non solum actuales perfectiones creatas Deus eminentissimē habet, sed etiā possibiles omnes. Quamuis proprius dicimus diuinam essentiam esse exemplaria omnium rerum, quam esse speculum. Enimuerō cum sit supremus artifex condendarum rerum, & conditarum, ipse est sibi exemplar, & exemplaria: exemplar secundum vnitatem essentia, & exemplaria secundum vnitatem condendorum, vel conditorum ab eo. Ex quo conficitur diuinam essentiam representare vniuersa quantum ex ratione exemplaris est. Creaturæ verō

exemplata ex hoc supremo exemplari. Sunt sanè speculū iuxta Pauli sermonē, **Illud,** videmus nunc per speculū in anigmate. Veruntamen etiā sunt exemplata, quāuis diuersa ratione. Speculū enim sūt quatenus per ipsas vestigamus diuinitatis maiestatem: quippe illæ representāt nobis, quātus sit autor earū. Exēplata verō sunt quia summa Dei arte per æterna exēplaria sunt fabricatæ. Verū germani? illis congruit esse exēplata, quā speculū est vtrumque illis cōpetat. A ratione enim speculi deficiunt. Speculū namq; oblatā rem representat sicut est: porrō creaturæ vniuersæ longe deficiunt à representando Deo sicut est. Enimuerō infinitū distant à celsitudine creatoris, at non deficiunt à ratione exemplati, idcirco esse exemplata germanius illis congruit: quapropter, non possunt demonstrare exacte quantus sit illarū creator. Quāuis enim perfectissimæ sunt secundum proprias rationes, verū imperfectissimæ sunt collatæ ad infinitam creatoris perfectionē. Quocirca propria finitate circumscriptæ, creatoris infinitatem obscure ostendunt. ¶ Porrō creator ipse exactissime per se ipsum vniuersa cognoscit. Quippe quāuis Maiestatem creatoris, finitas creaturarū, ad purū non possit demonstrare, at vero creatoris infinitas omnium creaturarū finitatem distinctissime representat. Quoniam, vt dicebam diuinitas continet vniuersa eminentissime, quia est causa omnium efficiēs & finalis. Est enim Alpha & Omega, principium & finis. Vnde & Plato Deum dixit esse Archetypum, hoc est, primariū vniuersorū exemplar. Denique creaturæ sunt speculū Dei, quia exemplata sunt, ideo hoc est prius natura quam illud. ¶ **Secundo obseruabis creaturas videre in verbo vel in diuina essentia, esse maioris dignitatis, quā eas videre in proprio genere, aut ex reuelatione, aut ex habitu infuso, siquidem videre illas in diuina essentia est beatorum.** Verum cognoscere eas ex reuelatione, aut alias est etiam viatorum. Adde videre creaturas in essentia Dei, est illas videre in prima causa & in suo principio primo quod est Deus, quod est summa dignitatis. Rursum, quia videre illas in diuina essentia est videre in Deo, & per Deum, & mediante lumine gloriæ quod non est necessarium si alias creaturæ

x. Conclusio

Da tabula
vniuersa
omniū
vniuersa
vniuersa

Deus quomodo eminentissime continet vniuersa.

Proprius est Deus exemplar quā speculum.

Creaturis germani? congruit esse exēplata quā esse speculū diuinitatis, est vtrumque illis cōgruat.

Creaturis prius natura conuenit esse exēplata ab æterno exemplari, quā esse speculum.

Deus
cat b
quam
me.

Beati res
turales v
sob dupli
mine & n
rali & glo

Infima Chri
stoloravid
in Deo qua
omnes bea

tura videantur. Tertio, obseruabis so-
lam Dei visionem etiam si nulla videatur in
Deo creatura explere sufficeat, & suf-
ficientissime mentem creatam. Hæc ob-
seruatio claret ex dictis. Iam igitur accipe
probationem conclusionis, Deus dignificat
beatos quã maximè, obseruata tamen pro-
priorum meritorum ratione: igitur videt crea-
turas in Dei essentia. Probo consequentiam
quia vel beati aliqua ratione vident crea-
turas, vel nullatenus illas vident. Non se-
cundum: beata namque mentes sunt effi-
cacissimæ ad intelligendum res creatas:
& ideo si illas intelligebant omnia cor-
poribus, longe præclarior illas intelli-
gent, & videbunt ex utrisque corporibus: vt
de Angelis quis inficiabitur? Vident igitur
creaturas naturaliter. Veruntamen, vt
tertia obseruatio admonebat Deus digni-
ficat mentes beatas quã maximè. Cum er-
go dignius sit illas videre in diuina essen-
tia, quã in proprio genere, igitur non ob-
stante quod illas vident in proprio gene-
re naturaliter, videbunt illas in diuina es-
sentia: siquidem hac ratione maximè di-
gnificatur mens beata. Neque horum vnũ al-
terũ diluet, quia hæc duo sibi consentiunt
& videre res naturales in lumine natiuo,
& sub lumine gloriæ in essentia diuina.
¶ Porro si scisciteris, quæ sunt illa, quæ vi-
dent: & rursum cur quæ dā vident, & alia
non vident, quãdoquidē essentia Dei om-
nia repræsentat æqualiter? dixerim tibi
quantum est ex parte diuinæ essentia
repræsentantis æqualitas est, at verò ex
parte repræsentatorum in æqualitas: quia
quæ dā sunt possibilis, alia actualia entia.
Et rursum ex parte intellectus videt, quia
intellectus creatus nõ ita appetit possibilis
scire, vt actu entia. Et rursum est in æqua-
litas ex diuersitate meritorum: quando-
quidē videre creaturas in Deo correspon-
det meritis, & qui maioribus fulgent me-
ritis plura videbunt: diximus enim istud
esse maximæ dignitatis. ¶ Quamobrem
Christi anima, quæ supra omnem creatu-
ram fuit à Deo dignificata plura videt in
diuina essentia, quam omnes beati siue
Angeli siue homines. Quo fit, vt non te-
mere theologizent, assertores huius dog-
matis, videlicet, videre animam Domini
Iesu, omnia quæ Deus ipse videt, visionis
scientia. ¶ Vnde arbitror beatos illos

plura videre in diuina essentia, qui magis
sunt Christiformes. Quamobrem beatissi-
ma virgo, quæ vna super omnes vehemen-
tius dilexit Christum, hæc plura videt
in Dei essentia, quam beati reliqui, Quip-
pe post Christum maximè omnium erat
dignificanda. Quamobrem virgo hæc plu-
ra nouit de Ecclesiæ statu quam reliqui
beati. Et ideo merito ad illam Dei Eccle-
sia, diurnas atque nocturnas dirigit preces,
& plures, quam ad beatos alios. Et iuxta
hanc regulam de cæteris beatis arbitrari
fas erit. ¶ Si vero beati alij vident in Dei
essentia naturalium rerum species & gene-
ra, quæ sunt de perfectione vniuersi & nõ
horum indiuidua, an etiam indiuidua, &
si hæc quot, & quæ, difficilis est iudicij,
etiam si Thomæ primum arriserit. Mihi
tamen nõ displicet dicere beatos videre
in diuina essentia supplicia omnium delin-
quentium, & præmia omnium aliorum bea-
torum, & rationes suppliciorum & præ-
miorum. Lego enim apud Grego. lib. 33.
Moral. cap. 19. Quos cruciatus cum iusti
conspiciunt in Dei laudibus crescunt, quia
in se cernunt bonum, quo remunerati sunt,
& in illis inspicunt supplicium, quod euase-
runt. Et quod ipse de supplicijs docet, ego
dixerim etiã de præmijs: vt trunq; enim au-
gebit diuinam laudem à sanctis Deo porrigē-
dam, & contrariorum eadem est disciplina.
Præstat enim materiam laudis diuinæ exi-
miæ & obseruare Dei iustitiã in supplicijs
impiorum, & misericordiam in præmijs om-
nium sanctorum videre Laurentium corona-
tum insigniter ob martyrij tolerantiam, &
cæteros ob sua merita. Scio dices Grego-
rium nõ dixisse beatos hæc videre in di-
uina essentia, sed neque inficiatur, quia solū
videre, dignitatē tamen auget hæc vide-
re in diuina essentia. Quid quæ Grego. 4. dia-
log hoc præfert beatos omnia videre in di-
uina essentia, dicēs, Quid non vident, qui vi-
dent omnia vident? At verò hic locus secun-
dum corticem verborum exiguum est quod fauet
dicentibus beatos omnia videre in Dei essentia.
Quippe nulla est consequentia, video vi-
dentem centum, ergo video centum. At si col-
ligas, video visionem centum, igitur video
centum apparentior collectio est. Et hoc
Gregorius voluit beatos videre visionem
omnium: ideo videre omnia. Nam per vi-
dentem omnia intellexit visionem omnium.

Idem Magis. dist. 50.

Beati vident supplicia impiorum & præmia beatorum lege Hieron. apud Magis. dist. 50. in fi.

Gregori ex- penditur.

Deus dignifi-
cat beatos
quam maxi-
me.

Beati res na-
turales videt
sub duplici lu-
mine & natu-
rali & gloriæ.

Imma Chri-
stus videt
in Deo quam
omnes beati.

¶ Veruntamē neq; tum necessario sequitur vt dicebā supra notitiā reflexā non significare omne quod directā, ideo Gregorius est intelligēdus vidētē Deū, qui est visio omniū omnia videre, quā illi iuxta sua merita videre congruit. ¶ Arbitror igitur indiuidua huiusmodi videri in diuina essentia propter rationem commemoratam, & non solum species, & genera, vt alij credunt. ¶ Illis etiam accedat, quod ea sunt videnda in diuina essentia, quā credita sunt nobis ex fide, quia fidei succedit visio. Sunt autem præcipua credita articuli fidei. Sed præter hos, sunt omnia, quā sunt contenta in sacris Biblijs. Si ergo diceret aliquis hæc esse videnda in diuina essentia à beatis ad remunerationē suæ fidei forsā non ineptiret. ¶ Quod si exquisieris à me, cum dies iudicij sit creditus, ergo beati hunc videntur diem: at verò obstat, quia Angeli sancti Domino docente hunc diem nesciunt. Quod si dixeris nesciunt beati, vt nobis proपालent illum: at nihilominus vidēt beati hunc diem, siquidem Christus etiam ibidem dicitur nescire, quia illum non docet diem. Nobis denique dicit et alius, est occultus dies hic ad cautelam, & vigiliam, at beatis non sunt hæc necessaria. Porro non est necesse hæc asserere propter argumentum propositum siquidem fides non docet determinatē diem esse futurum iudicij hunc vel illum diem sed solum esse futurum, & hoc aperte videntur beati, alia porro indiuidua, vt sunt arenæ maris, lapides &c. quā vidētur im pertinentia ad beatitudinem, illa non videntur in diuina essentia. Verum naturaliter poterunt hæc cognoscere beati si illos delectat horum notitia. ¶ Cogitationes autem cordium, & orationes fidelium, & alia particularia, quæ concernunt statum Ecclesiæ, aut fidelium salutē in particulari, videlicet scire illorum lapsum futurum, vt illum precibus arceant, vel profectum vt illum orationibus sibi additis beati procurent, hæc non videtur necesse scire in diuinitate, sed satis videtur si ex particulari reuelatione nouerint: vt etiam scire reprobationem huius vel illius, aut prædestinationem, vt forsā Angeli custodes noscunt alumnorum suorum, vel reprobationem vel prædestinationem. Vnde

August. Nouerunt sancti Angeli docti de Deo, cuius veritatis eterna contemplatione beati sunt quāti numeri supplementū de genere humano integritas illius ciuitatis expectet. ¶ Quamquam nulla ratio vriget hæc diffiteri videri in Dei essentia: quia quæ videntur in Dei essentia non sunt volubilia, vt quæ ex reuelatione accipiuntur. Veruntamen si in Dei essentia viderent cogitationes, & orationes, esset difficile volubilitatē subterfugere, quia cessante oratione vel cogitatione, iam cessaret visio. Nisi dicatur quod continuo ab exordio beatitudinis illa ventura esse beatis ostenduntur: & in diuina essentia quando sunt futura vt talia demonstrantur, & quando præsentia talia, & quando futura etiam talia. ¶ Neq; quia nouit Christus in diuinitate diem futurū iudicij, & alia futura, postquam fuerint præsentia est volubilitas in Dei, quā Christus habet, visione: semper enim per vnam visionē immotā, hæc ostenduntur reuolui ex tempore in tempus. ¶ Porro autem quia ex Dionysio didicimus, Angelos superiores, erudire inferiores, de agendis erga Ecclesiam Dei, ideo videtur probabilis Angelos & ceteros beatos hæc videre, quā dudū diximus per reuelationes particulares: etsi Christo hæc nota sint in diuina essentia, & B. genitrici eiusdem ex singularissima maternitatis diuinæ prerogatiua. ¶ Ter. Conclusio. Beatis nō patent omnia possible. Hæc iam supra probata est. Quippe horū scientia non est in rationabili desiderio. Desideramus enim scire, quæ actu sunt vel fuerūt, vel erūt: quæ autē possunt esse scire non expetimus, quia nobis videtur impertinens illorū scientia. ¶ Quarta. Conclusio. Qui plura videt in diuina essentia, ille perfectius illā videt. Hæc liquida est, quia ille perfectius videt causam, qui plura intuetur in ea, Deus autē est omniū causa, vt diximus in obseruationibus superioribus, igitur. Hinc sequitur quāuis videntes diuinā essentiam ex sola diuinitatis visione nō fortiantur beatitudinis differētiā: at vero fortiantur illam ex ijs, quæ in diuina essentia ab illis vidētur: vt de beatiore sunt quo plura vident in diuinitate. Namque qui plura videt in diuinitate clarius cognoscit Deum: clarius autem Deū videre maiori beatitudini est tribuen-

Dies iudicij
an videatur
beatis.

Nat. 26. &
M. ar. 13.

In enchiridio
ad Laur. ca.
62.

Visa in diuina
essentia
non sunt volubilia.

Beati ex visione
diuina immota
volubilia nostra
videre possunt.

3. Conclusio.

4. Conclusio.

Beati
qui De
creatur
det in
quā qui
Deum v

Tra
in Ioan

Gradus
si beati
nison
dum es
le ratio
beatitud
sunt di
sed fec
acciden

5. Concl

tribuendum. Neque Augustinus dicens, Qui te, & illa nouit non propterea beatiore est, sed quia te nouit beatus est, de illa nouitia rerum loquebatur, quæ est in diuinitate, sed de alia nouitia rerum quæ aliunde paratur. Quando quidem, qui Deum clarè videt beatus est, & qui Deum & creaturas in Deo videt beatiore est, quia Deum clarius videt. Si enim clara visio diuinitatis beatos reddit, clarior visio beatiore constituet. Quæ ob rem beatitudo si secundum essentialem rationem capiatur illa quidem est denarius ille, qui vnus est distributus operarijs. At vero si secundum gradus suæ claritatis, & intensiõnis, hac ratione multas cognosces esse differentias beatitudinis: discetque multas mansiones esse in regno cælesti Ioan. 14. Beatiore enim clarius vident deitatem, quia plura in illa vident, quam minus beati.

Beatiore est qui Deum & creaturas videt in Deo quàm qui solum Deum videt.

Tractatu 68. in Ioannem.

Gradus diuersi beatitudinis non secundum essentialè rationem beatitudinis sunt diuersi, sed secundum accidentaria.

5. Conclusio.

¶ Quia ergo sunt diuersi gradus in Deo videndo, quia etsi omnes videntes clare videant, at vero, quidam maiori claritate, & magis distincte, quam alij vident, ideo distincte sunt mansiones pro diuersitate mansionum vt August. ait. Dicens, forsitan, igitur solum differunt gradus accidentaliter, & nos fatemur. ¶ Verum istam maiorem claritatem, addo non esse beatitudinem accidentalem. Siquidem accidentalis beatitudo non auget essentialem beatitudinem. Gradus verò maiores claritatis perficiunt & augent essentialem Dei visionem, quæ est beatitudo essentialis. At vero gloria corporis, quæ est accidentalis animæ gloria, vel alia accidentalis, non perficit, vel auget visionem ipsam diuinam vt mox subdemus Marsilio contradicentes. Itaque isthæc adiectio maioris claritatis magis est dicenda perfectio essentialis gloriæ, quam gloria accidentalis: tametsi gradus gloriæ diuersi sunt secundum accidens maioris aut minoris claritatis in videndo Deo. ¶ Quinta conclusio, Deo subest demonstrare suam essentialiam, non demonstrando creaturas. Hanc probabis si aduertis Deum posse demonstrare suam essentialiam non demonstrando suam relationem personalitatem. Et modo hoc suppositum esse volumus, ex libr. 1. sentent. dist. 1. disp. 3. quo loco nos fuisse, hoc probauimus. Si ergo hoc est Deo possibile, multo possibilis erit demonstrare suam essen-

tiam, non demonstratis creaturis. Siquidem personales proprietates intimiores sunt Deo, quam creatura. Verum est tamen, quod fieri nequit, vt demonstretur Deus, quin demonstretur id, quod realiter sunt diuinæ personæ: non tamen est necesse simpliciter, quod formaliter demonstretur ipsa personalitas. In què prope modum fieri nequit, si diuinitas videtur, quin videatur id, quod est eminenter creaturæ omnes. Verum fieri potest vel nihil repugnantia inuoluit, quod ostensa diuinitate, non videatur distinctè creatura, videlicet, quid sit lapis, aut arbor, &c. propter præfatam rationem. Hæc conclusio est contra Goffredum, & Durandum, & alios quibus confessum fuit, necesse esse visa diuinitate essentialiam rerum in ipsa distinctè contemplandas fore.

¶ Sexta conclusio, intellectus creatus, quamlibet fingas illum esse absolutissimæ perfectionis, & meriti non poterit videre omnia, quæ diuina essentialia representant, hoc est omnia quæ actu sunt vel fuerunt, vel erunt, & possibilis omnia videre. Hæc prompta est, & si plerique theologorum illi aduersentur, vt supra ostendimus. Verum mihi probabilis est, quod hæc conclusio dicat: quia si quis sciret omnia, quæ Deus facit, aut facere potest, comprehenderet diuinam scientiam, & comprehenderet diuinam potentiam, & comprehenderet diuinam bonitatem. Fac enim te scire, quidquid cælum effecit hætenus, & facere potest, & te scire omnes eclipses præteritas, & futuras, & coniunctiones luminarium, & oppositiones, aspectus omnes astrorum, vimque influentiæ cælestis, atque luminis operationem omnem, an non comprehendere te recte diceremus naturam, & potentiam cælestem? Vtique, quia nihil cælum habet aut habere potest, quod tuam scientiam fugiat: ita in proposito. Deus autem est incomprehensibilis, vt supra ostensum fuit ex Hieremia Iob, & Paulo, & loquimur modo de comprehensione propriè, & non eo modo quo Pau. ad Eph. 3. & ad Phil. 3. quod idem est atque obtinere Deum. Vnde Augusti. lib. 4. noui, & veteri testam. q. 1. Quia enim supra omnia Deus est, necesse est, vt omnium mentes excedat. Homines enim quantum possunt aciem mentis

Non est necessarium simpliciter quid videns essentialiam Dei videat creaturarum essentialiam.

6. Conclusio.

Deus est incomprehensibilis proprie est tamè comprehensibilis large loquendo.

ti extendere aspiciunt quid Deus sit opione, non definitione. Angeli autē, qui superiores hominibus sunt, quod plus de Deo aliquid sentiunt non est dubium, Archangeli verò eo ipso amplius, Cherubin atrem & Seraphim, quæ potentia iuxta Deum esse dicuntur, maiora de Deo sentiunt: non tamen comprehendunt penitus quid Deus sit. Quia nemo nouit patrem nisi filius &c. Et in libr. medita. capit. 29. nulli denique alij tota nisi tibi soli, nota est omnipotens Trinitas. Tu intellige totam non esse notam Trinitatem, id est, totaliter nulli est nota siquidem cum sit indiuisibilis tota est nota omnibus beatis. Et rursum ad Lauren. in Enchiridio cap. 62. Deum sicut est nemo nouit, nisi ipse solus se nouit, tu subaudi comprehensiuē. Porro superest dubitatio, an videns Moses Deum raptim, itemque Paulus viderint etiam quæ representabat diuinitas, quia si Paulus vidisset illa non hæsitasset si in corpore an extra corpus vidisset Deum. 2. Cor. 12. & Acto. 20. non ignorasset quæ sibi ventura erant Hierosolymis, aut egeret reuelatione spiritus sancti quam ibi commemorat. Contra verò videtur, quia illa visio erat vere beata. Quāuis enim Moyses, & Paulus tunc non fuerunt beati simpliciter, quia mortales adhuc erant, & non omnibus fruebatur, quibus beati potiuntur bonis, cæterū essentialē obtinebāt beatitudinē, quæ in visione clara Dei est, quæ communicari potest homini mortali, vt patet in exemplis propositis. Et visio illa erat eiusdem speciei, cum illa quam modo habent, obiectum enim idem formale, & potentia eadem, & medium cognoscendi idem, & lumen gloriæ idem nisi quod erat tanquam dispositio. Quod vero raptim transierit, non tollit vnitatem speciei, quia infans qui cito moritur eiusdem speciei est cum senē. Respondebis illos non vidisse omnia in diuinitate, sed quædam viderunt alia verò nō pro Dei voluntate: vnde argumenta patent. Superest argumenta in exordio disputationis opposita diluere, quanuis consideranti diligenter diserte non opus erit dilutione. Primo igitur dices, beatos non omnia videre, quæ in diuinitate representantur: neque est æquatio omnium: siquidem est diuersa ratio

meritorum in beandis: ideo quibusdam plura alijs pauciora contemplanda in diuinitate demonstrantur. Secundo itidem dices esse necessarium copiosius lumen in vno beato, quam in alio, vt plura videat, quia qui plura videt, Deum clarius videt, vt autem clarius videant Deum, lumen vegetius est necessarium: non propter notationem creaturarum, vt sunt creature, sed vt videntur in Deo. Et qui plures creaturas videt in Deo, ille plura attributa cernit diuina relatione habita ad creaturas. Demum notandum est Greg. ad Lucam homil. 40. tractans Lucæ capi. 16. dicens, Qui Dei claritatem vident nil in creatura agitur quod videre non possint. Vnde colligit beatos videre pœnas malorū: si quidem hic locus non docet videre omnia beatos in Deo, sed posse videre non solū pœnas malorum, sed alia, quæ apud illos agentur.

Ad elariorē visionē Dei vegetius lumen gloriæ est necessarium.

Diuinitas tota videtur non tamen totaliter.

Visio Dei in via an sit beata.

Responsio argumenti.

DISPUTATIO POSTREMA.

Num animarum gloria resumtis corporibus beatis post resurrectionem increset?

T VIDEBITUR alicui forsan, quod increset, quia Hieron. in Oteam cap. 6. versans illud, viuificabit nos post dies tres, inquit, Peractio iudicio amplio rem gloriam suæ claritatis Deus demonstrabit electis. Et secundo, quia Augusti. super Gene. lib. 12. cap. 35. sed tamen ait, dubium non est, & raptam à carnis sensibus hominis mentem, & post mortē ipsa carne deposita, non sic posse videre incommutabilem substantiam, id est, Deum, sicut sancti angeli vident, siue alia latente causa, siue ideo quia inest ei appetitus naturalis, quidam corporis administrandi, quo retardatur quodam modo, ne tota intentione pergat in illud summum cælum, donec ille appetitus conquiescat. Si ergo retardatur à desiderio corporis, & ex illius desiderio non possunt tam perfecte

Argumentū primum.

Argumenti. 2.

Argum

Argum

Argum

Argum

Argum

Argum

fecte amare Deum modo sicut postea resumptis corporibus; neque poterunt tam perfecte eundem cognoscere, igitur post resurrectionem augebitur illarum gloria.

Argument. 3. ¶ Tertio Magister in disti. 49. ferè ad calcem tradit sine omni scrupulo, credendum est, eos habituros maiorem gloriam post iudicium quam ante, quia erit gaudium eorum, ut supra testatus est Augu. & amplior erit eorum cognitio. Et in. 2. lib. sentè. dist. 11. non longe à fine, non solum hominum sanctorum, tum augendâ censet beatitudinem, quin etiam angelorum credit augendam scientiam diuinorū inferiorum, & beatitudinem usque in diē iudicij.

Argument. 4. ¶ Quarto, sicut res se habet ad esse, ita ad operari: igitur res habens perfectius esse, perfectius operabitur. At anima in glorioso corpore perfectius fortietur esse, etenim pars perfectius habet esse in toto existens, quam extra totum, quia tunc explet suam appetentiam reunendi se toti cuius erat pars: igitur tunc perfectius amabit & perfectius videbit Deum, quam ante reunionem.

Argument. 5. ¶ Quinto animæ damnatorum infeliciores, & tristiores erunt post diem iudicij, quam ante: igitur cum contrariorum sit eadem disciplina, animæ sanctorum beatiore erunt.

Argument. 6. ¶ Sexto, desiderium habent nativum animæ ad sua corpora, hoc autem desiderium cum sit vehementissimum necessario distrahet mentes à diuina contemplatione: igitur cum post diem iudicij nihil distrahet, tunc quietius Deum contemplabuntur, ergo erunt beatiore.

Argument. 7. ¶ Septimo animæ unitæ corporibus gloriosis maxime gaudebunt, & plusquam ante reunionem gaudebant, ergo & magis diligenter, siquidem ex maiori accepto beneficio, amplior in beatis dissultabit dilectio: si maior dilectio: igitur maior fruitio, & clarior visio.

Argument. 8. ¶ Octavo Pauli & Moyse beatitudo tum intensius erit maior, quam fuerit in suis raptibus, supposito eos tum vidisse diuinam essentiam. ¶ In contrarium est, quia beatitudo est immobilis, siquidem si mutaretur non esset summum bonum ergo anima, um visio beata semel donata nunquam variabitur: nam si variaretur non esset certa, & fixa illarum beatitudo. Quod si euaserit argumentum forsan dicēs, beatitudinem augeri posse, non tamen minui & ideo etsi mutetur, mutatur ad maiore

perfectum, refringam tuam euasionem: quia, quæ possunt augeri, possunt item minui: at beatitudo animarum sanctorum minui nequit, igitur crescere poterit.

¶ Disputatio hæc apud theologos non habet concordem decisionem. Siquidem Marsilius in. 4. quæst. 13. artic. 3. opinatur beatitudinem essentialem post finale iudicium augendam intensius. Itaque beatæ animæ beatis sociatæ corporibus clarior Deum intuebuntur, & feruentius diligunt Deum. Et non fuit Marsilius huius autor primus placiti si quidem vetus est. Et Magister si verba penduntur idè præfert sibi placuisse & Durandus. quæst. 7. disti. 49. indicat sententiam hæc cui subscripsit Marsilius, & illi refragatur, & alij quæ tradit animam coniunctam cum corpore beato, liberius ferri in Deum, quam ferebatur separata, quia iam non distrahitur ex nativo desiderio ad corpus: at vero gloria illius non erit intensior quam ante corporis beati consortium. Et huic etiam contradicit, & merito: procedit enim sententia hæc ex friuolo fundamento credēs, animas beatas distrahi vel non expedite contemplari diuinam essentiam actus ex desiderio suorum corporum. Enimvero animæ beatæ certo sciunt se resumpturas sua corpora tempore à Deo decreto, & ideo non volunt prius illa resumere, quàm pro diuina voluntate, cui in omnibus libere, & expeditissime consentiunt. ¶ Quam ob rem mora resurrectionis illas non distrahit, aut impedit, quominus Deo libere fruantur. Et aliud est quod ipsæ desiderant resurrectionem, & illam à Deo expectant, Apocaly. 6. docet vidi animas interfectorum subtus altare propter verbum Dei & propter testimonium, quod habebant & clamabant voce magna dicentes usquequo domine sanctus & verus, non vindicas, & non iudicas sanguinem nostrum. Quamvis hic locus solum de martyribus meminit, qui sunt interfecti in testimonium diuinæ veritatis, idcirco, magis colligitur desiderium animarum sanctorum omnium ad sua corpora, ex naturali appetentia, quæ nobis inest ad corpora nostra. ¶ Quo fit, ut istud desiderium non sit negandum. Cæterum quod hoc desiderium beatis animabus sit impedimento, quo minus libere ferantur in Deum illud inficiandum est: siquidem bonum, quo

Placitavaria:

Mora resurrectionis neque expectatio illius oburbat beatitudinē,

Expectatio
boni non
summi non
potest esse im-
pedimento bo-
ni summi ad-
pionis.

quo fruuntur summum est, Deum scilicet
clare videre. Quod vero expectant scili-
cet corporum suorum noua consortia non
est bonum summum. Ideoque, quod
expectant non summum, non poterit vlllo
modo distrahere intentionem à summo.
Quando quidem quod minus est non im-
pediet, quod maximum est. ¶ Quid quod
hæc duo, quæ concedit hæc opinio sibi
non cohærent, & quod sit æque intensa
visio beatarum animarum modo, & post
corporum resurrectionem, & quod illa sit
minus libera: nam si minus libera est, igi-
tur non tam intensa est. Siquidem actio
impedita non tam intensa est, quam illa
quæ est expedita. ¶ Et qui d, nonne ange-
li præfidiarij nostri, nostra curant, & ad-
ministrant? Nunquid ob hoc minus liberè
feruntur in Dei claritatem, quam ij ange-
li, quibus præfidia nostra non sunt con-
credita, vt creduntur esse qui primas te-
nent hierarchias? non existimo.

¶ In hac igitur disputatione alterum est
ab omni controuersia expeditum, videli-
cet, beatitudinem animarum sanctarum
post diem nouissimum extensiuè esse fu-
turam maiorem. Enimuerò beatitudo
animæ deriuabitur in corpus, & tum to-
tus homo gaudebit in Deo: nunc vero so-
lum anima beatur. Et anima beata gau-
dio maiori suffundetur accidentali se vi-
dens beatum, in corpore beato. Et gaudiū
hoc intensiuè erit maius & non solum ex-
tensiuè, quia est gaudium accidentale de
corporis gloria, quod beatæ accrescit.
¶ Verum quod vertitur in dubium, non
de gaudio est accidentali, sed de gaudio,
quod ex clara Dei visione, resultat: an sci-
licet hoc erit tum maius intensiuè: quia de
extensione dubitatio nulla, vt prædixi-
mus. ¶ Et de re hac est conclusio vulgata
theologorum, hoc non futurum maius,
neque quicquam accretionis habitu-
rum. Et quidem sunt rationes aliquot, quæ
hoc persuadere poterunt. Et prima est.

Essentiale præ-
mium non in-
crescet post
diē iudicij.

Quia si accresceret illud gaudium ex ma-
iori claritate visionis aut ex maiori frui-
tione accresceret, id quod Marsilius non
dissitetur, iam ergo cum visio Dei sit bea-
torum præmium, si hæc visio sit inten-
sior, iam ergo præmium sit maius. Qua-
ram igitur à te si nouum est præmium,
igitur ex nouo merito: iam ergo animæ
beatæ merentur essentiale aliquod præ-

mium: id quod nullus sanæ mentis fatebitur,
schola theologica reclamante, quia
beati sunt extra statum merendi. ¶ Secū-
do, quia, vt dicebam, beatitudo essentia-
lis, est immutabilis. Et non solum verba
illa, Ecclesiastæ. 11. vbi ceciderit lignum,
illic permanebit, vera sunt, quo ad statum
gloriæ vel damnationis, quo ad dāni pœ-
nam sed etiam, quo ad immobilitatē bea-
titudinis. ¶ Quod si dixeris, animā Moy-
si fuisse beatam sub raptu illo, itēque Pauli
secundum August. placitum supra com-
memoratum: at vero illa beatitudo essen-
tialis non fuit immobilis. Neque est dice-
re non fuisse illas animas id temporis bea-
tas, siquidem clara visio Dei est beatitudo
ipsa, & refert nihil quod raptim transie-
rit, vt non sit dicenda beatitudo saltem se-
cundum quid: quia simpliciter beatæ nō
erant, quandiu corpora formabant morta-
lia, secus de anima Christi, quem compre-
hensorem fatemur simul fuisse & viato-
rem. Siquidem non in raptu vidit essen-
tiam, quandiu agebat in corpore mortali,
sed permanenter, & immobiliter. ¶ At
verò scito beatitudinē illam Moy-
si, vel Pauli non fuisse simpliciter beatitudinē
hoc est, non reposuit clara visio Dei illos,
in statum beatitudinis: sed statum præli-
barunt illum duntaxat: & ideo nihil mi-
rum si fuit transitoria. At clara visio beati-
fica non mutabitur, neque augebitur ne-
que minuetur. ¶ Tertio & hoc argumen-
tum est vulgatius, anima Christi post re-
surrectionem sui corporis, non habuit cla-
riorem visionem, neque desiderium cor-
poris resumendi, illam distraxit &c. igitur
neque animæ beatæ alia. Probo con-
sequētiam, quia etiam si multum interfit
inter animā Christi, & alias animas, pro-
pter hypostaticam vnionem, & excellen-
tiam beatitudinis, at vero in ratione essen-
tiali beatitudinis discrepantia nulla est,
vt liquet. ¶ Quarto vel ista maior clari-
tas, erit æqualis omnibus beatis, vel non
æqualis. Non æqualis, siquidem maius
gaudium erit ex corpore beatorum: & ideo
secundum te, maior claritas tunc in Deo
videndo obtinebitur ab obtinentibus cor-
pora beatiora. Iam ergo, qui ante diem iu-
dicij erant angelis in gradu beatitudinis
inferiores cōtinget esse superiores: & qui
æquales erant angelis erunt superiores: &
ordo cælestis turbabitur, & peruertetur
post

Neque essen-
tialis beatitu-
do, neque dā-
ni pœna mu-
tabitur post
diem iudicij.

Status beati-
tudinis est im-
mobilis.

Respon-
sio

Beati-
tudinis
functio
necessita-
natur
beatitudi-
libertate

post iudicij diem, quod est absurdum. Sunt pleraque alia, quæ hanc sententiam elidunt, at hæc commemorasse sat sit, nisi arriserit, & hoc addere, videlicet Dei claræ visionem esse vitam æternam. Sed æternum non augetur neque potest auge-
 ri, vt neque minui aut mutari quoquomo-
 do, igitur neque illa clara Dei visio, auge-
 bitur eo tempore. Restat argumenta in
 exordio disputationis opposita absolue-
 re. Dices primo Hiero. esse intelligendū
 futurā maiore claritatem extēsiue. Augu-
 stino dices, rem ibi nō diffiniuisse, sed di-
 sputasse, quem morē seruat, in illis libris.
 Magistro dices, beatis tum futurā nouā
 cognitionem nō beatam, sed sensitiuam,
 quia resumptis corporibus, sensibus fun-
 gentur felicissimè. Itemque nouum mo-
 dum habebunt intelligendi, quia vtentur
 sensibus, non necessitate, sed beatitudinis
 libertate quia intelligēt etiam sine sensus
 ministerio. Item erit noua intellectio tūc
 naturalis, quia videbant mundi statum
 innouatum Apocaly. 21. Ecce ego facio
 caelos novos & terram nouam. Videbunt
 nanque caelum nouum, & terram nouā.
 Quoniam priora transierunt. Vnde illis
 accrescet gaudium nouum ex nouo diui-
 nitatis mirabili & infueto opere: vnde &
 gloria illis erit accidentalis maior non ta-
 men essentialis. Quarto dices, animam
 beatam essentialē esse non assequi perfe-
 ctius ex informato beato corpore, sed so-
 lum perfectius esse accidentale: & ideo
 non est peremptoriū argumentū. Quin-

to dices animas damnatorum duo suppli-
 ciorum subire genera, & pœnam damni,
 & pœnam sensus, illa nō augebitur tum,
 hæc vero augebitur: quia hæc est afflictio
 animæ & corporis, & erit tum maior cru-
 ciatus animæ, quando cruciabitur in cor-
 pore. At vero damni pœna non augebi-
 tur, vt neque essentialis sanctorū beaitu-
 do. Sexto dices animas beatas beata dile-
 ctione non magis diligēt. Dū, post iudi-
 cium finale, quam ante: verum erit illis
 quædam dilectio Dei, idest, quædam no-
 ua complacentia in Deo propter benefi-
 cium resurrectionis. Octauo dices hy-
 pothesi admissa Mosen, & Paulum vidisse
 raptim Deum, illorum beatitudinem
 modo esse maiorem, quā tum fuerit, quia
 tum erant viatores, & modo sunt compre-
 hensores: & quod tradimus in præsentia
 est beatitudinem comprehensorum auge-
 ri non posse.

Clam vero opus factum est Christo do-
 mino gratias persolvere alacriter, cuius fa-
 uētibus auspicijs has disputationes theolo-
 gicas in. 4. lib. Sententiarum Magistri sen-
 ten. perduximus ad suum vmbilicum, in
 profectum sacre theologie studiosorum:
 quibus vtinam tanto sint futura emolumē-
 to, quanto mihi fuere labori. Quibus eno-
 dandis hoc fuit mihi studiū, vt quæ apud
 scholasticos maximè vocantur in quæstio-
 nem edissererem qua potui diligentia: cæ-
 tera verò minutiora aut silentio pressi,
 aut leui calamo illa pertransiui, veritus ne
 ad immensum cresceret opus.

Damni pœ-
 na non incre-
 scet damnatis
 post finale iu-
 diciū sed pœ-
 na sensus.

Peroratio
 operis.

L A V S D E O.

SALMANTICAE,
 Ex officina Didaci à Benauides.
 MDLXXIX.

Responso ar-
 gumetorum.

Beati ministe-
 rio fungetur
 sensum non
 necessitate
 naturæ sed
 beatitudinis
 libertate.

sen-
 tiam
 e dā
 mu-
 post
 distij.

beati-
 est im-
 is.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

L. N. V. 11. 10

SALMANTICA

